

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Sári Gábor alezredes

A logisztikai szakkiképzés/felkészítés helye, szerepe és sajátosságai a Magyar Honvédség kiképzési/felkészítési rendszerében

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Prof. Dr. Báthy Sándor egyetemi tanár

.....

Budapest, 2014

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	05
1. A kiképzési/felkészítési rendszerre vonatkozó reform törekvések a rendszerváltástól napjainkig, különös tekintettel a logisztikai kiképzésre/felkészítésre.....	15
Bevezetés.....	15
1.1. Kiképzési-felkészítési reformkísérletek és a logisztikai kiképzés- felkészítés alakulása a rendszerváltástól a NATO csatlakozásig	18
1. 2. Kiképzési-felkészítési reformkísérletek és a logisztikai kiképzés- felkészítés alakulása a NATO csatlakozástól az önkéntes haderő megteremtéséig.....	30
1. 3. Az önkéntes haderő megteremtésének általános és logisztikai kiképzési-felkészítési vetületei.....	43
1. 4. Az MH ÖHP megalakítása és az újabb kiképzési reformkísérlet.....	47
1. 5. Szervezeti racionalizálás és a kiképzési felülvizsgálat újraindítása.....	52
1. 6. A logisztikai rendszer átszervezése és a logisztikai kiképzési jogkörök, valamint képességek megváltozása.....	56
Összefoglalás, következtetések.....	57
2. A felkészítési rendszer fogalma, felépítése, elemeinek jellemzői és logisztikai aspektusai. A logisztikai felkészítés helye és szerepe az MH felkészítési rendszerében.....	60
2. 1. A felkészítési rendszer értelmezése, felosztása.....	60
2. 2. A felkészítési rendszer alrendszerei, a logisztikai kiképzés/felkészítés helye és szerepe az egyes alrendszerekben.....	65
2. 2. 1. A funkcionális végrehajtói alrendszer elemei és annak logisztikai vetületei.....	65
2. 2. 2. A vezetési-irányítási alrendszer elemei és annak logisztikai aspektusai.....	88
2. 2. 3. A felkészítési rendszer folyamatközpontú értelmezése és annak logisztikai aspektusai.....	93
2. 2. 4. A felkészítési rendszer kiképzési rend szerinti felosztása és annak logisztikai aspektusai.....	106

2. 3. A logisztikai kiképzés helye, szerepe, követelményei a NATO direktívák szerint. A logisztikai szakkiképzés/képzés rendszere az osztrák, afgán, német haderőben, adaptálásra ajánlott elvek és módszerek	106
2. 3. 1. A logisztikai kiképzés/képzés helye, szerepe, követelményei a NATO országok haderőiben.....	107
2. 3. 2. Az osztrák haderő logisztikai kiképzési/képzési rendszere.....	110
2. 3. 3. Az afgán haderő logisztikai kiképzési/képzési rendszere.....	119
2. 3. 4. A német haderő logisztikai kiképzési/képzési sajátosságai.....	125
Összefoglalás, következtetések.....	129
3. A katonai logisztikai támogatási rendszer kiképzést meghatározó jellemzői.....	131
3. 1. A logisztikai rendszer rendszerjellemzői, a vizsgálati kör meghatározása.....	131
3. 1. 1. A logisztikai támogatási rendszer rendeltetése, helye az MH összhaderőnemi feladatrendszerében.....	131
3. 1. 2. A vizsgálati kör meghatározása.....	133
3. 2. Hadművelési és képesség követelmények, illetve azok kiképzési vonzatai.....	140
3. 3. A katonai logisztikai rendszer csapatszintű szervezeteinek rendeltetése, feladatai és felépítése.....	144
3. 3. 1. Fegyvernemi (összfegyvernemi) egységek, ezred szintű szakcsapatok logisztikai alegységei.....	144
3. 3. 2. MH 64. Boconádi Szabó József logisztikai ezred.....	146
3. 3. Központi logisztikai szervezetek.....	147
Összefoglalás, következtetések.....	148
4. A logisztikai szakkiképzés rendszere és jellemzői.....	150
4. 1. A szakkiképzési rendszer funkcionális tartalma (végrehajtói alrendszere), jellemzői, specifikumai.....	150
4. 1. 1. Logisztikai egyéni szakkiképzés.....	150
4. 1. 2. Logisztikai kötelékek kiképzése.....	160
4. 1. 3. Logisztikai parancsnokok és törzsek kiképzése.....	169
4. 1. 4. Logisztikai altisztképzés.....	172
4. 1. 5. Logisztikai tisztképzés, intézményi tanfolyami képzés.....	173
4. 1. 6. Egyéb logisztikai tanfolyami képzés.....	178

4. 1. 7. Missziós logisztikai szakkiképzés.....	178
4. 1. 8. NATO Reagáló Erőkbe (NRF) felajánlott erők kiképzésének logisztikai elemei.....	180
4. 2. A szakkiképzési rendszer vezetési-irányítási-ellenőrzési alrendszere.....	181
4. 2. 1. Vezetés-irányítás.....	181
4. 2. 2. A logisztikai kiképzés tervezése.....	189
4. 2. 3. Értékelés, ellenőrzés, nyilvántartás.....	190
4. 2. 4. Tapasztaltfeldolgozás a logisztikai szakterületen és a szakkiképzésben.....	193
4. 3. A szakkiképzési rendszer támogatói alrendszere.....	195
Összefoglalás, következtetések.....	198
Összegzett következtetések.....	199
Új tudományos eredmények.....	200
A kutatási eredmények gyakorlati használhatósága.....	201
Felhasznált irodalom.....	203
Az értekezés témaköréből készült publikációim jegyzéke.....	211

BEVEZETÉS

A kiképzettség érték. Nemcsak a honvédelem, hanem a társadalom számára is. A tudásalapú közösséget meghatározó koordináta rendszer értéktengelye, ahol a változók tengelyét a társadalmi lét minőségét meghatározó fogalmak – biztonság, eredményesség, hatékonyság,...stb. – alkotják. Fogalma többrétű, ugyanakkor, míg szinonimái, a felkészültség, tanultság, képzettség elsősorban a civil társadalomban releváns meghatározások, addig a kiképzettség – a társadalmi köztudatban is – leginkább a honvédséghez kötött. Ennek egyrészt történelmi okai vannak, másrészt a haderő – mint a honvédelmet biztosító alapvető szervezet – sajátos tevékenységi rendszere, színtere, követelményei azok a meghatározó tényezők, melyek az ismeretek átadásának, rögzítésének, elméleti és gyakorlati alkalmazásának ezt a meghatározott formáját és eszközét alakították ki.

A kiképzettség igény. Mint a biztonság katonai aspektusának meghatározó eleme a társadalmitól az individuum szintjéig terjed. Társadalmi dimenzióit a biztonságra vonatkozó jogszabályok és biztonságpolitikai dokumentumok, katonai dimenzióit a nemzeti katonai stratégiától, a különböző doktrínákon, irányelveken keresztül a személyre és beosztásokra szabott munkaköri leírások és kiképzési programok alkotják.

A kiképzettség kötelesség, a társadalomnak a haderő humán alrendszerétől elvárt legfontosabb állapota, képességi mutatója. A kiképzettség, mint fogalom, így válik egy olyan rendszer-jellemzővé, ami túlmutat önmagán a pusztán cselekvésen: identifikálja és strukturálja célközegét, olyan elengedhetetlen eszközt definiál, ami nélkül nem teljesíthetőek sem a társadalmi, sem az ezek alapján determinált szakmai követelmények. Megvalósulásának árát mind béke- mind békétől eltérő viszonyok között emberéletben mérhetik, melynek jogi, etikai (morális), pénzügyi következményei az egyéntől az egész társadalom szintjéig terjedhetnek.

A kiképzettség szükséglet. Mértékét (követelményeit) a változó és változatlan környezeti elemek – politikai, gazdasági, társadalmi, katonai –, illetve az állapot saját természetéből adódó devalválódási sajátossága határozza meg. Mindig viszonylagos,

önmagában nem értelmezhető, megléte azonban a rendszer működőképességének alapvető kritériuma.

A kiképzettség megállapítása és a kitűzött kiképzettségi szint elérése felelősség. A kiképzettség megállapításával a parancsnok garanciát vállal a feladat teljesítésének azon vetületére, ami a feladat teljesítéséhez szükséges fizikai, szellemi és pszichés állapotot tükrözi.

A kiképzés rendszer. Alrendszerait egyrészt azok az elemek jelentik, melyek folyamatában a kiképzés megvalósul, ugyanakkor azok a más, önmagukban is rendszert alkotó struktúrák, melyek követelményeik, jellemzőik által alakítják és formálják azt.

A kiképzettség és a kiképzés eszencia. Eszenciája a katonai tevékenységi rendszernek, folyamatában és céljaiban szükségszerűen megjelennek mindazok a követelmények és elvárások, melyeket a társadalom, a politikai és katonai vezetés a honvédelemmel szemben támaszt. Végpontja egyben a műveleti végrehajtás kezdőpontja, azzal rendszert alkotva fedi le a Magyar Honvédség tevékenységi spektrumát.

A kiképzettség minőség. Emellett állapot és cél, amit azonban nem lehet lezártnak, vagy objektíven teljesítettnek tekinteni. Minden kiképzettségi minőségénél létezik egy magasabb, az elért állapot pusztán pillanatnyi és releváns eszköze, a kiképzés folyamatossága nélkül nem tartható fent, nem fejleszhető. Éppen ezért vizsgálata, a változó követelményeknek történő megfeleltetése a békeidőszak állandó feladata.

A TÉMA AKTUALITÁSA

A téma feldolgozásának aktualitását az előbbieken felsorolt jellemzőkön túl kiemelt jelentőségűvé teszi, hogy Magyarország Honvédelmi Minisztere – a politikai vezetés célkitűzéseivel, a honvédség feladatának jogszabályi tartalmával, a szövetségi kötelezettségeinket előíró NATO és EU vállalásainkkal összhangban – meghatározta a 2013-2022. időszakra érvényes katonai képességfejlesztés

irányelveit. A haderővel szemben deklarált ambíciószint, illetve a felvázolt haderőképben meghatározottak eléréséhez és az időszak végére kialakítandó haderővel szemben állított követelmények teljesítéséhez olyan képességek kialakítására van szükség, melyek minden egyes elemének¹ szinkronizálni kell a műveleti követelményekkel és a haderő feladatrendszerével.

Megállapítható, hogy az elmúlt időszak haderőt érintő permanens változásait egyetlen képesség-elem sem tudta olyan mértékben követni, hogy azok biztosítsák a változásokat indukáló célkitűzések megvalósulását, ugyanakkor a vizsgálat kezdetének időszakában (2012) több olyan project-folyamat is beindult, melyek célja megteremteni a képességek eléréséhez szükséges koncepcionális (gondolati, elvi), morális (motivációs, vezetési, gondolkodási) és fizikai (harci eszközök, erők, források) együtthatókat.

Habár a kiképzés csak egyik összetevője a haderő képességeknek, mégis talán a legfontosabb. A kiképzés az a folyamat, ami a többi képesség elemet kohézióba fogja annak érdekében, hogy a meghatározott feladatokat és az azok által kijelölt műveleti célokat a haderő teljesíteni tudja. Más megfogalmazásban a katonai szervezetek felkészítésnek olyan rendszere és eszköze, melynek célja az alaprendeltetés és a küldetések teljesítéséhez, a műveleti és más feladatok végrehajtásához szükséges egyéni és szervezeti képességek megvalósítása, az alkalmazási készenlét elérése, a műveleti és harci tevékenységek sikeres megoldása és az erők megóvásának biztosítása.

A kiképzés fontosságának megítélésében a haderő alkalmazásában, felépítésében történt paradigmaváltozások – Varsói Szerződés felbomlása, NATO tagság, a sorkötelezettség megszüntetése, „professzionizálódás”, békétámogató- és válságkezelői műveletekben, szövetségi légtérfelügyeleti rendszerben történő részvétel – nem generáltak elvi változást, az egymást követő haderőreformok mindegyikében kiemelt szerep jutott a kiképzés-felkészítés rendszerének megújítására, ugyanakkor az új biztonságpolitikai irányelvek és a haderő

¹ A képesség fogalma az MH ÖHD-2 szerint: A képesség a katonák, katonai szervezetek részére meghatározott feladatok végrehajtására vonatkozó alkalmassági állapot. A katonai képességek elemei a 98/2009. HM utasítás értelmező rendelkezése szerint: doktrína, szervezet, humán, hadfelszerelési és infrastrukturális feltételek, kiképzettség, interoperabilitás. Forrás: 98/2009 HM utasítás a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszere felső szintű tervezési szabályainak alkalmazásáról. 2§, (2), g. pont.

feladatrendszerének változása által indukált, a kiképzés elveiben, irányában, módszereiben végrehajtandó változási-változtatási szükséglet csak részben transzformálódtak sikeres és az összes kitűzött célt elérő megvalósulássá. A sikertelenség okai elválaszthatatlanok a permanensen jelentkező, egymást követő haderő-átalakítási reformkísérletek részleges kudarcainak eredőitől, melyek a kiképzés külső, ám meghatározó, determinációs halmazaként járultak hozzá ahhoz, hogy a kiképzési rendszer megújítására irányuló törekvések az említett együttthatók (konceptcionális, morális, fizikai) nem komplex módon történő vizsgálatával² és kezelésével történtek, ami a legjobb esetben is csak részeredményeket produkálhatott. Azok a lépések, melyek csak egy-egy elem rendszerből kiragadott frissítését eredményezték, pusztán a legsürgősebb, általában a kiképzés végrehajtói alrendszerét is veszélyeztető problémák időleges megoldására szolgáltak, ugyanakkor csak részben vették figyelembe a haderőnemek és logisztikai szakcsapatok lényegesen eltérő struktúráját, technikai követelményeit és eljárási módjait, melyeket nem minden esetben és rendszer-szegmensben lehet ugyanazon a mutatók mentén jellemezni és leírni.

A vizsgálat differenciáltsága különösen fontos lenne a jelenlegi katonai logisztikai rendszer esetében, melyben a haderőnemi csapatok logisztikai törzsei és szakalegységei mellett a központi logisztikai alakulatok négy egység szintű, speciális struktúrában, feladatrendszerrel és képességgel rendelkező katonai szervezetként végeznek az MH egészére kiterjedő feladatot úgy, hogy a 2013-ban kiadott MH Kiképzési Doktrína nem foglalkozik a haderőnemi és szakcsapat sajátosságokkal, a kiképzési rendet meghatározó alapokmányok pedig a logisztikai kiképzés tartalmát a fegyvernemi kiképzés támogatására szűkítik le. Mindezekből következően a logisztikai kiképzés és felkészítés rendszerszemléletű leírása, az egységes kiképzési rendbe történő integrálhatóságának a specifikumokat figyelembe vevő vizsgálata ez idáig elmaradt, ami mind a kiképzési felülvizsgálat komplex szemléleti igényének, mind a valós élet kiképzési szükségleteinek ellentmond, és képességbeli hiányokat eredményez.

² A kiképzési rendszer átalakítására vonatkozó folyamatok sikerének meghatározó kulcsa a haderőszervezés egyik alapelve, miszerint reformot csak komplex formában, a kapacitások, szervezetek és működésmódok egészére kiterjedő módon érdemes csinálni. Nem reformértékű, vagy nem állhat meg lábán az a reform, amely külön-külön változásokat céloz meg... – SZABÓ János: *Haderő-átalakítás* - Bp.: Zrínyi Kiadó, 2001. - p.13.

TUDOMÁNYOS PROBLÉMA

A Magyar Honvédség feladatrendszeréhez, küldetéséhez, tagolt struktúrájához és fegyvernemi, valamint szakcsapatainak differenciáltságához illő kiképzési rendszer megalkotásának és működtetésének az összhaderónemi szemlélet az egyik legfőbb tényezője. Könnyű belátni, hogy egy olyan haderőben, ahol a szárazföldi csapatok harcoló egységeit pusztán két, szervezetében is különböző dandár szintű erő képviseli, nem lehet a kiképzési rendszert kizárólag azok értelmezési tartományában vizsgálni. Különösen igaz ez a Magyar Honvédség személyi állományának mintegy 60%-át magukba foglaló logisztikai csapatokra, és alegységekre, ahol a kiképzési követelmények minden más fegyvernemnél, vagy szakcsapatnál nagyobb mértékű differenciáltsággal határozzák meg a kiképzés tervezését, szervezését, végrehajtását és ellenőrzését. Az alaprendeltetés, struktúra, a tevékenység jellege olyan specializáltsággal fogalmazzák meg a kiképzési követelményeket, melyek rendszerbe foglalását nem lehet a kiképzés logisztikai támogatásának pusztán tényével és a harcoló csapatokra jellemző fogalmi rendszerrel, kiképzési renddel leírni vagy jellemezni. A logisztikai kiképzés az állomány számbeli súlyánál, követelményrendszerének tagoltságánál, szerteágazóságánál, a szervezeti és egyéni specifikumok sajátos kiképzési rendet követelő jellegénél fogva önálló, a két haderőnem melletti, közös célért folyó, azokhoz több ponton is csatlakozó, ám különálló halmaz egy olyan felkészítési/kiképzési rendszerben, ahol a légierő és a szárazföldi csapatok mellett az összhaderónemi szemlélet nem lehet teljes a logisztikai sajátosságok által meghatározott önálló alrendszer vizsgálata nélkül.

MUNKAHIPOTÉZISEK

1. A kiképzés korszerűsítésére vonatkozó elgondolások csak akkor biztosíthatják a megfogalmazott célok sikerét, az egységes, a változó követelményeket és a specifikumokat rugalmasan lekövető kiképzési rendszer kialakítását, ha a vizsgálat komplex módon, a kiképzési rendszer haderónemi/szakcsapat és funkcionális tagozódású egészére kiterjed.
2. A logisztikai erők stratégiai, hadműveleti és csapat szintű szervezeteinek felépítése, működési rendje és feladatai olyan önálló alrendszert alkotnak,

melynek működése és specifikumai megkövetelik a két haderőnem melletti, önálló rendszerjellemzőkkel történő vizsgálatot.

3. A logisztikai csapatok specifikumainak figyelembe vételével történő vizsgálat ignorálása, és a logisztikai kiképzési alrendszer pusztán a kiképzés támogatására történő redukálása olyan kiképzési rendet alakíthat ki, ami csak részlegesen alkalmazható a logisztikai feladatokra történő eredményes felkészülésre, így nem biztosítja a kiképzés felülvizsgálatának deklarált célkitűzését és komplex jellegét, az összkövetelményi programokban leírt célok elérését.
4. A kiképzési rendszer differenciálásával, a logisztikai sajátosságok rendszerbe foglalásával, az azt meghatározó elvek, módszerek fogalmak és a logisztikai kiképzési követelmények meghatározásával az összefegyvernemi vezetés számára is értékesebb, hatékonyabban teljesítő logisztikai szakállományt kapunk.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

1. Kutatásom fő célja a logisztikai kiképzés/felkészítés rendszerszemléletű leírásával a logisztikai kiképzés az MH kiképzési rendszerében elfoglalt helyének, szerepének meghatározása, önálló alrendszerként történő kezelése szükségességének igazolása.
2. A kiképzési felülvizsgálatok a rendszerváltástól napjainkig történő sorozatának elemzésével a pusztán részsikereket indukáló hibák feltárása, elemzése, az elkerülésükre vonatkozó javaslatok megtétele a jelenlegi felülvizsgálat sikerének érdekében.
3. Az MH Kiképzési Doktrínában nem taglalt, a logisztikai szakcsapat-sajátosságokból eredő kiképzési rend, elvek és rendszerjellemzők leírásával hozzájárulás a készülő MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Doktrína kiképzési fejezetének kidolgozásához.

KUTATÁSI MÓDSZEREK BEMUTATÁSA

Kutatásaimban alapvető szempontnak tekintetem a rendszerszemléletű megközelítést, a vertikális és horizontális összefüggések feltárását, megállapításaim gyakorlati példákkal történő alátámasztását. Törekedtem a tudományos eredmények a gyakorlati életben, a kiképzés tervezési, végrehajtási és ellenőrzési területein történő felhasználhatóságára, a célok és eredmények kohéziójának megtartására.

Kutatásaim során az általános és specifikus kutatás módszereit alkalmaztam, az alábbiak szerint:

A hadtörténeti kutatás módszereivel vizsgáltam meg a kiképzést, és elemeinek elvi-gyakorlati alakulását a haderőreformok, a biztonság-felfogás és hadművelleti koncepciókkal összefüggésben. A megfogalmazott célok eredményességének, illetve eredménytelenségeinek okait feltárva a siker, illetve a sikertelenség tényezőinek *általánosításával* rendszereztem a kiképzési rendszer, illetve az egyes elemek átalakításának általános elveit, törvényszerűségeit.

Tanulmányoztam és rendszereztem a releváns NATO és hazai szakirodalmat, a vonatkozó jogszabályokat, belső rendelkezéseket, a doktrinális és szabályozói rendszer, valamint a hadművelleti követelményrendszer dokumentumait.

A rendszerezés során összehasonlítottam a kiképzés – azon belül a logisztikai kiképzés és felkészítés – tervezésével, végrehajtásával, felelőseivel, és ellenőrzésével kapcsolatos elveket valamint követelményeket, megvizsgáltam az elvek és a gyakorlati megvalósulás szinkronját, és az eltérések lehetséges okait.

Konzultáltam a haderőnemi kiképzést irányító és végrehajtó személyekkel, összehasonlítottam és rendszerbe foglaltam a haderőnemi és a logisztikai kiképzés-felkészítés jellemzőit, közös pontjait és specifikumait. Az új doktrinális elveket figyelembe véve elemeztem és az új kiképzési rendszernek megfelelően szintetizáltam a kiképzés/logisztikai szakkiképzési-felkészítés fogalmi rendszerét.

Az empirikus analízis segítségével összefoglaltam a logisztikai missziós kiképzési követelményeket, a művelleti kiképzés koncepciójának megfelelően kidolgoztam a végrehajtás folyamatát és rendszerét. A vizsgálat folyamán

felhasználtam a kontingens parancsnokok jelentéseit, interjút készítettem a békefenntartói és válságkezelői feladatot végrehajtó logisztikai törzstisztekkel és alegység parancsnokokkal.

A logisztikai és logisztikai szakkiképzési területekre vonatkozó IKR jelentések, logisztikai helyzetjelentések, a visszacsatoló-értékelő rendszer megállapításainak és az MH Összhaderőnemi Parancsnokság (továbbiakban: MH ÖHP) parancsnoka éves értékelő és feladatszabó jelentéseinek feldolgozásával elemeztem és értékeltem a kiképzés – azon belül a logisztikai szakkiképzés-felkészítés – jelenlegi helyzetét, problémáit és a megoldásra irányuló javaslatokat.

Részt vettem az MH ÖHP alárendelt alakulatai átfogó parancsnoki, valamint szakellenőrzéseinek, a meghatározott mutatókkal *értékeltem és elemeztem* a logisztikai szakkiképzés-felkészítés helyzetét, felszámolási javaslatot készítettem a hiányosságok kiküszöbölésére. A 2010-ben végrehajtott ÖHP szintű logisztikai rendszergyakorlat (*kísérlet*) keretében alkalmam nyílt a fogyasztói logisztikai rendszer békétől eltérő működésének megfigyelésére, a gyakorlat kiképzési aspektusaiból eredő következtetések levonására és az azokból eredő feladatok meghatározására, a 2012-ben megrendezett német-magyar üzemeltetési gyakorlat folyamán pedig megismertem a német logisztikai kiképzési rendszer specifikum és képességközpontú felépítését és követelményeit.

A haderőnemi (logisztikai) képességfejlesztési terveknek és a HVK Kiképzési Csoportfőnökség (továbbiakban: HVK KIK CSF-ség) által, a kiképzés új rendszere egyes elemei bevezetésére vonatkozó feladatok végrehajtására kiadott ütemtervnek megfelelően *analizáltam* a logisztikai kiképzési feladatokat, majd a feladatokat rendszerbe foglalva az *indukció* módszerével *szintetizáltam* azokat a haderőnemi kiképzési feladatokkal.

KUTATÁSAIMAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK, VIZSGÁLATI KORLÁTOZÁSOK ÉS A KUTATÁS LEZÁRÁSA

Kutatásaimat nehezítette:

- a Magyar Honvédség kiképzési-felkészítési rendszer sajátos, a környező országoktól eltérő jellege és a kiképzési fogalomrendszer a

- régi elveket és követelményeket tükröző, valamint az amerikai/angolszász haderőktől gyakran helytelenül átvett/tükörfordított elemeinek keveredése és differenciálatlansága;
- a logisztikai szakkiképzés-képzés súlyának és szerepének helytelen kezelése és a specifikumokat nem figyelembe vevő, a kiképzés/felkészítés rendszerére erőltetett egységesítési szemlélet;
 - a kiképzés – azon belül a szakkiképzés – felelőseiben, jogkör- és feladatelosztásában, a vizsgálat időszakában bekövetkező változások.

Kutatásaimat a 2012 februárjában megindult kiképzési felülvizsgálat elrendelésével kezdtem meg és 2013. június 01-én zártam le.

A kutatási vizsgálat időszaka a rendszerváltástól a kutatás lezárásának időpontjáig terjed. A vizsgálat köre a III. fejezetben részletezett szempontok szerinti katonai logisztikai rendszer.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Az értekezés első fejezetében a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével, a haderő átalakítások tükrében elemzem és értékelem a kiképzési reformok – azon belül a logisztikai kiképzés/felkészítésre vonatkozó feladatok – végrehajtását a rendszerváltástól napjainkig.

A második fejezetben számba veszem a kiképzés különböző aspektusai relációjában meghatározott rendszereit, az elemek tartalmát, és jellemzőit. A rendszerszemlélet követelményeit szem előtt tartva, összhaderőnemi környezetben elemzem a jelenlegi és elvárt felkészítési rendszer, valamint a rendszeralkotó elemek logisztikai aspektusainak tartalmát, jellemzőit, a fegyvernemi és logisztikai felkészítés viszonyát, kapcsolódási pontjait, a logisztikai felkészítés helyét és szerepét az MH felkészítési rendszerében. Számba veszem és megvizsgálom a logisztikai felkészítés összefegyvernemi környezetbe helyezett jelenleg fennálló problémáit valamint azok – külföldi példákat is figyelembe vevő – megoldási lehetőségeit.

A harmadik fejezetben a logisztikai támogatási rendszer helyének, feladatrendszerének, állományának, struktúrájának, műveleti követelményeinek relációjában meghatározom a vizsgálat körét, bemutatom a logisztikai támogatási rendszer kiképzést meghatározó jellemzőit és a jellemzők hatásait a rendszeralkotásra.

A negyedik fejezetben a felkészítési alrendszerek szerint tagolva leírom és elemzem a logisztikai kiképzés alrendszerét, jellemzőit. Számba veszem és elemzem a logisztikai kiképzés specifikumait, és azok okait, a specifikumok hatásait a logisztikai felkészítési alrendszerre.

1. A KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI RENDSZERRE VONATKOZÓ REFORMTÖREKVÉSEK A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSRE/FELKÉSZÍTÉSRE

BEVEZETÉS

A katonai kiképzés/felkészítés minden korszakban három, egymással kölcsönhatásban álló és egymásra ható tényezőcsoport viszonyrendszerében alakult, melyek tartalmukban egyrészt célt, követelményeket, módszereket és eljárásokat, másrészt ezek eléréséhez és teljesítéséhez szükséges, illetve ezeket behatároló erőforrásokat határoztak meg.

a) Elvi tényezők csoportja:

- a biztonság fogalmi rendszerén keresztül a háborúval, illetve annak legspecifikusabb formájával, a fegyveres harccal kapcsolatos politikai törekvések és követelményrendszer (biztonságpolitikai alapelvek, stratégiák);
- az ezekből fakadó, az állam haderejére vonatkozó feladatok, küldetések és a hozzájuk tartozó, megfogalmazott képesség követelmények, alkalmazási elvek, eljárási szabályzók, (összhaderőnemi alapelveket összefoglaló doktrínáktól az összfégyvernemi eljárásokon és funkciókon keresztül a csapatok, és az egyes beosztások feladatlistájáig bezáróan);

b) Társadalmi tényezők csoportja:

- a haderő szervezete;
- a rendelkezésre álló humán erőforrás minősége és mennyisége;
- a társadalom és a haderő viszonyrendszere.

c) Anyagi-technikai-természeti tényezők csoportja:

- gazdasági - földrajzi-természeti lehetőségek és adottságok;

– a rendelkezésre álló haditechnika, fegyverzet.

A három tényezőcsoport tartalmát, és ezzel együtt a kiképzés/felkészítés definícióját, célját, követelményeit – akárcsak a haderő feladatrendszerét – a vizsgálati időszakban négy olyan paradigmaváltozás – a Varsói Szerződés felbomlása, a NATO tagság, az áttérés a sorkötelezettségen alapuló, keret rendszerű haderőről az önkéntes haderőre és a békeműveletekben történő részvétel – befolyásolta, melyek a kiképzési/felkészítési rendszer felülvizsgálatának és átalakításának szükségességét eredményezték. A paradigmaváltozások közötti időszakok rövidege, az említett, három tényezőcsoport gyakori szinkrontalansága, a megalapozott tervezést lehetetlenné tevő haderő átszervezési folyamatok permanens voltának, és a védelmi tervezés nyugati mintájú folyamatrendszere elégtelen adaptálása következtében azonban a megfogalmazott célkitűzések csak részben valósultak meg és a paradigmaváltozások közötti időszakban is jelenünkig tartó újabb vizsgálatokat generáltak.

Ahhoz, hogy a kiképzés/felkészítés – azon belül a logisztikai kiképzés/felkészítés – ne csak szándékában, hanem kezelésében – helyében, szerepében, céljaiban – és ezzel együtt gyakorlati megvalósulásában is a honvédség deklarált feladatrendszerének, képesség követelményeinek megfelelő fegyvernemi és logisztikai állományt biztosítsa, mindenképpen szükséges a rendszerváltozástól eddig végrehajtott – az elmúlt időszak biztonságpolitikai és haderő átalakítási környezetébe helyezett –, kiképzési/felkészítési rendszerre vonatkozó reformok elemzése, a hibák, valamint eredmények okainak áttekintése és rendszerbe foglalása. A kiképzési/felkészítési reformokat – és a logisztikai kiképzés/felkészítés – alakulását az említett paradigmaváltozásokkal egységben vizsgálom, kiindulópontként a mai felkészítési rendszert is meghatározó rendszerváltozást figyelembe véve.

(A vizsgálat körének pontos értelmezéséhez, a reformok számbavétel előtt szükséges a kiképzési/felkészítési dokumentációban is – hibásan – gyakran szinonimaként használt kiképzés és felkészítés fogalmi különbségét meghatározni. Az MH Kiképzési Doktrína-2013 kiadásáig a kiképzést a csapatkiképzéssel szinonim fogalomként, a sorkatonák-szerződéses legénységi állományú katonák kiképzésének folyamatoként értelmezték, a tisztekre, tiszthelyettesekre vonatkoztatva pedig

csapatszinten a felkészítés, intézményi szinten a képzés (központi tanfolyamok) és oktatás (tishti, tiszthelyettesi középiskolai, főiskolai, akadémiai képzés) fogalma terjedt el. Az értelmezés szerinti meghatározó különbség volt, hogy míg *a katonai kiképzés az adott tevékenységi körre, feladatra a rájuk vonatkozó előzetes ismeretek nélkül – vagy minimális előzetes ismeretekkel – irányult, addig a felkészítés a kiképzésnél célirányosabb, szűkebb spektrumú, ám ezen spektrumban mélyebb ismeretek integrálását célzó ismeretátadási formaként szerepelt, ami a kiképzés által már megszerzett és megszilárdult tudásanyagra épül.*

A 2013-ban kiadott MH Kiképzési Doktrína szakított ezzel az értelmezéssel, és újradefiniálta a két fogalmat. Ennek megfelelően a felkészítés magába foglalja a csapatszinten megvalósuló kiképzés, a tanfolyami képzés, az intézményi képzés (oktatás) és az önképzés, valamint a tapasztalatfeldolgozás alrendszerét. Jelen fejezetben – a történeti jellegnek megfelelően – 2013-ig az előjárói dokumentumokban is használt, majd azt követően az MH Kiképzési Doktrína szerinti fogalmi rendszer szerint folytatom a vizsgálatot. A felkészítés rendszerének jellemzőit a következő fejezetben vizsgálom részletesen.)

1. 1. KIKÉPZÉSI-FELKÉSZÍTÉSI REFORMKÍSÉRLETEK ÉS A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS- FELKÉSZÍTÉS ALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTÁSTÓL A NATO CSATLAKOZÁSIG

1. 1. 1. A RENDSZERVÁLTÁSTÓL A NATO CSATLAKOZÁSIG TARTÓ IDŐSZAK KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI REFORMOK ÁLTALÁNOS VETÜLETEI

A rendszerváltás alapvető céljának, a nemzeti szuverenitás megteremtésének haderőt érintő központi motívumai – a Varsói Szerződés felbomlása és a nemzeti önerőre alapozott honvédelem politikai és társadalmi igénye – a biztonság- és védelempolitikai alapelvek katonai aspektusainak újradefiniálását kívánta meg. Jóllehet, ezek kulcselemei már 1990-ben, a Magyar Honvédség akkori főparancsnokának helyzetértékelésében is megjelentek, de a tényleges haderőreformokhoz szükséges biztonságpolitikai dokumentumok csak a vizsgált időszak végére születtek meg.

Az 1992-1995 közötti időszak elsődleges célkitűzése a megelőző évek eredményeinek stabilizálása, valamint a további reformokhoz szükséges törvényi, jogi, személyügyi, technikai alapok megteremtése lett. A formálódó biztonságpolitikai környezet hatására – délszláv háború, moszkvai puccs – azonban az önerőre való támaszkodás védelempolitikájának elvében 1992-ben változás állt be, a NATO tagság kérdése hivatalos politikai igénnyé változott. Ez, az ország biztonság- és védelempolitikájában bekövetkezett paradigmaváltozás bár késleltette, de meg is határozta a biztonsági és honvédelmi alapelveiről szóló alapidokumentumok³ tartalmát és előre kijelölte a további haderőreformok elvi irányait.⁴

A paradigmaváltozás következtében végrehajtott haderő-átalakítás azonban nem tudta megváltoztatni az alapvetően tömeghadsereg jelleget, a biztonságpolitika és

³ 11/1993 OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelveiről; 27/1993 OGY határozat a Magyar Köztársaság Honvédelmi Alapelveiről.

⁴ „Megfelelő védelmi képességének fenntartásában Magyarország alapvetően saját erejére, saját véderejének képességére és elszántságára, az állampolgárok támogatására és áldozatkészségére épít. Mindazonáltal az ország biztonságának szilárd garanciáját hosszabb távon csakis a sokoldalú együttműködés intézményes keretei között, illetve a hasonló célokat követő államokkal való erős politikai, gazdasági és katonai szövetségtől remélhetjük.

A Magyar Köztársaság célja a már létező nemzetközi szervezetekhez, így a NATO-hoz és az EU-hoz való teljes jogú csatlakozás. Forrás: 27/1993 OGY határozat a Magyar Köztársaság Honvédelmi Alapelveiről, 6.,16. pont

honvédelmi célok által meghatározott katonai követelmények és a források közti meglévő, egyre nagyobb hézagot. A fenyegetettség-alapú filozófia konkrét, számvethető ellenségkép – és Nemzeti Katonai Stratégia – nélkül lehetlenné tette a nyugati mintájú, követelményekhez és forrásokhoz szinkronizált haderőtervezést, ami a reformokban leginkább csak a – történelmi kontextusba helyezve determináló – politikai eredetű változtatások (depolitizálódás, civil kontroll kialakítása) sikerét biztosította, *a képességek koncepcionális, morális és fizikai együttthatóinak fejlesztését azonban konkrét, megfogalmazott feladatrendszer hiányában nem.*

Megállapításom relevanciáját a kiképzés – ami a képesség alapvető fizikai komponense – rendszerszemléletű, tehát nem csak egy-egy elemre kiterjedő átalakításának elmaradása is bizonyítja.

A kiképzés rendszerét az 1984-ben kiadott katonai lexikon a következőkben definiálja: a harckiképzés keretében végzett különféle tartalmú és módszerű tevékenységek összessége, melynek meghatározó elemei **a követelményrendszer, a tartalom, a módszer és eszközrendszer, a szervezet, az időgazdálkodás, a kiképzés-tervezés rendje, valamint az eredmény.** Az elemekre hatással van a saját (szövetséges fegyverzet), a harci-technikai eszközök korszerűsítése, a harceljárás színvonala, az ellenség harceszközeinek, eljárásainak várható változásai, a hadszíntér, és a harckiképzés végrehajtására igénybe vehető személyi, anyagi feltételek. A fogalom vitathatatlanul időtálló, a definíció egy más jellegű, a védelmi tervezési rendszer relációjában – és már egy új filozófia kezdetének igényében – meghatározott megközelítése csak az ezredforduló vége felé került elfogadásra és kibontásra.

A rendszer komplex jellege ellenére 1993-ig pusztán egyes elemeiben változott. A legfontosabb változást a sorkatonai szolgálat 12 hónapra történő csökkentése – aminek reformjellege csak a társadalmi elvárások szintjén létezett, katonai tartalma nem volt –, valamint a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati felkészítési terveinek és a csapatkiképzés programjainak a depolitizálódást⁵ és az új hadászati

⁵ A kiképzés céljaiból kikerült a katonák eszmei-politikai (ideológiai) nevelése, ennek megfelelően a politikai kiképzést törölték a fő kiképzési ágak közül. Az 1990. évi LXXVIII. évi tv. az ifjúság szocialista szellemiségű nevelése feladat helyett a kiképzés és oktatás feladatkört határozta meg az MH feladatainak részeként.

(harcászati) elveket lekövető frissítése jelentette. (A frissítés nem mindenhol történt meg, „a rendszerváltást követően a repülő harckiképzés tartalmát és területeit illetően nem következtek be változások, hiszen az alkalmazott repülőtechnika eredeti, orosz kiképzési utasításai helyett senki nem írt újakat.”⁶). A depolitizálódás és a nevelési feladat negligálásával nem történt lényegi változás a kiképzés fogalmi rendszerére, helyére, szerepére vonatkozó felfogásban. A kiképzés évekig meghatározó alapokmánya, a 02/1992. intézkedés⁷ a kiképzés fogalmára, céljára, helyére és szerepére nem ad konkrét választ, a leírtak a nyolcvanas években deklarált definíciók és értelmezések – a politikai/ideológiai determináltságot leszámítva – szerint, az akkor kidogozott felépítéssel, a keretrendszerű, sor- és hivatásos állománnyal feltöltött haderő jellemzőit figyelembe véve szabályozták a kiképzés tervezését és szervezését. Ennek megfelelően a harckiképzés a harcra való kiképzés összesített oktató-nevelő folyamata, tevékenysége, amelynek célja a hadsereg állandó harckészültségnek elérése és meghatározott szinten tartása.

Az intézkedésben foglaltakat tanulmányozva megállapítható, hogy míg a szervezet, a módszer, a kiképzés és tervezés rendje nem változott, az időgazdálkodás és az eszközrendszer pedig a feszítettebb időbeosztás és a kiképzési eszközök amortizálódása következtében értelemszerűen nehezítette meg a kiképzési célok elérését. Nem került sor a kiképzői állomány felkészítettségi szintjének emelésére, a légielő speciális feladataiból és csapatkiképzési rendszeréből adódó problémák akuttá váltak. (A rádiótechnikai. csapatok készenléti szolgálati rendszere megkövetelte, hogy már a II. időszakos katona is szolgálatot lásson el. Ebből következően a szakalapozó kiképzés végére a kezelőknek meg kellett szerezni a III. osztályos fokozatot, amennyiben ez nem sikerült, a készenléti szolgálat vezénylése máris „borult”. Ennek eredményeként az osztályos vizsga színvonala, ha követelményeiben (papíron) nem is, ám ellenőrzésében, értékelésében mindenképpen csökkent.

A párhuzamosság problémája a szakkiképzés folyamata során a kiképzői állomány esetén is fennállt: a készenléti szolgálattal egy időben kellett a

⁶ Varga Ferenc ezredes: A harcászati repülőik kiképzéséről. Hadtudomány, 1999. június, IX. évf. 2. szám – p. 26.

⁷ A Magyar Honvédség csapatai harckiképzésének tervezéséről, szervezéséről, és végrehajtásáról szóló 02/1992. számú Magyar Honvédség szárazföldi és kiképzési főszemléltői intézkedés

sorállományt a nagy értékű, bonyolult technikán – melyre nem volt kiképzés-technikai eszköz, szimulátor, trenasőr – gyakoroltatni, kiképezni.)

A 12 hónapos sorkatonai szolgálati idő bevezetése jó alkalmat biztosított volna egy új, egységes váltási rend kialakítására (ahol a fegyvernemi-szakcsapat sajátosságok lehetővé tették volna), homogén (azonos időszakos katonákkal feltöltött) állományú alegységek megteremtése útján, a vegyes (I.-II. időszakos) állományú alegységek hadrafoghatósági anomáliáinak kiküszöbölésével. A kiképzési szakemberek javaslatai ellenére azonban a 3+9 hónapos ciklikusság nem valósult meg. A 2x6 hónapos (légierőnél 3x4 hónapos) váltási rend azon kívül, hogy rengeteg holtidőt eredményezett, és ezzel a hadrafoghatóság biztosításának folyamatosságát veszélyeztette, nem változtatta meg a kiképzés „szolgálati feladat ellátás-napi élet kiszolgálási tevékenységei” feladatcsoportok párhuzamos végrehajtását – természetesen a konkrét kiképzési idő kárára. Nem került sor a csapatparancsnokok és a kiképzők szabadsághatárainak kiterjesztésére, a kiképzés tervezésében és végrehajtásában megnyilvánuló szemléletváltásra.

Az elmaradt szükséges reformok ellenére azonban a rövidebb kiképzési idő, a költséghatékonyság keresése és a kiképzői állomány felkészültségének növelési igénye rámutatott a szerződéses állomány (rajparancsnoki, főkezelői) bővítésének, valamint az alapkiképzést végrehajtó központi szervezetek kialakításának szükségességére és a feladathoz, készenléti időhöz rendelt differenciált kiképzési rendszer átgondolására.

A csapatkiképzés mellett a felkészítési rendszer másik eleme, a tanintézeti képzés (oktatás) is változáson ment keresztül. „A katonai főiskolákon a képzési idő a korábbi három évről ismét 4 évre (8 szemeszterre) bővült. Ezzel egy időben az akadémiai képzés egyéves törzstiszti és kétéves akadémiai képzésre változott (a korábbi egybefüggő 3 éves tanulmányi idő helyett), valamint elkezdődött a hazai egyéves felsőszintű vezetőképzés: 1993. szeptember 1-jén újraindult a hazai vezérkari tisztképzés.”⁸

⁸ Farkasné dr. Zádeczky Ibolya: A tisztképzésről oldalnézetben. Seregszemle, 2009. július-szeptember, VII. évfolyam, 3. szám - p. 37.

1994-ben nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé a minden irányú védelmi képességekhez adekvátan rendelhető 100 ezer fős haderő fenntartását, és az ország biztonságának szilárd garanciája hosszabb távon csakis szövetségi keretek között biztosítható.

Az új ciklus haderővel kapcsolatos reformját a fentiekből következően egyrészt a fenntarthatóság – ami a forrásokból adódóan ismételt csökkentésekkel járt –, másrészt az elérendő NATO tagság határozta meg. Ennek szellemében a kormány egy középtávon finanszírozható, a NATO integrációs törekvéseknek megfelelő haderő megteremtését tűzte ki célul, országgyűlési határozatban⁹ deklarálva a honvédség középtávú átalakítási követelményeit, valamint hosszú távú korszerűsítési koncepciójának elveit és végcélját.

A vitathatatlan eredmények mellett azonban a kormányt több, jogos kritika érte a civil kontroll, a haderő finanszírozása, illetve a beszerzések terén. Elmaradt a minisztérium és a vezérkar párhuzamosságokat megszüntető összeolvasztása, az átláthatóság és a vezetési szintek anomáliáit továbbra sem sikerült megszüntetni.

A haderő-átalakítás a kiképzési rendszerre is kiható problémájának tartom, hogy a védelmi tervezés nyugati mintájú folyamatrendszeréhez szükséges filozófiaváltás, módszer és eszköz együttes hiánya miatt a védelmi tervezés az alábbi hibákat generálta:

- nem volt biztosítva a védelmi igények védelmi feladatokhoz való rendelése, azok feladatorientált indoklása;
- nem volt kielégítő a katonai képességet (feladatot) tervező rendszer működése, amelyhez kapcsolható lett volna az erőforrás tervezés;
- a katonai tervezés folyamata kívülről nem volt kellően megvezetett, belülről nem volt kellően szabályozott. A hosszú és középtávú tervezés hiányosságai miatt a feladatok és képesség igények nem voltak szinkronban a stratégiai célokkal.

⁹ 88/1995. (VII.6.) számú Országgyűlési Határozat a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról. (továbbiakban: 88/1995. OGY határozat)

Mindezek következményeként a NATO által meghatározott minimális képességek követelmények nem kerültek be a konkrét, végrehajtási garanciákat nyújtó haderő átalakítási dokumentumokba, a NATO képességtervezési rendszeréhez igazodó „célkitűzés → feladat → szükséges képességek → forrásszükséglet → opciók → prioritások → döntés” folyamatából kulcslépések hiányoztak, így a NATO integráció tükrében nem került sor az alapvetően feladatorientált katonai szervezetek képességek követelményeinek reális – a követelmények (feladatok) és a képességek forrásszükséglete biztosíthatóságának szinkronján alapuló – meghatározására. Ezért fordulhatott elő, hogy az 1998-as, NATO-nak tett nemzeti felajánlások során 6 (!) magyar szárazföldi dandár került NATO ASSIGNED kategóriába az interoperabilitás minimális képesség követelményeinek elérése nélkül. Ugyanakkor – szakítva a szárazföldi alapú szemlélettel – a teljes képhez hozzátartozik, hogy a légierő esetében *a légvédelmi végcél*, vagyis „a NATO légvédelmi rendszerébe történő integráció meghatározta azokat a minimális követelményeket, melyekhez megtörténhetett a harmonizálási, kompatibilitási problémák, hiányosságok konkrét beazonosítása. 1997 decemberére német támogatással elkészült a nemzeti légvédelmi koncepció, ami tartalmazta a légvédelmi rendszer NATO légvédelmi rendszerébe történő integrálásának követelményrendszerét, illetve annak megvalósítását szolgáló támogató modernizációs, fejlesztési, kiképzési terveket.”¹⁰

Az átalakítás – és az időszak kiképzési reformtörekvései – céljainak elérését az alulfinanszírozottságon, és a politikai/szakmai akarat különbözőségén kívül egyfajta koncepcionális bizonytalanság is hátráltatta: az időszak hadikultúrájában – és a haderő átalakítás elvi-koncepcionális megközelítésében – egyszerre volt még jelen, bár egyre csökkenő mértékben a régi műveleti fogalomrendszer, a rendszerváltás időszaka utáni önálló nemzeti védelem felfogása, és a NATO csatlakozási igényéből következő új szövetségi koncepció. (Szükségesnek tartom leszögezni, hogy véleményem szerint a képesség-követelmények és a finanszírozhatóság/fenntarthatóság szinkronját akkor sem lehetett volna megteremteni, ha a tervezési rendszer a műveleti követelményeknek megfelelő képesség-csomagokat pontosan meghatározza. A korabeli, rendelkezésre álló kiképzési programokban előírt feladatok, kiképzési rendezvények – melyek csak

¹⁰ Tóth Sándor ezredes: A magyar légierő NATO integrációja. Előadás, Forrás: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/nek/2001_3/12_toth.pdf (2012.11.04.)

résben biztosították a NATO feladatok és minimális képességekvetelmények által determinált, valamint az elkövetkező évek új típusú műveleti teljes spektrumához adekvát kiképzési szintet – egy része a kiképzési időszak folyamán pénzügyi okokból így is törlésre került. A szükséges haditechnikai beszerzések¹¹ elmaradásából keletkezett pénzügyi források a szándékoltak ellenére nem kerültek visszaforgatásra a kiképzési rendszerbe.)

Az átalakítás eredményeinek ellenére, mivel sem az egész haderőre kidolgozott és a haderőnemek (logisztikai rendszer) összefüggéseiben, valamint *a nemzeti és NATO feladatok relációjában vizsgált pontos követelményrendszer*¹², sem adekvát tervezési rend, vagy eszközbázis nem állt rendelkezésre, a felkészítési-kiképzési struktúra átalakítása csak megfogalmazott nagybani elvek mentén, konkrétumok hiányában, egyes elemeire korlátozódva folytatódhatott.

A kiképzés felső- és középszintű irányítási rendjében az MH vezérkari fegyvernemi főnökségek megszűnése és a létrejött haderőnemi vezérkarok szakirányítási feladatai okoztak változást. A feladatok átstrukturálódását nehezítette, hogy korábban a vezérkari fegyvernemi főnökségeken a kiképzéssel és képzéssel foglalkozó állomány nagyrészt nyugdíjba vonult, az addigi tapasztalatok pedig csak kis mértékben kerültek átadásra. A haderőnemi vezérkaroknál az általános katonai kiképzésért valamint a parancsnokok és törzsek felkészítéséért a kiképzési és hadműveleti szervek, a fegyvernemi kiképzés irányításáért a fegyvernemi főnökségek lettek a felelősek, a korábbinál jóval kisebb létszámban. A haderőnemi fegyvernemi szakirányítást az is nehezítette, hogy a fegyvernemi főnökök – mint beosztottak – csoportfőnököknek és a törzsigazgatóknak is alá voltak rendelve, így nem volt közvetlen kapcsolatuk a vezérkar főnökkel, emellett egyes területek esetében a fegyvernemi főnökök hatásköre túlnyúlt az adott haderőnem katonai szervezetein, ami vezetési és szakmai (felkészültség, információellátás) problémákat is felvetett.

¹¹ BTR-80 harcjárművek, METIS páncéltörő rakéták, MÍG-29 harci repülőgép alkatrészek, T-72-es harckocsik és ATLAS-MISTRAL légvédelmi rakéták kerültek beszerzésre. A beszerzések ellenére a haditechnikai eszközpark technikai hadrafoghatóság mértéke kritikus maradt, a beszerzések minimális szinten sem biztosították a kívánt képességek haditechnikai eszköz igényét.

¹² Megkezdődött ugyan az MH kiképzési doktrína első változatának kidolgozása, ám ez az Összhaderőnemi Doktrína, illetve a magasabb szintű, a haderő alkalmazását meghatározó stratégiai szintű dokumentumok (Nemzeti Biztonsági Stratégia, Nemzeti Katonai Stratégia) hiányában akkor sem lehetett volna releváns, ha elkészül.

A kiképzési-felkészítési rendszer átalakítása emellett elsősorban ismételten a csapatkiképzés rendszerére terjedt ki, aminek azonban objektív okai voltak: az 1997. évi LXXXV. törvény a sorkatonai szolgálatot – szinkronban az 88/1995. OGY határozatban deklarált, sorozáson alapuló, reguláris rendszer önkéntes és sorozott haderőrendszerre történő átalakítási feladatával – 9 hónapra csökkentette. A csökkentés következményeként a Magyar Honvédség egészében 3 hónapos állományváltási rendet és új csapatkiképzési rendszert vezettek be. A rendszerrel megfogalmazott követelményekbe azonban hiába épült be a felkészítési-kiképzési alrendszer és a védelmi tervező rendszer szinkronjának igénye – ami elvi síkon mindenképpen előrelépés volt –, a kiképzési feladatok normásításának elmaradása, illetve félbeszakadása miatt ez a követelmény nem érvényesülhetett.

Az új váltási rend (3x3x3 hónap) központi és csapatbázisú alap- és szak/kötélkiképzési időszakban határozta meg a sorkatonai szolgálat idejét. A csapatok tehermentesítése és a követelmények egységesítése érdekében az alapkiképzésre (6 hét) – az arra felkészült kiképzői állománnyal, és a kiképzésre fordítható idő megnövekedésével – két kiképző központban (négy helyőrségben) került sor. A csapatokhoz elvileg csak II.-III. időszakos katonák kerülhettek, ám a már korábban, több tanulmányban is sürgetett homogén – azonos időszakú katonákkal feltöltött – alegységek kialakítása ebben az időszakban is elmaradt: „a vegyes összetételből adódóan az azonnal alkalmazható alegységek kialakítása csak célirányos felkészítés és összekovácsolás után volt lehetőség.”¹³. Mivel a 4-6. hónapban került sor az alegységek intenzív szakkiképzésére, és a raj-szakasz-század szintű összekovácsolásra, a szintentartó kiképzésre (ami a harcképességet jelenti) csak három hónap maradt, ráadásul ebben az időszakban kellett végrehajtani az M beosztásra történő felkészítést is. A szervezett kiképzésre fordítható idő – hasonlóan a megelőző évek időszakához – a légielő készülségi szolgálatot adó csapatainál a szárazföldi fegyvernemi csapatok rendelkezésre álló idejének mintegy egyharmada volt, ráadásul bonyolult, éles technikai eszközökön. A szűkös időkeretek miatt a készenléti szolgálatot adó alegységek III. időszakos állománya nagyrészt csak

¹³ Sütő Tamás vezérőrnagy: Úton a NATO-kompatibilis kiképzés megvalósításához. Új Honvédségi Szemle, 1999. december, LIII. évfolyam, 12. sz. - p.117.

azokon a foglalkozásokon és gyakorlásokon, gyakorlatokon vett részt, amelyek végrehajtásához a harcrendi elem, illetve alegység állományának több mint fele volt szükséges, a fennmaradó időszakban az érintett állomány szolgálati feladatokat látott el.

Fontos megállapítást nyert, hogy a kiképzési időből készenléti szolgálatra, vagy egyéb más szolgálati feladatra sokkal kevesebb időt vettek igénybe azoknál az alegységeknél, melyek szerződéses katonákkal voltak feltöltve.¹⁴ A szerződéses legénységi állományú katonák helyét és szerepét azonban az átmenteti, kultúraváltás jellemezte időszak miatt sok parancsnok nem tudta kezelni, kiképzésüket gyakran a továbbszolgáló tiszti, vagy tiszthelyettesi állomány részeként, a sorállománytól elkülönítve tervezték. Mindehhez hozzájárult, hogy a hatályos kiképzési intézkedések, csak az alapfelkészítésre és a szerződéses szolgálati viszony első évére írtak elő kiképzési követelményeket, a további időszakra nem jelölték meg az ismeretek szinten tartásának rendjét, valamint a szervezett továbbképzés lehetőségeit és követelményeit.

Megfogalmazásra került, hogy a kiképzési-felkészítési rendszer illeszkedjen a Magyar Honvédség harckészültségi rendszeréhez, a különböző kategóriákba sorolt szervezetek feladatainak eltérő igényeihez. A korabeli források megegyeznek abban, hogy az erőket feltöltöttségük és készenléti idejük alapján reagáló, fővédő, valamint kiképzést folytató, kiegészítő, területvédelmi csapatokra és tartalék erőre kell felosztani, de a kategóriák tartalmában – így az ehhez illeszkedő kiképzési-feltöltési elvekben – még nem született konszenzus.

A korábbi időszakhoz hasonlóan az intézményes katonai oktatásban – némiképp a haderőreformtól függetlenül, az oktatás európai integrációs törekvéseit tükröző felsőoktatási törvénytől determináltan – is jelentős változások történtek. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia egyetemmé alakulása a követelményeket tekintve egyszerre jelentett nehéz és könnyű feladatot. A „bolognai rendszer” osztott, egymásra épülő képzési jellege a katonai főiskolai-akadémiai struktúrából adódóan nem kívánt oktatási intézményi keretváltást, ugyanakkor az egyetemmé válást

¹⁴ Ennek elsősorban pénzügyi okai voltak, hiszen a törvényi előírások szerint a szerződéses katonáknak ilyenkor illetménykiegészítés, pihenőnap járt

lehetővé tevő akkreditációs követelmények teljesítése – különösen az oktatói állomány utánpótlását tekintve – a jövőben előre nem látott nehézségeket okozott. A végzős tisztekkel szemben a képzési felelősök új követelményrendszert fogalmaztak meg¹⁵, de idő kellett az új követelményekhez és a haderő megváltozott feladataihoz rendelt tananyag frissítésére, a beáramló, angol nyelvű NATO dokumentáció feldolgozására, a tanárok felkészítésére. Alapvető hibának tartom, hogy az egyetem tanári állományát nem ösztönözték a békepartnerségi, és beinduló béketámogatói művelési-képzési lehetőségek kihasználására, a kutatási feladatokhoz elengedhetetlen (angol) nyelvismereti szint abszolválására, az új típusú műveletekre vonatkozó tapasztalatokat feldolgozó konferenciákon történő részvételre, ugyanakkor a „megrendelő” Magyar Honvédség¹⁶ oldaláról továbbra is jellemző volt az egyetem szakmai területeken elért és prezentált eredmények felhasználására, adaptálására vonatkozó közöny, súlyosabb esetben elutasítás. Az új követelmények megfogalmazásával kezdetét vette az a szemléletbeli szinkronizálatlanság, ami a tisztekkel szembeni elvárások jellegében nyilvánult meg, és amelyet a megfelelően kimunkált, haderővel kapcsolatos jövőkép hiánya is súlyosbított. A múltra jellemző, „katonai szakképzés”, vagy a civilben is hasznosítható, a konkrét szakmán túlmutató „egyenruhás értelmiségi” szerepre felkészítő oktatási-elvárás filozófia együttes fennállása a követelmények egyértelműtlenségét, és ezzel együtt a megfelelhetőség problémáját is maga után vonta.

Az Országgyűlés 1995-ben hozott 85. határozata alapján a katonai szakképzés (tiszthelyettesi és zászlósképzés) a hazai szakképzés rendszerébe került. Az Országos Képzési Jegyzékbe 1997-re 23 katonai jellegű – műszerész, szerelő, ellátó, üzemeltető, technikus szakterületekre, zászlósi és kiképzői feladatrendszerre felkészítő – közép- és felsőfokú szakképesítést vettek fel. A szakképzés a fegyvernemi főnökségek kamarai jogkörgyakorló igénye alapján kialakított követelményrendszerrel, és a beiskolázási tervben rögzített létszámban folyt¹⁷, ami a folyamatos létszámleépítésből következő prognosztizálhatatlanság miatt és a tiszti-tiszthelyettesi feladatrendszerekre vonatkozó jövőbeni elképzelések

¹⁵ A katonai felsőoktatási intézmények hallgatói katonai kiképzésével és katonai életre nevelésével kapcsolatos, illetve a 2000. után kibocsátandó tisztekkel szemben támasztandó katonai, szakmai követelményekről szóló 35/1997. (HK 10.) MHPK, VKF-i intézkedés.

¹⁶ A ZMNE és BJKMF 1996. szeptember 01-vel kiváltak az MH hadrendjéből.

¹⁷ A létszám csökkenése egyes, speciális – főleg a légierőt és az anyagi-technikai csapatokat érintő – beosztások tekintetében nem tette lehetővé az 5 fős osztály beindítását sem.

konkretizálásának elmaradásából¹⁸ adódóan egyre nehezebb feladatnak bizonyult. A kezdő tiszthelyettesek szakmai felkészültsége és általános katonai műveltsége vitathatatlanul magasabb színvonalú lett, de helyükben, szerepükben történő változáshoz igazodó követelményeikben maga a csapat-tiszti/parancsnoki állomány sem volt következetes.

1.1.2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A RENDSZERVÁLTÁSTÓL A NATO CSATLAKOZÁSIG

A vizsgált időszak logisztikai kiképzésének/felkészítése helyzetének változásait leginkább az MH katonai logisztikai rendszerében, a haderőreform keretében bekövetkezett, a vezetési-és irányítási rendszerre vonatkozó strukturális és jogkörbeli módosulás határozta meg.

1990-ben az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség létrejöttével egységes vezetés alá került 17 szintű anyagi-technikai szolgálat, majd a hadtáp- valamint fegyverzeti és haditechnikai funkcionális területek integrálódásával csapaszinten is megalakultak a katonai szervezetek anyagi-technikai szolgálatai.

A főcsoportfőnökség szakági szervei a főcsoportfőnökön keresztül MH szinten szabályozták a szakkiképzés/felkészítés minden elemét, meghatározták az egyéni és kötelékkiképzés elveit, követelményeit, célkitűzéseit, a tanintézeti képzés képzési szakkövetelményeit, irányították az anyagi-technikai szakcsapatok általános katonai és szakkiképzési, valamint a haderőnemi csapatok anyagi-technikai szerveinek és szervezeteinek szakkiképzési tevékenységét. A csoportfőnökségek (főnökségek és osztályok) szervei rendelkeztek a szakkiképzés felsőszintű irányításához szükséges jog- és hatáskörrel, illetve a szabályzás eszközeihez szükséges humán (szervezeti) képességekkel.

1997-ben a logisztika vezérkari szervéből az anyagi-technikai biztosítás vezetésére létrehozták az önálló MH Logisztikai Főigazgatóságot, amely átvette a logisztikai szakkiképzés szakági irányítási feladatait. Jogkörében szabályozta az integrált logisztikai szakkiképzés feladatait, meghatározta annak követelményeit és

¹⁸ Az egyes munkakörökhöz tartozó követelményrendszerre vonatkozó HM utasítás csak 2002-ben került kiadásra.

kiadványozási felelősségében kidolgozta a szakági kiképzési programokat. A logisztika vezérkari szerve csökkentett létszámával a kiképzés tekintetében csak a műveleti képességek követelmények meghatározásáért, illetve az intézményi képzés szá-szakirányreferenci feladatainak ellátásáért lett felelős.

A szakkiképzés vezetésének-irányításának egyértelműsége ellenére a mindinkább feszebbé váló kiképzési időbeosztás miatt az előírt követelmények teljesítése egyre nehezebbé vált, a szakkiképzési tevékenység színvonalát a kiképzésre fordítható idő csökkenése jelentős mértékben befolyásolta. Mivel az anyagi-technikai alegységek esetében a támogatási-kiszolgálási feladatok vitték el a szervezett kiképzési idő mintegy felét, a szakharcászati kiképzés problematikája jelentős módszertani hibákat és színvonalbeli csökkenést produkált. (A laktanyai támogatási feladatokat a parancsnokok elszámolhatták ugyan kiképzési foglalkozásnak – amennyiben a tárgykör beazonosítható volt, – de ez a megoldás egyrészt egyoldalú ismereteket közvetített, másrészt tervezhetetlenné tette a szakkiképzést.) Az érvényben lévő kiképzési program követelményei szerint a szakállomány szakharcászati foglalkozásait a támogatott harcrendi elem harcászati gyakorlatainak keretében, annak biztosításaként kellett végrehajtani. Az egyre csökkenő kiképzési idő miatt azonban elmaradtak azok az előkészítő, egymásra épülő szakalegység összekovácsolási foglalkozások, melyek az ismereteket tekintve biztosították volna a harcászati gyakorlat támogatási feladatainak végrehajtását és a támogató valamint támogatott összekovácsolását, majd a szinten tartást. Az előkészítő gyakorlások, és a komplex szakharcászati gyakorlat hiánya folytán a szak-kötélékkiképzés egyetlen értékelési szempontja a laktanyai tevékenység, vagy fegyvernemi gyakorlat valós logisztikai biztosításának színvonala lett (ami a legtöbb esetben csak az adott egység a támogatásba bevont egy-egy, már összekovácsolódott logisztikai elemére vonatkozott.)

A logisztikai felkészítés specifikus jellege a tanintézeti szegmensben is megmutatkozott. A logisztika esetében ellentétet indukáló nézetkülönbség a katonai vezető vagy szaktiszt (mérnök, közgazdász) követelmények prioritizálási problematikája volt, ami a kihangsúlyozott koncepcióban – a tiszt elsősorban katonai vezető, és a technikai eszköz kezelése, javítása, a kiképzés támogatása tisztthelyettesi

feladat – és a 35/1997. (HK.10.) MH parancsnoki, vezérkarfőnöki intézkedésben logisztikai jellegű tisztekkel szemben állított követelményeiben is megnyilvánult.

1. 2. KIKÉPZÉSI-FELKÉSZÍTÉSI REFORMKÍSÉRLETEK ÉS A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS- FELKÉSZÍTÉS ALAKULÁSA A NATO CSATLAKOZÁSTÓL AZ ÖNKÉNTES HADERŐ MEGTEREMTÉSÉIG

1. 2. 1. A STRATÉGIAI FELÜLVIZSGÁLATHOZ KAPCSOLÓDÓ KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI REFORM ÁLTALÁNOS VETÜLETEI

1999-ben hazánk NATO tag lett, ami az 1993-ban megfogalmazott biztonságpolitikai alapelveket a szövetség fogalmának, szerepének és súlyának újraértelmezésével új környezetbe helyezte, átdolgozásukat a NATO washingtoni stratégiai koncepciójának – biztonság-védelem-visszatartás(elrettetés) – tükrében már a csatlakozást megelőzően, annak utolsó fázisaként szükségessé tette. Az 94/1998 OGY határozat többek között a biztonság átfogó értelmezésével, a fenyegetések és kockázatok számbavételével és a biztonság garanciája eszközeinek deklarálásával¹⁹ biztosította a továbbfejlesztés normatív alapjait jelentő biztonsági és katonai stratégia kidolgozásának kereteit.

„Az új kabinet a haderő-átalakítás tekintetében eleinte vállalhatónak vélte az előző kormány időszakában megkezdett haderőreform folytatását, azonban a NATO-csatlakozásból származó kötelezettségek végrehajtása, valamint a koszovói válság után a béketámogatói feladatokban történő részvétel és a KFOR-felajánlás teljesítésekor tapasztalt problémák²⁰ ráébresztették a politikai döntéshozókat, hogy szükségeszerű a további lépések megtétele előtt a haderőstruktúra szisztematikus átvilágítása. A kormány ennek érdekében határozatban utasította a honvédelmi

¹⁹ „A Magyar Köztársaság biztonságát két alapvető pillérre építi: egyfelől nemzeti önerejére, másfelől az euroatlanti integrációra és a nemzetközi együttműködésre. Magyar Köztársaság a biztonságát leghatékonyabban a kollektív védelem elvére épülő Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (a továbbiakban: Szövetség) tagjaként tarthatja fenn. Magyar Köztársaság a biztonságát leghatékonyabban a kollektív védelem elvére épülő Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (a továbbiakban: Szövetség) tagjaként tarthatja fenn. Forrás: 94/1998. (XII.29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről. 6. pont, 10. pont.

²⁰ Magyarország a NATO tagjaként vett részt a Jugoszlávia elleni légi műveletekben. Részt vett a háború megindításáról folyó döntésben, átengedte légtérét, valamint repülőtereit és bázisait a szövetséges csapatok számára, továbbá egy 350 fős ór-biztosító zászlóaljjal részt vállalt a béketemelési folyamatban. A koszovói szerepvállalás újszerűsége és vártnál nagyobb költségei miatt azonban Magyarország arra kényszerült, hogy átrendezze prioritásait abban a dokumentumban, amelyben a tagországok jövő évi védelmi-tervezési elképzeléseikről értesítik a szövetséget. Forrás: A honvédelem négy éve 1998-2002, Zrínyi Kiadó 2002. - p.189

minisztert, hogy dolgozza ki a Magyar Honvédség egészét érintő stratégiai felülvizsgálat koncepcióját, majd folytassa le a vizsgálatot.”²¹ A kormány által elfogadott Stratégiai Felülvizsgálat a 88/1995. OGY határozat célkitűzéseit és megvalósításának lehetőségeit felülvizsgálva az átalakítás menetét, tartalmát, ütemezését újraszabályozó jogszabály elfogadását eredményezte. A 61/2000. számú, „A Magyar Honvédség átalakításának hosszú távú irányai” tárgyú országgyűlési határozat (továbbiakban: 61/2000. OGY határozat) három, egymásra épülő ütemben írta le az átalakítás irányait, a feladatok és finanszírozhatóság szinkronjának, a reális katonai képességek beazonosításának és kialakításának; valamint az ezeknek megfelelő szervezeti és vezetési struktúra megteremtésének céljaival: az ,hogy a ciklus végére ismét csak részeredmények születtek, nem az elgondolás elvi hibáján múlt.

A finanszírozási problémákon túl, melyek a források pontos beazonosításának elmaradásából, illetve a haderőfejlesztési „csomagok” állandó változtatásából adódtak, a fő problémát még mindig az a kultúraváltási vákuum jelentette, ami egyrészt az állandóan változó koncepciókból, másrészt a haderő fejlesztés NATO-ban meghonosodott, komplex rendszere összefüggéseinek helytelen kezeléséből(menedzseléséből) és rendszerszemléleti hiányosságaiból adódtak. Ebből következően nem lettek deklarálva az országvédelem alapesetei, az ezek keretében megvalósuló, önállóan és a szövetség csapatcsoportosításába beépülten megoldandó feladatok, így nem lehetett megfelelő az azok végrehajtásához szükséges haderőnagyság és képességcsomag relevanciája sem.

A másik alapvető problémának tartom, hogy haderő átalakítás és modernizáció elvileg csak egy tudományos igénnyel kidolgozott Nemzeti Biztonsági Stratégia, az ebből származtatott Katonai Stratégia és korszerű katonai doktrínák figyelembevételével tervezhető meg az elvárható hatékonysággal. A vizsgált időszak tervezési ütemezése szerint azonban ezeket a meghatározó jelentőségű dokumentumokat az átalakítás feladataival párhuzamosan kellett (volna) kimunkálni.

²¹ Kern Tamás: A rendszerváltás utáni haderő kísérletek. Eredmények és kudarok. Századvég Műhelytanulmányok 7., 2009.- p.14.

Nemzeti stratégiák hiányában a koncepciók által felvázolt követelményeket sem a vezérkar, sem a középszintű parancsnokságok nem tudták feladatokra bontani, a NATO szövetségi kiadványokban, feladatlistákban²², ACE FORCE STANDARD-ekben megfogalmazottak értelmezése, azonosítása megfelelő szervezet hiányában gyakran csapatszintre került(!).

A kitűzött reform végrehajtott feladatainak egyik legnagyobb, a kiképzési rendszert érintő eredményeként aposztrofálható, hogy a kiképzés legfőbb szabályozó dokumentumaként használt – és a keret rendszerű haderő viszonyainak megfelelő kiképzési filozófia konzerválásáért felelős – többször módosított, ám elavult alapintézkedést a csapatok új feladatrendszerének, állománykategóriáinak, differenciált készenléti besorolásának²³ megfelelő alapintézkedések²⁴ váltották fel. A kiképzési célokat meghatározó feladatok és műveleti követelmények konkretizálásának hiányából adódóan azonban csak a kiképzés keretei tisztázódtak, az alakulatok eszközellátottsága, rendeltetése, feladatrendszere és azon belül kiképzési feladatai valamint költségei közötti összhangot továbbra sem sikerült megteremteni.

A két alapintézkedés – a vitathatatlan eredmények ellenére – a szárazföldi csapatok tevékenysége priorizálásában íródott, a légierőt a repülőcsapatokra szűkítve, nem komplex rendszerszemlélettel okozott értelmezési (és végrehajtási) problémákat, a haderőnemi (támogatói) parancsnokok feladatkörébe utalva olyan

²² A feladatlista fogalma később, a katonai szervezetek törzskönyveinek kidolgozásával vált világossá.

²³ A haderőnemekhez tartozó katonai szervezetek rendeltetésük szerint reagáló-, fő-, valamint egyéb (tartalék-, területvédelmi és nemzeti támogató-) erőkből állnak, felkészítésük készenléti idejük és feltöltöttségük figyelembevételével történik.

A haderőstruktúrában szereplő katonai szervezetek békefeltöltöttsége nem éri el a 100%-ot, ezért a teljes hadrafoghatóságuk csak a hiányzó állomány pótlásával, tartalékosok bevonultatásával biztosítható. Az egyéb erők mozgósítás után állnak fel. Felkészítésük a sorkatonai szolgálat alatt elért kiképzettségre alapozva történik.

A fő- és egyéb erők kötelékei a hivatásos és szerződéses állomány mellett még évekig meghatározó mértékben sorállománnyal rendelkeznek. Részükre a szerződésesekkel feltöltött alegységektől eltérő kiképzést kell szervezni. Forrás: 326/2001. (HK 1/2002.) MH vezérkari főnöki intézkedés a Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről. 13.,14.,15. pont

²⁴ 326/2001. (HK 1/2002.) MH vezérkari főnöki intézkedés a Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről (továbbiakban 326/2001. intézkedés); 316/2001. (HK 18.) HVK vezérkari főnöki intézkedés a hadköteles és szerződéses légénységi állományú katonák felkészítésének és kiképzésének rendjéről (továbbiakban: 316/2001. intézkedés).

tevékenységi rendszereket is, melyekre nem volt meg a megfelelő jog- és hatáskör valamint információs bázis.

Az azonnali és gyors reagálású erők alegységeinek feltöltése szerződéses katonákkal a tervezetteknel nehezebben ment, sorkatonai beosztásukban kapott ismereteik, vagy civil alapvégzettségük sok esetben nem illeszkedett az új – szerződéses állományú – beosztásukhoz, ami főleg a nagy értékű, bonyolult haditechnikai eszközök üzemeltetői állományánál okozott gondot.

A kötelékek kiképzésének és a parancsnokok és törzsek felkészítésének csúcspontját jelentő gyakorlatokra – különösen a légiereő esetében – nem kellő mértékben került sor, a külföldi NATO gyakorlatok prioritizálása – melyek aztán forrás hiányában nagy részben visszatervezésre kerültek – pedig a hazai gyakorlatok radikális csökkentését vonta maga után.

A folyamatos leszervezések miatt – és egyéb okokból – a béke- és háborús vezetési rendszer szinkronját nem sikerült megvalósítani, a hadrend, a hadi állománytáblák – és a hozzájuk rendelhető képességek – korrekciójának elmaradása, a tartalékos összekovácsolási gyakorlatok eltűnése egy olyan „békekiképzési rendszer” kereteit konzerválta, melyet a béketámogatói feladatokra történő felkészítés sem tudott a korszerű harci követelményeknek megfeleltethetővé tenni. A béketámogatói kiképzési tárgyköröket hiába integrálták a csapatok általános katonai programjaiba, a tárgykörök egy részének realizálása a források beszűkülése miatt elmaradt, melyek pótlását a célfelkészítés időszakára kellett tervezni. (Ez a tendencia később a „missziós” kiképzés és az országvédelmi feladatokra történő kiképzést prioritizáló csapatkiképzés az alapelveknek ellentmondó különválásához vezetett. A jelenlegi kiképzési reform egyik fő célja a két alrendszer egymásba integrálása.) Az általános katonai kiképzés harcszerű körülményeinek szimulálása a harcászati foglalkozásokon a minimálisra csökkent, a harckiszolgáló-támogató alegységek esetében a szakkiképzési foglalkozásokat a napi támogatási feladatok miatt lehetetlen volt a tervek szerint rendszeresen végrehajtani.

A parancsnokok és törzsek felkészítése terén a NATO törzsekbe delegált tisztek tapasztalatai a megfelelő értékelő és tapasztalat feldolgozó szervek hiányában

csak részben kerültek adaptálásra. A törzsvezetési gyakorlatok számának csökkenésével és a műveleti szabályzók terén tapasztalható átmenetiséggel (hiánnyal) a békétől eltérő (háborús) tervezési feladatokra vonatkozó ismeretek lassan devalválódtak, a törzsek „harci munkára” vonatkozó képessége csökkenni kezdett. A doktrinális szabályzói munka ugyan elkezdődött, de a Nemzeti Biztonsági Stratégia befejezése és kiadása is csak a ciklus végére realizálódott.

A haderőnemi vezérkarok megszüntetésével a létrejött haderőnemi parancsnokságokhoz fegyvernemi szakirányítási feladatokat – valamint megfelelő hatás-és jogkört – nem rendeltek, a hadműveleti és kiképzési A és G szervekbe integrált 1-2 fegyvernemi (kiképzési) tiszt az A3(7), G3(7) főnökön keresztül valósíthatta meg a korábbi szakirányítási rendszer egy-egy elemét. Szakkiképzési programot azonban a haderőnemi főnökök sem adhattak ki, arra csak a haderőnemi (hadkiegészítési és kiképzési parancsnok) parancsnokok, illetve az általános katonai kiképzés, valamint felderítő szakkiképzés vonatkozásban a HVK csoportfőnökségek voltak jogosultak. (A haderőnemi fegyvernemi főnökségek megszüntetéssel párhuzamosan ugyan az MH Összhaderőnemi Hadműveleti Központ állományában létrehoztak egy 4 fős referensi csoportot, de meghatározott és deklarált jog- és feladatkör nélkül.) Miután a felső szintű vezetés és irányítás feladatai a HM HVK Hadműveleti Csoportfőnökségre kerültek, a referenseket először vezényelték, majd a 2002. március 01-től létrehozott Fegyvernemi Referensi Osztályra helyezték. A referenseknek azonban csak döntés-előkészítő, véleményező és javaslattevő jogkörük volt, így a konkrét képzési-szakkiképzési feladatok koordinálásához és végrehajtásához csak közvetlenül kapcsolódhattak, a szakirányítás problémája továbbra is fennállt.

Az időszak másik, a következő éveket is meghatározó, megoldatlan problémáját az okozta, hogy az önkéntes tartalékos állomány alkalmazását biztosító jogszabályi háttér kidolgozása elmaradt, a Nemzetőrség koncepciója pedig még a kormányzó párton belül sem volt egységes. A tartalékos állomány felkészítésének és utánpótlásának hiányosságai az elkövetkező haderő-fejlesztési feladatok egyik legsúlyosabb képességmegtartási problémáját generálták, aminek megoldása összetársadalmi forrásokat igényelt volna.

1. 2. 2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A STRATÉGIAI FELÜLVIZSGÁLAT IDŐSZAKÁBAN

A logisztikai kiképzés-felkészítés változásai szorosan összefüggnek a 2120/2000. kormányhatározatban elrendelt, a logisztikai rendszer átszervezésére vonatkozó feladatokkal. Az átszervezés kialakította azokat a szervezeti és felelősi kereteket, melyek a kiképzés felső- és középszintű rendjében meghatározták a logisztikai kiképzés-felkészítés irányító és végrehajtó szerveit. Az MH Logisztikai Főigazgatóság bázisán létrejött MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (továbbiakban: MH ÖLTP) a logisztikai szakállomány tekintetében a HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökséggel együtt felsőszintű kiképzési jogosultságokkal rendelkezett, aminek keretében nem csak a csapatok szakállományának szakmai/szakági, hanem – a HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökséggel együttműködve, ám vezető kidolgozói státuszban – a tanintézeti képzés követelményeinek meghatározásáért is felelős lett. Az MH szintű szakági főnökségek és szolgálatfőnökségek által kidolgozott összlogisztikai kiképzési programban megjelenő szakmai követelmények alapján – figyelembe véve a fegyvernemi műveleti követelményeket – a haderőnemi vezérkarok, majd parancsnokságok A-4, G-4 szervei, illetve az MH ÖLTP közvetlen alárendeltségébe tartozó katonai szervezetek kidolgozták a logisztikai egységekre és alegységekre vonatkozó szakkiképzési-felkészítési feladatokat. Fontos, és a rendszerszemlélet érvényesülését elősegítő elvi tényező, hogy a HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség logisztikai doktrinális és kiképzési munkacsoportja albizottsági jelentésében deklarálta a kiképzés-felkészítés teljes pályamodellen átívelő szükségességét és az oktatás-kiképzés-felkészítés egymásra épülésének törvényszerűségét. (Amivel a 2013-as MH Kiképzési Doktrína felkészítési rendszerének tartalmi koncepcióját vetítette előre.)

A kiképzés felsőszintű szakirányításának megosztottsága mellett a 326/2001. intézkedés a szakcsapatok – ezen belül a logisztikai alegységek és egységek – kiképzési rendjét egyetlen mondatban szabályozta: „a vegyes (sor- és szerződéses) állományú tüzérdandár, logisztikai dandár (ezred), a vegyivédelmi, vezetésbiztosító és híradó zászlóalj, az elektronikai-harc század, továbbá a logisztikai szervezetek kiképzése és gyakoroltatása a fegyvernemi sajátosságok és a katonai szervezetek feladatainak figyelembevételével történik.” Az intézkedés figyelembe vette és

meghatározza a sajátosságok szerinti kiképzést, de a követelmények meghatározását és a kiképzés megszervezését a felső- és középszintű kiképzési felelősökre bízta.

A logisztikai rendszer átszervezéséből adódó feladatok mellett a kiképzési programok kiadásán és a funkcionális szervezeti rendre történő áttérés szakkiképzési vetületein kívül azonban már nem jutott elegendő idő a rendszer logisztikai elemeinek „összekovácsolását” biztosító rendszergyakorlatok, a fegyvernemi és logisztikai katonai szervezetek komplex együttműködési gyakorlatai követelményeinek meghatározására, a speciális felépítésű és rendeltetésű központi logisztikai szervezetek szakkiképzési sajátosságainak megfelelő értékelési, ellenőrzési, nyilvántartási módszerek és okmányok kidolgozására. A szakkiképzés/felkészítés szervezését és végrehajtását mindezek mellett nagymértékben megnehezítette, hogy a haderónemi parancsnokságok törzsszerveiből a szakágak (funkcionális elemek) a logisztikai ezredbe integrálódtak, így a haderónemi követelménytámasztói és ellenőrzési jogosultságokkal rendelkező szakági vezetők csak a törzsben maradt tervezők útján tudták szakkiképzési feladataikat maradéktalanul végrehajtani. (Ugyanakkor a szakkiképzés haderónemi összkövetelményeinek teljesítésüléseért a logisztikai főnök volt a felelős.) Csapatszinten a logisztikai zászlóaljba szervezett szakágak esetében a kiképzés tervezésének, szervezésének, végrehajtásának, és ellenőrzésének folyamata a haderónemi szinten tapasztaltakhoz hasonló anomáliákkal szembesült.

A szakági-funkcionális szakkiképzés irányítási-követelménytámasztási rendjében a felső- valamint közép- és csapatszintű logisztikai szervezetek – MH ÖLTP, A-4, G-4, S-4²⁵ főnökségek és logisztikai alegységek – szinkrontalansága is gondot okozott: míg a kiképzés-technikai, humán és a térképészeti anyagellátás az MH ÖLTP hatás- és feladatkörébe tartozott, addig az MH Légierő Parancsnokságnál ezekkel a szakterületekkel a kiképzési főnökség, a személyügyi főnökség és a felderítő főnökség kijelölt tisztjei foglalkoztak.

A tanintézeti képzés (oktatás) integrációs folyamatát a logisztika esetében a szaktiszt-tiszthelyettesi beosztások számának csökkenése, az ágazati képességek

²⁵ A4, G4: haderónemi szintű logisztikai főnökség, A légierő, G szárazföld vonatkozásban. S4: csapatlogisztikai főnökség.

integrációja és a NATO integrációból következő szellemi kompatibilitási igény jellemezte. A szaktiszthelyettes képzésben a szakképzési rendszerben (OKJ rendszer) megvalósuló oktatás standard követelményrendszere egységesítette és magasabb szintre emelte a kibocsátott szaktiszthelyettesek szakismereteit.

A végrehajtott kiképzési reform – jóllehet nem tudta célkitűzéseit maradéktalanul teljesíteni – a rendszer szinte minden szintjén eredményeket hozott. Egyértelmű definíciók megfogalmazásával, a kiképzés felső- és középszintű felelőseinek meghatározásával, a csapatkiképzés rendszere kereteinek deklarálásával, a kiképzés végrehajtói alrendszereinek számbavételével és a csapatkiképzés, tanfolyami képzés, intézményi képzés egy struktúrában történő kezelésével, valamint a differenciált, blokkosított és komplex kiképzés priorizálásával megteremtette és részben szabályozta az átmeneti – sorozott és önkéntes – állományú haderő kiképzésének végrehajtási rendjét és általános követelményeit, megalapozva a következő honvédelmi vezetés kiképzési reformtörekvéseinek részleges sikerét.

1. 2. 3. A VÉDELMI FELÜLVIZSGÁLATHOZ KAPCSOLÓDÓ KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI REFORM ÁLTALÁNOS VETÜLETEI

Az új kormányzat által elrendelt védelmi felülvizsgálat elvi leképeződésének sorrendje – a feladatok (újra)fogalmazása, a hozzájuk rendelt és kiemelt képességek meghatározása, a képességteremtés forrásai és a szükséges hatás- és jogkörök tisztázása – már illeszkedett a NATO haderőtervezési folyamatához. A fejlesztés fő koncepciójában a szövetségi és önálló nemzeti védelem priorizálásában, hangsúlyaiban azonban változás történt, a megfogalmazott feladatok egyértelműen a szövetségi védelem keretei között definiálták a nemzeti védelem feladatait is. Az integráltság, a fenntarthatóság, valamint az erőforrások és követelmények szinkronja érdekében a meglévő képességekben végrehajtott – a területvédelem hagyományos fegyvernemeit érintő – leépítéssel, illetve minimalizálással ugyanakkor ellentmondtak annak a NATO – és általános haderő-szervezési – elvnek, miszerint a fejlesztési céloknak az adott ország védelmi képességeit is szolgálni kell. A prágai csúcshoz szellemében felajánlott, a speciális szaktudást és szakértelmet kívánó alegységek (víztisztító alegység, biolabor) ugyan megfeleltek a „réskitöltő” képességek iránt megfogalmazott NATO elvárásoknak, ezek azonban elsősorban a szövetségi érdekeket szolgálták, az ország védelmi képességeihez így csak közvetve

járultak hozzá. (A 2011-ben kiadott Miniszteri Irányelvek dokumentum többek között az ekkor felszámolt területvédelmi képességek hosszú távú újraépítését tűzte ki célul.)

A képességorientált kiképzéshez-felkészítéshez elengedhetetlenül szükséges hadműveleti követelmények vonatkozásában ugyan történt előrelépés, mivel a HVK Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség kiadta a követelmények meghatározásához szükséges alapadatokat, de az erre alapozott, és a katonai szervezetek hadműveleti/képesség követelményeit tartalmazó, az MH feladatlista meghatározásához szükséges haderőfejlesztési törzskönyvek kidolgozása nem fejeződött be. (A NATO Katonai Integrációs Program megfogalmazta, hogy újra kell értékelni a kiképzés helyét, szerepét; a kiképzést képesség-orientálttá és doktrína bázisúvá kell tenni, amihez segítségként a NATO feladatlistákat jelölték meg, melyek hadászati, harcászati és hadműveleti szintre bontják le az egyes képességeket feladatokra).

Az integráció érdekében elvégzendő feladatokat az MH és HM szervek számára a 2002. évre vonatkozó Feladatterv rögzítette. Az akkori elképzelések szerint a haderőnemek kidolgozzák integrációs tervüket és a felkészítés, kiképzés és gyakorlatok önálló integrációs tervét, a katonai szervezetek elkészítik haderőfejlesztési törzskönyveiket, végül ezekből építkezve a HM elkészíti a tárca integrációs tervét.²⁶

A szárazföldi haderőnemnél folyó integrációs munka anomáliáját a 2004-ben készült Állami Számvevőszéki jelentés is rögzíti, mely szerint „az MH Szárazföldi Parancsnokság (MH SZFP) 2002. októberéig felterjesztette a HVK-hoz az alárendelt alakulatok elkészített haderő-fejlesztési törzskönyveit, a szárazföldi haderő Integrációs Tervét, valamint a Felkészítés, Kiképzés és Gyakorlatok (önálló) Integrációs Tervét, melyek kidolgozása során az *alárendelt alakulatai*, azonosították és bedolgozták a vonatkozó NATO követelményeket. A rendelkezésére álló haderő fejlesztési célok (FG), a védelmi tervezési kérdőív (DPQ), a NATO feladatlisták (NATO Task List), a NATO Szövetséges Európai Főparancsnokság követelményei

²⁶ Forrás: Állami Számvevőszék: Jelentés a Magyar Honvédség szárazföldi csapatai működtetését szolgáló pénzeszközök hasznosulásának ellenőrzéséről. - 2004. május - p. 14.

(Ace Force Standard) és a hazai haderő-átalakítási tervek alapján, *részletes központi iránymutatás hiányában a feladatot az MH Szárazföldi Parancsnokság (ön)maga (részére) határozta meg (és dolgoztatta ki) az alárendelt alakulatokkal!*²⁷

A kiképzés-felkészítés elvi-koncepcionális síkján vitathatatlanul előrelépést jelentett a rendszerfelfogás újraértelmezése: a kiképzési rendszer helyének, szerepének definiálásával a Védelmi Tervező Rendszer integráns része, alrendszere lett, melynek elemei átfogták a felkészítés teljes spektrumát a doktrinális alapoktól egészen a végrehajtás ellenőrzéséig. A keretek tehát adottak voltak, ám az egyes alrendszerek – különösen a kiképző tervezői és támogatói alrendszer – követelményeit nem sikerült valós végrehajtássá és biztosítássá transzformálni.

A kiképzés-felkészítés tervezésének doktrinális alapúvá tétele mindezzel együtt a felülvizsgálat folyamatának köszönhetően ismételten elmaradt. 2002-ben ugyan kiadták az MH Összhaderőnemi Doktrínát, de Nemzeti Katonai Stratégia hiányában a doktrína csak átmeneti hiánypótlásként szolgált, kiképzési fejezete pedig még a felső szintű, közép-és hosszú távú intézkedésekkel, és éves kiképzési intézkedésekkel együtt sem volt alkalmas az önálló kiképzési doktrína kiváltására.

Az MH Kiképzési Doktrína első változata ugyan 2000-ben elkészült, majd 2003-ban a HVK Hadművelési és Kiképzési Csoportfőnökség által átdolgozásra került, a jóváhagyás nem történt meg. A probléma azonban nem csak a változó környezetre és az integrációs folyamat okozta tervezési zavarokra vezethető vissza: a művelési tapasztalatok szervezett feldolgozására, és doktrínákba történő integrálására megfelelő szerv kialakítására csak évekkel később került sor. A kiképzési-felkészítési rendszer tartalmi részére kiható NATO dokumentumok és STANAG²⁸-ek feldolgozása sem haladt a megfelelő mértékben, a lefordított és többé-kevésbé adaptált kiadványok megjelentetésére (humán és anyagi) források nem voltak elkülönítve. Az MH Légierő Parancsnokságnál a csapatoktól berendelt angolul tudó tisztekből álló alkalmi munkacsoportok fordították a beáramló STANAG-eket, gyakran a fordítás szakmaiságát, integrálhatóságát és fogalmi megfeleltethetőségét

²⁷ Uo.

²⁸ STANAG: Standardization Agreement for procedures and systems and equipment components, NATO Egységesítési Egyezmények

lehetővé tevő felkészültség nélkül. Ennek ellenére az általuk elvégzett munka az integráció folyamatosságához elengedhetetlenül szükséges volt.

A kiképzési-felkészítési rendszer reformja a fentiekén túl a védelmi felülvizsgálat befejezéséig értelem szerűen nem kezdődhetett meg²⁹, a hat hónapos sorkatonai szolgálati rendszer bevezetése csak az önkéntes haderőre történő áttérésre vonatkozó döntés meghozataláig tartó periódus áthidalására szolgált.

A 2003-as iraki misszió szállító zászlóaljának felajánlásával új szintre lépett az MH műveleti feladatvégrehajtás és az ezzel kapcsolatos kiképzési/felkészítési követelményrendszer. A felkészítés során az általános katonai és hadszíntéri ismeretek mellett a szakfeladat „háborús” jellegéhez igazodó tárgykörök is bekerültek a programba, megjelent a Force Protection, a CIMIC, a különleges műveleti képesség fogalma, és a rájuk történő felkészítés igénye, valamint megkezdődött ezen képességet megvalósító eszközrendszer kiépítése. Az általános és katonai felkészítés komplex keretbe ágyazódott, a felkészítést záró gyakorlat értékelési szempontjai már a NATO CREVAL³⁰ rendszerfelfogását tükrözték. A műveleti területen végrehajtott feladatok tapasztalatai ugyan ráébresztették a kiképzésért felelős szerveket, hogy a honi „békekiképzés” rendszerén, jellegén és anyagi-technikai támogatottságán változtatni kellene, de a megfogalmazott követelmények többé-kevésbé csak a „missziós felkészítés” elkülönülő folyamatába épültek be. (Az érdembeli változást többek között a harcszerű környezet pszichikai és fizikai hatásainak erőteljes szimulálásával és az ahhoz szükséges imitáló eszközökkel (hang-fénypetárdák, ellenerő, zajeffekt szimulálók és a lökészség kialakításához szükséges nagyságrenddel több lőszer), valamint a lögyakorlatok statikus jellegének megszüntetésével lehetne elérni.) A kiképzés-technikai fejlesztéseket azonban a forráshiány miatt a prioritizálás is hátráltatta, mivel ezek az eszközök és anyagok nem állománytáblás haditechnikai eszközök voltak, a fejlesztési feladatok ezen aspektusába tartozók ezért a „maradék elvén” jutottak forráshoz.

²⁹ Az érdembeli tervezési munkára csak az alakulatok állománytábláinak, elvárt képességeinek és feladatainak meghatározása után kerülhetett sor.

³⁰ NATO CREVAL: Combat Readiness Evaluation Programme, a műveleti képesség elérésének értékelési-ellenőrzési programja, rendszere.

A védelmi felülvizsgálat új képességek megteremtését kívánó, a haderő számára deklarált feladatai közt megjelenő terrorizmus elleni harc és békekikényszerítés a magyar különleges erők zászlóalj szintű létrehozását vonta maga után, amely a korábbi, mélységi felderítői feladatrendszerre épülve, az afganisztáni amerikai példák tapasztalatait integrálva hozott létre új „fegyvernemi kultúrát”. Az amerikai erőkkel történő együttműködés, az általuk átadott harci tapasztalatok beépítése a kiképzési programba előrevetítette a későbbi, közvetlen harcérrintkezést eredményező feladatokra (MH Operational Mentor and Leason Team /MH OMLT/, MH Különleges Műveleti Csoport) történő felkészítés követelményeit, egyben rengeteget jelentett a szellemi és műveleti kompatibilitás fejlesztésében. (Az MH OMLT ugyan nemzeti megkötésekkel, elsősorban mentori feladatokat látott el, a körülmények több esetben kényszerítették a magyar lövész/rohamlövész/felderítő katonákat éles tűzpárbajba, szerencsére áldozat nélkül.)

A légierő esetében a légvédelem vezetési, irányítási, szervezeti és eljárásbeli (kiképzési) integrációját a békeműveleti részvételek helyett a NATO integrált légvédelmi rendszerébe történő betagozódás határozta meg. A szellemi kompatibilitás megteremtését jelentősen megkönnyítette a NATO déli parancsnoksága által küldött munkacsoport, amely már a korábban említetteknek megfelelően kidolgozta a magyar légierő integrációjának ütemtervét és feladatait. A NATO rendszerbe modulszerűen beépülő magyar elemek számára a követelmények a szárazföldi csapatoktól eltérően világosan és körülhatároltan definiálták a fejlesztés területeit és az elérendő képességeket, a kiképzési rendszer pedig az *előrehaladó rendszerkiképzés* fogalmával és rendjével tulajdonképpen jelenünkig érvényes és hatékony felkészítési folyamatot determinált, különösen a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati felkészítésének területén, amit a készenléti szolgálatok „állandó, éles alkalmazási” követelményei alakítanak. (Hozzá kell tenni, hogy a készenléti szolgálati rendszerben működő légierő esetében a kompatibilitás több területen volt adott, mint a szárazföldi és logisztikai csapatok esetében, az integráció súlypontját inkább a technikai és infrastrukturális fejlesztés jelentette, mintsem a szellemi, műveleti és kiképzési aspektusok.)

A kiképzésre és a haditechnikai eszközökre fordítható források beszűkülése ugyanakkor a kiemelten magas költségigénnyel rendelkező repülő-harc kiképzést

érintették talán a legérzékenyebben. A kiugróan magas kiképzési költségek hatására még a felajánlott repülőerők is legfeljebb a repülési készség szinten tartására, mintsem a NATO normatívák alapján biztosítható továbbfejlesztésre voltak elegendők. Az intézményes és csapat repülő kiképzési rendszerben az is gondot okozott, hogy a korábban megalakított három kiképző repülőszázadot 1996-ban felszámolták, a kiszolgálói (mérnök) állomány egyetemi szintű képzése pedig a Szovjetunióbeli lehetőségek megszűnésével még ma sem megoldott. (A repülő-műszaki terület az egyetlen olyan jellegű logisztikai terület a magyar tisztképzésben, ahol a végzett tiszt nem alegységparancsnok, hanem mérnök. A polgári életből szerződtethető civil repülőmérnökök megszólítási lehetőségei korlátozottak.)

A nyilvánvaló hiányosságok mellett az időszak jelentős eredményként könyvelhető el, hogy a tanfolyami-képzési rendszernek megszületett az a szabályozói dokumentuma, ami jogi és értelmezési kereteket adott a tisztek, tiszthelyettesek áttovábbképző és előmeneteli tanfolyamainak, gyakorlatban is biztosítva az életemben történő tanulás EU-elvét.³¹ A képzési követelmények meghatározásért és a tanfolyamok programjai általános katonai részének meghatározásáért a HM-HVK Hadműveleti és Kiképzési Főcsoportfőnökség, a szakmai követelmények és programok kidolgozásáért pedig az illetékes főcsoportfőnökségek és szakkiképzést irányító szervek lettek a felelősek. A 17/2003 HM KÁT-HVKF utasítás egyike volt azon jogszabályi-belső rendelkezési dokumentum-rendszernek, melyek a haderőben rendszeresített beosztások ellátásához kapcsolódó munkaköri követelményeket meghatározó HM intézkedés³² előírásainak egységes végrehajtását és értelmezését lehetővé tették.

1. 2. 4. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A VÉDELMI FELÜLVIZSGÁLAT IDŐSZAKÁBAN

Az MH ÖLTP alapító okiratának és tevékenységi rendszerének kibővülése, valamint a HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség megszűnése egyértelműsítette a szakkiképzési/felkészítési/képzési jogosultságokat: az MH ÖLTP parancsnoka –

³¹ A hivatásos és szerződéses katonák át- és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról szóló 17/2003. (HK 7.) HM közigazgatási államtitkári és HVK vezérkari főnöki együttes intézkedés (továbbiakban: 17/2003 HM KÁT-HVKF intézkedés)

³² 20/2002. (IV. 10.) HM rendelet a Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről, ami a beosztások ellátásához kapcsolódó munkaköri követelményeket szakmai (elméleti, gyakorlati ismeretek), egészségi, pszichikai, fizikai követelmények szerint csoportosította.

egyben a HM-HVK logisztikai csoportfőnöke – lett a felelős a szakkiképzés/felkészítés és képzés, valamint az oktatás szakkövetelményeinek és a csapatkiképzési célok meghatározásáért.

A vezérkari és középírányítói funkciók összekapcsolódása a kiképzés-felkészítés szempontjából előnyt jelentett, hiszen a képesség- és a kiképzés követelményeinek meghatározása ugyanahhoz a szervezethez kötődve nem okozott információbeli hiányt, torzulást vagy a rendelkezésre álló és szükséges képességek felmérésből adódó hibát. Ennek következtében a logisztikai képzési okmányokban – intézményi tantervekben, központi tanfolyami programokban – és a szakkiképzési programokban megjelenő követelmények nem fogalmaztak meg olyan elvárásokat, ami később esetleges visszatervezést, vagy programmódosítást tettek volna szükségessé.

A logisztikai szakágak visszakerülése a törzsekbe megszüntette a kiképzés tervezésében, szervezésében, végrehajtásában és ellenőrzésében meglévő anomáliákat, a haderónemi és csapatszintű logisztikai főnökök, valamint a végrehajtó egységek és alegységek kiképzési feladatai, jog- és hatáskörei egyértelművé váltak.

1. 3. AZ ÖNKÉNTES HADERŐ MEGTEREMTÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ÉS LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI VETÜLETEI

1. 3. 1. ÁLTALÁNOS KIKÉPZÉSI VETÜLETEK AZ ÁTTÉRÉS IDŐSZAKÁBAN

A 14/2004. (III.24.) Országgyűlési határozat a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól már egy új – kényszerű – koncepció és ütemezés szerint fogalmazta újra a 2001-es határozatban foglaltakat, az önkéntes haderő kialakításának egyértelmű szándékával.

2002-ben a Tudományos Diákköri Dolgozatomban leírtak tulajdonképpen a 2004-es, az önkéntességen alapuló rendszer kialakítása szükségességének kormányzati indokaival egyeznek meg:

„A globális védelemtechnikai forradalom, a fegyveres erők létszámának csökkenése és az önkéntességre való áttérés egymással szorosan összefüggő (és bizonyos

értelemben egymásból következő) folyamatok, mivel a haderő elvárt szintű hatékonyságát kisebb létszámok esetén csak a (katonai) szakmai jelleg erősítésével, a szervezetek és tevékenységek profizmusával lehet biztosítani.

A képesség alapú, modern technikai eszközökkel felszerelt haderő a tagjaival szemben is megváltozott követelményeket támaszt: nemcsak a katonai-szakmai ismeretek, de a feladatokhoz és az adott katonai szervezethez való pozitív viszonyulás, az önállóság és kezdeményezőkézség területén is. Az új hadviselési módok új kvalitásokat és specializáltságot képviselnek, általános követelménnyé vált az egész pályafutáson át tartó képzés – továbbképzés, amit a hadkötelezettség alapján szervezett haderőknél már nem lehet a szükségletek szerint biztosítani.

A haderő hadkötelezettségen alapuló keretrendszerű felépítése és működése eredendően a tömeghadseregek létrehozásának feltételeit volt hivatva biztosítani, de egy módosított, a szükségletekhez rugalmasan igazodó keretrendszer – elsősorban gazdasági előnyei miatt – a viszonylag kis létszámú, vegyes kiegészítésű, sőt az önkéntes haderő esetén is indokolható, hiszen a fegyveres erők feladatai közül egy időben több is jelentkezhet, illetve egyik feladtból következhetnek a további feladatok. Mivel a biztonsági környezetünk belátható időn belül nem teszi szükségessé, az ország gazdasági ereje pedig nem teszi lehetővé az összes feladat egyidejű végrehajtására szervezett haderő fenntartását, több feladat azonos időben történő jelentkezése esetén a haderő szükséges képességeit részleges, vagy teljes mozgósítással és az ország további erőforrásainak aktivizálásával kell megteremteni.”³³

A sorkötelezettség megszüntetése olyan paradigmaváltást jelentett, ami kihatott a haderő minden alrendszerére, és jelentős változásokat indukált a kiképzési/felkészítési rendszer felépítésében, tartalmában, a kiképzés/felkészítés céljaiban és követelményeiben. A Honvéd Vezérkar Főnökének „A Magyar Honvédség kiképzési rendszerének átalakításáról, valamint a Magyar Honvédségnél folytatott kiképzés középtávú célkitűzéseiről, követelményeiről” szóló 65/2004. számú HVKF intézkedése (továbbiakban 65/2004. HVKF intézkedés) a

³³ Sári Gábor: Az önkéntes haderőre történő áttérés és a nemzetőrség kialakításának lehetőségei és főbb követelményei a haderő-átalakítás függvényében – TDK dolgozat, intézményi I. díj és különdíj. p.7., p.11.

komplexitás³⁴ igényével fogalmazta meg a képesség alapú haderő kiképzési rendszerének átalakítási elveit, a korábban kidolgozott rendszerfelfogás definícióit alkalmazva és a meghatározott képességszintek alapján differenciált követelményekhez tartozó új fogalmi rendszert alkotva. Az intézkedés már egy új hadikultúrát idéző szellemiséggel, rendszerszemlélettel, doktrína alapú igénnyel, az MH feladataihoz differenciáltan rendelve, valamennyi állománykategóriára kiterjedően integrálta az oktatás, (tanfolyami) képzés, csapatképzés feladatait a felkészítési rendszerbe. Mindezek mellett sajnos – főleg a valós lehetőségek és a vezetést-irányítást jellemző korrekciói miatt – a lefektetett elvek szerinti konkrét megvalósításra csak részben nyílt lehetőség.

A dokumentum a kiképzés egymásra épülő fokozatait a katonai szervezetek különböző, NATO minősítói-ellenőrzői gyakorlattal³⁵ validálható képességi szintjeihez rendelte, ugyanakkor nem vette figyelembe, hogy egy adott (szárazföldi) alakulathoz egyszerre, több szinten folyhat a kiképzés, a ciklikusság pedig csak akkor lehetne a tervezés alapja, ha komplett, a békeidőszaki, összekovácsolt állományukból (plusz a tartalékos állomány) feltöltött alegységek tudtak volna műveleti alkalmazásra (missziós feladat végrehajtására) kerülni. A felajánlott (missziós) alegységek azonban szinte kivétel nélkül több katonai szervezetből lettek megalakítva, még akkor is, ha az alap harcoló alegység (lövész század) többé-kevésbé a feltöltésért felelős alakulat homogén alegysége volt. Mindezek következtében az egységesség-összekovácsoltság elve katonai szervezetenként csak részelemekre volt értelmezhető – mint ahogy ez most is fennáll –, ráadásul a szerződéses állomány fluktuációja a különböző ”kiképzési időszakok” tervezhetőségét is megnehezítette.

A kiképzési rendszer reformjainak kereteit megadó intézkedés ellenére az elvek szerinti realizálódást továbbra is a korábbi időszakok problémái nehezítették. Súlyos, a műveleti (kiképzési) követelményekre ható hiányosság maradt az önkéntes tartalékos szegmens jogi, humán, pénzügyi-logisztikai feltételrendszere

³⁴ A kiképzési rendszer átalakítása a kiképzés irányítási, végrehajtási és támogatási rendjének a haderő jellegéhez illeszkedő módosítását foglalja magába.

³⁵ Szárazföldi felajánlott katonai szervezeteknél CREVAL, a légierő szervezeteinél TACEVAL, később a különleges erők esetében SOFEVAL elnevezéssel, és haderőnemi jellegzetességeket figyelembe vevő tartalommal.

megteremtésének és az aktív állománnyal történő összekovácsolási lehetőségek elmaradása.

Mindezek mellett vitathatatlan eredménynek bizonyult, hogy a békeművelati és NATO légvédelmi feladatokba bevont alegységeink tapasztalatai egyértelműen a „harckiképzés” felé tolták a „békekiképzés” követelményrendszerét, a NATO törzsekben szolgáló állomány pedig egyre nagyobb számban ismerte meg a NATO tervezési elveknek megfelelő harci munka fázisait, tartalmát és követelményeit³⁶. A nyelvi felkészültség szintje magasabb lett, a doktrinális kidolgozás folyamatának lassulása ellenére a szövetségi kiadványok értelmezéséhez és feldolgozásához egyre kevésbé volt szükség lefordított dokumentációra.

1. 3. 2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE AZ ÖNKÉNTES HADERŐRE TÖRTÉNŐ ÁTTÉRÉS IDŐSZAKÁBAN

A 65/2004 HVKF intézkedés által előírt ciklusos kiképzési rend (kiképzés, alkalmazás, pihentetés), és a törzskönyvekben meghatározott képesség-követelményeknek történő besorolás az állandó alkalmazási képességi fázisban lévő logisztikai szervezetekre nem, vagy csak részben volt adaptálható. Az MH szintű támogatást végző katonai szervezetek és kötelékek az állandó támogatási igény miatt mindegyik fázisban az alkalmazási képesség-szintet kellett biztosítaniuk, ráadásul úgy, hogy eközben végrehajtják az újonnan érkező állomány kiképzését is. Mindezek mellett az intézkedés nem rendelkezett az egység szintű logisztikai szervezetek képesség-felmérő gyakorlatának követelményeiről, vagy a követelményt meghatározó felelősről. (A TACEVAL³⁷/CREVAL NATO-ban elfogadott validáló értékelési-ellenőrzési rendszerének vizsgálati szempontjai a fegyvernemi csapatokra, és azok alegységeire értelmezhetőek.)

Az intézkedés szellemének a frekvenciává váló békeművelati kiképzés gyakorlati végrehajtása sem tudott megfelelni, mivel a logisztikai szakcsapatoknál és kiszolgálói alegységeknél az általános katonai kiképzés a kiszolgálási-támogatási feladatok végrehajtása mellett – és a szakkiképzés követelményei miatt – továbbra is

³⁶ Az egyetemi alap- és mesterképzés tananyagába is bekerültek a kívánt ismeretek, a szakoknak és szakirányoknak megfelelő doktrinális témafeldolgozásokkal együtt.

³⁷ TACEVAL: Tactical Evaluation. A CREVAL rendszerhez hasonló, az MH-ban a légierő csapatainak művelati képességét felmérő értékelési-ellenőrzési program.

a háttérbe szorult, így a szakbeosztású katonák részére külön felkészítő foglalkozást kellett a missziós kiképzés időszakában végezni. Ez a probléma különösen azokat a katonai szervezeteket, háttérintézményeket érintette, melyek katona állománya részére általános katonai foglalkozás elenyésző számban volt tervezve és végrehajtva.

1. 4. AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI PARANCSNOKSÁG (MH ÖHP) MEGALAKÍTÁSA ÉS AZ ÚJABB KIKÉPZÉSI REFORMKÍSÉRLET

1. 4. 1. A KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI REFORM ÁLTALÁNOS VETÜLETEI AZ MH ÖHP MEGALAKULÁSÁVAL

A 2006-ban kiadott, a haderő fejlesztésének prioritásaiban az expedíciós jellegű haderő kiépítését és a professzionális jelleg erősítését célul kitűző miniszteri irányelvekben megfogalmazott szervezeti korszerűsítés közép-és csapatszinten kialakította a ma is fennálló haderőstruktúrát. A kiképzés szempontjából legjelentősebb változást a haderőnemi, logisztikai és szakcsapat parancsnokságokból létrehozott MH ÖHP, valamint – a korábbi főcsoportfőnökségek megszüntetésével – a HM Hadművelési és Kiképzési Főosztályának (továbbiakban: HM HKF) létrejötte hozta. Az MH ÖHP-n összhaderőnemi szerveződésben – a stratégiai művelési és kiképzési feladatokat csak korlátozottan ellátni tudó HM HKF mellett – állt fel az ÖHP szintű hadművelési és kiképzési főnökség, a haderőnemi és fegyvernemi művelési követelmények kidolgozását, valamint a kiképzést koordináló és irányító „J” szintű szervként (J3-7).

Az új strukturális megosztás előnyét az összhaderőnemi látásmód kialakításának, az arra való felkészítésnek addig nem tapasztalt, szervezetenként is integráns lehetősége, hátrányát az egyetlen főosztállyá zsugorodó művelési-kiképzési stratégiai szint – főleg a humán aspektusban megnyilvánuló – képességbeli hiányai, és ebből következően a feladatok/jog- és hatáskör viszonyában megnyilvánuló szinkrontalanság jelentette. (Az MH ÖHP feladata lett a korábban felsőszintű jogokhoz tartozó fegyvernemi és szakkiképzés irányítása, a kamarai (szakképzési) feladatok egy részének gyakorlása, a tisztképzés adekvát szakirányreferenciái képviselése. A vezérkar két főosztálya más területen sem tette egyértelműen

végrehajthatóvá az operatív vezetési és stratégiai tervező-elemző funkciók, valamint a felső és középszintű vezetés feladatainak szétválasztását.)

A kiképzés felső- és középszintű irányításának megváltozott rendje és lehetőségei mellett a 2008-ban elkészült, „A kiképzés helyzetének stratégiai felülvizsgálatáról” szóló jelentés³⁸ a kiképzési-felkészítési rendszer ismételt felülvizsgálatának szükségességét állapította meg, egyben komplex szemlélettel, a feladat alapú kiképzési rendszer létrehozásának szándékával meg is fogalmazta a korszerűsítés alapelveit, melyeket az alábbiak szerint csoportosított:

- „A kiképzés korszerűsítése a jelenlegi rendszer fenntartásával és működtetésével párhuzamosan, valamint a kiképzés körülményeit és feltételeit befolyásoló, vagy azokra hatással lévő más szakterületek (hadművelési tervező rendszer, képzési- és továbbképzési rendszer, erőforrás szükségletet biztosító rendszer) bevonásával történjen.
- A kiképzés korszerűsítését az MH tervezési alapokmányokra támaszkodva és felhasználva kell végrehajtani. A kiképzés alapját a haderő alkalmazási rendje és a hadművelési követelmények képezik, amelyek az MH hadrendjében, az alkalmazási elvekben, hadművelési és művelési követelményekben, doktrínákban, feladatlistában, képesség-fejlesztési koncepcióban és más dokumentumokban jelennek meg. Az MH alkalmazási és kiképzési rendjének harmonizálásához, a kiképzési rendszer korszerűsítéséhez szükség van ezen alapokmányok rendelkezésre állására. Az MH tervezési alapokmányait - készenléti állapotától függően, - a kiképzési rendszer korszerűsítési folyamatával párhuzamosan kell kidolgozni és rendelkezésre bocsátani.
- A kiképzés korszerűsítésének stratégiai irányai feleljenek meg egy korszerű kiképzési rendszer ismérveinek: feladatalapú, megbízható alapképességet teremt, kompatibilis, az újonnan jelentkező igények kielégítését illetően rugalmas, képességorientált – és akár – a specializációra is képes. Tervezhető folyamat, amely leválogatható

³⁸ Jelentés a kiképzés helyzetének stratégiai felülvizsgálatáról. HM HKF, 2008. nyt. szám: 160/36/2008

programokon alapul, a képzési rendszerrel, az át-és továbbképzések rendszerével harmonizál, finanszírozható (humán és anyagi erőforrásokkal támogatható) és hatékony, ellenőrizhető.

- A korszerűsítés folyamata, időszükséglete ésszerű határok között biztosítsa a rendszer kidolgozását, bevezetését. A korszerűsítés jelentős elméleti kutató és kidolgozó munkával jár, ezért egy hosszabb folyamatra kell felkészülni. Azonban a kidolgozásra és bevezetésre szánt idő nem mehet az átgondolt és eredményes tevékenység rovására, de nem okozhatja a jelenlegi rendszer kifulladását sem.
- A kiképzés korszerűsítésére irányuló tevékenység alapját a kollektív gondolkodás képezze. A korszerűsítés folyamán támaszkodni kell a parancsnoki és a műveletekben részt vevő állomány felhalmozódott tudására és tapasztalatára, javaslataira, azonban célszerű elkerülni a nagy létszámú, vég nélküli konferenciákat, értekezleteket. A korszerűsítés elveit, irányait, követelményeit, a feladatok megfogalmazását, a részfeladatokra vonatkozó elgondolások kidolgozását a felső- és középszintű vezető szervek állományából létrehozott közös szakértői munkacsoport végezze.”³⁹

A reformot a bevont humán erőforrás egész haderót átfogó jellege és a részletes ütemterv ellenére a fennálló lehetőségek és a gyakorlati végrehajtás ellentmondó jellege miatt a HVKF 2011-ben felfüggesztette.. Könnyű belátni, hogy a műveleti követelményeket meghatározó dokumentumrendszer rendelkezésre állásának hiánya, illetve a kiképzési követelmények meghatározásával párhuzamosan történő kidolgozás logikailag eleve paradox helyzetet teremt, ez a párhuzamosság egyébként a felállított felső- és középszintű szervezetből kialakított munkacsoportok ütemtervét is jellemezte. A HM HKF hadműveleti és kiképzési osztálya szűkös humán erőforrásaival képtelen volt az előírt és tervezett idő alatt a stratégiai szintű tervezési alapokmányok, a kiképzés elvi-doktrinális elveit és tervezési rendjét meghatározó dokumentum-rendszer kidolgozására valamint rendelkezésre bocsátására, főleg egy olyan időszakban, mikor a haderó megváltozott struktúrája és

³⁹ Uo.

feladatrendszere új békétől eltérő vezetési, valamint készenlét fokozási rendszert és műveleti tervezési metódust követelt. Olyan tervezési alapvetések, kiképzést meghatározó okmányok hiányoztak, mint a korszerűsített Nemzeti Katonai Stratégia, az Ország Fegyveres Védelmi Tervének műveleti tervei, az MH Kiképzési Doktrína, az új struktúrájának megfelelő MH béke és háborús hadrend, az MH alkalmazásának hadműveleti követelményei, az MH feladatlista, a katonai szervezetek alap-, alkalmazási- és műveleti képességei, a műveleti vezetés és tervezés új rendszerét meghatározó okmányok (MH műveleti vezetés rendszere, HAME 1000, COPD⁴⁰), a különböző szintű harcszabályzatok.

A munkát már a tervezési fázisban is nehezítette az alapelvekben megfogalmazott kollektív gondolkodás hiánya, a szárazföldi alrendszer misszió-orientált, ciklikus kiképzési rendjének prioritizálásával a légierő és logisztika kiképzési specifikumainak figyelmen kívül hagyása.

A megfogalmazott feladatok végrehajtása a tervezési alapdokumentumok, illetve az egyes, képesség, műveleti és kiképzési követelmények meghatározásához szükséges rendszerlemek kialakíthatatlansága, és a 2010-től funkcionáló új honvédelmi vezetés haderő-fejlesztési koncepciója miatt félbeszakadt, a HVKF 2011-ben kiadott ügyszerűsítésében az újabb szervezeti átalakítás eredményeként létrejött HVK Kiképzési Csoportfőnökség csoportfőnökének rendelte el az újabb felülvizsgálat előkészítését és végrehajtását.

A kidolgozói munkacsoportok a project félbeszakadásának ellenére több olyan feladatot is elvégeztek, melyeket a 2012-ben újrainduló korszerűsítés kiindulópontként (átdolgozási alapot jelentve) tudott felhasználni: szabályozva lett a kiképzés felső és középszintű irányítási valamint a parancsnokok és törzsek felkészítési rendje, kiadásra került az „MH alkalmazásának műveleti és képesség követelményei” tárgyú dokumentum, befejeződött az egységes alap kiképzési program és a kiképzési adattár összeállítása.

⁴⁰ HAME 1000: a különleges jogrend feladatainak hatályos műveleti utasítása, COPD: Comprehensive Operating Planning Directive (átfogó megközelítésű tervezési útmutató)

A kiképzés rendszerszemléletével szoros összefüggésben felső és középszinten is létrejött a tapasztalatok feldolgozásának szakmai szerve, a csapatoknál pedig eleinte megbízás alapján, majd kikülönített beosztásként jelent meg a tapasztalatfeldolgozási munkakör, aminek megismertetése a megalakulás évétől a következő időszakban a törzs tanulónapok és szakkiképzési foglalkozások egyik kiemelt célja lett.

1. 4. 2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE AZ MH ÖHP MEGALAKULÁSÁVAL ÉS A SZERVEZETI ÁTALAKÍTÁS IDŐSZAKÁBAN

Az MH ÖLTP és az MH szintű szolgálati ág főnökségek megszűnésével a logisztikai csapatkiképzés felső szintű koordinálásáért és irányításáért az MH ÖHP parancsnokán keresztül az MH ÖHP főnökség szintű logisztikai szervei⁴¹ lettek „de facto” a felelősök, az intézményi logisztikai jellegű oktatás-képzés szakirányreferensi és kamarai jogkörgyakorló feladatainak végrehajtását – jelentős átfedéssel – a katonai termelői logisztika szervezetei és az MH ÖHP kijelölt szervei folytatták.

A kialakult helyzet hatás- és jogkör tisztázatlanságát az sem enyhítette, hogy az MH ÖHP Logisztikai Főnökség szervezetében létrejött a szakkiképzés koordinálásáért és szervezéséért felelős kiképzési blokk, ami az MH ÖHP egészére vonatkoztatva – a szakágakkal együttműködésben – próbálta az MH ÖLTP csapatokra és tanintézetekre irányuló szakkiképzési szervező és irányító funkcióit átvenni – jelentős képesség csökkenéssel.

A felálló logisztikai jellegű főnökségeknek a fogyasztói logisztikai rendszer feladatai mellett sem emberi kapacitásuk, sem idejük (sem „de jure” jogkörük) nem volt a megalapozott szakági kiképzés követelményeinek meghatározására, az azoknak megfelelő szakkiképzési dokumentumrendszer frissítésére, kiegészítésére. A termelői logisztika HM szervei és szervezeti nem rendelkeztek kiképzési kapacitásokkal, a szakági kiképzés irányítási lehetőségének legfelsőbb szintjévé az MH ÖHP vált. (Mindezek mellett a tiszti tanintézeti képzés szakkövetelményeinek

⁴¹ MH ÖHP logisztikai főnökség, MH ÖHP Haditechnikai Főnökség, MH ÖHP Hadtápfőnökség, MH ÖHP Gazdálkodási Főnökség, MH ÖHP Repülő-műszaki Főnökség.

kidolgozásában és a szak- szakirányreferenci újraelosztás terén a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség a maximális segítséget nyújtotta.)

A fennálló problémák mellett az időszak vitathatatlan eredménye volt az új fogyasztói logisztikai rendszer képességét felmérő, és egy évtized restanciáját enyhíteni próbáló logisztikai rendszergyakorlat, aminek követelményeit az MH ÖHP logisztikai parancsnokhelyettese, kiképzési céljait pedig az MH ÖHP logisztikai főnöke határozta meg. A gyakorlat eredményei és tapasztalatai a későbbi átszervezések során, valamint a szakkiképzési foglalkozások témajegyzékében hasznosításra kerültek és alapot adtak a meglévő, valamint a szükséges logisztikai képességek közti különbségekből következő kiképzési feladatok tervezéséhez.

1. 5. SZERVEZETI RACIONALIZÁLÁS ÉS A KIKÉPZÉSI FELÜLVIZSGÁLAT FOLYTATÁSA

1. 5. 1. A KIKÉPZÉSI/FELKÉSZÍTÉSI REFORM HELYZETE 2010-TŐL A LOGISZTIKAI RENDSZER ÁTSZERVEZÉSÉIG

Az új kormányzat honvédelmi koncepciójában egyfajta visszarendeződési attitűdöt fogalmazott meg a stratégiai felülvizsgálat folyamán megszüntetett képességek tekintetében, ezzel összhangban a HVKF egyetemi előadásában foglaltak is az országvédelem fejlesztésének igényét hangsúlyozták ki. („A szövetségi támogatás igénybevétele mellett fokozottan törekszünk a lehetőségek által behatárolt kereteken belül a nemzeti önerőre alapozott országvédelem rendszerének megerősítésére is.”)⁴² A 2010-ben kiadott Miniszteri irányelvek – a NATO új stratégiai koncepciójával szinkronizáló képességek fejlesztése mellett – az olyan fegyvernemi kultúrák újraélesztését határozta meg, melyeket a korábbi évek védelmi koncepciójából, illetve anyagi forráslehetőségeiből adódóan szinte teljesen felszámoltak.

A vezetési rendszer átalakítását az átláthatóbb strukturális rend, és a vezérkarfőnök hatáskörének, szakmai irányítási-vezetési lehetőségeinek új szervezeti alapokon nyugvó megerősítési szándéka determinálta. A Hadművelési, Logisztikai, Kiképzési, Híradó, Informatikai és Információvédelmi, Személyügyi, valamint

⁴²Forrás: http://www.uni-nke.hu/downloads/egyetem/rendezvenyek/2012/vkf_eloadas.pdf (2012.június 15.)

Haderőtervezési Csoportfőnökség a vezérkarfőnök vezetési felelősségébe tartozó feladatok szakmai irányítói szerveiként a kiképzés felső és középszintű struktúrájában, valamint lehetőségeiben is jelentős változást eredményeztek.

Az általános katonai és fegyvernemi, valamint logisztikai és híradó-informatikai kiképzés felsőszintű irányítása ismét a vezérkari szervek felelőssége lett, a Fegyvernemi Állandó Munkacsoporttal együttműködve. A „J” szintű kiképzési és hadművelleti tervezés- koordináció stratégiai szintre kerülésével az MH ÖHP kiképzési és hadművelleti szervei haderőnemi jelleg szerint kettéváltak, a csapatok szakmai irányítása – átruházott jogkörben – a haderőnemnek (logisztikai erőknek) megfelelő parancsnok helyettesek⁴³ feladata lett.

Az MH ÖHP Szárazföldi és Hadművelleti Főnökség valamint az MH ÖHP Légierő Kiképzési és Hadművelleti Főnökség megalakulásával a kiképzés haderőnemi „szakmaisága” erősödött ugyan, azonban az összhaderőnemi szemlélet és együttműködés – amint azt a későbbi MH ÖHP törzsvezetési gyakorlások és gyakorlatok bizonyították – nem tudott olyan szintre kerülni, mint az egymásba integráltság időszaka alatt. A logisztika esetében a koherencia megmaradt, a logisztikai erők főnökének szolgálati alárendeltségében működő logisztikai művelleti főnökség kiképzési blokkja egyfajta tervező szervként fogta össze a logisztikai funkcionális területek (szakágak) szakkiképzési/felkészítési tevékenységét.

A kiképzés rendszerének megújítására vonatkozó project elindításához szükséges művelleti tervezési alrendszer releváns elemei kidolgozásra kerültek. Kialakult a haderő megváltozott struktúrájának és feladatainak megfelelő békétől eltérő művelleti vezetési rendszere, átdolgozásra került a hadrend, pontosítva lettek a hadi állománytáblák, megújult a készenlét fokozásának rendszere, a kialakított munkacsoport kidolgozta az MH Törzsszolgálati Szabályzatot, a COPD utasítást, a HAME 1000-t, ismertté vált az MH feladatlistája és készül az új harcszabályzat. A művelleti alrendszer elemei mellett folytatódott a funkcionális doktrínák és az új harcszabályzatok kidolgozása, aminek keretében 2013 elején a kiképzési

⁴³ MH ÖHP légierő haderőnem főnöke, MH ÖHP szárazföldi erők főnöke, MH ÖHP logisztikai erők főnöke.

tevékenység szempontjából legfontosabb elvi dokumentum, az MH Kiképzési Doktrína is kiadásra került.

A tárgyalt időszak a haderő-tervezéssel és fejlesztéssel kapcsolatos, régóta esedékes eredménye lett, hogy az MH ÖHP a HVK Hadművelési Csoportfőnökség által kiadott „Műveleti és képességekvetelmények az MH alkalmazására” tárgyú dokumentumban foglaltakkal szinkronban – összehasonlítva a szükséges és a meglévő képességeket – kidolgozta a haderőnemek és a logisztikai erők hosszú távú képességfejlesztési koncepcióját. A korábbi időszakokhoz képest jelentős előrelépés történt az önkéntes tartalékos rendszer jogszabályi és szervezeti feltételrendszerének kialakításában, az alkalmazási elvek kidolgozásában és a humán, valamint anyagi szükségletek meghatározásában. A csoportfőnökségek kiadták a tartalékosok kiképzésével és ellátásával kapcsolatos intézkedéseiket, a kiképzési feladatokra stratégiai, hadművelési és csapatszintre differenciálva elkészültek a szükséges általános katonai és szakfelkészítési tervek.

A megújítandó kiképzési rendszernek ugyanakkor az elért eredmények ellenére a korábbi időszakokat is jellemző, egyelőre megoldatlan kihívással kell szembenéznie: a meglévő képességek szinten tartását (vagy a feladatok függvénye szerinti fejlesztését és formálását), valamint a hiányzó képességek létrehozására vonatkozó kiképzési követelményeket, célokat, és feladatokat úgy kell elérni és megoldani, hogy a kiképzésre fordítható anyagi és humán erőforrások prognosztizálhatóan nem fognak növekedni.

1. 5. 2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS/FELKÉSZÍTÉS HELYZETE A 2011. ÉVI SZERVEZETI RACIONALITÁSTÓL A LOGISZTIKAI RENDSZER ÁTSZERVEZÉSÉIG

A Honvéd Vezérkar átstrukturálódásával a logisztikai szakkiképzés/felkészítés felsőszintű szakirányítói szerve a HVK Logisztikai Csoportfőnökség (továbbiakban: HVK LCSF-ség) lett. Felsőszintű szakirányítói felelősségi körébe a katonai logisztikai rendszer képességekvetelményeinek meghatározása, a logisztikai állománnyal szembeni szakkövetelmények érvényesülésének ellenőrzése, a logisztikai jellegű tiszt-és altisztképzés képzési felelősi feladatainak gyakorlása, a csapat-szakkiképzés megvalósulásának figyelemmel kísérése és az MH kiképzési

rendjének a logisztikai csapatokra történő adoptálhatósági vizsgálata került. Az MH ÖHP elsősorban a csapatkiképzés követelményeknek megfelelő megvalósulásáért, és – mint a szakági képességek legfelső szintje – azok fenntartásáért és fejlesztéséért lett felelős, természetesen a csoportfőnökség kiképzési tevékenységének támogatása mellett. (A HVK LCSF-ség struktúrája már feladatcsoportonként és nem szakáganként strukturált.) Az együttműködés egyik legjelentősebb feladata az átformalódó altisztképzés logisztikai követelményeinek meghatározása, a beinduló logisztikai jellegű szakok programjainak kidolgozása és a képzés feltételeinek megteremtése lett – emellett a többnemzeti logisztikai képességek kialakítására irányuló logisztikai projektek – Joint Logistics, Capable Logistician – gyakorlatainak és rendezvényeinek közös megszervezése és végrehajtásába bizonyította a kialakult feladatmegosztás eredményességét.

A HM Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatal (továbbiakban: HM FHH) szerepe a logisztikai felkészítés rendszerében – a képzési felelősi jogkörök csoportfőnöki szintre kerülésével – a missziós kiképzés meghatározott tárgyköreinek (vámügyintézői felkészítés, általános vámtájékoztató) levezetésére, illetve a kiképzés anyagi-technikai támogató alrendszere egyes feladatainak végrehajtására csökkent.

A beinduló kiképzési reform elvi sarokpontjait meghatározó MH Kiképzési Doktrína-2013, valamint a kiképzés felső- és középszintű irányításának rendjéről szóló intézkedés-tervezet ugyan megadták azokat a kereteket, melyek összefoglalták a felkészítési rendszer tartalmát és elemeit, ám nem tudták a specifikumokat kezelő módon valóban összhaderőnemi szemléletűvé és tartalmúvá, valamint a logisztikai szakcsapatok, és alegységek számára is teljes mértékben adaptálhatóvá, majd közép- és csapatszinten is feldolgozhatóvá tenni. A logisztikai kiképzési rend specifikumaira vonatkozó elveket és az elvek gyakorlatba történő átültetését lehetővé tévő feladatokat (felelősségi jogköröket), módszereket, és kiképzési dokumentumokat az MH ÖHP parancsnokának éves kiképzési intézkedése, illetve a 2012-ben kiadott „Segédlet a Magyar Honvédség logisztikai katonái szakkiképzésének, szakfelkészítésének tervezéséhez, szervezéséhez, és végrehajtásához című”, általam készített MH szintű kiadvány tartalmazza.

1. 6. A LOGISZTIKAI RENDSZER ÁTSZERVEZÉSE ÉS A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSI JOGKÖRÖK, VALAMINT KÉPESSÉGEK MEGVÁLTOZÁSA

A Honvédelmi Miniszter 30/2013. számú, „a védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakításával összefüggő feladatokról” tárgyú HM utasításának megfelelően a logisztikai rendszer átszervezésre került: a HM FHH megszűnt, feladatai egy részét a hozzárendelt állománnyal együtt a HM Védelemgazdasági Hivatal néven továbbműködő, és kibővített feladatrendszerű HM Közgazdasági és Pénzügyi Hivatal vette át.

Az MH ÖHP feladatrendszeréből a közlekedési biztosítási szakterület kivételével kikerültek a központi logisztikai gazdálkodási és ellátási felelősséggel összefüggő feladatok, melyeket – a HM FHH meghatározott feladataival együtt – június 24-i hatállyal a Honvéd Vezérkar főnöke közvetlen szolgálati alárendeltségben létrehozott MH Logisztikai Központ (továbbiakban: MH LK) végez. Az MH Logisztikai Ellátó Központ (továbbiakban: MH LEK) megszűnt, feladatainak egy részét a szintén átalakuló MH Veszélyesanyag Ellátó Központ (továbbiakban: MH VEK) vette át, melynek szervezete és állománya racionalizálásra került, és feladatainak, valamint szervezetének átstrukturálásával MH Anyagellátó Raktárbázis (továbbiakban: MH ARB) néven az MH LK szolgálati alárendeltségébe tartozó, központi rendeltetésű, ezred jogállású szervezetté alakult át.

Az MH Katonai Közlekedési Központ (továbbiakban: MH KKK) – némileg kibővült feladatrendszerrel, és az MH Légijármű Javítóüzem (továbbiakban: MH LÉJÜ), mint szintén központi rendeltetésű szervezet, az MH ÖHP alárendeltségében maradt.

Az MH ÖHP Hadtáp és Haditechnikai Főnökségei összeolvadtak, jelenleg Üzembentartási és Ellátási Főnökség néven integrálják a haditechnikai és hadtáp szakágakat.

Az MH LK középszintű irányító szervként foglalja magába az MH szintű tevékenységet folytató funkcionális (haditechnika, hadtáp, katonai elhelyezési) főnökségeket, melyeknek jogállása azonban nem azonos a korábban az MH ÖLTP

részeként funkcionáló MH szolgálati ág főnökségeivel. (Többek között nem jogosultak a szakirányítás egyik fő eszközét jelentő szakintézkedés kiadására.)

A szakkiképzés vonatkozásában az MH ÖHP és az MH LK közti kiképzési hatás-és jogkörök – a szakirányítás rendjének még megoldatlan problémáiból és a személyi (szervezeti) képességihiányokból következően – jelenleg sem véglegesítettek, javaslataim egyrészt az MH ÖHP és az MH LK feladat átadási-átvételi jegyzőkönyvének, másrészt a HVKF 2014. évi – egyelőre még nem elfogadott –, tervezett kiképzési intézkedésének logisztikai mellékletében adnak és adhatnak keretet a további feladatoknak. Kiképzés területén a további előrelépést a 2013. év végéig kidolgozandó új MH Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Doktrína jelentheti, ami a logisztikai szakkiképzésre vonatkozó felelősségi jog- és hatáskörök megszilárdulásáig elvi alapját képezheti a logisztikai kiképzés speciális rendjének.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

Összegezve a fejezetben foglaltakat megállapítható, hogy a kiképzés rendszerének megújítására vonatkozó törekvések – a haderőreformok egyik kiemelt célkitűzéseként – nem tudták kialakítani azt a megfogalmazott állapotot, ami a tervezett továbblépéshez megfelelő lett volna. Az elért eredmények ugyan biztosították az aktuális feladatrendszer végrehajtását, de sem a doktrinális, sem a haditechnikai, sem az infrastrukturális képességelem nem tudta a kiképzők és a kiképzettek által megkövetelt – és szellemi, morális valamint motivációs aspektusaikban adott – szintet elérni.

A bevezetőben felsorolt, a siker elérését gátló tényezőkön túl én két – a haderő működését kívülről meghatározó, ám alapvetően befolyásoló – fő tényezőre tudnám visszavezetni a célok elérésének korlátozott voltát:

- egyrészt a védelmi koncepciók – valamint az ezekkel kompetens műveleti és képességekvetelmények – gyakori változásának gyors és tervezetlen ütemére, ami a fejlesztési célok permanens újratervelését idézte elő;

- másrészt a védelmi költségvetés és a megfogalmazott követelmények szinkrontalanságára, ami a megtervezett és előírt feladatokhoz rendelt képességek-követelmények teljesítését tette lehetetlenné.

Az ütemezési problémák, a túl gyors, szinte minden területre jellemző koncepció és struktúraváltás képességhiányt okozott a kiképzés humán és szabályozói alrendszerében⁴⁴ is. Az összhaderőnemi szemléletet képviselni hivatott szervek állománya – a fokozatosság elvén alapuló pályamodellel hiányában – gyakran nem tud(ott) túljutni a fegyvernemi(haderőnemi) szemléleten, a feladatokhoz mérten túl kicsi létszám – és az ebből adódó, egy feladatra jutó időmennyiség – jelentősen megnehezítette a (nem ad hoc jellegű) koncepcionális elveken nyugvó analízist. A párhuzamos feladat megoldási követelmények, a koncepciók végrehajtását lehetővé tévő körülmények irrelevanciája, a rendszerszemlélet gyakori hiánya és a hadikultúrák még mindig jelenlévő keveredett jellege⁴⁵ az intézményi képzésben és a csapatkiképzésben is olyan körülményeket teremtett, melyek legfeljebb a „tűzoltásra” jók, de hosszú távon nem tudják a konszenzuson alapuló kiképzési reformok eredményét szavatolni.

A logisztikai kiképzési/felkészítési rendszer helye, szerepe, a hozzá kapcsolódó attitűd a különböző időszakokban – a szakkiképzés tartalmának vitathatatlan fejlődése mellett – tulajdonképpen változatlan maradt. Az MH kiképzési rendjét szabályozó intézkedések a haderő támogató szerveinek kiképzéséről alig ejtettek szót, a logisztikai kiképzés/felkészítés alrendszerét a fegyvernemi (haderőnemi) kiképzési rendszer működésének támogatói funkciójával azonosították, és tartalmának (de rendjének is) kialakítását a szakkiképzés/felkészítés szakirányítói és haderőnemi szervére/szervezetére bízták.

A felelős logisztikai szervek és szervezetek ugyan biztosítani tudták a szakállomány olyan szintű kiképzettségét, ami elegendő volt a kiképzési és műveleti feladatok végrehajtásához, de a specifikumoknak megfelelő kiképzési rend, a fegyvernemi csapatok alkalmazásának megfelelő képesség-követelmények a

⁴⁴ A gyors ütemben kivont régi, de még egyes részekben ma is felhasználható utasítások, melyek a jelenleg folyó szabályozói, programkidolgozó folyamatok alapját jelenthetnék, már csak a levéltárakban találhatók meg.

⁴⁵ Annak ellenére, hogy a felső és középszintű irányítását végrehajtó állomány átlagéletkora 50 év alatt van.

logisztikai csapatokra vonatkozatható értelmezési nehézségei nem tudták kialakítani azt a szakkiképzési szabályozói rendszert, amiben a szakkiképzés/felkészítési alrendszer a fegyvernemi alrendszerekkel összefüggő, ám – jellegzetességeknek is megfelelő – önálló szegmenst határoztak meg.

2. A FELKÉSZÍTÉSI RENDSZER FOGALMA, FELÉPÍTÉSE, ELEMEINEK JELLEMZŐI ÉS LOGISZTIKAI ASPEKTUSAI. A LOGISZTIKAI FELKÉSZÍTÉS HELYE, SZEREPE AZ MH FELKÉSZÍTÉSI RENDSZERÉBEN

2. 1. A FELKÉSZÍTÉSI RENDSZER ÉRTELMEZÉSE, FELOSZTÁSA

A felkészítési rendszer fogalmát a vizsgálati környezettől, nézőponttól, tagozódási egységtől, statikus, vagy dinamikus értelmezésétől függően a szakirodalom és a rendszeralkotók többféle módon értelmezik.

Mielőtt rátérnék a felkészítési rendszer fogalmi változatainak taglalására, célszerűnek tartom a rendszer rendszerelméleti definícióját tisztázni. „A rendszer – a haderőszerzés elméleti kérdései c. egyetemi tankönyv alapján – *az egymással strukturális kapcsolatban álló, és szoros kölcsönhatásban lévő alrendszerek, rendszerelemek olyan önszerveződő (szervezett) együttese, amely mind a valóságosan létező, mind pedig az absztrakt elméleti fogalmi kategóriák, konstrukciók területén – meghatározott körülmények között létező törvényszerűségek (szabályok) esetén – egészként szemlélhető.* A rendszer, valamint annak részei, az *alrendszerek*⁴⁶ és *rendszerelemek*⁴⁷ közötti kapcsolatot a rész és az egész viszonya fejezi ki, továbbá az is nyilvánvaló, hogy a részek közötti, meghatározott kölcsönhatások mindaddig léteznek, amíg a rendszer funkciója szerint működik. Ezek a kölcsönhatások olyan belső összefüggésekre, kapcsolatokra, viszonyokra utalnak, amelyek az alrendszereket és rendszerelemeket, a rendszer szerves részévé teszik. Ezen kapcsolatok és kölcsönhatások révén, a rendszer több mint, az alrendszerek és

⁴⁶ Az *alrendszer*: a rendszer jól körülhatárolható, strukturálisan és/vagy funkcionálisan együvé tartozó elemcsoportja, makró halmaza. A rendszer-rendszerelem összefüggés alapján, alacsonyabb szinten az alrendszer is rendszerként értelmezhető. Azaz az alrendszer önmagában is rendszert alkothat. Például egy hadtest alrendszere a hadosztály, amely önmagában is zárt rendszer. A szervezet funkcióit szem előtt tartva rendszer lehet az egység, magasabbegység vezetési-, kiképzési-, személyügyi- stb. rendszere is.

⁴⁷ A *rendszerelem*: a rendszernek olyan része, alkotóeleme, amelyet a rendszer vizsgálata érdekében még érdemes megkülönböztetni. Ha a vizsgálat elvégzésére alacsonyabb szinten kerül sor, úgy azon a rendszerelem rendszerként értelmezhető. Például a hadosztály tevékenységének vizsgálatában a zászlóalj a rendszerelemek, de a zászlóalj tevékenységének vizsgálatakor maga a zászlóalj a rendszer szintje és a rajok lesznek a rendszerelemek.

rendszerlemek összefüggése, együttese, ugyanis a rendszer új minőséget is képvisel. A rendszert alkotó alrendszerek és rendszerlemek – különböző célú – vizsgálatát a rendszer:

- szerkezeti felépítésével (architektúrájával);
- belső összefüggéseivel (*struktúrájával*);
- kapcsolataival (*relációival*);
- szervezeti-vezetési szintjeivel (*hierarchiájával*);
- működési (*funkcionális*) rendjével, stb.

összefüggésben lehet elvégezni.”⁴⁸

A felkészítést, amennyiben a Magyar Honvédség egyik feladatának tekintjük – vagy egy bizonyos képesség, a hadrafoghatóság, esetleg a harcérték meghatározó elemének –, akkor a felkészítési rendszer alrendszerként értelmezhető, ám ha egy olyan folyamatként, illetve tevékenységi rendszerként, melynek célja a katonai sikerhez szükséges ismeretek, készségek, jártasságok, az alkalmazáshoz (műveletekhez) szükséges képességek kialakításával a műveleti siker biztosítása, akkor önmagában is rendszerként értelmezendő.

A magyar katonai felfogásban a kiképzési/felkészítési rendszert elsősorban szerkezeti felépítésével és hierarchiájával jellemezve funkcionálisan határozzák meg, ezzel szemben az angolszász/amerikai felfogás összefüggő és egymásból következő részfolyamatok és állomások logikus kapcsolataként, különböző fázisok komplex együtteseként írja le.

A fogalmi értelmezésben és megközelítésben az MH Kiképzési Doktrína-1. tervezet kidolgozási folyamatának kezdete hozott változást: a NATO tervezési struktúra és folyamat mintáját alapul véve a kiképzés rendszere a Védelmi Tervező Rendszer (továbbiakban: VTR) integrált részeként, három alrendszerre bontottan csoportosította a releváns elemeket. A definíció szerint „a kiképzési rendszer”⁴⁹ olyan egymással meghatározott kapcsolatban levő, tervszerűen létrehozott alrendszerek és

⁴⁸ Dr. Szigeti Lajos: A haderő szervezésének elméleti kérdései, egyetemi tankönyv, ZMNE, Budapest, 2004. p.194

⁴⁹ A doktrína tervezet kiképzési rendszerre vonatkozó definíciója az MH Kiképzési doktrína - 2012 értelmezésében már a felkészítési rendszerre vonatkozik.

elemek, valamint a köztük levő kapcsolatok és a működésüket meghatározó szabályozók összessége, melyek rendeltetése a katonák és katonai szervezetek alkalmassá tétele feladataik eredményes végrehajtására. Egyben olyan integrált, cél- és követelményorientált modell, amely átfogja a felkészítés-kiképzés teljes vertikumát a doktrinális alapoktól egészen a végrehajtás ellenőrzéséig. A betöltött funkciók szerint a Magyar Honvédség kiképzési rendszerében vezetési-irányítási, végrehajtó és támogató alrendszerek működnek, amiket különböző elemek alkotnak.”⁵⁰

A kiképzési doktrína tervezetek (1., 2., 3. tervezet, 2004, 2007, 2009.) meghatározása szerint „a vezetési-irányítási alrendszer rendeltetése a kiképzés elvi és doktrinális alapjainak biztosítása, felső-, közép- és egység szintű irányítása, az azzal összefüggő tervezési-szervezési és ellenőrzési tevékenység végrehajtása, valamint a kapcsolódó dokumentumok kidolgozása. A *végrehajtó alrendszer* keretében valósul meg a kiképzési feladatok végrehajtása, a katonák és a katonai szervezetek kiképzése útján, az adott időszakra meghatározott követelmények szerint.

A vezetési-irányítási alrendszer elemei az irányítás, a tervezés, és az ellenőrzés-értékelés. A *támogatói alrendszer* a kiképzés-technikai szakanyagellátást, a kiképzési objektumokat (a kiképző központokat, bázisokat, lőtereket), valamint az erőforrás- és költségtervezést foglalja magába, célja a kiképzés feltételrendszerének megteremtése és fenntartása, technikai és anyagi igényének komplex kielégítése és a feltételrendszer költség-hatékony működtetése és fejlesztése.”⁵¹ *Fontos, és a három alrendszert befolyásoló tény, hogy a kiképzés tervezési alrendszere a VTR Hadműveleti Tervező Rendszerének része, attól függetleníthetetlen, amiből következően a kiképzés tervezési elemeit csak a hadműveleti környezet részeként, attól determináltan lehet kezelni. Amennyiben a hadműveleti tervező rendszer elemei hiányoznak, a kiképzés tervezése sem biztosíthatja a teljes körűség relevanciáját.*⁵² (Ezek az elemek többek között a haderő elérendő képességeinek meghatározása, a meglévő és az elérendő képességek közötti különbségek megállapítása, a képességfejlesztés feladatainak megfogalmazása, programozható képesség

⁵⁰ MH Kiképzési Doktrína tervezet - Bp.: HM HVK Kiképzési és Hadműveleti Csoportfőnökség, 2004. - p.4.

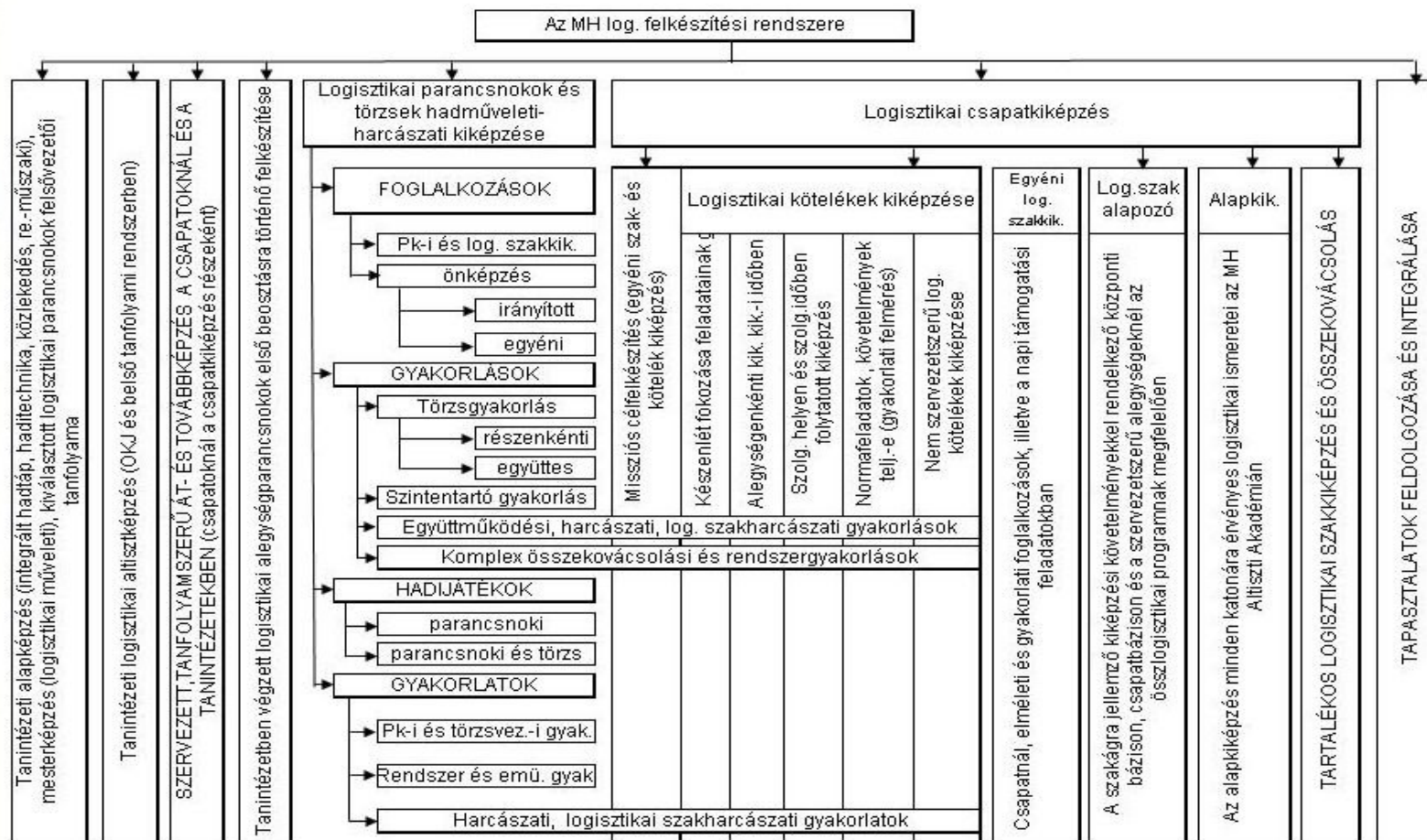
⁵¹ MH Kiképzési Doktrína tervezet – 3. változat, Bp.: HM HKF, 2009. Budapest - p.12.

⁵² Többek között emiatt állt le a 2008-ban indított kiképzési reform.

csomagokban való meghatározása, a haderő, azon belül az egyes katonai szervezetek képességszintbe történő besorolása.)

A logisztikai kiképzés/felkészítés a végrehajtói és vezetési-irányítási alrendszerben funkcionális rendszeralkotó sajátosságokkal van jelen, ugyanakkor a támogatói alrendszer elemeinek szinte minden feladatát integrálja. Ebből következően a kiképzési alapintézkedések gyakran magával a logisztikai kiképzési alrendszerrel azonosítják, ignorálva a végrehajtói és vezetési-irányítási sajátosságok által meghatározott funkcionális követelményeket.

A doktrína tervezetekben bármennyire is komplex igénnyel fogalmazódott meg a kiképzés végrehajtói alrendszerének *funkcionális* leírása, az értelmezés nem terjed ki a tanintézeti képzésre/oktatásra, ami az önképzéssel és a tapasztalat feldolgozással együtt – egy másfajta csoportosításban – az MH a Kiképzési Doktrína 2013 értelmezése szerinti felkészítési rendszerét képezi (ami kiegészül a tervezéssel, vezetéssel, ellenőrzéssel) és nem más, mint a végrehajtói alrendszer oktatással és önképzéssel kiegészített változata. A funkcionális elemekből álló felkészítési rendszer a már említett rendszerelem csoportosításhoz hasonlóan minden egyes elemében tartalmaz logisztikai aspektusokat, melyeket az 1. sz. ábra szemléltet.

1. sz. ábra

Az MH funkcionális megközelítésű felkészítési rendszerének logisztikai aspektusai (készítette: a szerző)

2. 2. A FELKÉSZÍTÉSI RENDSZER ALRENDSZEREI , A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS HELYE, SZEREPE AZ EGYES ALRENDSZEREKBEN

2. 2. 1. A FUNKCIONÁLIS VÉGREHAJTÓI ALRENDSZER ELEMEI ÉS ANNAK LOGISZTIKAI VETÜLETEI

Az 1. sz. ábra felosztását tekintve a funkcionális végrehajtói alrendszer fő alkotóelemeit:

- a tanintézeti alap-és mesterképzés, doktori képzés és vezérkari képzés (felsővezetői tanfolyam);
- a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati kiképzése, ami ugyan főleg csapatnál történik, de módszertanilag és a célszemélyeket tekintve elválasztható a főként – de nem kizárólagosan – a legénységi állományra vonatkozó csapatkiképzés alrendszerétől,
- a csapatnál és/vagy tanintézetnél folytatott, a felkészítést és/vagy át-és továbbképzést szolgáló tanfolyami elem;
- és a főleg a csapatkiképzés keretében valamint a parancsnokok és törzsek kiképzési elemében megvalósuló tartalékosok kiképzése alkotja.

Az alkotóelemek együttese az életen át tanulás elvén a katona karrierét, pályáját összefoglaló folyamatként is ábrázolható, ahol az elemek tartalma, követelményei szoros összefüggésben állnak egymással. (A csapatkiképzést és a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati kiképzését a továbbiakban csapatkiképzés néven egységben kezeltem. A missziós célfelkészítés a releváns elvek szerint nem képez külön alrendszert, a műveletekre történő felkészítésnek a csapatkiképzés keretében kell megvalósulnia. Követelményeit és végrehajtási rendjét ehhez rendeltén az MH ÖHP parancsnoka szabályozza.)

A csapatkiképzés összekötő kapocs az egyetemi alapképzés, mesterképzés/doktori képzés, altiszti szakképzés/képzés között, majd az életpálya végéig tartó, az ismereteket állandóan bővítő és a változó követelményekhez igazító kiképzési forma. A csapatkiképzés-felkészítés mellett az intézményi tanfolyami rendszer ad lehetőséget (kötelez) az előremutató ismeretek pontosítására, bővítésére,

kiegészítésére, esetleg szakirányultság váltására, az egyre magasabb parancsnoki és törzsbeosztások követelményeinek teljesítésére. Az egymást váltó elemek esetében ezért mind az intézményi oktatásban, mind a tanfolyami alrendszerben úgy kell a követelményeket meghatározni, hogy azok szervesen illeszkedjenek a tisztek és tiszthelyettesek esetében a csapatkiképzés fő színteréhez, a parancsnokok és törzsek kiképzéséhez, illetve a kiképzés csúcsát, értékmérőjeként szolgáló gyakorlatok, gyakorlások eleméhez. Ez olyan általános érvényű alapelv, aminek a logisztikai felkészítés során is – specifikumoktól eltekintve – maximálisan érvényesülnie kell!

A funkcionális felkészítési rendszer logisztikai vetületei

A logisztikai felkészítés az 1. sz. ábrának megfelelően minden funkcionális elemekben jelen van, és jóllehet általában kapcsolódik a fegyvernemi kiképzéshez – kötelékkiképzés és gyakorlatok, gyakorlások egyes fajtáinál és formáiban –, a logisztikai szakalapozói és egyéni logisztikai szakkiképzés során a tartalom és specifikumok folytán önálló ismerethalmazt és végrehajtást követel meg, melynek sajátosságait külön fejezetben vizsgálom.

A funkcionális logisztikai felkészítési alrendszert alkotó elemek szerepe kettős: egyrészt, mint minden kiképzési tevékenységnek, a saját állomány ismereteinek, képességeinek, jártasságának olyan szintű kialakítása, ami megfelel a logisztikai alegységek és egységek alaprendeltetésének és alkalmazási (béke és békétől eltérő) feladatainak, másrészt a logisztikai kiképzés folyamatában a fegyvernemi kiképzés, illetve a csapatok kiképzési fázisainak és béke- valamint békétől eltérő műveleteinek támogatása. A két feladat egymásból következik, *és jóllehet az előjárói intézkedések általában csak a kiképzés támogatási követelményeinek teljesítését említik, mint a logisztika kiképzési feladatát, a támogatási (alkalmazási) képesség eléréséhez a sajátosságokkal rendelkező önálló, és ezért annak megfelelő vizsgálatot követelő logisztikai szak- és kötelékkiképzés végrehajtásán és szabályozásán keresztül vezet az út.*

2. 2. 1. 1. A parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati kiképzése a saját szervezetben folyó, valamint az előjáró parancsnok által vezetett harckiképzés szerves része, a tábornoki, főtiszti, tiszt, altiszti állomány korszerű hadműveleti-harcászati, általános katonai, vezetői, valamint szakmai-technikai ismeretei szinten tartásának és fejlesztésének komplex rendszere, melynek célja a harckészültség

követelmény szerinti fenntartása és folyamatos korszerűsítése. Bár – mint a megnevezésből kitűnik – a kiképzés lényege, magva a hadműveleti-harcászati kiképzés, azzal mégsem azonosítható, annál több, összetettebb fogalom. Magába foglalja a béke- és harcvezetéshez, az általános katonai tevékenységekhez, a fegyverzet és technikai eszközök kezeléséhez, üzemeltetéséhez, harci alkalmazásához és a harctevékenység minden oldalú biztosításához szükséges korszerű ismeretek elsajátítását, begyakorlását is. Követelmény, hogy mindenkor feleljen meg a technika adott fejlesztési színvonalának, a hadművészet elveinek és igazodjon a honvédelmi alapelvekből származó igényekhez. Jellemzője, hogy a gyakorlati kiképzés a saját szervezetben, a közvetlen előjáró parancsnok vezetésével folyik, az elméleti felkészítésben (parancsnoki és szakkiképzési foglalkozások) pedig az egymásra építettség – fentről lefelé – elve érvényesül.

A parancsnokok és törzsek hadműveleti és harcászati kiképzését jelenleg 63/2009. sz. HVKF intézkedés szabályozza, az 1. ábrán jelölt funkcionális tagozódásban. A parancsnoki foglalkozások kiindulópontját a fegyveres védelmi terv tárgyévra meghatározott központi tárgya jelenti, melyet az adott szintű parancsnokok és szakterületi vezetők saját szintjükre, illetve szakterületükre vonatkoztatva bontanak tovább. A gyakorlatok és gyakorlások az összhaderónemi képesség kialakítását célzó formái hazai környezetben MH szinten valósulnak meg (illetve a HVKF közvetlen alárendeltségében lévő parancsnokság és katonai szervezetek gyakorlatának, gyakorlásának szintjén), de levezetésük történhet kijelölt összefegyvernemi alegységek, egységek részvételével nemzetközi környezetben végrehajtott kiképzési rendezvények keretében is.

Az utóbbi évek megállapításai szerint a tervezői feladatokat végző törzs, illetve a döntést hozó, valamint végrehajtást végző parancsnoki állomány műveleti tervezési, szervezési ismeretei hiányosnak bizonyultak, a 2012-ben végrehajtott Alapos Bázis törzsvezetési gyakorlattal egybekötött műveleti vezetési rendszergyakorlat, illetve a COPD művelettervezési törzsgyakorlás tapasztalatai az erre vonatkozó ismeretek fejlesztésének feladatait határozták meg. (Az ismeretek devalválódását nem csak a gyakorlatok, gyakorlások számának csökkenése, hanem a tervezői alapidokumentumok és eljárások elavultsága, hiánya is okozta.)

A parancsnokok és törzsek kiképzésének logisztikai aspektusai

A logisztikai alrendszer esetében a parancsnokok és törzsek kiképzése már megnevezésében sem szerencsés, és rámutat arra az egyik specifikumra, ami az alrendszer önálló vizsgálatát indokolja. A „törzs” megnevezés ugyanis a Szolgálati Szabályzat szerinti „parancsnokság” fogalmának felel meg, tehát magába foglalta a parancsnok közvetlen alárendeltségébe tartozó béke és háborús vezetési szervezetet. Ugyanakkor a logisztikai rendszer központi szervezeteinek egyik fontos sajátossága, hogy a bázisok – mint végrehajtó alegységek – egy része kikülönítetten tevékenykedik, saját törzssel, külön háborús vezetési szervezettel és bizonyos mértékű harcászati önállósággal, így a hadműveleti-harcászati felkészítést ezek szintjén is meg kell szervezni. Ezekből következően a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati felkészítését célszerűbb volna a tiszti, altiszti állomány csapatszintű parancsnoki-szakmai továbbképzésének nevezni.

Emellett a logisztikai parancsnokok és törzsek kiképzése az általános katonai aspektusokat tekintve nem különül el a fegyvernemi szervezéstől és végrehajtástól, hiszen a fegyvernemi törzsek képesség követelményei megfogalmazása nélkül nem lehet – vagy csak részben – a műveletek logisztikai követelményeit megfogalmazni. Nagyon fontos figyelembe venni azt a meghatározó tényezőt is, hogy az összhaderőnemi műveletek logisztikai képesség követelményei túlnyúlhatnak a haderő logisztikai képességein, így a logisztikai törzseket és parancsnokokat a haderőn kívüli ellátó rendszerekkel történő együttműködésre is fel kell készíteni. Ez a felkészítési elem ennél fogva integráltsága mellett olyan követelményekkel is rendelkezik, amelyek az országvédelem, vagy a külhoni alkalmazás feladatainak ellátására történő kiképzésben esetlegesen kívül esnek az MH felkészítési rendszerén,⁵³ és célcsoportjaikban – akár felkészítői státuszban – a termelői logisztikai rendszer szakemberei is szerepelnek. (Az ilyen spektrumú felkészítés követelményeinek meghatározója a HVK LCSF a termelői logisztikai szervekkel és az MH ÖHP-vel együttműködésben, de többenemzeti gyakorlat esetén a HVKF – aki a HM szervek katonai állományának kiképzési követelményeinek meghatározásáért is felelős –, esetleg a kijelölt NATO parancsnok.)

⁵³ Ilyen lehet egy katasztrófavédelmi, mozgósítási, vagy BNT feladatokat magába foglaló logisztikai rendszergyakorlat.

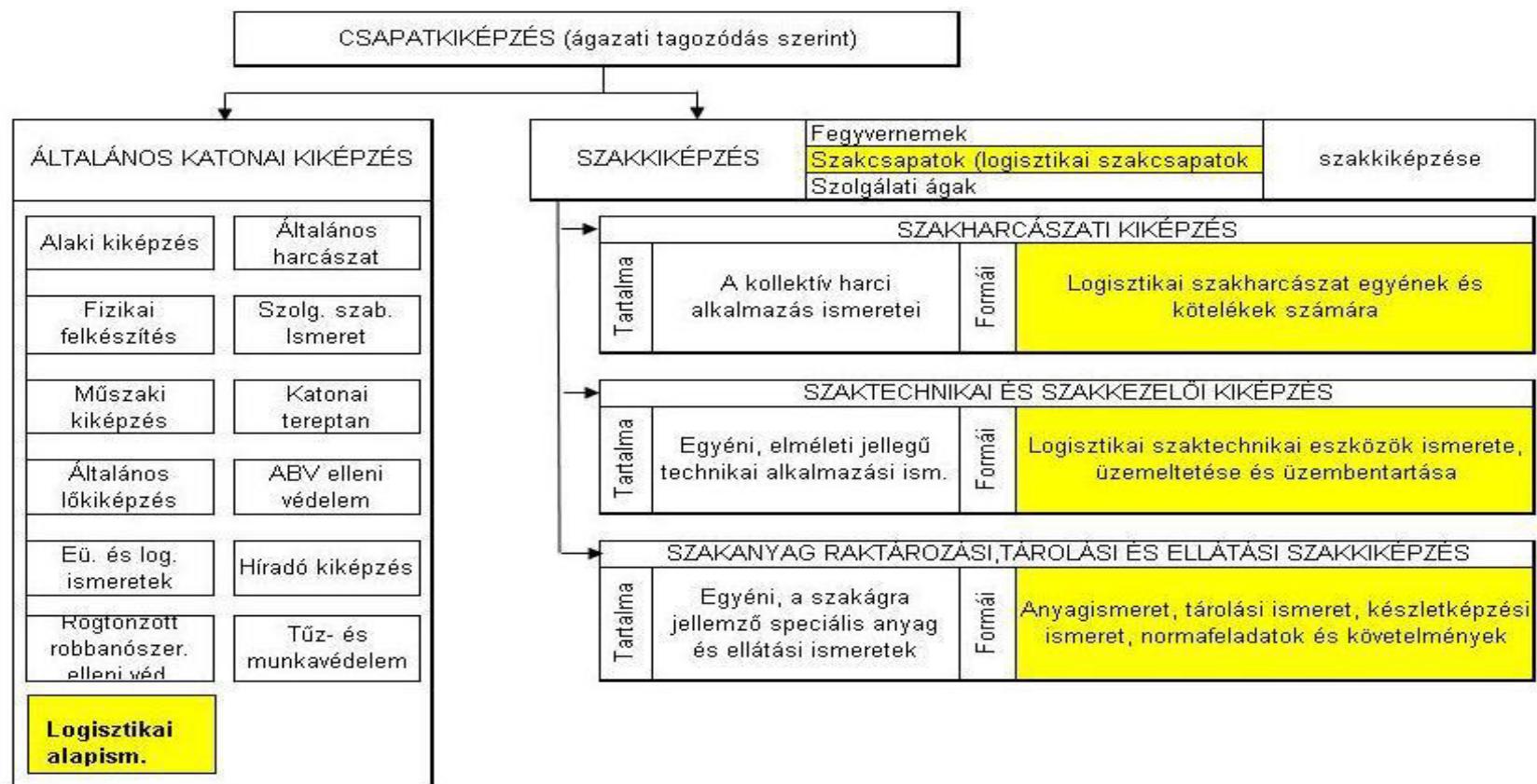
2. 2. 1. 2. A *csapatkiképzés* fogalma a sorkatonai szolgálat megszűnésével kikerült ugyan az előjárói alapintézkedésekből, a parancsnoki és beosztott állomány körében azonban annyira elterjedt, hogy szükségesnek tartom – a követelmények és körülmények változásának függvényében – a definíció újragondolását és meghatározását. A korábban megfogalmazottak szerint a csapatkiképzés a hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő sorkatonák és tartalékosok, valamint a meghatározott beosztású szerződéses és hivatásos katonák harcra történő komplex felkészítésének periodikusan ismétlődő oktató-nevelő folyamata, a harckiképzés alapvető összetevője, a katonai nevelés fő színtere. Célja a harctevékenység előkészítéséhez és végrehajtásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek, erkölcsi-pszichikai tulajdonságok, valamint jártasságok és készségek kialakítása, folyamatos fenntartása. Magába foglalja a legénységi állomány alap-, szakalapozó és kötelékkiképzését, a rajparancsnokok és szerződéses állomány kiképzését, továbbképzését, a tartalékos állomány felkészítését, továbbképzését és gyakoroltatását, a kiképző állomány módszertani felkészítését, a repülőcsapatoknál a repülő-harckiképzést, a tiszti, altiszti állomány rendszeres csapatszintű továbbképzését és tájékoztatását, valamint az alegységek, egységek, magasabbegységek összekovácsolását, együttes gyakoroltatását.

A tartalékos kiképzés önálló elem (és nem a legénységi állomány esetében nem a szerződéses szolgálat utolsó időszakára meghatározva épül be a csapatkiképzésbe), az alapkiképzés és a szakalapozó kiképzés pedig külön katonai szervezet, az MH Altiszti Akadémia (továbbiakban: MH AA) feladata. (Jóllehet a szakalapozó kiképzést személyi és technikai képességihiány miatt csak kis mértékben tudja az MH AA végrehajtani, különösen a légierő és a logisztikai szakcsapatok állományának szakalapozó –kiképzése hárul magukra a csapatokra.) Funkcionálisan azonban mindhárom a csapatkiképzés követelményeibe integrált kiképzési elem, melynek szervezeti végrehajtása is megoszlik a csapatok és az MH AA között.

A szűk értelemben vett csapatkiképzés elválaszthatatlan a parancsnokok és törzsek kiképzésétől, mivel a gyakorlások és gyakorlatok többsége a legénységi állományra is kiterjed, együttes felkészítésüket célozza. Ugyanakkor a kötelékkiképzésen belüli szakharcászati (összeszoktató) gyakorlatok és komplex

összekovácsolási gyakorlások, gyakorlatok is részei a parancsnokok és törzsek kiképzésének a fegyvernemi egységek és magasabbegységek szintjén.

A csapatkiképzés tartamát, feladatait egy másik rendező elv alapján, az ágazati tagozódás szerint is szükséges áttekinteni. Ágazati szempontból a csapatkiképzés két jól elkülöníthető ágazatcsoportra tagolható: általános katonai kiképzésre és szakkiképzésre. A **logisztikai felkészítés** csapatkiképzési elemei a már említetteknek megfelelően megjelennek az általános katonai- és relevánsan, önálló szakmai tartalommal és a specifikumoknak megfelelően a szakkiképzésben. (Az általános katonai kiképzésben mint kiképzési ág, a szakkiképzésben önálló szakkiképzési programban megfogalmazott szakharcászati, szaktechnikai-szakanyagismereti és szakkezelői tárgykörökkel.). A csapatkiképzés logisztikai aspektusait a 2. sz. ábra szemlélteti.

2. sz. ábra (készítette a szerző)
A csapatkiképzés logisztikai aspektusai

2. 2. 1. 3. Az általános katonai kiképzés ágazatcsoportjának jelenlegi kiképzési ágait és ezek tartalmát a hatályos kiképzési programok és az általános katonai kiképzés kézikönyve minden katonára vonatkozóan, egységes követelmények szerint rögzítik. A tematikák azokat a katonai ismereteket, tulajdonságokat és készségeket célozzák meg, amelyek valamennyi katonánál elengedhetetlenek a szervezett, célirányos tevékenységekhez. Mindenképpen célszerű volna e kiképzési ágazatcsoportot túlélési gyakorlatokkal is kiegészíteni, melyek részben integrálnák, részben bővítenék, harcszerű viszonyok közé helyeznék az addig oktatott általános katonai ismeretanyagot. (Különösen fontos lehet ez a harci körülmények között önállóan feladatot végrehajtó szállító (logisztikus) katonáknak, akik biztosítására gyakran nincs külön alegység, és feladatukat esetlegesen robbantási-műszaki, vegyivédelmi, vagy akár lökiképzési ismereteire alapozva tudják végrehajtani. Ennek jelentősége az aszimmetrikus hadviselés által kiemelt, hiszen az után- és hátraszállítási utak rombolásának kockázata igen nagy, akár stratégiai jelentőségű is lehet.)

Fontos kihangsúlyozni, hogy az általános katonai kiképzés nem csupán az állomány egységes katonai kiképzésének, pszichikai felkészítésének és nevelésének egyik eszköze, feltétele, hanem a harcra (műveletre) való felkészítés szerves része is. Kiképzési ágainak maradéktalan elsajátítása nélkül elképzelhetetlen a katonák és alegységek sikeres alkalmazása, tartalma azonban a kiképzés többi ágazati csoportjához hasonlóan nem statikus, a korszerű harc követelményei szerint egyre bővül.

Az általános katonai kiképzés logisztikai vetületei

Az általános katonai kiképzésnek a logisztika esetében két vizsgálati dimenziója van, egyrészt a logisztikai szakbeosztású katonák általános katonai kiképzése, másrészt a nem logisztikai beosztású katonák kiképzése a logisztikai alapismeretekre. Az előbbi – jóllehet a nem fegyvernemi alakulatoknál általában háttérbe szorul a szakkiképzéssel szemben – véleményem szerint egyik kulcstényezője a logisztikus katonai mivoltának. Minden logisztikai kiképzési ismeretet az általános katonai követelményekhez (melyet a műveleti terület követelményei határoznak meg) igazítva, azok összefüggésében kell vizsgálni, ugyanakkor a differenciálás is szükségszerű: a kabinban szolgálatot teljesítő radar-technikus katona általános katonai kiképzését alkalmazási környezetének és

feladatainak kell megfeleltetni azzal az elvvel, hogy az általános katonai kiképzés a harcra történő felkészítés alapvető és prioritizált szegmense.

A nem logisztikai beosztású katonák logisztikai alapismeretei elsősorban a mindenkire vonatkozó logisztikai járandóságokra, alapfegyverzetre, felszerelésre, és a logisztikai támogatás alapismereteire irányulnak, ami kiegészülhet a műveleti területre jellemző – és a harc megvívásához mindenki számára szükséges – logisztikai sajátosságok ismertetésével, begyakoroltatásával és ellenőrzésével.

2. 2. 1. 4. A harckiképzés legspeciálisabb struktúrájú területe a **szakkiképzés**, ami szervezeti szempontból felosztható a fegyvernemek, szakcsapatok és szakágak (szolgálati ágak) szakkiképzésére, tartalmi szempontból szakharcászati, szaktechnikai és szakkezelői kiképzésre, illetve a célcsoport és szint szempontjából egyéni és kötelékkiképzésre. Az egyes konkrét kiképzési ágak csoportba sorolása a lényegi közös tartalmi jegyek és az azonos oktatási célkitűzések alapján történhet.

E gondolatmenet szerint a szaktechnikai kiképzés (és az ennek megfeleltethető, de a kiképzési programokban eltérő megnevezésű kiképzési ágak, mint például a szakismeret, a technikai ismeret, a készülékismeret, a technikai és fegyverzeti ismeret stb.) lényegi tartalma az egyénileg elsajátítandó elméleti jellegű technikai-alkalmazási ismeretek halmaza. A katona e kiképzési ág keretében tanulja meg az általa kezelt-kiszolgált technikai eszköz harcászati-technikai jellemzőit, felépítését, működését és a kiszolgálás-karbantartás legfontosabb tudnivalóit, éppen ezért e szempontból lényegtelen, hogy az adott technikai eszköz híradó berendezés, harckocsi, mozgókonyha, vagy radar-komplexum.

A szakkezelői kiképzés rendeltetése, hogy a katonák sajátítsák el és gyakorolják be a beosztásuk szerinti egyéni kezelői, üzemeltetői, üzembentartói feladatokat. Az ezen csoportba tartozó, de eltérő megnevezésű kiképzési ágak (például gyakorlati kiképzés, vezetői kiképzés, műszaki szabályzat ismeret, kezelő kiképzés) alapvetően gyakorlati jellegűek, jórészt normafeladatokra és normakövetelményekre épülnek. Egyes fegyvernemeknél a szakkezelői ismereteket a szakharcászati kiképzésbe integrálják.

A katonák többsége mindezek mellett szervezetszerű kötelékekben, harcászati alegységekben végzi feladatait. Éppen ezért a szakharcászati kiképzés alapvető célja – az egyéni szakharcászati foglalkozásoktól kezdve a kötelék szakharcászati-harcászati gyakorlatokig – az adott katonai szervezet (kezelőszemélyzet, részleg, rendszer, csoport, egység, (össz)fegyvernemi egység) egészének együttes elméleti és gyakorlati felkészítése, összekovácsolása a kötelékben történő műveleti (harc) alkalmazás feladataira. A fegyvernemek, szakcsapatok és szolgálati ágak speciális harcászati oktatásán túlmenően magába foglalja a kiképzési programokban előírt komplex összeszoktató és összekovácsolási gyakorlatokat, gyakorlásokat, alegység szintű repülőharcászati gyakorlatokat, tábori komplex foglalkozásokat, valamint a parancsnokok és törzsek kiképzési rendszerében szervezett harcászati-szakharcászati gyakorlások, gyakorlatok meghatározott részét is.

A szakharcászati kiképzés az egyéni és kötelék kiképzési időszak legfontosabb, alapvető feladata! Az egyéb szakkiképzési ágak a szakharcászati, szaktechnikai és szakkezelői ismeretek megalapozását (pl. elektronika, légvédelmi lökiképzés stb.), illetve kiegészítését (pl. elektronikai harc ismeretek) szolgálják. Egy-egy katonai szervezetnél a szakkiképzésen belül – a fenti tagozódáson túlmenően – megkülönböztethetők az adott fegyvernem-szakcsapat szakági, szolgálati ági szakkiképzésének kiképzési területei is.

Fontos hangsúlyozni, hogy a (legénységi állományú) katona csak a kötelékkiképzést lezáró értékelő gyakorlat – amennyiben annak értékelése legalább megfelelő – végén tekinthető teljesen kiképzettnek és hadrafoghatónak, a közbeeső fázisokban, időszakokban csak a kiképzés egymásra épülő szakaszainak meghatározott célkitűzései érhetők el, a hadrafoghatóság korlátozott és feltételes. (Az alap- és szakalapozó kiképzés végére a katonákat a „békeállapot” rendszeres, egyéni katonai és szakfeladatainak végrehajtására lehet felkészíteni. Ezekben a kiképzési szakaszokban kell kialakítani azokat a katonai-szakmai ismereti alapokat, amelyek bázisán a kötelékben történő harcszerű felkészítés megkezdhető, vagyis ezen szakaszok végén a katonáktól – néhány speciális beosztástól eltekintve – önálló, bonyolult viszonyok közötti harc (szak) tevékenység még nem kérhető számon.)

A kötelékkiképzés különböző szakaszaiban ismeri meg a katona a szervezetszerű kötelékben végzendő harcfeleltatók végrehajtási rendjét, majd a következő időszakban – a kiképzők közreműködésével – automatizmussá, készség szintűvé alakítja a már megszerzett ismereteket, hogy akár bonyolult körülmények között, nagymértékű pszichés és fizikai terhelés alatt is képes legyen végrehajtani azokat.

Logisztikai aspektusok a szakkiképzésben (logisztikai szakkiképzés)

Az általánosságban leírt egyéni szakkiképzési jellemzők szinte mindegyike érvényes a logisztikai szakkiképzésre is. Ha az általános katonai ismeretekről azt írtam, hogy a logisztikus „katonai mivoltának” egyik kulcstényezője, akkor ez mindenképpen igaz a szakharcászati és szaktechnikai-szakkezelői ismeretekre is. A szakharcászati kiképzés készíti fel a logisztikus katonát és a logisztikai kötelekeket, szervezeti elemeket a harcban történő tevékenység logisztikai specifikumaira, a menet végrehajtásától a logisztikai szakharcászati elemek telepítésén és bontásán keresztül a harci körülmények között végrehajtandó ellátási, javítási, karbantartási, szállítási tevékenységekre – az általános katonai követelmények figyelembe vételével.

Emellett azonban figyelembe kell venni, hogy a központi logisztikai szervezetek nem folytatnak kötelékkiképzést, szakharcászati kiképzésük pedig vagy rendszergyakorlat, vagy – feladat-teljesítési dimenziójuk folytán – az MH egészét átfogó törzsvezetési gyakorlat keretében valósulhat meg. A kiképzési szinteket ezeknél a szervezeteknél nem lehet a kötelékben tevékenykedő katonai szervezetek kiképzési szintjeivel egységesíteni, hiszen az olyan egymásra épülő kötelék-kiképzési formákat, mint raj-szakasz-század-zászlóalj összekovácsolási gyakorlat sem alaprendeltetésükönél, struktúrájukonél, haditechnikai eszközeikönél, sem kiképzési céljaik folytán nem tudják értelmezni és végrehajtani.

A szaktechnikai ismeretek a haditechnikai állományonél – a haditechnikai beosztások alapvető rendeltetésénél fogva – a szakkiképzés fő részét képezik, az üzemeltetési kiképzés pedig a hadtáp és közlekedési állomány szaktechnikai eszközökkel kapcsolatos feladataira készíti fel.

A Magyar Honvédség jelenlegi csapatkiképzési rendszere kereteiben biztosítja a műveleti képességhez szükséges kiképzettségi állapotot, ám a programok tárgykörei és a programok végrehajtásának lehetőségei csak korlátozottan. A műveleti tapasztalatok minimális szinten épültek be az általános katonai és (logisztikai) szakkiképzési programokba, a programokban meghatározott foglalkozási óraszámok és a kiképzési feladatokhoz biztosított harcanyag és lőszer mennyiség éppen csak a szinten tartásra elegendő.⁵⁴ (A műveleti események egy része titkosnak minősített, melyekről még esettanulmány sem készülhetett. A tapasztalatok integrálása általában már csak akkor kerül be a programokba, ha baleset, vagy haláleset történt a műveleti tevékenység során. A műveleti tapasztalatok jellemzően a műveletekben résztvevő egységek kiképzési foglalkozásaiba integrálódtak, a központi szabályzással indult munka a programok bővítését illetően csak 2013. közepén kezdődött meg.)

Az utóbbi időben több figyelmet kapott a kiképzés harcszerűbb jellegének erősítése, amivel teljesen egyetértek. Ugyanakkor nem osztom azt a véleményt, hogy minden katonának az egyéni lövész képességeit kell *egységesen* magasabb szintre emelni: ettől még nem fogja a beosztás szerint differenciált állomány – így a logisztikai szakállomány – harci feladatait minőségileg jobban ellátni. *Meggyőződésem, hogy a korlátozott erőforrásokat a logisztikai – és más, támogató-kiszolgáló szakcsapat esetében – a harci készség fokozása érdekében elsősorban az szakharcászati kiképzéséhez kell prioritizáltan rendelni, már csak azért is, mert a szakharcászati feladat végrehajtása elválaszthatatlan az általános katonai ismeretek megfelelő szintű elsajátításától.*

2. 2. 1. 5. A missziós (békefenntartói és válságkezelői) feladatokra történő felkészítés alapvető célja a kötelékek (egyének) – a műveleti terület követelményei által determinált – műveleti képességének elérése, annak folyamatos fenntartása és fejlesztése.

A kötelékek műveleti képességre történő felkészítésének célja az alaprendeltetéstől és végrehajtásának körülményeitől eltérő, egy konkrét feladat

⁵⁴ Az MH ÖHP állománya évente kétszer kötelezett lögyakorlatra, 7 pisztoly és 20 gépkarabély lőszerrel, mindenfajta harci imitáció nélkül.

végrehajtásához szükséges kiképzettségi-felkészítettségi állapot elérése, vagyis egy konkrétan meghatározott (szövetségi, vagy honvédelmi) katonai feladat végrehajtásához szükséges célirányos, feladatorientált és rendszeres visszacsatolással (értékeléssel) rendelkező kiképzési program végrehajtása. Műveleti képességre történő felkészítést kijelölt szervezet(ek) hajtanak végre, melynek tartalma az alkalmazási képességet kiegészítő, feladatspecifikus kiképzés. A kiképzési program kidolgozását az előjáró szervezet által meghatározott hadműveleti és kiképzési követelményekre alapozva az előjáró (elrendelő) feladatának kell tekinteni. A program kidolgozásához irányutatót és gyakorlati segítséget nyújtanak az erre szakosodott (kijelölt) szervezetek. A műveleti képességre történő felkészítést a feladat megkezdéséig kell végrehajtani úgy, hogy legyen idő az ellenőrzésre, és az ellenőrzésen feltárt esetleges hiányosságok kiküszöbölésére. A műveleti képesség színvonalának megőrzése és fejlesztése a feladat végrehajtásának időszakában is nélkülözhetetlen és alapvető parancsnoki feladat.

A missziós kiképzés hazai (vagy külföldi bázison szervezett) és műveleti területen végrehajtott szakaszra osztható. Hazai szakaszát olyan körülmények között kell lebonyolítani, ami leginkább közelít a műveleti terület körülményeihez. A hazai kiképzés esetében – a hadszíntér sajátosságai miatt – törekedni kell a valós, hadműveleti környezeti hatásokat minél jobban megközelítő szimulációra, a hatások pszichés, fizikai és mentális aspektusainak integrálására.

A műveleti területen végrehajtott kiképzés célja a hazai felkészítésben nem szereplő (vagy csak szimulált), a műveleti környezeti körülmények által meghatározott és megkívánt ismeretek adaptálása, a nemzetközi törzsekbe (harcikötelékekbe) történő beilleszkedés, az aleggységek összekovácsoltságának további erősítése. A műveleti területen végrehajtott célfelkészítés tapasztalatait minden esetben fel kell dolgozni, és lehetőség szerint be kell építeni a hazai felkészítés folyamatába.

Mindezekből következik, hogy a missziós kiképzés fő célja nem egy adott tevékenység minden részképességének kialakítása, hanem – illeszkedve a hazai békekiképzés követelményeihez, illetve arra alapozva – a meglévő képességekre (alkalmazási képességekre) alapozó plusz részképességek elérését célzó célirányos és

kiegészítő folyamat, ahol az elért részképességek egy új, összetett képességet (műveleti) határoznak meg. Ebből következően a missziós kiképzés bemeneti követelményei megkövetelik az általános katonai kiképzési programban deklarált kiképzési szint meglétét, ezért az általános katonai kiképzés vonatkozásában csak a missziós feladatrendszer által követelt általános katonai kiképzési feladatok tervezése szükséges.

A személyi állományt lehetőség szerint úgy kell összeállítani, hogy alaprendeltetési feladata megegyezzen – vagy minél inkább szinkronban legyen – műveleti alaprendeltetési feladatával, hiszen a missziós szakkiképzés a már meglévő szakismeretekre épülő, a missziós követelmények által meghatározott szakismeretek átadásának, frissítésének, kiegészítésének folyamata egyéni és kötelék formában. Feltételezi, hogy a missziós feladatra kijelölt egyén már rendelkezik annyi, a missziós beosztásához szükséges szakismerettel, hogy a missziós kiképzés időszaka elegendő a műveleti képesség-követelmények teljesítéséhez. Az egyéni missziós szakkiképzés időszakában a foglalkozások elsősorban a feladatok végrehajtásának egységes értelmezésére, szakmai felfrissítésre (és nem szakalapozó ismeretek átadására!), a műveleti követelmények komplexitása által a hazai kiképzésben nem lefedett ismereti hiány megszüntetésére szolgál. A műveleti területen történő szakkiképzés főleg azokra a speciális eljárás módokra és üzemeltetési szakfeladatokra irányul, melyekre a hazai fázisban információ- vagy eszközhiány miatt nem lehet a szakállományt teljes mértékben felkészíteni. (Ezek az ismeretek természetesen nem csak az egyéni, hanem a kötelék kiképzés szintjén is megjelennek)

A missziós kiképzés természetesen nem választható el az országvédelmi feladatokra történő kiképzéstől, a célfelkészítés bemeneti követelményeit az országvédelmi feladatokra történő általános katonai és szakfelkészültség megfelelő szintjének elérését feltételezi. Az országvédelmi feladatokra történő kiképzés és a missziós felkészítés alrendszerének egymás melletti kezelése – és egymásra épülésük feltételeinek hiánya – olyan kiképzési rést produkál, ami alapvetően veszélyeztetheti a műveleti célok elérését és ellentmond a kiképzés rendszerszemléletű megközelítési elveinek.

A kiképzés tervezésében – illetve az állomány biztosításában – az alapvető problémát az okozza, hogy habár a célfelkészítésért az MH ÖHP parancsnoka a felelős, a személyi állomány biztosítása MH szintű feladat. (Természetesen a bázist képező harcoló kötelékek biztosítására csak az MH ÖHP képes, ugyanakkor a jelenlegi harcérték mutatók nem teszik lehetővé az országvédelmi feladatokra történő kiképzés során összekovácsolt alegységek komplett műveleti tervezését, illetve a zászlóalj-szintű kötelék-missziókra kijelölt lövész zászlóaljok rotációs alkalmazását.⁵⁵).

A missziós kiképzés logisztikai aspektusai

A logisztikai állomány missziós logisztikai szakfelkészítése az általános katonai kiképzéshez hasonlóan kettős irányultságú: egyrészt a misszió logisztikus katonáinak, alegységeinek és törzseinek általános katonai és specifikus műveleti, hadszíntér-ismereti, másrészt a teljes állomány logisztikai alapfelkészítését foglalja magába. A két ismerethalmaz viszonya, aránya természetesen a konkrét műveleti környezet veszélyességi szintjének következtében – különösen Afganisztánban és Mali-ban – az előbbi fokozott túlsúlyát kívánja meg, főleg a konkrét harcoló feladatot ellátó műveleti kötelékek esetében.

A logisztikai missziós kiképzés elveiben, követelményeiben megfelel a műveleti képességek meghatározta céloknak, a színvonal emelkedésében egyedül a rendelkezésre álló kiképzési anyagi-technikai erőforrások jelenthetnek akadályoztató tényezőt. Az új missziós kiképzési rendszer sikeres végrehajtása feltételezi, hogy a nem műveleti feladatokat ellátó logisztikai katonai szervezeteknél is végrehajtsák az általános katonai kiképzési programokban megkövetelt feladatokat, és elérjék a kiképzési céloknak megfelelő kiképzettségi állapotot. Szakkiképzési oldalról problémát az szokott jelenteni, ha a megalakításra kötelezett katonai szervezet missziós logisztikai beosztásba olyan jelöltet állít, akinél a műveleti és hazai beosztására előírt szakmai követelmények és kompetenciák jelentősen eltérnek: ebben az esetben a műveleti célfelkészítés ideje nem lehet elegendő a szakmai követelményeknek megfelelő ismeretanyag átadására, rögzítésére és készség szintűvé tételére.

⁵⁵ A problémára részletesen visszatérek a szárazföldi erők kiképzési rendjének elemzésénél.

Az egyéni beosztások ellátása érintheti a kötelékkiképzést és általános katonai kiképzést korlátozottan folytató HM szervezetek (HM Védelemgazdasági Hivatal), vagy a HVK LCSF-ség, esetleg a Nemzeti Közsolgálati Egyetem katonaoktatói állományát, nekik – az általános katonai követelmének teljesítése miatt – lehetőségük van egy, a belépési követelmények teljesítésére felkészítő általános katonai tanfolyamon részt venni, természetesen azokból a kiképzési ágakból, ahol a bemeneti vizsga eredménye nem az előírt követelménynek megfelelő.

2. 2. 1. 6. Tanintézeti képzés

Talán egyik alrendszer sem ment át az utóbbi másfél év folyamán olyan radikális koncepcionális és strukturális változáson, mint az altiszt és tisztképzés, melyek szervesen összefüggenek egymással, így e két elemet csak egymás viszonyrendszerében érdemes vizsgálni.

Az MH Kiképzési Doktrína-2013 szerint „a tiszti-, altiszti alapképzés célja általános katonai, katonai vezetői és katonai szakmai ismeretekkel, az alegységek napi életének és kiképzésének megszervezéséhez, béke- és haditevékenységük vezetéséhez, az első beosztáshoz kapcsolódó alapvető haditechnikai eszközök kezeléséhez és alkalmazásához, üzemeltetésük, karbantartásuk és megóvásuk feladatainak megszervezéséhez szükséges ismeretekkel, jártassággal rendelkező, a katonai szolgálat iránt elkötelezett és azt életformának tekintő, jól felkészített szolgálatvállalók biztosítása.”⁵⁶

A tisztekkel és altisztekkel szemben támasztott felsőoktatási-szakképzési követelményeket katonai oldalról a Magyar Honvédség képességekvetelményeit, feladatrendszerét determináló jogszabályok, belső rendelkezések, szövetségi és nemzeti doktrínák, STANAG-ek, az ezekhez rendelhető haderőfejlesztési koncepciók, illetve az intézményi oktatással szorosan kapcsolatban álló tanfolyami képzési és csapatkiképzési követelmények, társadalmi oldalról pedig a kulturális, történelmi hagyományok, az időszakban a társadalmi attitűdök által meghatározott „polgári” elvárások, a fennálló presztízs, és természetesen a gazdasági és politikai konvenciók és lehetőségek határozzák meg.

⁵⁶ MH Kiképzési Doktrína-2013, MH kiadvány, Budapest, 2012 - 9. 11. 2. pont

A követelmények teljesítéséhez alkalmas oktatási képzési struktúrát – a gazdasági erőforrásokon túl – egyrészt maguk a követelmények, másrészt az oktatás kereteit, formáját, intézményrendszerét meghatározó jogszabályok, belső rendelkezések szabályozzák a tisztképzés esetében a felsőoktatási intézmények autonómiájának tiszteletben tartásával.

A követelmények meghatározásánál szükségszerű figyelembe venni, hogy az azokhoz illeszkedő intézményi-oktatási rendszert és annak belső szervezeti struktúráját nem lehet évenként változtatni, az oktatás eredményét (mennyiben fedik egymást a felsőoktatás-szakképzés által nyújtott felkészültségi szint mint kínálat és a felsőoktatással-szakképzéssel szemben támasztott alkalmazói igény) pedig az első visszajelzéseket az alapképzési idő, plusz legalább három év csapatgyakorlat után lehet csak érdemben vizsgálni, eredményességi elemzéseknek alávetni.

A tanintézeti képzés 2011-ben megkezdett átalakítása során a katonai vezetői jelleg erősítése prioritizált HVKF-i elvárásként módosította a tisztképzés és az altisztképzés ismereti-differenciálását, az első beosztásra történő felkészítés jellegét és tartalmát.

A tisztképzés jelenleg a Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképzői karán folyik, a következő jellemzőkkel:

- „vezetői képesség központú képzés;
- rugalmasabb és tervezhetőbb személyügyi tevékenység, fegyvernemek közötti átjárhatóság, átképezhetőség lehetősége;
- egy éves, hatékony, intenzív nappali MSc képzés;
- kétszintű (felső) vezetőképző tanfolyam;
- közszerológati átjárhatóság feltételeinek megteremtése;
- kezelhetőbb előmeneteli rendszer;
- a hivatásos életpályához igazodó rekonverziós képzés.”⁵⁷

⁵⁷ Prof. Szendy István ezredes előadása a HVK KIK CSF szakmai továbbképzésén, 2012. november 21.

A tisztképzés logisztikai vetületei

A megváltozott követelményrendszer – a logisztikai jellegű tisztképzést jelentős mértékben érintve – újrafogalmazta a korábban szaktiszt (mérnök, közgazdász) és katonai vezetői elvárásokat, világosan priorizálva az ismeretek és a feladatok jellegét. A tiszt elsősorban:

- irányít, meghatározza az elveket és részt vesz a haderő vezetésében;
- a feladat végrehajtását eredményező csoportos kiképzésre összpontosít;
- az (al)egység és annak tevékenysége vezetésével foglalkozik;
- kiemelt figyelmet fordít az (al)egység hatékonyságára és készségére;
- a beosztott tisztek és tiszthelyettesek teljesítményének, kiképzésének és szakmai fejlődésének követelményeire összpontosít.

Az új, tervezett tiszti pályamodellnek megfelelően azokon a területeken, ahol a katonai vezetői képességek nem annyira fontosak, mint a konkrét szakmai/speciális ismeret⁵⁸ – illetve az adott szakterületre nincs intézményesített tisztképzés – a tiszti utánpótlás a polgári felsőoktatási képzésben diplomát szerzettek bázisán alapulhat, akik a szerződéses tiszti pályamodellnek megfelelően a szükséges katonai ismereteket különböző központi tanfolyamokon és a csapatkiképzés keretében fogják elsajátítani.⁵⁹ Ebbe a csoportba témareleváns beosztás nem tartozik, minden logisztikai jellegű első tiszti hely parancsnoki, és kötelékvezetési feladathoz kötött. Üzemeltetői mérnöki első tiszti beosztás csak légiérő és híradó munkaköri azonosító kóddal rendszeresített.

Az új altisztképzési rendszer szerint az altisztek pótlása az elvárásoknak megfelelően alapvetően azon legénységi állományú katonák személyi bázisán alapul, akik rendelkeznek a megfogalmazott bemeneti követelményekkel, és addigi szolgálati idejük alatt a csapatkiképzés rendszerében a hatályos általános katonai és szakkiképzési programoknak megfelelő ismereteket és csapat (missziós) tapasztalatot

⁵⁸ Kiképzői szempontból azok a beosztások tartoznak ebbe a halmazba, amelyeknél nincs kötelék szakharcászati kiképzés, illetve a beosztáshoz nem köthető kötelékparancsnoki feladat.

⁵⁹ Az új követelmények logisztikai képzésre vonatkozó lehetséges következményeiről a logisztikai képzési alrendszerrel visszatérek.

szereztek. A már megszerzett ismeretek nem teszik szükségessé a szakképzéshez kapcsolódó kötött követelményrendszert és időbeosztást, ezért ezen altisztek képzése már belső, tanfolyam jellegű rendszerben valósul meg. A Magyar Honvédség belső tiszthelyettes képzési rendszerének bevezetéséről szóló 528/2011. HVKF intézkedés szerint a szakképzési rendszerből kikerülő, belső tanfolyami rendszerben megvalósuló altisztképzés célja a változó katonai-szakmai kihívásoknak, valamint a katonai szervezetek által támasztott igényeknek és elvárásoknak megfelelő, szakirányú beosztásra felkészített altisztek biztosítása az MH számára.

A logisztikai szakterületeket érintve főleg a haditechnikai ágazatokhoz rendelhető ismeretanyag mennyisége – és az adott szakterülethez köthető legénységi beosztások hiánya (pl. repülőműszaki) – a belső, tanfolyami képzés mellett továbbra is fenntartotta a négy szemeszteres, OKJ rendszerben megvalósuló altisztképzés (szakképzés) igényét és intézményi lehetőségét.

Sajnos az eltelt egy év tapasztalatai nem túl kedvezőek: az MH AA oktatói állománya több logisztikai szakterületen nem tudja lefedni az igényeket – a közlekedési zászlósi altisztképzés szakmai moduljait az elmúlt szemeszterben az MH KKK kijelölt tisztjei oktatták le (!) –, a bemeneti követelmények szakmai tartalmát pedig a beiskoláztatást adminisztráló szervek több esetben nem vették figyelembe, így történhetett, hogy közlekedési altiszti tanfolyamra szakács beosztású személy került vezénylésre, aki a tanfolyam elvégzése után élelmezési rajparancsnoki beosztást kapott. Az oktatás színvonalának emeléséhez tehát a jövőben mindenképpen szükséges a megfelelő humán háttér biztosítása, és a kamarai jogkörgyakorló – jelenleg a HVK LCSF-ség – által meghatározott bemeneti szakmai követelmények érvényesítése.

Az új tiszti és altiszti képzési-kiképzési programok elkészítésénél mind a tanintézeteknek, mind a követelményt támogató csoportfőnökségeknek kiemelt, és az új tiszti-altiszti feladatmegosztási koncepció megvalósulását meghatározó módon befolyásoló feladata a két állománycsoporttól szemben támasztott követelmények és a hozzájuk rendelhető ismeretanyag szinkronjának és folytonosságának biztosítása. (Az altiszti szakképzés és belső tanfolyami rendszer kerettanterveinek, valamint képzési programjainak kidolgozása a kamarai jogkörgyakorlók feladata lett, ami

különösen a kerettantervek kidolgozásánál okozott problémát, mivel a feladat speciális, a csapatkiképzési programalkotástól eltérő jellegére nem volt felkészült szakember. A kerettanterveket a kijelölt szakemberek napi munkájuk elvégzése mellett, a HVK Személyzeti Csoportfőnökség által szervezett célfoglalkozások iránymutatásával dolgozták ki. A tapasztalatok szerint mindenképpen szükség lenne egy olyan, felkészült szakembereket alkotó – akár csak bizonyos időszakokra felálló – munkacsoportra, aminek tagjai felkészültek erre a feladatra és részükre biztosított a kidolgozáshoz szükséges idő.)

A képzési kimeneti követelményekkel szembeni elvárások és a műveleti-csapatszolgálati követelmények megfeleltethetőségének vizsgálatát érdemben csak az első végzett altiszti és tisztai állomány legalább három éves csapatszolgálat után lehet lefolytatni.

2. 2. 1. 5. Intézményi és csapatszintű tanfolyami rendszer

A 17/2003 HM KÁT-HVKF közös intézkedésében szabályozott tanfolyami rendszer átalakítása a pályamodell, és a tiszt-altisztképzés módosulásával szinkronban, részben azokba integrálva átszervezés alatt áll. A központi, regionális és helyi (csapat) szinten szerveződő tanfolyamok – melyek funkcionálisan az egyéni kiképzés elemébe tartoznak – egyrészt az előmenetelhez szükséges, másrészt a munkaköri követelmények által előírt⁶⁰ szak- és általános katonai ismeretek megszerzését biztosítják. A tanfolyamokkal szembeni elvárások gyakran kettősek: mivel általában az intézményi alap-és mesterképzés (szakképzés) és a csapatkiképzés közti kapcsolat egyik fő formáját jelentik, egyszerre kell támaszkodniuk a már meglévő intézményi tudásbázisra (bemeneti követelmények), ugyanakkor célorientált (szakmai, általános katonai) jelleggel a csapatkiképzésbe integrálható ismereteket szükséges biztosítaniuk.

A központi tanfolyamok programjait – a HVK hadműveleti, kiképzési és szakmailag illetékes csoportfőnökségek követelménytámasztásával – a kijelölt felelős szervezetek állítják össze – a logisztika esetében az MH ÖHP logisztikai jellegű főnökségei –, a követelményeket meghatározó szervek jóváhagyásával. A csapatkiképzés keretében – tehát nem központi szervezésben – megvalósuló szakmai

⁶⁰ 20/2002 HM rendelet a Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről.

céltanfolyamokat a tanfolyamhoz releváns képzési képességgel rendelkező fegyvernemi, vagy szakcsapat hajtja végre, az MH ÖHP PK éves kiképzési intézkedése szerint felterjesztett igények és kiképzési kapacitások alapján. A tanfolyamok ebben az esetben az egyéni szakkiképzés keretébe illeszkednek, a kiképzési tervek összeállításáért a kiképzést végrehajtó katonai szervezet (bázis) a felelős. A logisztikai csapatszintű tanfolyamok tehát a logisztikai egyéni szakkiképzés keretébe illeszkednek, az MH ÖHP parancsnok éves kiképzési intézkedésében, és az összlogisztikai kiképzési programban megfelelő követelményeknek megfelelően.

A tanfolyami képzés a változó követelményekhez talán legrugalmasabban alkalmazkodó egyéni képzési forma, ezért a szakmai felelősnek kiemelt felelőssége a programok szükség szerinti módosítása, az oktatói állomány irányított tájékoztatása – esetlegesen képzése⁶¹ –, a megfogalmazott célok elérésének ellenőrzése. Az oktatói ismeretek meghatározása az oktatói és követelmény támasztói állomány folytonos kapcsolatát feltételezi, aminek fő fórumát a parancsnokok és törzsek keretében megvalósuló szakkiképzési-parancsnoki foglalkozások jelenthetik.

A logisztikai felkészítés esetében a jelenlegi tanfolyami szabályozásban szereplő központi átképző és szakmai továbbképző tanfolyami rendszert – a tanfolyami felelősök gyakori változása, és a logisztikai szakismeret-követelmények nagymértékű differenciálódása miatti – hiánya pusztán néhány, egyes szakterületen belüli specializált, csapathatáskörbe átutalt, a biztosított források bizonytalanságából eredően rendszertelenül szervezett tanfolyam alkotja. Az előmeneteli tanfolyamok esetében – hasonló okokból – elmaradt a tanfolyamok szakmai paneljeinek kidolgozása. (Szakági tisztek-altisztek esetén, ha csak a konkrét szakmai ismereteket tekintjük, és néhány szakágot integráltan kezelünk, akkor is mintegy 15 féle szakmai tanfolyami modult kellene összeállítani, a hozzájuk rendelt szakismereti és szakharcászati tartalommal.)

⁶¹ A 2012 áprilisában a HVK HDM CSF által szervezett művelettervezői tanfolyamon az NKE kijelölt oktatói is részt vettek.

2. 2. 1. 6. Tartalékos katonák kiképzése és összekovácsolása

A Magyar Honvédség képesség-követelményeinek teljes érvényesítése, és szervezeteinek feladatorientált struktúrája fokozottan igényli a megfelelő mennyiségű és összetételű tartalékos erőt. Mivel a tartalékos állomány alkalmazás esetén a haderő aktív komponensébe integráltan hajt végre harcfeladatot, kiképzésüket az aktív állománnyal szemben támasztott követelményrendszernek megfelelően kell végrehajtani úgy, hogy felkészítésük a lehető legrövidebb idő alatt biztosítsa az adott kötelék műveleti képességét.

A kiképzést differenciáltan, a tartalékosok fizikai, pszichikai állapotának, szakképzettségének és tervezett lebiztosítási helyének megfelelően kell végrehajtani, a különböző készenléti kategóriák által megkövetelt kiegészítési elveket figyelembe véve. Ennek megfelelően a szolgálati járandóságban részesülő, katonai ismeretekkel már rendelkező tartalékosokkal célszerű a Magyar Honvédség rövidebb készenléti idejű erőit – vagy ha az eredeti beosztáshoz köthető ismeretek lehetővé teszik, magasabbegységeinek törzseit – kiegészíteni (megerősíteni, veszteségeiket pótolni).

Mivel az ide tervezhető tartalékosok biztosítását a hivatásos és szerződéses állományból kivált katonák képezik, nincs szükség külön tartalékos alapkiképzésre, „csak” a szükséges fegyvernemi átképzést, továbbképzést és alegységszintű összekovácsolást kell a befogadó (kiegészítendő) alakulatoknál meghatározott rendszerességgel megszervezni. (A 2012. novemberében végrehajtott, az MH ÖHP-re lebiztosított tartalékosok bevonásával levezetett „Alapos Bázis” művelet-vezetési gyakorlat tapasztalatai szerint a szakfelkészítésre biztosított 5 nap kevés az ismeretek felfrissítésére és a törzs aktív komponensével történő összekovácsoltság kialakítására.)

A lebiztosított tartalékos állomány tervszerű továbbképzését külön alegységekbe szervezve, saját parancsnoki állománnyal együtt célszerű megszervezni, mivel csak így érhető el az alegységek állományának homogén kiképzettsége, és így valósítható meg a modul rendszerű alkalmazás is. (Hadiszervezetre történő áttérés esetén elsődlegesen nem a békében is meglévő egyes szervezeti elemek (alegységek, részlegek, kezelőszemélyzet) beosztottjainak

létszámát kellene növelni, célszerűbb az egységeket *komplett szervezeti elemekkel* bővíteni.)

A tartalékos alegységek (minimálisan szakasz, de célszerűen század kötelékek) továbbképzésére évente legalább 20 napot (több részre osztva) szükséges biztosítani. Elengedhetetlennek tartom az önkéntes tartalékos alegységek teljes állományának aktív részvételét a kiegészítendő katonai szervezetek kiemelt kiképzési rendezvényein (módszertani bemutató foglalkozások, fontosabb gyakorlatok, gyakorlások) és egyes békeidőszaki harcfeladatok végrehajtásában is.⁶²

A mozgósítást követő feladatorientált felkészítést és összekovácsolást a készenlét eléréséig a tényleges állománnyal együtt, ezt követően pedig a kialakult helyzetnek megfelelően önállóan kell folytatni. Rendkívül fontos az alakulatok aktív állománya és a lebiztosított tartalékosok közötti partneri viszony, a folyamatos kommunikáció, az egymáshoz tartozás érzésének erősítése.

A hosszabb készenléti idővel rendelkező erők kiegészítését és háborús veszteségeik pótlását is – a szükséges feltételek megteremtését követően – katonai alapképzettséggel nem rendelkező önkéntes műveleti és védelmi tartalékosokkal célszerű megvalósítani, akiket alapkiképzésben és beosztásra történő felkészítésben kell részesíteni.

A tartalékos alapkiképzés befejeztével az önkéntesek a területvédelmi alapfeladatokra és a logisztikai katonai szervezetekhez azonnal lebiztosíthatók, de a rövidebb készenléti idejű csapathoz tervezett állományt további 3-4 hetes kiegészítő fegyvernemi (szakági) képzésben, majd ezt követően meghatározott gyakoriságú és időtartamú rendszeres továbbképzésben kell részesíteni a kijelölt szervezeteknél. A továbbképzés gyakoriságát és időtartamát végső fokon a gazdasági lehetőségek limitálják.

A különleges jogrend bevezetésének időszakában hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő, tartalékos szolgálatot addig nem vállaló hadkötelesek kiképzését

⁶² Problémaként jelentkezhet, hogy a szolgálati járadékkal rendelkező tartalékos állomány mellett egyelőre kevés a katonai tapasztalatokkal rendelkező, a légénységi állományból kikerült tartalékosok száma.

a katonai ismeretekkel nem rendelkező önkéntes tartalékosok kiképzési rendszerének megfelelően szükséges tervezni.

A tartalékos kiképzés logisztikai aspektusai

A logisztikai beosztásokba került önkéntes műveleti állomány szakmai kiképzése problémamentesen illeszkedik az önkéntes tartalékosok felkészítési rendszerbe. A lebiztosított katonák nagy része szolgálati járadékban részesülő, logisztikai beosztásban szolgáló tartalékos tiszt, vagy altiszt, kiképzésük elsősorban szakmai/rendszerismereti frissítést igényel. A katonai végzettséggel nem rendelkező műveleti tartalékosok logisztikai szakmai kiképzése a csapatok szervezésében az előjárói intézkedéseknek megfelelően folyik. Összekovácsolási/képességfelmérési gyakorlás parancsnokok és törzsek kiképzése keretében, MH ÖHP szinten történik, a tartalékos és aktív logisztikai törzstisztek összekovácsolásának céljából.

A jelenlegi problémát – és feszültséget – a tartalékos katonák rendfokozati- és állományarányainak torzultsága okozza. A feltöltött logisztikai helyek nagy részét a szolgálati járadékban részesülő, korábban kedvezményes nyugdíjba vonult – és általában őrnagyi, alezredesi – zászlósi-törzszászlósi rendfokozattal rendelkező –, idősebb katonák alkotják, a legénységi tartalékos beosztásokra csak minimális mértékben sikerült a fizikai követelményeket teljesíteni tudó fiatalokat megnyerni.

2. 2. 2. A VEZETÉSI-IRÁNYÍTÁSI ALRENDSZER ELEMEI ÉS ANNAK LOGISZTIKAI ASPEKTUSAI

A vezetési-irányítási alrendszer kiemelt feladata a kiképzés elvi és doktrinális alapjainak biztosítása, felső-, közép- és egység szintű irányítása, az azzal összefüggő tervezési-szervezési és ellenőrzési tevékenység végrehajtása, valamint a kapcsolódó dokumentumok kidolgozása. A vezetési-irányítási alrendszer azonban csak úgy tudja rendeltetését betölteni, ha a vele szoros összefüggésben álló hadműveleti tervező és irányító alrendszer megadja a felkészítés tervezésének és irányításának rendjéhez szükséges képesség-követelményeket.

A képesség-követelmények kiindulópontját – a haderő szervezési és képességfejlesztési elveknek megfelelően – a haderő küldetései által meghatározott műveletek műveleti feladatlistája jelenti, melynek integráns része a logisztikai komponens MH szintű, vagy azon is túlnyúló feladatrendszere. A feladatlista

meghatározza azokat a képességeket, melyekre a haderőnek – és egyben a logisztikai rendszernek – szüksége van a feladatok végrehajtásához: a már meglévő és hiányzó képességek számbavételét követően a kiképzési rendszer fő erőkifejtése a meglévő képességek szintentartására, fejlesztésére, a hiányzó képességek megteremtésének kiképzési vetületeire, és a két feladatrendszer által meghatározott kiképzési célkitűzések feladat- és képességalapú integrációjára irányul. A feladatlistáknak felülről lefelé, a haderő egészétől a különböző szintű kötelekeken keresztül az egyes harcok szintjéig kell terjedni, és a kiképzési programokban kiképzési célokká, illetve feladatokká transzformálódni (az egyénnel szembeni követelmények a munkaköri leírásokban kerülnek rögzítésre az általa ellátandó feladatok és a fizikai, mentális és pszichés kompetenciák rögzítésével.)⁶³

A logisztika esetében a képesség-követelmények és feladat-listák meghatározása különösen összetett és bonyolult folyamat, hiszen egyrészt a haderőnemi komponensek képesség követelményei megfogalmazása nélkül nem lehet – vagy csak részben – a műveletek logisztikai követelményeit megfogalmazni, másrészt az összhaderőnemi műveletek logisztikai képesség követelményei túlnyúlhatnak a haderő logisztikai képességein és más védelmi alrendszerekre is irányulhatnak.

2. 2. 2. 1. A kiképzés felső- és középszintű irányítását és tervezési rendjét a jelenleg átdolgozás alatt álló HVKF-i intézkedés szabályozza, vezetési szintekre differenciáltan határozza meg:

- a kiképzésért felelős szervek hatás- és jogkörét, feladatait (szakfeladatait);
- a kiképzés tervezésének és végrehajtásának rendjét;
- a kötelekek kiképzettségi szintjeit;
- a haderőnemek kiképzési követelményeit;
- a HM szintű tervezési referencia dokumentumokat;
- a kiképzés csapatszintű tervokmányait;

⁶³ A küldetések és a feladatlisták kiképzésbe integrálódását nehezíti, hogy a Magyar Honvédség általi küldetéseket megfogalmazó, az Ország Fegyveres Védelmi Tervét feladatokra lebontó műveleti tervek szigorúan titkosak.

- az MH felkészítési rendszerének funkcionális elemeit, az elemek tartalmát, végrehajtásának rendjét, felelőseit és helyszíneit;
- *a kiképzés ellenőrzésének, értékelésének, támogatásának és erőforrás-szükségletének tervezési rendjét, okmányait.*⁶⁴

Az intézkedés felépítéséből látható, hogy a fejezet elején definiált kiképzési rendszer több alrendszerét is vizsgálat alá helyezi, egyfajta elvi iránymutatást adva a további, alrendszereket kibontó feladatok végrehajtásához.

Ugyanakkor az alapvetően a szárazföldi harcoló szervezetekre kidolgozott tervezet jelentős, és a felkészítés rendszerét alapvetően meghatározó, *dőlt betűkkel jelzett pontjaiban* nem veszi figyelembe a logisztikai specifikumokat, olyan kiképzési rendet, kiképzettségi szinteket és követelményeket határozva meg, ami nem alkalmazható a kötelék kiképzést nem folytató, állandó kiképzettségi szint (állandó alkalmazási képesség) követelményekkel rendelkező, MH szintű tevékenységet folytató központi logisztikai szervezetekre, és olyan végrehajtási rendet, ellenőrzési, nyilvántartási, értékelési útmutatókat és okmányokat, melyek csak részben értelmezhetőek a logisztikai beosztású katonákra és kötelékekre.

Sajnos a 2013-ban elkészült MH Kiképzési Doktrína az FM-7 „Battle Focused Training” szellemében szintén a harcoló szárazföldi csapatok kiképzési rendszerének szemszögéből fogalmazza meg azokat az általános érvényű elveket, melyek mentális, morális és pszichés útmutatást adnak a kiképzés helyes értelmezéséhez, végrehajtásához, ellenőrzéséhez. A haderónemi, fegyvernemi, szakcsapat sajátosságok csak annyira vannak említve iránymutatásként, hogy elegendők legyenek a haderónemi, vagy szakcsapat doktrínákban történő részletes kifejtéshez, a specifikumok, és az azokhoz szükséges fogalmi rendszerek és módszerek leírásához. A jelenleg kidolgozás alatt álló MH Összhaderónemi Logisztikai Támogatási Doktrína különálló, a szakkiképzés, felkészítés tárgyú pontja lehetőséget ad erre, emellett a Magyar Honvédség kiképzési rendjét is szabályozó HVKF intézkedés kidolgozása során a logisztikai és műveleti feladatokat jelenleg nem folytató katonai szervezetek kiképzési rendjére, ütemére tett ajánlásaim bedolgozásra kerültek.

⁶⁴ A felsorolt pontok tartalmát nem bontom ki, a következőkben csak hivatkozni fogok rájuk.

2. 2. 2. 2. *A kiképzés ellenőrzése* céljának és tartalmának megállapításához mindenképpen szükséges a kiképzés helyének és szerepének a tisztázása.

Az MH Kiképzési Doktrína-2013 szerint „a kiképzés ellenőrzésének tartalmát a csapatoknál és az alárendelt vezetési szinteken az eredményesség – a hadrafoghatóság és alkalmazhatósági készség eléréséhez szükséges kiképzettségi szint – megállapítása alkotja.”⁶⁵ Ebből következően a kiképzés a hadrafoghatóság és az alkalmazási készség egyik eleme. Ezzel a megállapítással szinkronizál az MH Összhaderőnemi Doktrína is, ami szerint a kiképzés helye és szerepe a haderő hadrafoghatóságának biztosításában értelmezett úgy, mint a katonai szervezet hadrafoghatóságának egyik meghatározó eleme, a készenléti kategóriához illeszkedő képzettségi szint folyamatos fenntartásának eszköze béke-, minősített és háborús időszakban egyaránt.

Az említett doktrína a haderő hadrafoghatóságával, és alkalmazhatóságával egyenes arányú összefüggésben értelmezi a kiképzettséget. A különböző készenléti kategóriába sorolt katonai szervezetek eltérő képességekkel rendelkeznek. A képességek a katonai szervezetek részére meghatározott feladatok végrehajtására vonatkozó alkalmassági állapotot jelölnék, melyet a személyi állomány feltöltöttsége, az egyének és kötelékek kiképzettségi szintje, felszereltsége, a vezetés és irányítás, valamint az alkalmazás feltételeinek rendelkezésre állása jellemez. Ebből következik, hogy az eltérő képességekhez különböző kiképzettségi szintek rendelhetők.⁶⁶ A doktrinális megközelítés szerint az ellenőrzés célja a különböző kategóriákba sorolt szervezetek képességekvetelményeit – alapképesség, alkalmazási képesség, műveleti képesség – biztosító kiképzettségi szint felmérése, a hadrafoghatóság többi elemének relációjában.

Leszögezhető, hogy a feltüntetett megközelítések egyrészt nem veszik figyelembe, hogy ugyanannál a katonai szervezetenél egymással párhuzamosan több szinten és ütemben folyik a kiképzés, másrészt egyes katonai szervezetek alaprendeltetési feladataik elvégzése során is harcfeladatot látnak el: a magasabb

⁶⁵ MH Kiképzési Doktrína-2013, Bp.: MH kiadvány, 2012. - 7. 10. pont

⁶⁶ MH Összhaderőnemi Doktrína (Alt./27.) – 2. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2007 - p. 170.

kiképzettségi szintkövetelmény (harci alkalmazásra kész) nem a műveleti feladatra történő célfelkészítés után, hanem az alapfeladatra történő felkészítés integrált részeként biztosítja a megkívánt képesség szintet.

Mindemellett az értelmezés logisztikai szervezetekre-kötelékekre való vonatkozathatósága is problémákat vet fel: az MH szintű ellátást folytató – és békében, háborúban közel azonos feladatrendszerrel és struktúrával működő – központi logisztikai szervezetek alap-és alkalmazási képessége ugyanazt jelenti, műveleti képessége pedig csak a mozgósított tartalékos állomány valamint a készenlét fenntartása rendszeréből és feladataiból adódó képesség-követelményekben különbözik a másik kettőtől.

A képességkövetelményekhez kapcsolható kiképzettségi szintek értelmezhetőség problémái mellett az ellenőrzésben, értékelésben irányelvként szereplő egységesség elve is gondot okoz, *amit a logisztika szempontjából – a specifikumok következtében – még magán a logisztikai felkészítési alrendszeren belül is nehéz betartani. A differenciálódást a központi logisztikai szervezetek a fegyvernemi katonai szervezetek logisztikai alegységeitől eltérő struktúrája, kiképzési formái, állománya és a logisztikai rendszerben elfoglalt helye, szerepe indukálja.*

A műveleti feladatokat végrehajtó katonai szervezetek esetében ugyan az egységesség követelményét a CREVAL és TACEVAL rendszerének egységes értékelési, nyilvántartási mutatói és formái jelentik, a központi logisztikai szervezetek, és a békeidőszakban műveleti feladatokat végre nem hajtó szakcsapatok logisztikai kötelékei számára azonban egy olyan, az MH egészét átfogó, funkcionális gyakorlat keretében ajánlatos egységes követelményeket állítani, ami során a résztvevőket *sajátosságaiknak megfelelő formában* ellenőrzik és értékelik. (A gyakorlat formáját, résztvevőit és céljait a következő fejezetben részletezem.).

2. 2. 2. 3. Tapasztalatfeldolgozás

A tapasztalatok feldolgozása olyan, a haderő minden elemét – így a kiképzést is – átszövő mechanizmus, aminek meghatározott rendszere minden egyes MH-t képező alrendszer eleme, ugyanakkor önálló alrendszerként meghatározott és

kimunkált tevékenységek, folyamatok, valamint az ezekre épülő képességek halmaza.

A tapasztalatfeldolgozás definíciójából világosan kitűnik, hogy a megfigyelés, a problémák észlelése és megbeszélése még nem jelenti a tapasztalatok feldolgozási céljainak elérését: a visszacsatolás és integrálás, majd az értelmezés helyességének kiképzés (vagy művelet) útján történő ellenőrzése és újból visszacsatolása egy permanensen ismétlődő, ám a megfigyelések tartalmánál fogva állandóan változó folyamatot eredményez. A tapasztalat feldolgozás hasonlóan magához a kiképzéshez nem cél, hanem eszköz, ami segít a kitűzött célok elérésében. A tapasztalatfeldolgozás kultúrájában és szervezeti-humán, valamint logisztikai körülményeiben utóbbi években jelentős előrehaladás volt tapasztalható, de a haderő minden szintjét átszövő, és az egyénnél kezdődő folyamat készséggé és automatizmussá történő fejlesztése az elkövetkező időszak kiemelt feladata a kiképzéssel szembeni attitűd és a kiképzési filozófia formálásával egyetemben.⁶⁷

Az MH kiképzési rendszerének harmadik, **támogatási alrendszerére** – mivel feladatai, felelősei és követelményei nagyrészt a logisztikai biztosításához köthetők –, a logisztikai kiképzési alrendszer fejezetben fogok részletesen kitérni.

2. 2. 3. A FELKÉSZÍTÉSI RENDSZER FOLYAMATKÖZPONTÚ ÉRTELMEZÉSE ÉS ANNAK LOGISZTIKAI ASPEKTUSAI

A 2007-ben kiadott Összhaderőnemi Doktrína a kiképzési rendszert már elsősorban relációs és funkcionális viszonyrendszerben, a NATO és brit értelmezés szerinti folyamatként határozta meg: „A rendszerszemléletű kiképzés a kiképzés, felkészítés folyamatát egy négy szakaszból – elemzés, tervezés, végrehajtás, értékelés – álló rendszerként kezeli, melyen belül a négy szakasz egymással szoros egységet képez (egyik a másiktól ered).”⁶⁸

Ennek a folyamatcentrikus elvnek a továbbgondolása figyelhető meg az MH Kiképzési Doktrína legújabb változatában, ami az „egyes harcos” szintjére, kiképzőkre, kiképzendőkre, munka- és feladatkörre határozza meg a kiképzési

⁶⁷ Ennek pozitív példája az MH Kiképzési Doktrína 2013. tapasztalatfeldolgozással foglalkozó részletes és szakszerű témaismertetése.

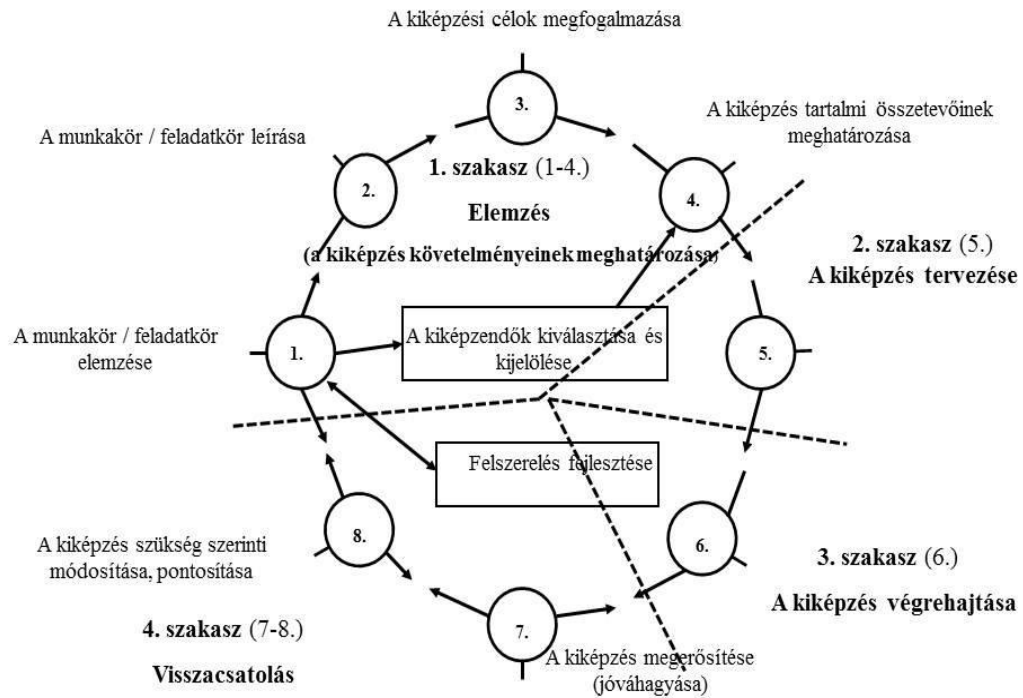
⁶⁸ MH Összhaderőnemi Doktrína (Ált./27.) – 2. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2007. - p. 172

rendszer szakaszait, állomásait, részfolyamatait, rendeltetését, és fogalmát a következők szerint definiálja: „A kiképzési rendszer rendeltetése a stratégiai, hadműveleti, harcászati (a továbbiakban: műveleti) követelményeken alapuló kiképzési szükségletek, követelmények és prioritások meghatározása, illetve az ezek teljesítését biztosító hatékony és eredményes megoldások kidolgozása, szakszerű alkalmazása és a rendszer eredményeinek, kimenetének felmérése, szükség szerinti korrigálása. A kiképzés rendszerszemlélete (Systems Approach to Training - SAT), egy olyan logikus kiképzési szemléletmód, amely biztosítja a rendeltetésnek való megfelelést, valamint a meghatározott kiképzési célok eléréséhez szükséges erőforrások hatékony és gazdaságos felhasználását.”⁶⁹ A dokumentum ugyanakkor az FM-07 „Full Spectrum For Operations” szellemében, a műveletekre történő eredményes felkészítést a középpontba állítva, az adott küldetés feladatlistájára alapozva építi fel a kiképzés rendszerét.⁷⁰ (A definíció megközelítésétől teljesen idegen a magyar „békekiképzés” kifejezés duplikáló, a kiképzés valós célját torzító szellemisége.)

A folyamatközpontú felfogás a logisztikai felkészítési rendszer esetében is értelmezhető, az elemek tartalmát azonban azok a specifikumok határozzák meg, melyek az önálló vizsgálat szükségességét hivatottak igazolni. Sajnos a küldetések feladatlistája a harcoló, harctámogató, és egyéb harctámogató-kiszolgáló szervezetekhez hasonlóan jelenleg nincs kidolgozva, a feladatlista alapját jelentő Fegyveres Védelmi Terv műveleti terveinek logisztikai mellékletei, illetve az önálló feladatként megjelenő Befogadó Nemzeti Támogatás terve kidolgozás alatt állnak, minőségük jellege – Szigorúan Titkos – egyelőre megnehezíti a feladatlista kiképzési feladatlistává történő kidolgozását, és a logisztikai szakkiképzési programokba történő transzformálásukat. (A folyamatközpontú kiképzési rendszerfelfogást a 3. sz. ábra szemlélteti.)

⁶⁹ MH Kiképzési Doktrína 2013, MH kiadvány, Budapest; 4.1. pont

⁷⁰ „A *mission-essential task list* is a compilation of mission-essential tasks that an organization must perform successfully to accomplish its doctrinal or directed mission. FM 7-0 Training for full spectrum operations.”

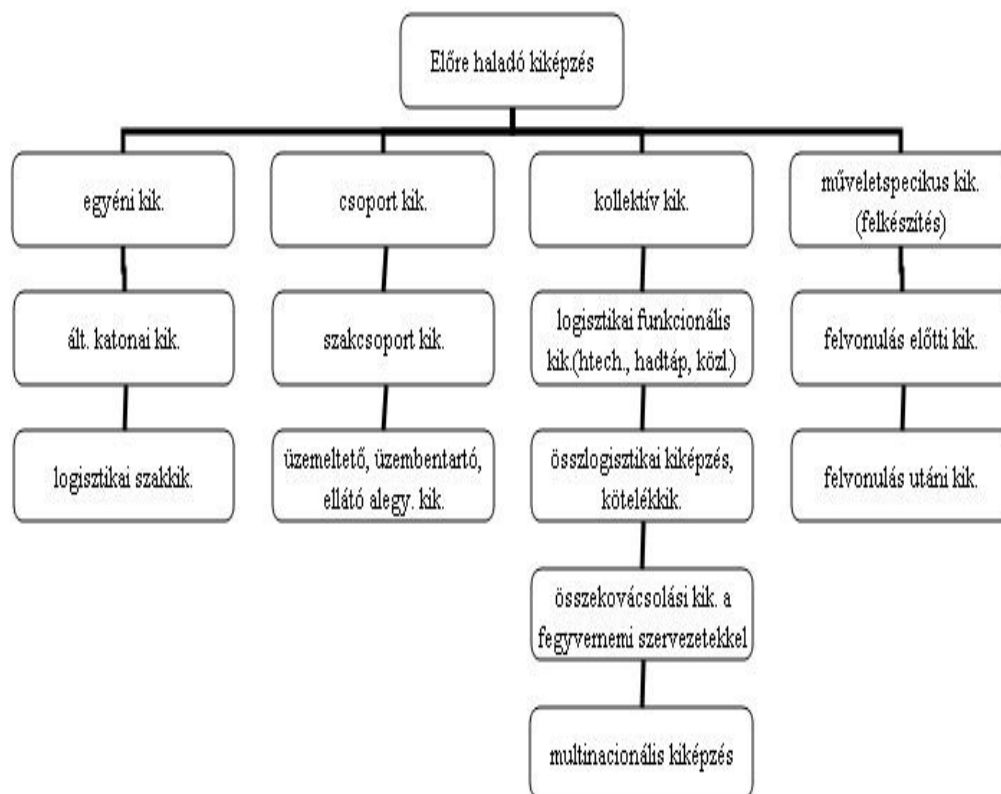

3. sz. ábra

A kiképzés folyamatközpontú rendszere (MH Kiképzési Doktrína - 2013 4. 2. sz. ábrája)

Tóth Sándor ezredes az MH ÖHD-2 rendszerszemléleti megközelítésében, a brit modellt figyelembe véve a felkészítés rendszerét olyan, egymásra épülő szintek kapcsolati halmazaként és folyamatoként értelmezi, melynek végpontján a műveletileg speciális kiképzés áll, és ahol a csoportkiképzés tartalma fegyvernemenként (haderónemenként) determinált.⁷¹ Ebből következően a kidolgozott rendszer rugalmasabb és a logisztikai specifikumoknak teret adható megközelítésben vázolja fel a folyamatközpontú kiképzési rendszer egyes pontjait, amiben a haderónemi kiképzési alrendszerek mellett a hasonló rendszerszervező sajátosságokkal (feladatrendszer, struktúra, képesség-követelmény, kiképzési rend, felkészítendő állomány jellege) leírható logisztikai alrendszer elhelyezhető. (A kiképzési rendszert a logisztikai specifikumokra alkalmazva a 4. sz. ábra szemlélteti.)

⁷¹ TÓTH Sándor ezredes: *A katonai kiképzés rendszerszemlélete, folyamatai, út a jobb és költségkímélőbb kiképzés felé*; MH ÖHP tanulmány, Székesfehérvár, 2011. - p. 65.

4. sz. ábra

A kiképzés rendszere brit modelljének logisztikai aspektusa (készítette a szerző Tóth Sándor ezredes a 69. lábjegyzetben jelölt tanulmánya 3. sz. ábrájának a felhasználásával)

2. 2. 4. A FELKÉSZÍTÉSI RENDSZER KIKÉPZÉSI REND SZERINTI FELOSZTÁSA ÉS ANNAK LOGISZTIKAI ASPEKTUSAI

A kiképzési rend a kiképzés ütemének, időszakainak, jellegének, előrehaladása módjainak, időtartamának és céljainak egységes rendszere, ami kiinduló pontja és kerete a kiképzés tervezésének, szervezésének és végrehajtásának, ennél fogva a felkészítés funkcionális rendszerének kohéziót jelentő ereje, a folyamatközpontú értelmezés egyik fő kiindulópontja és értelmezési tartománya. (A sorkötelesség időszakában a kiképzés rendjét az X havonta történő tervszerű ciklikus ismétlődés, az egyes ciklusokban a teljes kiképzetlenségtől az aktív és tartalékos beosztáshoz kötött követelmények elérésig fázisokra tagolt, szintenként egymásra épülő előrehaladás jellemezte.) Alakulását elsősorban a haderőnemi jelleget is meghatározó jellemzők – alaprendeltetés, harc megvívásának környezete, haditechnikai eszközök, struktúra – determinálják, ezért vizsgálatát haderőnemi bontásban érdemes végrehajtani.

2. 2. 4. 1. A szárazföldi katonai szervezetek kiképzési rendje

A szárazföldi katonai szervezetek esetében a kiképzés rendjének fő szervező elemét a jelenleg hatályos előjárói intézkedések szerint a kötelékek műveleti periodikus alkalmazása adja, ami 3x6 hónapos ciklusokból – kollektív kiképzés, alkalmazás (készenléti-), valamint továbbképzés, pihentetés – és a ciklusok egymás utáni folyamatos végrehajtásából határozza meg a kiképzés rendjét. A ciklusokhoz – az ellenőrzési alrendszerrel taglaltaknak megfelelően – különböző képesség-szinteket rendel, melyek az adott ciklusok kiképzési célját jelentik. A továbbképzés, pihentetés az alapképesség, a kollektív kiképzés a teljes képesség, az alkalmazási (készenléti) pedig az alkalmazási képesség elérésének ciklusa, ahol a teljes és alkalmazási képesség validációját az adott szervezetre jellemző legmagasabb szintű összekovácsolási gyakorlat, majd a műveleti képességet bizonyító NATO minősítési gyakorlat legalább megfelelőre minősített végrehajtása jelenti.

A felvázolt ciklus-orientáció azonban az alábbi szempontból sem lehet egy egész haderónemi alrendszer releváns és *működő* szervező eleme:

- a kiképzési rendszert túlságosan a nemzetközi feladatokra történő felkészülésnek rendeli alá, és aszimmetrikussá teszi a képességek fejlesztését;
- a harcszerű felkészítést a műveleti felkészítésre koncentrálja, ahelyett, hogy az alapképesség kialakítási időszakának integráns részévé tenné;
- a missziós feladatokban „teljes kötelék” szinten a szárazföldi haderónem csapataiból jellemzően csak a két lövészdandár és két szolnoki önálló zászlóalj vesz részt. (A többi szárazföldi alakulat alaprendeltetésének megfelelően felkészül országvédelmi feladataira és a kiképzési idő nagy részében, nagyjából megegyező, és helyben lévő állománnyal szintentartó kötelékkiképzést folytat. Ezeknél a katonai szervezeteknél az országvédelmi feladatokra történő kiképzés folyamatát a készenléti kategóriájuknak és küldetésüknek megfelelő képesség szint elérése determinálja.)
- a műveleti feladatok folyamatosan, a meghatározott fázisoktól függetlenül, gyakran előre nem tervezetten jelennek meg, melyek esetében alkalmilag kiválasztott kötelékek gyors összekovácsolásával,

a készenlét idejének rövidítésével – akár 3-4 hét – számolva történik a kiképzés, ahol lehetetlen a rögzített ciklust tartani.

- a missziós feladatokra kijelölt katonai szervezetek előrehaladó kiképzésének tapasztalatokon alapuló másfél éves ciklikussága (fél év felkészülés, fél év alkalmazás, fél év pihenés, amennyiben az alkalmazási időszak 6 hónap) a missziós feladatteljesítés következetes, rendszerszerű elosztásával valósítható meg, ami azonban a valós élet tapasztalatai alapján a katonai szervezetek gyakori váratlan alkalmazási- és műveleti feladatai eloszlásának tükrében nem tervezhető.

(A ciklikusság alapú tervezhetőség problematikáját a 5. sz. ábra szemlélteti. Rövidítések: ZHCS: zászlóalj harccsoport; SZHCS: század harccsoport, NRF: NATO készenléti erő; KFOR: Koszovo Force kötelékében tevékenykedő balkáni magyar kontingens, EUFOR: Uropean Union Force kötelékében tevékenykedő magyar kontingens; PRT: Provincial Reconstruction Team, afganisztáni magyar kontingens; MAT: Military Advisory Team, afganisztáni magyar kontingens, KMK: különleges műveleti kontingens; EUHCS: EU harccsoport.)

Az eddigi tapasztalatokat elemezve megállapítható, hogy a missziós feladatok ellátásban nehezen alkalmazható az egy műveleti kötelék-egy békealegység elv”, ami az egyik fő értelmezhetőségi követelményét jelenti a ciklikus rendszerszemlélet fentebb taglalt fázisainak.

Ennek fő oka, hogy a felajánlott kontingensek állománytáblája nem egyezik meg a kijelölt dandár béke-állománytábláinak elemeivel, de még a zászlóalj harccsoportok állománytábláival sem. (Ennek ellenére a missziókban szerzett összekovácsoltság a misszió fő komponensét adó egységeken belül mind szakmailag, mind a munkakapcsolatok terén később is kamatozik.)

Jó látható, hogy a ciklusos kiképzési rendszer a műveletekben résztvevő csapatoknál akkor működhetne a tervek szerinti folyamatos rendszerben, ha:

- a missziók személyi biztosítására annyi, ugyanolyan fegyvernemhez, vagy szakcsapathoz tartozó legalább alegység lenne, ahány fázisból az adott kiképzési ciklus tervezett, ráadásul ezek az alegységek 90% feletti *állandó* feltöltöttséggel rendelkeznének. Figyelembe kell venni azt a szempontot is, hogy a feladatokban résztvevő állományt nem lehet 6, 8, 12 havonta folyamatosan misszióba küldeni, ráadásul úgy, hogy a két dandár több béketámogató műveletben is részt vesz.⁷²
- a műveleti feladatok elrendelése a ciklusok idejéhez igazodva, előre tervezhetően, a ciklusok kiképzési feladataihoz rendelt kiképzési időt lehetővé téve történne. (Ez gyakran nem így történik, kiváló példa erre a Maliba felajánlott erők felkészítési igénye, ami egy kiképzési ciklus közepére esett, és a feladatra történő felkészítésre jóval kevesebb, mint 6 hónap állt rendelkezésre.)
- a misszióból hazatért alegységek egységesen, ugyanolyan aránnyal kerülnének feltöltésre.

⁷² A debreceni gyakorlat azt mutatja, hogy a missziókra kijelölt szárazföldi fegyvernemi egységek és alegységek a 18 hónapos ciklusok során végrehajthatják az országvédelmi feladatokra történő és az erre épülő missziós felkészülést és feladat-végrehajtás is.

De értelmezhető-e a ciklikusság a többi szárazföldi katonai szervezetre⁷³?

A szárazföldi haderőnem műveleti felkészítést nem folytató komponense a már említettek szerint készenléti kategóriájának megfelelő szintentartó kiképzést, illetve egyes szervezeti elemei – NATO/EU reagáló erőkhöz kijelölt és készenléti szolgálatot ellátó szervezeti alkalmazási képességre történő kiképzést folytatnak. Ebből következően egy adott katonai szervezetnél többféle – akár mindhárom– szinten, egymással párhuzamosan – tehát nem ciklikusan, egymás után – folyik a kiképzés, az egyes szervezeti elemek így többféle időszakban érik el a számukra meghatározott képesség szintet, ami jelentősen megnehezíti a kiképzési célok és szintek összhaderőnemi kiképzést lehetővé tevő koherenciáját.⁷⁴ (Az összhaderőnemi kiképzés a haderőnemi kiképzésen alapul, és keretet biztosít a haderőnemi kiképzési programok során elsajátított ismeretek (egyéni és kollektív szinten egyaránt), illetve erők összhaderőnemi szintű integrálásához. A haderőnemek egyéni szinten folytathatnak ugyan összhaderőnemi kiképzést, de kollektív szinten az összhaderőnemi kiképzésért az összhaderőnemi parancsnokság felel.)

A ciklikusság ezeknél a szervezeteknél a sorkatonai rendszer kiképzési gyakorlatától eltérően nem tervezett, periodikus időszakokban, hanem valamilyen, a kötelék képességét megváltoztató állapot (állomány⁷⁵, haditechnika) esetén, bizonyos kiképzési feladatokra (szakalapozás, a magasabb és az alacsonyabb kiképzettségi szinten állók képességbeli különbségének csökkentése, összekovácsolása, az alegységek egyre magasabb szintű összekovácsolása, és a gyakorlatok gyakorlások rendszere) értelmezhető, melyek azonban rendszerképességet kitűző, előre haladó jelleggel rendelkeznek.

Véleményem szerint a meghatározott képességszintek elérésének fázisait – mint az MH csapatok kiképzési rendjének lényegi elemeit – nem szabad kötött időhöz kötni, hiszen a fázisok tartalmát és idejét a katonai szervezet alaprendeltetése és a

⁷³ Többek között: MH 43 N.J. Híradó és Vezetéstámogató Ezred, MH 93. P.S. Vegyvédelmi Zászlóalj, MH 37. II. R.F. Műszaki Ezred, MH 1. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred, MH CKLMK, MH BTKK.

⁷⁴ Forrás: MH Összhaderőnemi Doktrína (Ált./27.) - 2. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2007. - p. 173.

⁷⁵ Az MH 5. BI lövészdandár. eddigi gyakorlati tapasztalatai alapján egy új ciklus létjogosultsága 20-25%-os személyi mozgás után, kb. 18 havonta következik be. Ezek a mutatók azonban egészen mások a váltásos készenléti szolgálatot adó légierős csapatoknál, vagy a kötelék kiképzést nem folytató, ám állandó támogatási feladatokra kötelezett egységeknél.

szövetségi kötelezettségekből adódó műveleti feladatai határozzák meg. A fázisok a katonai szervezet parancsnokának értékelésével – a feladatok végrehajtásához igazított képességek és képességhiányok felmérésével és az ezekhez kapcsolódó kiképzési célok megállapításával – kezdődik, és képesség követelményeinek megfelelő validációval zárulnak, ami után a felmért kötelék megkezdi műveleti feladatait.

A validáció jellegét az adott katonai szervezet, vagy alegység képességek követelményei határozzák meg. A szövetségi kötelezettségekből adódó műveleti feladatra kötelezett szárazföldi katonai szervezetek műveleti képesség felmérő validációja – CREVAL/SOFEVAL – értékelés, a szakcsapatok felmérése pedig a szakcsapatra jellemző rendszergyakorlat keretében történhet. Ez a kiképzési rend nem csak a szárazföldi, hanem a következőkben ismertetett, a légierőhöz tartozó, valamint a logisztikai egységekre is értelmezhető, és kiindulópontját adhatja a felkészítés tervezésének, szervezésének, kidolgozásának.

2. 2. 4. 2. A légierő katonai szervezeteinek kiképzési rendje

A légierő alkalmazásának alapelvei meghatározzák azt a jól működő és kellően definiált rendszert, ami a NATO integrált légvédelmi rendszerébe történő tagozódás óta jellemzi a haderőnem kiképzési alrendszerét. Az állandó készenlét, a központi irányítás, a harcoló, harctámogató és harckiszolgáló rendszerek szoros, és egymást feltételező együttműködése olyan szervező elemét, és sajátosságát adják a légierő kiképzési alrendszerének, amit az előljárói utasítások előrehaladó rendszerkiképzés néven definiálnak. A légierő szervezeteinek kötelékkiképzése a készenlét szolgálat és a kiképzési sajátosságaik figyelembevételével előrehaladó kötelékkiképzés és rendszerkiképzés formájában valósul meg. A repülő, a légvédelmi rakéta és radar szervezetek az előrehaladó kötelékkiképzés keretében rendszeres ismétlődéssel hajtják végre a különböző szintű, nemzeti és nemzetközi együttműködésben résztvevő (kijelölt) kötelékek kiképzését.

Az adott kiképzési fázis hosszát az előírt NATEVAL, illetve TACEVAL értékelés időpontja szabja meg, ami a kiképzési fázis végét jelenti. Mivel az állomány nagyobb része hivatásos katona, a kötelékek személyi állományának fluktuációja nem jelentős, az új kiképzési fázis képességállapotában csak annyiban

különbözik az azt megelőzőtől, amennyit a NATO előírások módosulása – és az ezzel kapcsolatos új feladatok – meghatároznak. (Nincs újbóli alapképesség-elérési ciklus, az alkalmazási képességnek pedig folyamatosan meglévő állapotban kell lenni.)

A definíció – jóllehet érzékelteti a szárazföldi haderőnemhez viszonyított különbséget – nem fogalmazza meg az előrehaladó- és a rendszerkiképzés tartalmát, pusztán a gyakorlások és gyakorlatok egymásra épülését említi – mint a haderőnemi kiképzési rendszer fő szervező elemét. Ahhoz, hogy érthető és elemezhető legyen az előrehaladó rendszerkiképzés fogalma, nélkülözhetetlen az eltérő rendszerstruktúrát meghatározó sajátos elemeket összefoglalni:

- a kötelékkiképzés komplex módon, adott feladatok esetében rendszer méretben, a vezetési, vezetéstámogatási, harci kiszolgálási és biztosítási feladatok valós (éles) végrehajtása során valósul meg, amely összehangolt, egymással párhuzamosan futó szakkiképzést feltételez;
- a magas készenlétű szervezetek nagy száma;
- a NATO integrált légvédelmi rendszer feladataiból adódó állandó magas fokú készenlét követelménye;
- a váltásos renden alapuló készenléti szolgálat, mint a tevékenység és kiképzés fő szervező eleme;
- a tervezett kiképzési feladatok végrehajtásának egy része a valós szolgálati feladatok ellátásába integrálódik;
- a legénységi állomány relatíve alacsony száma;
- a sajátos alegység-szerveződés, egyes alegységek a szárazföldi haderőnemtől, teljesen eltérő struktúrája (radar század, repülőszázad, csoport, osztály...stb.);
- a repülő-harckiképzés rendkívül differenciált tervezési és végrehajtási módszere (egyéni repülési felkészítési tervek), a kötelék kiképzés szintjeinek eltérő tartalma és követelményei;
- a vezetés és irányítás speciális jellege;
- bonyolult haditechnika és fegyverrendszer, az üzemeltetés és üzemben tartás feladatainak mérnöki (illetve magasabb szintű

műszaki) követelménye.

A légierő feladataiból, vezetési rendszeréből, és a felsorolt specifikumokból megállapítható, hogy a haderőnem rendeltetés szerinti feladatait rendszer méretben, a különböző rendszerelemek (kötelékek) egyidejű, együttes és összehangolt tevékenységével hajtja végre, ahol egyes elemekkel (NATINEADS elemei, felajánlott és magas készenlétű erők) szemben a korlátozás nélküli alkalmazhatóság állandó követelmény. Az elemek előre haladó kiképzése – a rendszerkiképzésbe belépő állomány létszámából és a kiképzés-technikai eszközök korlátozott voltából eredően – elválaszthatatlan a valós feladatvégrehajtástól, az egyes kötelékek képességei az alacsonyabb kiképzettségi szintű – és kiképzés alatt álló – részelemek integráltsága mellett is biztosítaniuk kell a nemzeti és NATO légi vezetés és irányítás alatti alkalmazási képességet.

A ciklikusság egyes kiképzési feladatoknál itt is jelen van, ez főleg az alap- és szakalapozó kiképzésre, a rendszerkiképzésbe belépő állomány – aminek száma nem jelentős – szintfelhozó képzésére, a TACEVAL értékelésre történő célirányos felkészülési feladatokból adódik, azonban a ciklikus missziós feladatellátástól különbözően az állandó készenlétű szolgálat folytonossága más megközelítést követel meg. A szárazföldi erők kiképzési rendszeréhez elsődleges szinten a közös alapkiképzés teremt kapcsolódási pontot, a légierő szakállomány szakalapozó kiképzése azonban a speciális haditechnika és fegyverzet miatt már a légierő csapatainál történik. A kötelék, vagy kollektív kiképzés funkcionális alapú, az egyes fegyvernemek kiképzésétől az összefegyvernemi kiképzésen keresztül az összhaderőnemi kiképzésig terjed, ami a szárazföldi kiképzési alrendszerhez történő másik kapcsolódási pontot jelenti.⁷⁶ Az összhaderőnemi kiképzés fő formáját jelentő összhaderőnemi-nemzetközi gyakorlatok mindkét haderőnem részvételével, egyes rendszerelemekre (közös feladatokra), funkciókra, vagy a teljes összhaderőnemi képesség fejlesztésére irányul.

2. 2. 4. 3. A logisztikai egységek kiképzési rendje

A megfogalmazott haderőnemi kiképzési rend hiányosságai mellett különösen súlyos, és torzító eredménnyel járhat, *ha nem vesszük figyelembe a haderőnemektől*

⁷⁶ A két haderőnemhez tartozó egyes fegyvernemek közös gyakorlata alacsonyabb szinten is megvalósulhat, de ez még nem jelent összhaderőnemi jelleget, sem doktrinális, sem a végrehajtói szinten.

független központi logisztikai szervezetek (és az MH 64. logisztikai ezred) sajátos, specifikumainál fogva külön vizsgálati alrendszerrel determináló, a haderőnemi rendszerekbe nem illeszkedő – és az önálló rendszervizsgálatot leginkább indokoló – kiképzési rendjét. Az eltérés okai:

- az alakulatok központi támogatási alaprendeltetési feladatainak jellege (békében és békétől eltérő helyzetben megegyező feladatrendszer, békeidőszakban a szakmai felkészültség szintjét a háborús időszakéval megegyező szinten kell tartani, a diszlokáció megegyezik, a békétől eltérő időszaki személyi állománytábla csekély mértékben különbözik a békében rendszeresítettől);
- szervezeti elemei nem vesznek részt országon kívüli műveletben;
- a szervezeteknél az alapképesség és az alkalmazási képesség fázisai között csak a csekély számú tartalékkal történő összekovácsoltság jelent különbséget;
- a végrehajtó alegységek speciális, az alaprendeltetési feladatnak megfelelő szerveződése (raktárbázisok, közlekedési központok) különbözik a fegyvernemi alegységektől;
- az állomány összetételének speciális arányai vannak;
- a kötelekkiképzés nem a kisalegységtől a nagyobb alegységekig történő összekovácsolása formájában történik, mivel klasszikus kötelekkel ezek a szervezetek alig rendelkeznek, a kiképzés alapvető egysége a szakcsoport;
- a raktárak folyamatos támogatási képesség követelménye (kiképzési ciklusoktól függetlenül), a készenléti, missziós kötelek hiánya.

A kiképzettség és a műveleti készenlét ezeknél a katonai szervezeteknél az ellátandók (MH csapatok) és maga az ellátó központ támogatói-támogatottsági viszonyrendszerében, valamint saját végrehajtó alegységeik (zászlóalj szintű raktárak) és az irányító szervek összekovácsoltsági szintje szerint valósulnak meg. Ebbe a formában a ciklikusság nem értelmezendő, a kiképzés folyamata, jellege a légierő NATO készenléti szolgálatot adó szervezeti elemeihez (MH Légi Vezetési és Irányítási Központ, radar csapatok, készenléti repülőerők) hasonló

jellegzetességekkel rendelkeznek. Mivel ezeknek a katonai szervezeteknek állománya alaprendeltetésénél fogva nem hajt végre szervezet-szintű műveleti (missziós, NATO készenléti) feladatot – ezért a pihentetési fázis nem értelmezhető –, így egyes szervezeti egységeinek állománya a kismértékű fluktuáció, az egyéni továbbképzési formák túlsúlya, a polgári állomány nagy aránya, a támogatási képesség folyamatos egységes szintjének követelménye és a minimális továbbképzési távollét miatt a meghatározott kiképzési fázisok folyamán közel azonos szintű összekovácsoltsági állapotban van. Az alaprendeltetésnek megfelelő szinten tartó kiképzés mellett előrehaladás ezeknél a szervezeteknél egyrészt a saját raktárbázisainak és törzsének összekovácsoltsági állapotában, másrészt az MH logisztikai rendszerének egyre magasabb szintű rendszerlemeihez – azon felül a hadigazdasághoz – való kapcsolódási képességben nyilvánulnak meg. *A kiképzési rend tehát az előrehaladó rendszerkiképzés formájában valósul meg, a kiképzési fázis végét – és kiképzési célkitűzéseit – a funkcionális alapú rendszergyakorlat, vagy MH szintű gyakorlat határozza meg*⁷⁷.

2. 3. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS HELYE, SZEREPE, KÖVETELMÉNYEI A NATO DIREKTÍVÁK SZERINT. LOGISZTIKAI SZAKKIKÉPZÉSI RENDSZER AZ AFGÁN, OSZTRÁK ÉS NÉMET HADERŐBEN, ADAPTÁLÁSRA AJÁNLOTT ELVEK ÉS MÓDSZEREK

A kiképzési elveit, követelményeit, módszereit értekezésem elején leírtaknak megfelelően több tényező – a biztonsági környezet, a haderő feladatai, felépítése, szervezeti- és hadikultúrája, haditechnikai eszközei, a nemzeti hagyományok, és az interoperabilitási követelmények – befolyásolják, de vannak olyan közös kapcsolódási pontok, melyeket mindenképpen érdemes és szükséges figyelembe venni a kiképzés vizsgálata során. (Az interoperabilitás itt a közös kiképzési célokban nyilvánul meg, és a gyakorlatok tervezésének módjában.)

⁷⁷ A szerző által kidolgozva és bedolgozásra ajánlva a HVKF „a Magyar Honvédségnél folytatott kiképzés felső- és középszintű irányításának, valamint a kiképzés tervezésének és végrehajtásának rendjéről” szóló intézkedésébe.

2. 3. 1. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS HELYE, SZEREPE, KÖVETELMÉNYEI A NATO ORSZÁGOK HADERŐIBEN

Megállapítható, hogy a NATO kiképzési direktívák szinte mindegyike azonosan definiálja a kiképzés fogalmát, célját, helyét és szerepét: egyrészt speciális jártasságok, készségek, kialakításának fő eszköze, melynek célja a katonai siker biztosítása, másrészt a haderő feladatrendszerének a harci képesség megteremtésére irányuló fundamentális eleme, ami eszközt biztosít közös doktrína gyakorlati alkalmazására.

Az FM 7-1- Battle focused training szerint a „kiképzés célja a haderőt küldetése végrehajtására felkészíteni a művelet teljes spektrumában.”⁷⁸ A kiképzés lényegét így teljes mértékben a műveleti siker elérésére koncentrálja – a harckészség alapkövének tartja –, nem különböztetve meg olyan fogalmakat, mint „békekiképzés”, „harckiképzés” és a kiképzés végrehajtásában a harcszerű körülményeket, és tevékenységi rendet hangsúlyozza.

A logisztikai szakkiképzés, ami a Combat Service Support, vagyis a harci kiszolgáló támogatás kiképzési része, az összhaderőnemi képességek kialakítására irányuló felkészítési rendszer egyik eleme, aminek elveiben, módjaiban, módszereiben kiemelten tükröződik a szakharcászati kiképzés (field training) egyéni és kötelék szintű ismereteinek készség szintűvé tétele. A szakkiképzés speciális jellege és tartalma mellett ennek megfelelően erősen koncentrálnak az összhaderőnemi képességekbe történő helyes integrációra, ugyanakkor a kiképzés végcéljaiban minden fegyvernemi parancsnoktól elvárás, hogy tudja, hogyan működik, milyen struktúrába szerveződik a művelet harci kiszolgáló támogatása.”⁷⁹

A szakkiképzés alapja a művelet teljes spektrumára kidolgozott „Mission Essential Task List” (küldetés feladatlista), melyben a Combat Service Support – azon belül a logisztika – pontosan megfogalmazott feladatok alapján alakítja ki képességeit és határozza meg kiképzési célkitűzéseit, a komponens, vagy összhaderőnemi művelet küldetéseinek megfelelően.

⁷⁸ FM 7-1- Battle focused training – Headquarters Department Of The Army, 2003. - p. 1-2.

⁷⁹ FM 4-0- Combat Service Support – Headquarters Department Of The Army, 2003. - p. 1-2.

Az alapkiképzést követően – melynek célja a harckészség általános alapjainak megismertetése – a logisztikai legénységi, altiszti, tiszti állomány a vele szemben pontosan megfogalmazott elvárásoknak megfelelő kiképzést folytat, ami – egyre magasabb szintű – műveleti/parancsnoki, logisztikai szak/törzstiszti kiképzést foglal magába. A tanfolyamok rendszere a karriermodellhez illeszkedik, aminek alapja a kiképzési tevékenység egyik fő motivációs hajtóerejét jelentő verseny és értékelés. Minden szak- és műveleti feladatra pontos mérési valamint tapasztaltfeldolgozási mutatók és feladatlisták (protokollok) vannak kidolgozva, melyek alapján a parancsnok a kiképzési fázis bármely időszakában pontos képet kaphat mind az egyén, mind a kötelék kiképzési célkitűzésekhöz viszonyított állapotáról.

A tanfolyamok rendszere parancsnoki és logisztikai szakmai/törzstiszti formában, az átjárhatósági lehetőségek és követelmények pontos megjelölésével kínálja alternatívát az egyén képességeinek leginkább megfelelő beosztás kijelölésére, illetve a két vonal ismereteinek lehetséges integrálására. Az egyre magasabb szintű beosztások kiválasztásában – és az egyén kiképzésében – fontos szempont, hogy megismerje mind a törzs, mind a parancsnoki feladatkörhöz tartozó ismereteket, illetve hogy a területen végzett munkája alapján értékelhető, ezáltal karriere tervezhető legyen.

A tiszti, tiszthelyettesi képzésben a nagyobb NATO hadseregeknél külön tanfolyami-iskolai rendszerben különülnek el a haderőnemek speciális logisztikai ismeret-követelményei, de a haderőnemi-szakmai átjárhatóság a legtöbb esetben biztosított, kivéve a nagyon speciális, és különösen magas képzési költségű beosztásokat – melyek általában a haditechnikához kapcsolódnak, és mérnöki, technikus felkészültséget feltételeznek –, ahol gyakori a civil alapl diploma utáni – általában szerződéses pályamoddellel egybekötött – tiszti/altiszti tanfolyami képzési rendszer. (Meg kell jegyezmem, hogy az összhaderőnemi műveletek követelményeinek érvényesülése mellett missziós tapasztalom alapján, különösen az angolszász hadikultúrából jött mérnök-szaktisztek gyakran nem tudták elkerülni a túlzott szakmai specializálódást és a szabályzatok előírásainak olyan mérvű betartását, ami egyes esetekben ellentmondott a műveleti végrehajtás rugalmassági elvének is.)

A szakkiképzés kiképzés-technikai támogatása a harci körülmények minél pontosabb szimulálásának szellemében különös súlyt helyez a technikai és az ellátó állomány harcszerű körülmények közé helyezésére, a megvásárolt, illetve kifejlesztett haditechnikai eszközök mellé a legtöbb esetben nagyteljesítményű szimulációs berendezéseket rendszeresítenek, melyek során akár kötelék-szakkiképzési feladatokat is gyakorolhat az állomány (pl. repülőeszközök harctéri sérülései javítását, az ehhez kapcsolódó mindenoldalú biztosítási feladatokkal.)

Az ismertetett elvek és a gyakorlati tapasztalatom alapján az alábbi elveket lenne szükség szerűen kihangsúlyozni a szakkiképzésben (de az egész felkészítési rendszerre vonatkoztatva is):

- a kiképzés céljában a műveleti siker elérésének követelményét;
- a műveleti feladatlisták alapján folytatott kiképzést, melyben a parancsnok a képesség szintjére és elérésére koncentrál, és kellően szabad kezet kap ennek elérésében;
- a kiképzés folyamán az életszerűségekre való törekvés prioritizálását, a szimulációs lehetőségek fejlesztését;
- az egyre magasabb szintű gyakorlatok következetes és hangsúlyozott végrehajtását; a többnemzeti képességek fejlesztésére irányuló kiképzési rendezvények számának erőforrásokhoz igazított növelését.

A felsorolt elvek olyan kereteket fogalmazznak meg, melyek interoperabilitása nemcsak a NATO, hanem egyéb országok haderejének kiképzési, szakkiképzési diszciplínáiban, struktúrájában és módszereiben is megnyilvánul. Ennek bizonyítékként – személyes tapasztalataim alapján – az afgán, osztrák és német logisztikai kiképzési rendszert mutatom be, a teljesség igénye nélkül, ám az általános érvényű jegyek kiemelésének szándékával.

2. 3. 2. AZ OSZTRÁK HADERŐ LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSI/KÉPZÉSI RENDSZERE⁸⁰

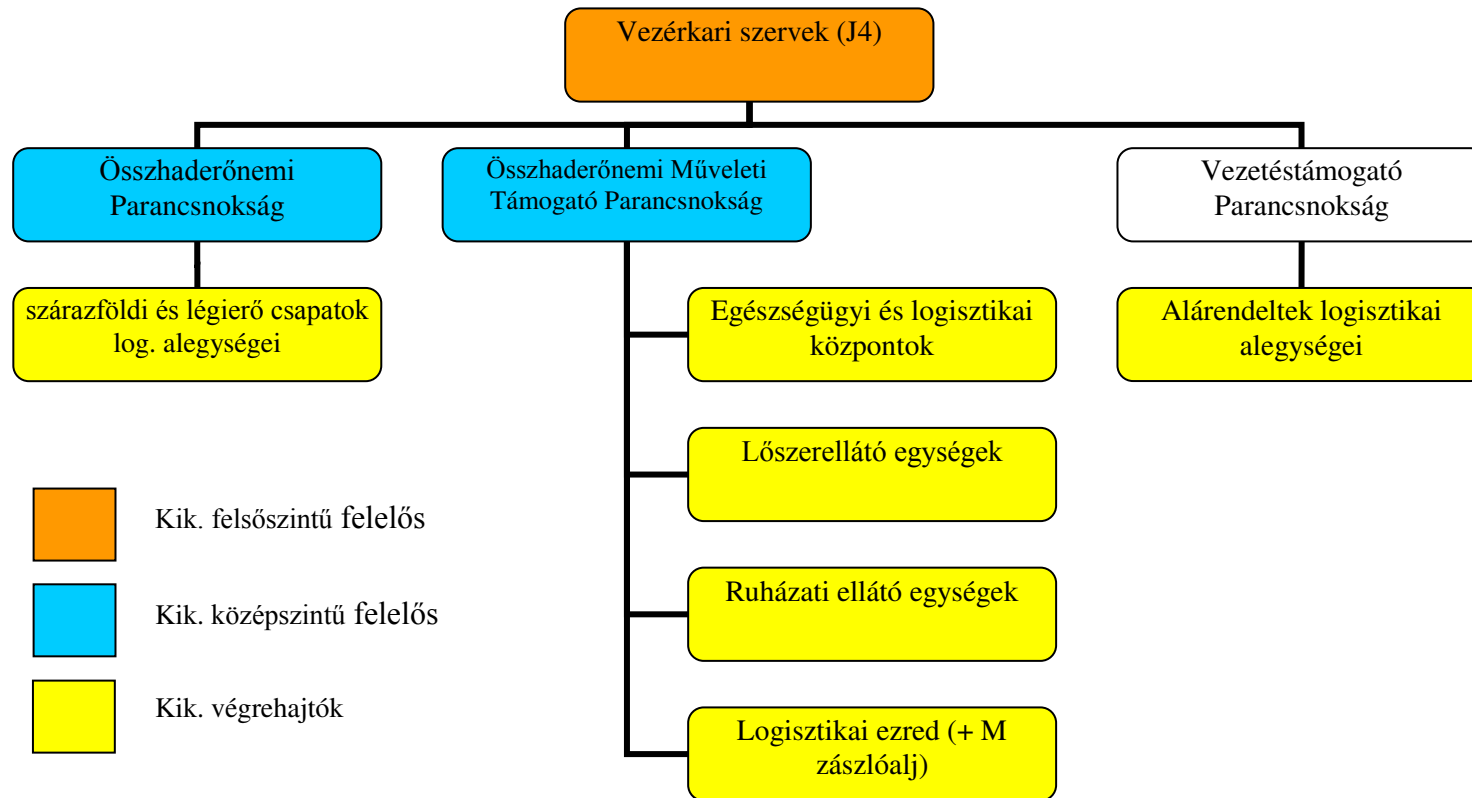
Az osztrák haderő (Bundesheer) kiképzési/képzési rendszerét – és azon belül logisztikai kiképzési alrendszerét – az általános hadkötelezettség, a keretjelleg – melynek tartalékos kiképzési/képzési vetülete az aktív komponens követelményeihez és képességeihez illeszkedően, részletesen és képességcentrikusan szabályozott – az altiszti állomány kiemelten kezelt szerepe és a tervezhető, szakaszonként ellenőrzött pályakép határozza meg.

A logisztikai erőket az Összhadrónemi Parancsnokság fegyvernemi alakulatainak logisztikai alegységei, illetve az Összhaderónemi Műveleti Támogató Parancsnokság logisztikai központjai, szakegységei és logisztikai ezrede (kiegészülve egy M zászlóaljjal) alkotják. Logisztikai szakbeosztások (alegységek) a Vezetéstámogató Parancsnokság és a HM közvetlen szervezeteiben is találhatóak, ám ezek számára a szakmai követelményeket a kiképzés felső és középszintű irányítását végző szervezetek írják elő.

A logisztikai kiképzés felső és középszintű irányítását – a Biztonsági és Védelmi Stratégia, valamint az Összhaderónemi Doktrína alapján – a vezérkari szerveken keresztül a két középszintű parancsnokság végzi, a csapatkiképzést a csapatok kiképző alegységei, illetve fegyvernemi kötelékei (szakalegységei) hajtják végre, az intézményi képzésért – tanfolyami és nappali képzés formában – a Védelmi Minisztérium közvetlen alárendeltségébe tartozó fegyvernemi iskolák és a Mária Terézia Akadémia a felelősek.

A logisztikai legénységi, altiszti, tiszt állományra vonatkozatható kiképzési alrendszerek egymáshoz kapcsolódó, egymásból következő rendszert alkotnak, de kiképzési/képzési sajátosságaiknál fogva önálló vizsgálatot igényelnek.

⁸⁰ A fejezet a Bundesheer Logisztikai Iskola által biztosított kiképzési intézkedések, programok és egyéb képzési dokumentumok, valamint az ott végzett kutatás alapján íródott.

6. sz. ábra

A Bundesheer logisztikai kiképzési felelősei (készítette a szerző)

2. 3. 2. 1. A logisztikai légénységi állomány kiképzése

A logisztikai légénységi állomány kiképzési folyamata a magyar rendszerhez hasonlóan három fő szakaszra osztható: az első a minden katonára kötelező alapkiképzés (néhány szakmában a szakalapozó is), a második a szakkiképzés, és a harmadik a kötelékkiképzés.

Az alapkiképzés célja a katona műveleti túlélőképességének elérése, logisztikai elemeket csak annyiban tartalmaz, amennyi elegendő a kiképzési cél eléréséhez. Az alapkiképzéshez kapcsolódóan a katonák egy része gép- és harcjárművezetői szakalapozói kiképzésben részesül, de a repülő-műszaki, egészségügyi és a légiszállítási szakterületek légénységi beosztásaira is ebben az időszakban készítik fel alapszinten a kiválasztott állományt. Mivel a kiképzés a katona jövőbe beosztási helyén, szervezetszerűen létrehozott kiképző alegységekben történik, az alapkiképzést követő szakalapozó kiképzés a végrehajtó csapat alaprendeltetéséhez igazodó, a parancsnok által meghatározott és a specifikumokat figyelembe vevő módszerek szerinti.

A szakkiképzés fegyvernemi szakcsoportokban folytatódó része az egyéni szakkiképzés és tartalékos kiképzés, melynek célja a fegyvernemi-szakági békeidőszaki alaptevékenység végrehajtási képességének az elérése, amit az arra érdemesnek tartott katonáknál az M beosztásra történő felkészítés követ. Az M beosztásra történő felkészítés képesség szintje az egyéni szakkiképzés követelményeinek maradéktalan teljesítésére épül, és már a háborús szervezetben, a minősített jogrend szerint történő alkalmazás szakmai részét biztosítja.

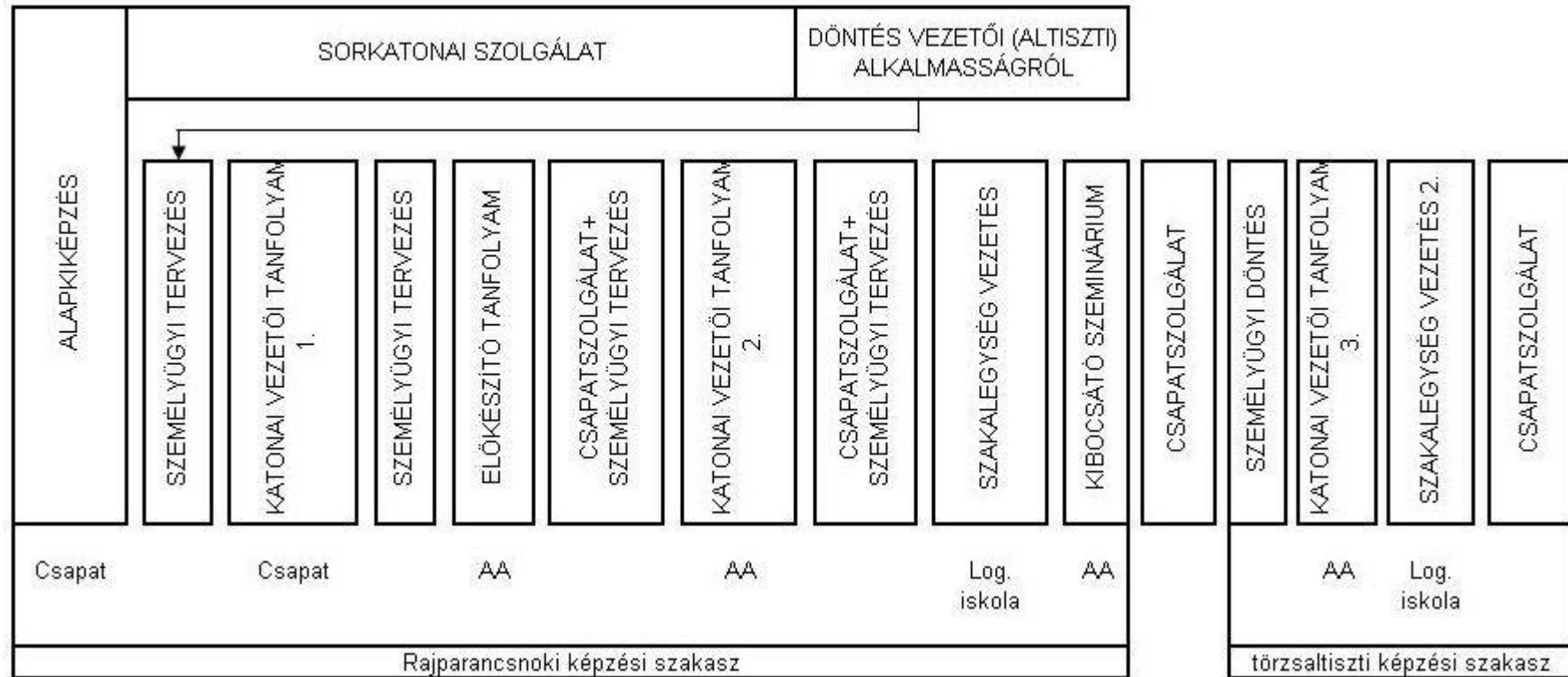
A kötelékkiképzés folyamán elméleti felkészítés és gyakorlati felkészítés formájában az ellátó, javító, szállító beosztásba kerülő katonák raj/részleg-szintű összekovácsolást hajtanak végre. A kiképzés szerves, **dokumentált és tárgykörosített** részét képezi a gyakorlati, logisztikai támogatási tevékenységbe integrált feladatvégrehajtás, ami a magyar kötelékkiképzés esetében a kiképzés tervezését igencsak megnehezítő módon sajnos hiányzik.

2. 3. 2. 2. A logisztikai altiszti képzés rendszere

Az altisztképzés – az altisztek fontosságának kihangsúlyozása alapján – bonyolult és összetett rendszert alkot, ahol a vezetői és szak-képességek egymás melletti és egymásra épülő fejlesztésében a csapatok, az Altiszti Akadémia (továbbiakban AA) és a fegyvernemi-szakiskolák együttesen vesznek részt, fokozatosan egyre magasabb követelményeknek megfelelő ismeretszintet biztosítva.

Az altisztek személyi bázisát a sorkatonai szolgálatuk alatt bizonyított, és továbbszolgáló (szerződéses) jogviszonyban lévő, rajparancsnoki és fegyvernemi specialista (örmesteri rendfokozattal) beosztásra felkészítendő katonák, valamint az altiszti állomány gerincét jelentő, hivatásos törzsaltisztek alkotják. Alapvető elv a kiképzésben, hogy a törzsaltisztek szerepéhez illeszkedő kiképzési célok eléréséért az állományilletékes parancsnok a felelős, a képzés tanfolyami és fegyvernemi iskolai része csak az alapokat és a kereteket biztosítja a megfogalmazott képességek követelmények teljesítéséhez. (Vagyis az általam tapasztalt magyar parancsnoki gondolkodástól eltérően – ahol az oktatási/képző intézményektől a művelési követelményeknek teljes mértékben megfelelő altisztek, tisztek kibocsátását várják el –, a csapatkiképzésnek és a parancsnokok-törzsek felkészítésének a kiképzési folyamatban meghatározó, domináns szerepet tulajdonítanak. A hazai, rendkívül differenciált, csapatképesség-orientált logisztikai kiképzésben ennek az elvnek az érvényesítése – vagyis a csapat-szakkiképzés szerepének kihangsúlyozása, – a gyakorlati tapasztalatok valamint igények alapján a kiképzés színvonalát jelentősen növelő tényező lenne.)

A fokozatosság elvét a képzési szakaszok ismeretkövetelményeihez rendelt szervezetek és intézmények specifikus képességei biztosítják, kiegészülve az elméleti alapokat a gyakorlati követelményekhez igazító időszakonkénti csapatszolgálattal. Az altiszti képzés rendszerét a 7. sz. ábra szemlélteti.

7. sz. ábra

A Bundesheer logisztikai altishti képzési rendszere (készítette a szerző)

A rajparancsnoki képzési szakasz célja olyan rajparancsnokok felkészítése és nevelése (a nevelés a kiképzés egyik célja (és módszere), amin természetesen nem (csak) az ideológiai nevelést jelenti: személyiségformáló és értékközvetítő szerepe van, amit a kiképzés folyamán a szakmai és vezetői ismeretek mellett kiemelt hangsúllyal kezelnek.), akik képesek a beosztásukhoz rendelt vezetői, oktatói-nevelői, vagy szakismereti követelményeknek megfelelni.

A vezetői panelek elsősorban a műveleti vezetés és a kiképzés módszertani követelményeire készítik fel az altiszt-jelöltet, fizikai és nyelvi fejlesztéssel kiegészítve. A logisztikai szakmai ismeretek közvetítéséért a fegyvernemi iskolák rendszerébe tartozó Logisztikai Iskola a felelős, ahol a szakalegység-vezetői képességeket és a szakági ismereteket egymással párhuzamosan, illetve egymásba integráltan oktatják: a végzett altiszt így szakalegység vezetésére és meghatározott szintű szakági ellátási és karbantartási tevékenységre is képessé válik.

A képzés által megszerzett végzettség egyelőre csak a haderőn belül elismert – vagyis nem a civil szakképzési rendszer része – de a Védelmi Minisztérium perspektivikus tervében szerepel a honvéd altiszt képesítés a polgári képzési jegyzékben történő felvétele. (Vagyis éppen az ellenkező folyamat zajlik, mint a MH altisztképzési rendszerében.)

A törzsaltisztek a Bundeheerben betöltött kiemelt szerepét a törzsaltiszti képzésről kiadott miniszteri rendelet fogalmazza meg, ami szerint ez az állománycsoport a legénység és tisztikar közötti azon összekötő kapocs, melynek feladatvégrehajtása *meghatározó* a műveletek sikerének szempontjából.

A logisztikai törzsaltiszti képzési szakasz célja olyan logisztikus altiszt felkészítése és nevelése, aki képes szakaszszintű szakalegységek vezetésére, zászlóalj törzsekben szakági és integrált szakági törzsmunka végzésére mind békeidőszaki, mind háborús körülmények között.

A képzési panelek a rajparancsnoki képzéshez hasonlóan épülnek fel, természetesen a műveleti vezetési és a szakági ismeretek magasabb

követelményrendszerével. A törzsaltiszt jelölt a képzési szakasz végére képes a szakágra (funkcióra) jellemző eljárások, szakharcászati elvek és módszerek alkalmazására, mind alegységben, mind törzsben, általános katonai és szakalegység vezetői képessége alkalmassá teszi a haderőnemi katonai szervezetek és szakcsapatok műveleti és kiképzési feladatainak meghatározott szintű tervezésére, szervezésére és végrehajtására.

A tartalékos altiszti képzés az aktív komponens képzési rendszeréhez illeszkedően részletesen szabályozott, és a meghatározott követelményekhez rendelt képességszintek szerint differenciált. A meghatározó különbség, hogy tartalékos altiszt a szakalegységet csak honi területen, segítségnyújtási és katasztrófavédelmi feladatok esetén vezetheti, a képzési programok tárgykörei ennek megfelelően csökkentettek.

2. 3. 2. 3. A logisztikai tisztképzés rendszere

A logisztikai tisztképzés a katonai akadémiai alapképzésen, és az előmenetelhez rendelt általános vezetői és szaktanfolyamok rendszerén alapul. A tiszti pálya nyitott a légénységi állományból kiemelt altisztek előtt is, mind a tartalékos, mind az aktív komponens számára, a tisztjelöltté válás másik útja az érettségivel rendelkező, egyéves önkéntes szolgálatot abszolvált és a bemeneti követelményeknek megfelelő jelöltek részére nyújt lehetőséget a tiszti karrier megkezdésére.

A tisztképzés a követelmények jellege szerint szemeszterenként két ütemben zajlik: az alap vadász (lövész) képzési panel – ami minden tiszt számára ugyanazokkal a követelményekkel kötelező – alkotja a tananyag fő bázisát, amire a későbbiek folyamán a kiegészítő, csapatoknál leoktatott fegyvernemi-logisztikai modul épül. (A logisztikai tisztképzés rendszerét a 8. sz. ábra szemlélteti)

1 év		16 + 3 hét	16 + 3 hét	16 + 6 hét	16 + 6 hét	16 + 6 hét	16 + 6 hét	16 + 3 hét				
ÖNKÉNTES TANFOLYAM	ELŐKÉSZÍTŐ SZEMESZTER	FELVÉTELI ELJÁRÁS	ALTALÁNOS SZAKASZPARANCSNOKI KIK.	GÉPJÁRMŰ KIKÉPZÉS	LOGISZTIKAI SZAKKIK. RAJ SZINTEN	1. SZEMESZTER + SZAKASZPARANCSNOKI KIK. 2.	2. SZEMESZTER + SZAKASZPARANCSNOKI KIK. 3.	3. SZEMESZTER + LOGISZTIKAI ISMERETEK.	4. SZEMESZTER + LOGISZTIKAI ISMERETEK	5. SZEMESZTER + LOGISZTIKAI ISMERTEK	6. SZEMESZTER + SZAZADPARANCSNOKI KIK.	ÁLLAMVIZSGA + TISZTAVATÁS
Négy helyőrség kik. bázisában	Katonai Akadémián és a Fegyvernemi Iskolákban											

8. sz. ábra

A Bundesheer logisztikai tisztképzési rendszere (készítette a szerző)

A szemeszterek anyagában a vadász és a logisztikai kiegészítő képzés szakmai részét egészíti ki az előrehaladó jelleggel felépített, gyakorlati jellegű parancsnoki képzés, így az alapdiploma megszerzése után a kibocsátott tiszt olyan századparancsnokká válik, aki szakmai irányultága szerint képes a fegyvernemi (és logisztikai jellegű) szakaszokat, századokat vezetni, valamint a fegyvernemi-logisztikai törzsfeladatokat végrehajtani.

Mivel a logisztikai képzési modul oktatása a Logisztikai Iskola mellett a katonai szervezeteknél történik, a tisztjelölt megismeri azokat a csapat-specifikumokat, melyek meghatározzák a műveletek és a kiképzés végrehajtását. Az alap, szakmai és vezetői képességek így egymásba integráltan fejlődnek a követelményeknek megfelelő szintűvé, olyan látásmódot kialakítva, ami megfelelően toleráns a fegyvernemi sajátosságok iránt.

Mind a tiszti, mind az altiszti képzést a karrierútnak megfelelő egyéb tanfolyamok egészítik ki, az egyre magasabb törzs-parancsnoki és szakmai követelményeknek megfelelően.

Az osztrák logisztikai kiképzési/képzési rendszert áttekintve az alábbi jellemzők honi érvényesítése ajánlott:

- a kiképzési/képzési szintekre meghatározott pontos követelményrendszer;
- a kiképzési szakaszok állandó, szakaszonként meghatározott követelményeinek ellenőrzése;
- a csapatkiképzés-intézeti képzés egységként kezelése, a csapatkiképzés szerepének hangsúlyozása a specifikumok és a gyakorlati jelleg prioritizálásával;
- a gyakorlati feladatvégrehajtás dokumentálható beépítése a kiképzésbe;
- a legénységi, altiszti, tiszti pályamodellek és képzési alrendszerek egymásra épülő folyamatossága;

- a tartalékos komponens kiképzési/képzési rendszerének le szabályozottsága, az arányos mértékben kialakított állománycsoportokhoz igazított, a gyakorlati tapasztalatokon alapuló követelményrendszer. (Az osztrák tartalékos állományban – a hazaitól eltérően – a légénységi tartalékosok a haderőszerkezési elvek szerinti arányban képviseltetik magukat.)
- a vezetői és szakmai képességek egy egységben történő kezelése;
- a kiképzés módszertanának a kiképzés/képzés rendszerében történő hangsúlyos szerepeltetése.

2. 3. 3. AZ AFGÁN HADERŐ LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSI/KÉPZÉSI RENDSZERE⁸¹

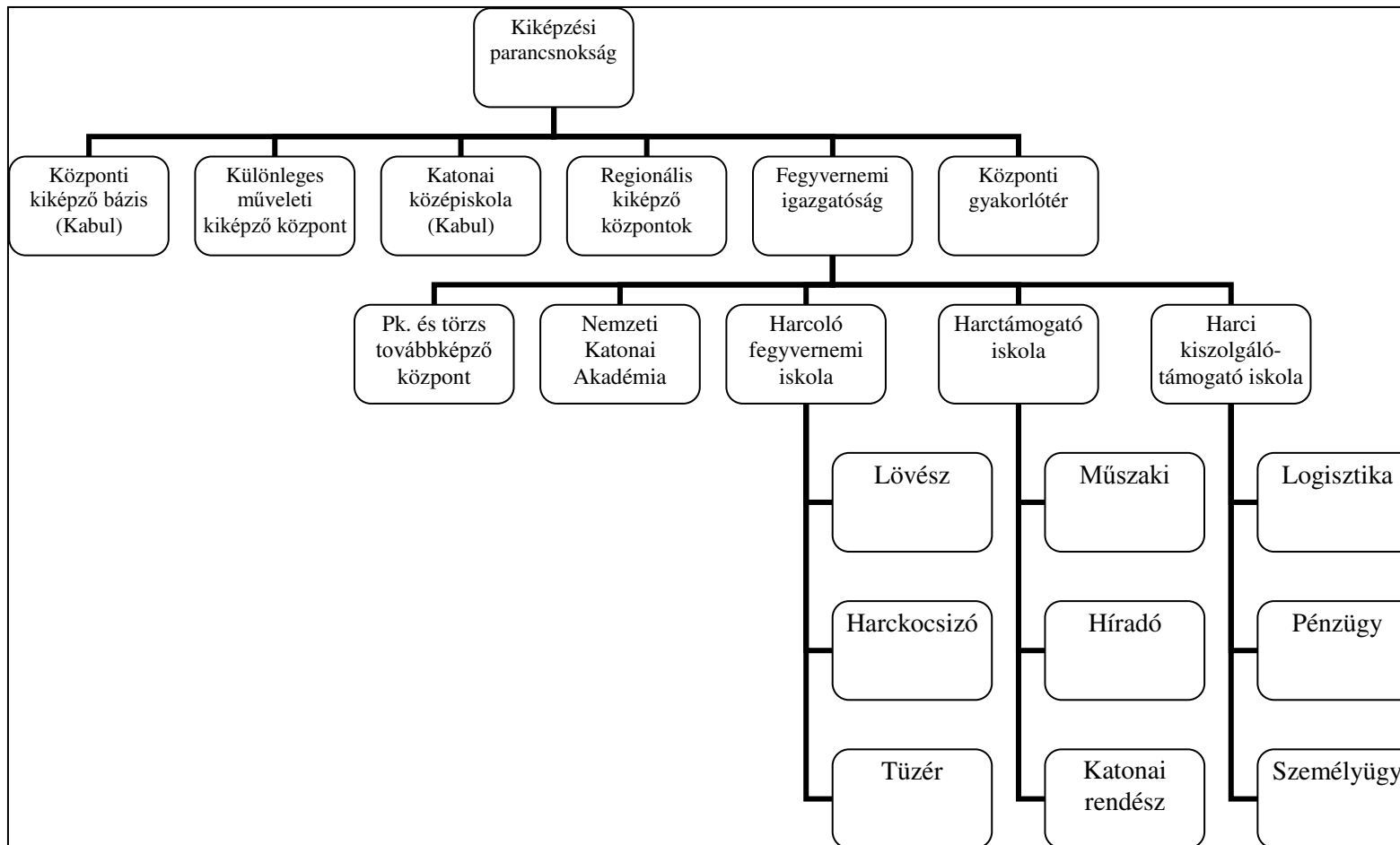
Az amerikai mintára kialakított logisztikai kiképzési rendszert egyrészt a kétféle karriermodellen alapuló katonai pálya, másrészt a logisztikai specifikumokat és a harci követelmények elsődlegességét figyelembe vevő oktatási-képzési-kiképzési szemlélet határozza meg.

Az alapkiképzés a kabuli, vagy regionális kiképző központokban történik, ami minden katona részére kötelező. A logisztikai ismeretek csak az alapvető személyi felszerelés, fegyverzet állagmegóvási, karbantartási szabályaira, illetve a szabályozókban előírt logisztikai jellegű járandóságokra vonatkoznak. A kiképzés logisztikai támogatása szinte minden igényt kielégít, a kiképzők kidolgozott és az előljárók által ellenőrzött normák alapján vételezett kiképzés-technikai eszközökkel valamint anyagokkal végzik elrendelt feladataikat. (A kabuli kiképző központ annyira jól felszerelt volt, hogy 2010-ig a logisztikai légénységi állomány egyéni szakkiképzését is végre tudta hajtani. Ezt követően az egyéni szakkiképzés átkerült a szintén kabuli Combat Service Support School (továbbiakban: harckiszolgáló-támogató iskola) feladatrendszerébe.

Az alapkiképzés után a specifikumokat maximálisan figyelembe vevő, a Fegyvernemi Igazgatóság alá rendelt különálló fegyvernemi-szakcsapat iskolákba

⁸¹ A leírtak a 2009-ben teljesített afganisztáni külszolgálatom alatti kutatás, valamint az azóta misszióként érkező zárójelentések eredménye.

(kiképző központokba) kerülnek a katonák, ahol a fegyvernemi-szakcsapat specializáltságot figyelembe véve folyik a tisztek, altisztek és legénységi állomány képzése és kiképzése. (Az Afgán Haderő kiképzési szerveinek struktúráját a 9. sz. ábra szemlélteti.)

9. sz. ábra

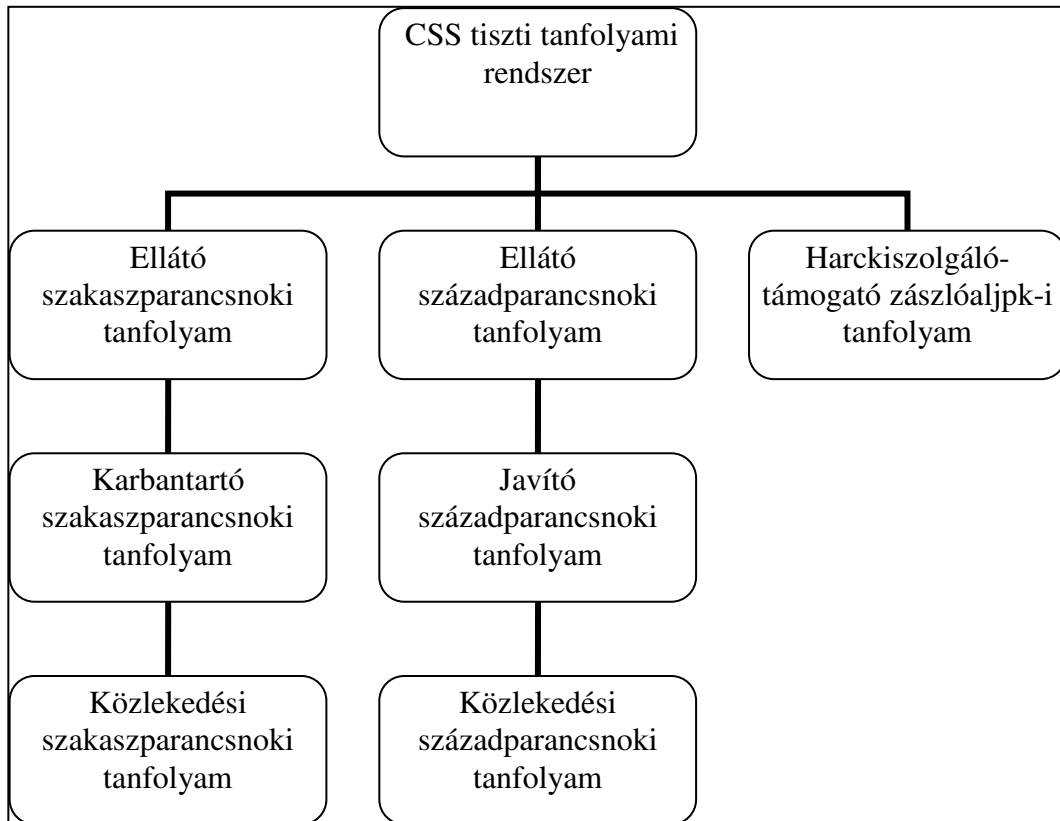
Az Afgán Haderő kiképzési szerveinek struktúrája (készítette: a szerző)

A logisztikai beosztású tisztek képzése történhet akadémiai alapképzéssel, amire a parancsnoki-vezetői tanfolyami rendszer épül, és önálló fegyvernemi-szakcsapat tanfolyamokon keresztül. A két karrierút tanfolyamai biztosítják az átjárhatóságot, de az akadémiai alapképzést tanfolyami karrierúttal egy bizonyos beosztási szint felett kiváltani nem lehet. Az akadémia ugyanúgy a Fegyvernemi-Igazgatóság közvetlen alárendeltségébe tartozik, mint a tanfolyami rendszerben működő fegyvernemi iskolák, így a képzés követelményeinek érvényesülése, szinkronja és a követelmények egymásra épülése közös irányító szerv által biztosított.

A logisztikai képzés/kiképzés fő színtere a harckiszolgáló-támogató iskola, ahol három egységben – logisztika, pénzügy, személyügy – folyik a tanfolyami rendszerben megvalósuló ismeretközvetítés a tisztek és altisztek számára. A legénységi állomány egyéni szakalapozói és szakkiképzése az iskola szervezetébe integrált fegyvernemi (szakcsapat) kiképző bázison történik általános hadtáp (ellátás), élelmezési biztosítás, raktározás, fegyver- és gépjármű-karbantartás, közlekedés, valamint gépjárműkiképzés szakterületeken.

Az altiszti és tisztképzés tanfolyami rendszere rugalmasan alkalmazkodik a megrendelői igényekhez, a képzési program modulszerűen felépített elemei a követelményeknek megfelelően bizonyos keretek között időszakonként cserélhetőek. A tanfolyamok kezdő, haladó és teljes képességszintet biztosítanak a hallgatóknak, ahol a képességek követelményeit – melyek a rendfokozatokhoz, illetve az állománycsoportokhoz szinkronizáltak – a vezérkar határozza meg. A rugalmasan alkalmazható képzési rendszer ugyanakkor teret ad a képességek követelmények elaprózódásának és az egymásra épülő képességszintek elérését lehetetlenné tevő tanfolyami cseréknek.

A harckiszolgáló-támogató iskola tiszti tanfolyami képzési rendszere – melyben szakasparancsnoktól zászlóaljparancsnoki felkészítésig terjedő spektrumban folyik a képzés – három fő tanfolyami csoportra oszlik. A csoportok funkcionális jelleg – az afgán logisztikai rendszernek megfelelően ellátás, javítás/karbantartás, közlekedés – és vezető-szint szerint tagozódnak.

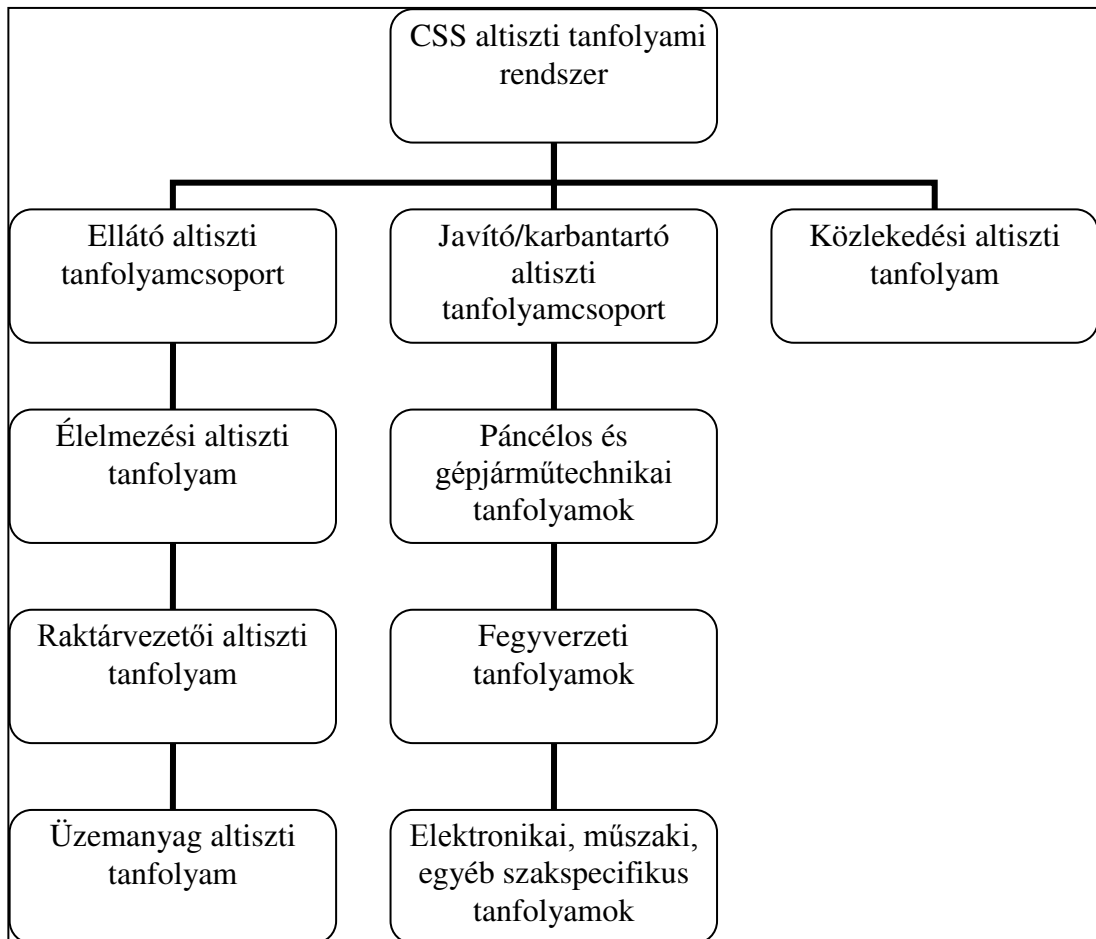
10. sz. ábra

Afgán harckiszolgáló-támogató tiszti tanfolyami rendszer (készítette: a szerző)

A követelmények meghatározása alapján készült tanfolyami programok egyrészt a követelmények alapján meghatározott feladatlisták, másrészt a harckiszolgáló-támogató zászlóaljak alaprendeltetésének megfelelően, a harci feladatok prioritizálásával kidolgozott tárgykörök szerint elméleti (szakismeret és szakharcászat), valamint gyakorlati (szakharcászat és általános harcászat) ismereteket közvetítenek.

A logisztikai altiszti képzés az afgán altisztek szerepéhez viszonyulva szakági/típus specializáltságú, a magyar viszonyokhoz hasonlítva katonai szaktechnikusi követelmények szerint felépített. (A javítás-karbantartás elméletileg az altisztek feladata, de a kiképzési célokat a bemeneti követelmények be nem tartása miatt gyakran nem érik el az altiszt-jelöltek.) A haditechnikai beosztások esetében mintegy 20-25 féle tanfolyam keretében készítik fel az ellátási, javító és közlekedési funkció szerint csoportosított hallgatókat. A tanfolyamok rendfokozatilag nincsenek

differenciálva, a legénységi állományból kiválasztott kezelőt együtt képzik az évek óta technikai feladatokat ellátó, de tanfolyami végzettséggel nem rendelkező főtörzsőrmesterrel. (Az altisztek karriermodelljének tisztázásáról a kutatás befejezéséig nincsen adat.) A tárgykörök nagyobb része gyakorlati követelmények szerint összeállított, és elsősorban tábori támogatási viszonyokra felkészítő.

11. sz. ábra

Afgán logisztikai altiszti tanfolyami rendszer (készítette a szerző)

A legénységi állomány szakkiképzése az említetteknek megfelelő bontásban folyik. Az egyéni szakkiképzés után a kötelékkiképzés a harckiszolgáló-támogató zászlóaljknál folytatódik, a fegyvernemi egységeknek megfelelő logisztikai tartalommal. A pénzügyi és személyügyi képzés a logisztikai képzéssel egyetemben nem ad polgári életben hasznosítható végzettséget, a kiképzés/képzés folyamán

megszerzett ismeretek közül egyedül a légénységi állomány gépjárművezetői kiképzése által abszolvált jogosítvány hasznosítható a civil életben.

A logisztikai szakcsapatok elsősorban az anyagosztályok szerint létrehozott raktárbázisok, melyek a Logisztikai Parancsnokság alárendeltségében működnek, de műveleti – és közvetve a kiképzési követelményeik – meghatározásáért a vezérkar logisztikai főnöke a felelős, aki szakmailag irányítja – és ellenőrzi – a hadtestek logisztikai vezető szerveit. (Az afgán haderő csapatai hadtest-hadosztály-dandár-zászlóalj struktúrában szervezettek.)

A kiképzés célkitűzéseinek tervezésében alapvető hibának tartom, hogy a kiképzési feladatlisták kimunkált releváns doktrínák hiányában fogalmazódtak meg, és a tervezés módszereiben nagymértékben keveredik a szovjet és angolszász típusú hadikultúra, ami gyakran zavart okozott a parancsnok kiképzési jog- és feladatkörében.

(A szovjet hadikultúra szerint az előjárók aprólékosan, minimális teret hagyva a parancsnoknak, direktívákkal és részletes intézkedésekkel szabályozták a kiképzés menetét, az angolszász hadikultúra ettől eltérően a doktrínák alapján csak a követelményeket, célokat és határidőket határozza meg, a végrehajtás módját, menetét a parancsnokra bízta.)

Az afgán logisztikai képzési/kiképzési rendszert elemezve az alábbi elvek és jellemzők hazai érvényesítése ajánlott:

- a logisztikai specifikumoknak megfelelő központi kiképző szervezet működtetése, ami a fegyvernemi követelményeket figyelembe véve egységes rendszerben kezeli a logisztikai légénységi és altisztképzést (ez a szervezet lehetne az MH Altiszt Akadémia, ami jelenleg sajnos nem képes a légénységi állomány logisztikai szakalapozói kiképzésére sem.);
- a logisztikai szakkiképzésben a háborús követelményrendszer hangsúlyozása, a tábori körülményeknek megfelelő kiképzés

priorizálása a kiképzési időben elvégzett laktanyai támogatási feladatokkal szemben;

- a logisztikai szakkiképzés kiképzés-technikai támogatási színvonalának emelése (amihez a szakkiképzés feladatlapú követelményrendszerét pontosan meg kell határozni).

2. 3. 4. A NÉMET HADERŐ LOGISZTIKAI KIKÉPZÉSI/KÉPZÉSI SAJÁTOSSÁGAI⁸²

A német logisztikai kiképzési rendszer kiterjedése, a haderő strukturális bonyolultsága és a hatás- valamint felelősségi jogkörök összetett volta a disszertáció keretein belül nem teszi lehetővé a teljes vizsgálatot, ám fő eleme és szervezési elve – a logisztikai funkcionális kiképzés példaszerűen megvalósított koncentrált formája és intézményrendszere – az adaptálható aspektusok miatt mindenképpen érdemes az elemzésre.

A kiképzés rendszere és keretei az általános hadkötelezettség eltörlésének következtében nem változtak számottevően, ám a kiképzés tartalma, módszerei, végrehajtásának ideje és módja, illetve hangsúlyarányai igazodtak az önkéntes haderő kiképzési elveihez és célkitűzéseikhez.

A logisztikai kiképzés fő eleme a szakkiképzés szinte minden alrendszerét koncentráltan összefogó, az egyéneket a műveletek teljes spektrumára felkészítő Bundeswehr Logisztikai Iskola, amely a Logisztikai Parancsnokság (haderőnemi szintű logisztikai szervezet) alárendeltségében, a szakkiképzéshez szükséges összes képességelem (infrastruktúra, doktrinális, elvi-koncepcionális háttér, kiképzők, szaktechnika) meglétével végzi folyamatosan az állomány követelmények szerinti képzését/kiképzését. Kiképzési rendszerében kapcsolatban áll a Logisztikai Parancsnokság logisztikai szakcsoportjaival, és a haderőnemek logisztikai elemeivel.

Mivel a Logisztikai Parancsnokságnál külön szerv foglalkozik a logisztikai támogatás doktrinális vetületeivel, a kiképzők a doktrínák által meghatározott szakkövetelmények és elvek szerint készítik fel az állományt a műveleti (hadszíntéri)

⁸² A leírtak az MH ÖHP-n szolgálatot teljesítő német összekötő tiszt által rendelkezésemre bocsátott, valamint a Bundeswehr hivatalos weboldala által közzétett anyagokból összeállítva.

és laktanyai, békeidőszaki feladatokra. A doktrinális kiadványok természetesen a haderő minden logisztikai egységére, alegységére, szervére és szervezetére vonatkoznak, így a Logisztikai Iskolán felkészített katonák az iskolán kívül folyó logisztikai kiképzés folyamatából (elsősorban a haderőnemi csapatok kötelékkiképzéséből) bármikor kiemelhetők, és a folyamatba visszahelyezhetőek.

A doktrinális követelményrendszer egységessége mellett a szakkiképzést végrehajtó különböző szervezetek tapasztalatfeldolgozási tevékenysége biztosítja a követelményrendszer egységességét és a különböző alrendszerek kapcsolódási pontjaiból eredő folyamatosságot és előrehaladást.

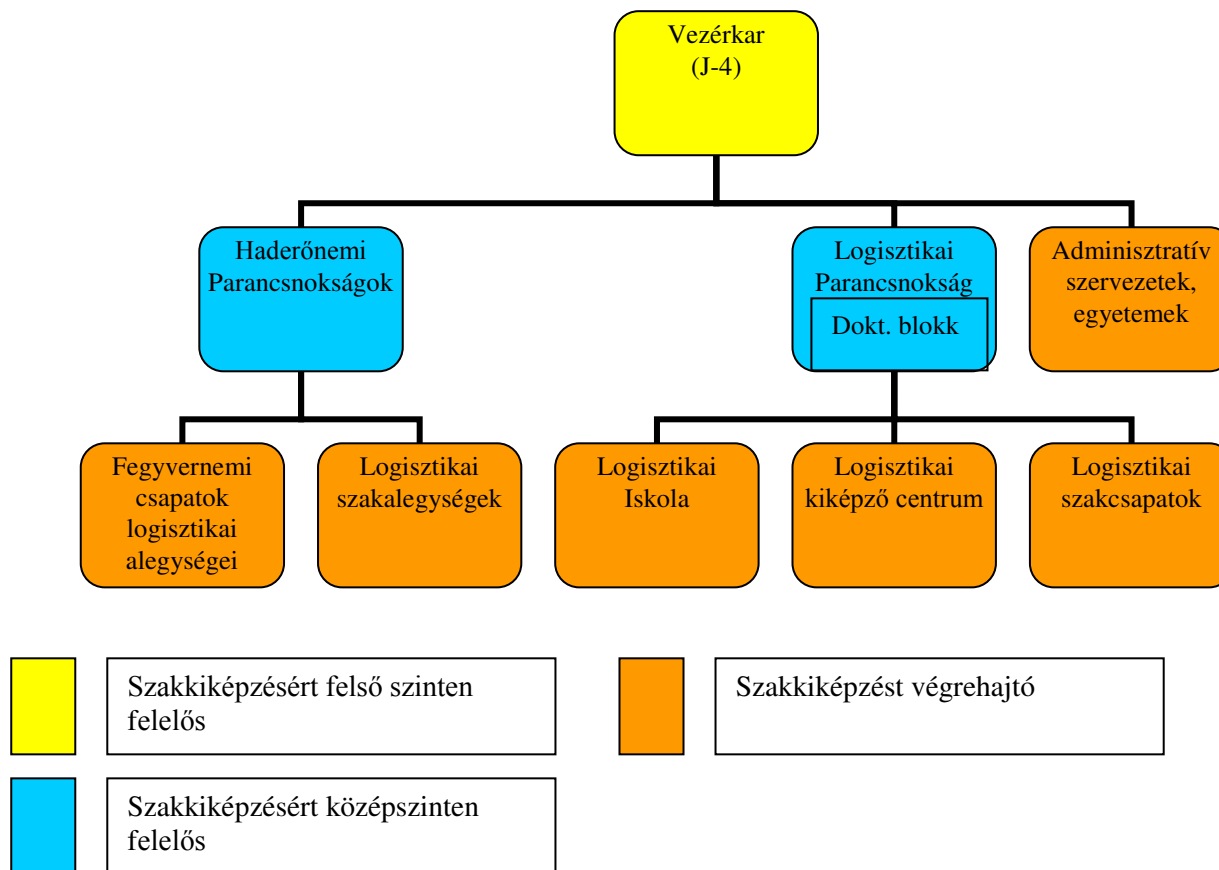
A logisztikai szakkiképzésért felelős felső és középszintű szervezetek a vezérkar logisztikai szerve, a Logisztikai Parancsnokság, a haderőnemi parancsnokságok, végrehajtók pedig a logisztikai szakcsapatok, a fegyvernemi csapatok logisztikai állománya, a tanintézetek és a kiképzés támogatására létrehozott adminisztratív szervezetek.

Az egyéni és speciális szaktanfolyami kiképzésért a Logisztikai Iskola koncentrált végrehajtással felelős, a vezérkar, illetve a Logisztikai Parancsnokság által megszabott követelmények alapján. Szervezetében az egyéni és szakalegység-parancsnoki ismeretekre, illetve a speciális szakalegységek szakfeladataira történik a szaktechnika-specifikus kiképzés, kötelek esetében olyan feladatokra, melyekre a haderőnemi csapatok képességihiány következtében nem tudják a kiképzést végrehajtani. A képességek elsősorban a szakállományra és a feladatra specifikusan kialakított kiképzési bázisra vonatkoznak, ahol főként kezelőszemélyzetre bontott szakcsoportokban folyik a kiképzés. A logisztikai iskola tanfolyamai után ezek a szakcsoportok reintegrálódnak alakulatukba, ahol folytatják a tanfolyam előtti kötelékkiképzési – missziós felkészítési feladataikat. (A 2012. évi Safety Fuel „WARDAM” rendszer-gyakorlatára a funkcionális eszközökkel rendelkező Putlos-i kiképző bázison készítették fel a német-magyar közös üzemeltetői állományt.)

A kiképzés fő célja minden esetben a műveleti képesség megteremtése, a kiképzési programok is ennek megfelelően differenciáltak. A csak hazai alkalmazásra tervezett csapatok felkészítése csak a missziós (hadszintéri) specifikus

követelmények tekintetében különböznek a nemzetközi szerepvállalásban résztvevő erőkétől, a felkészülés eredményessége a NATO elvek szerint CREVAL és TACEVAL ellenőrzések formájában folyamatos és elemzett.

A logisztikai kiképzés sajátosságainak megfelelően kialakított szervezet, a számára értelmezhető doktrinális alrendszerrel, és tapasztalt kiképző állománnyal valamint a funkcionális kiképző bázisok rendszerével úgy gondolom, a logisztikai szakkiképzés minden követelményének meg tud felelni, és bármely ország logisztikai szakkiképzési rendszerére vonatkoztatható példát mutathat

12. sz. ábra

A Bundeswehr logisztikai szakkiképzési felelősei (készítette a szerző)

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

A fejezet következtetéseit összefoglalva megállapítható, hogy a felkészítés rendszerének korszerűsítése csak akkor lehet eredményes, ha a szervezés tudomány szerinti értelmezésnek megfelelően minden alrendszerét vizsgálat alá helyezzük.

A jelenlegi kiképzési rendszerértelmezés elveiben és kereteiben csak részben felel meg a fenti követelményeknek, sajátos és torzító sematizálással nem veszi figyelembe azokat a specifikumokat, melyek a Magyar Honvédség differenciált felépítéséből, a harcolók, harctámogatók, harctámogató-kiszolgálók alaprendeltetéséből és szervezeti felépítéséből, a rendszerkialakítást és az egységesítést megnehezítő „egy katonai szervezet-egy katonai képesség” strukturális állapotából következnek.

Nem lehet a felkészítési rendszert – és az ezt meghatározó kiképzési rendet – pusztán a (szárazföldi) harcoló fegyvernemek kiképzési sajátosságaira sematizálni, főleg abban a haderőben, ahol a logisztikai felkészítés átszövi a felkészítési rendszer minden elemét, olyan sajátosságokkal rendelkezve, melyek értelmezhetetlenné teszik a fegyvernemi kiképzésben használt alapelvek, fogalmak egy részét. (Az összhaderőnemi szemlélet leképeződése a kiképzési felülvizsgálatban a HVK Kiképzési Csoportfőnökség vezetésével a csoportfőnökségek felelőssége. A kijelölésre került munkacsoport csoportfőnökségi képviselői, és a munkafolyamatba bevont MH ÖHP fegyvernemi- és szakcsapat képviselők a harcolókkal szemben támasztott követelményekhez igazítva kötelesek a fegyvernemi és szakcsapat sajátosságok kohézióját megteremteni, ezért a NATO elveknek megfelelően – és a külföldi példákat adaptálva – mindenképpen szükség lenne a fegyvernemi kiképzés sajátosságai mellett a logisztikai rendszeralkotó sajátosságok ismeretére és elfogadására.)

A logisztikai felkészítés a leírtaknak megfelelően az MH felkészítési rendszerének fontos, specifikumokkal rendelkező, minden elemében jelenlévő, integráns része. A katonai szervezetek hadrafoghatóságának olyan tényezője, ami nem csak a kiképzés támogatását, hanem saját állománya – és bizonyos mértékig minden katona – valamint kötelékei specifikus felkészítését foglalja magába, az

egyéntől a kötelékben lévő alegységeken és az egység szintű logisztikai szervezeteken keresztül, a szakmai felkészítés közép-és felső szintű irányítását végző logisztikai szervek és intézmények állományáig a harc sikeres megvívására alkalmas műveleti képesség kialakítása érdekében. Átfogja az egész katonai logisztikai rendszert, de egyes elemei túl is mutatnak azon, megjelenve a polgári védelmi felkészítésben, vagy a Befogadó Nemzeti Támogatás feladataiban, szerepe így kettős: egyrészt az állomány támogatásra kész kötelékké történő összekovácsolása, másrészt a katonai logisztikai rendszer és a komplex értelemben vett védelmi feladatokat ellátó polgári alrendszerek logisztikai elemeivel történő együttműködés képességének kialakítása.

Kijelenthető, hogy a logisztikai felkészítés a fegyvernemi funkcionális kiképzési elemekbe történő integráltsága mellett olyan specifikumokkal rendelkezik, melyek önálló vizsgálatot követelnek meg mind a végrehajtási, mind a vezetési-irányítási alrendszerekben, ugyanakkor a központi logisztikai szervezetek a haderónemi kiképzési alrendszerek mellett álló, azokhoz kapcsolódó, ám önálló rendszerjellemzőket produkáló kiképzési rendet határoznak meg.

Amennyiben a végső célt – a külföldi mintákhoz igazítva – az összhaderónemi kiképzés követelményeinek teljesítésében tűzzük ki, a katonai szervezetek differenciált feladat- struktúra-specializált jellegéhez illeszkedő, a haderónemi specifikumokat toleráló és az előre haladást szervező elemként alkalmazó kiképzési rendszer tagoltsága ellenére is végrehajtható modellt kínálhat a csapatoknak. A tagoltságot, és specializált rendszerszemléletet a „harmadik haderőnem”, a logisztikai erők mindkét haderőnemet jellemző, ám önálló jellemzőkkel is rendelkező struktúrája is igényli: az összhaderónemi cél, és a kiképzés rendszerére irányuló korszerűsítési folyamat csak a következő fejezetekben elemzetteket figyelembe véve teljesebben ki és lehet sikere.

3. A KATONAI LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSI RENDSZER KIKÉPZÉST MEGHATÁROZÓ JELLEMZŐI

3. 1. A LOGISZTIKAI RENDSZER RENDSZERJELLEMZŐI, A VIZSGÁLAT KÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA

A logisztikai kiképzés rendszerének önálló alrendszerként történő kezelését egyrészt

- a logisztikai támogatás rendeltetése, helye, struktúrája, szervezeti, állománya, műveleti tevékenysége, feladatai és képesség követelményei,
- másrészt az ezekből eredő funkcionális, strukturális (haderónemi) kiképzési jellemzők és specifikumok teszik indokolttá.

Ezekből következően az önálló alrendszert magának a logisztikai támogatási alrendszernek – aminek állománya a vizsgálat körét jelöli ki – az MH támogatási-műveleti rendszerében definiált, egyedi rendszerjellemzők által leírt helye és szerepe, valamint az ehhez a különálló alrendszerhez tartozó kiképzési specifikumok határozzák meg.

3. 1. 1. A LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSI RENDSZER RENDELTETÉSE, HELYE AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI RENDSZERÉBEN

A logisztikai támogatás a harci kiszolgáló támogatás meghatározó eleme, ami átfogja a harc (művelet) minden szintjét és amelynek rendeltetése a harcoló és harctámogató elemek segítése a harc (művelet) sikeres megvívásában a rá jellemző képességekkel. Műveleti tevékenységét szakcsapat-releváns haditechnikai eszközökkel, a logisztikai ismeret-követelmények szerint kiképzett állománnyal, a műveleti feladatnak megfelelő szakharcászati jellemzőkkel végzi.

A logisztikai támogatás helyének kiképzés specifikus vizsgálatát a haderónemekre érvényes rendszerjellemzők mentén érdemes vizsgálni, annak ellenére, hogy a logisztika sem jogszabályi, sem doktrinális értelemben nem minősül haderónemnek. Önálló, a haderónemekhez hasonló alrendszerként történő kezelésének szükségessége ugyanakkor a jogszabályi értelmezésből is következik. A

2011. évi CXIII. Törvény⁸³ 38. § (3.) szerint: „A Honvédséget a szárazföldi csapatok, a légierő csapatai, a logisztikai és támogató erők, valamint a Honvédség feladatainak végrehajtása érdekében egyéb szaktevékenységet folytató szervezetek alkotják. A szárazföldi csapatok és a légierő csapatai haderőnemet képeznek. A haderőnemek fegyvernemekből és szakcsapatokból tevődnek össze.”⁸⁴

A jogszabály tehát a haderőnemek melletti, azokkal vertikálisan kapcsolatban álló alrendszerként értelmezi a logisztikát (ugyanakkor a haderőnemekbe horizontálisan integrált elemek – logisztikai szakcsapatok – halmazaként is), ami a haderőnemek, illetve az MH egésze által meghatározott feladatrendszerrel, ám a haderőnemi jelleget is meghatározó rendszerjellemezőkkel – rendeltetés, feladat, struktúra, vezetés, személyi állomány, képesség igény, műveleti-kiképzési jellemzők – leírható különálló egységként definiált.

A haderőnemekkel megvalósuló analógiát az is erősíti, hogy a Magyar Honvédség összhaderőnemi struktúrájában az MH ÖHP-n belül a logisztikai erők főnöke a szárazföldi erők és a légierő főnökével horizontális parancsnokhelyettesi beosztást lát el – még akkor is, ha az összhaderőnemi logisztikai képességek egy része az MH LK megalakulásával kikerült az MH ÖHP képesség-rendszeréből –, az MH Összhaderőnemi Műveleti Doktrína pedig az összhaderőnemi műveletek vonatkozásában a légierő és a szárazföldi mellett a logisztikai komponenst nevezi meg az összhaderőnemi műveletek kiemelt szereplőjeként.⁸⁵ A logisztikai rendszer MH szintű és haderőnemi (csapat) tagozódású, vertikális és horizontális elemeinek – a haderőnemektől eltérő – kettős helye és szerepe ugyanakkor a rendszerjellemezők minden szegmensében a differenciált – egyrészt haderőnemen belüli, másrészt a haderőnemek melletti – rendszervizsgálatot teszi szükségessé.

A műveleti értelmezés azonban jobban megvizsgálva rámutat arra a tényre, hogy a logisztikai támogatás rendszerét – a haderőnemi komponensek jóval behatároltabb, körvonalazhatóbb képesség-zónájával ellentétben – nem lehet a

⁸³ 2011. évi CXIII. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.

⁸⁴ 2011. évi CXIII. Törvény⁸⁴ 38. § (3.)

⁸⁵ A negyedik kiemelt, különleges műveleti komponens elsősorban a feladat jellege szerint válhat „haderőnemi tényezővé”.

műveleti térre korlátozni, és pusztán műveleti komponensként, a konkrét műveleti körzetben meghatározott támogatási feladatban résztvevő erők tevékenységeként leírni. „A haderőnemek, vagy a haderőnemi alapú alkalmi harci kötelék logisztikai támogatásának követelményei a művelet jellegétől függően túlmutatnak az adott komponens logisztikai szervezeti elemeinek képességein, és a támogatási célok elérésében a haderő logisztikai rendszerét feltételezik. A haderő logisztikai rendszerének az elemeit az MH logisztikai támogatási rendszere, a nemzetgazdaságból igénybe vett erőforrások, továbbá az országhatáron kívüli műveleti területeken a szövetséges erők támogató rendszere, a harmadik féltől -, valamint a Befogadó Nemzeti Támogatás (a továbbiakban: BNT) keretében igénybe vehető felhasznált szolgáltatások és kapacitások alkotják.”⁸⁶, így rendeltetéséhez mért tevékenységi dimenziója túlmutat egy-egy haderőnem (összhaderőnemi komponens) támogatásában, funkcióinak eredőit és tevékenységi körét – így helyét sem – lehet pusztán és kizárólagosan a haderőhöz és annak összhaderőnemi kötelékeihez kötni.

3. 1. 2. A VIZSGÁLATI KÖR MEGHATÁROZÁSA

A logisztikai kiképzés vizsgálati körét több szempontból is meg lehet határozni: ezek eredhetnek doktrinális, funkcionális-strukturális és személyügyi aspektusokból és jöllehet más-és más nézőpontból határozzák meg a kiképzés célbázisát, minden esetben világossá és indokolttá teszik a téma differenciált, széles spektrumú, számtalan specifikummal rendelkező vizsgálati igényét.

3. 1. 2. 1. Doktrinális aspektus

A logisztikai támogatási rendszer komplex elemeiből disszertációmban mind a jelenlegi doktrinális értelmezés szerinti termelői, mind a fogyasztói logisztikai rendszerrel⁸⁷ foglalkozom, jöllehet, a katonai stratégiai szinten túlnyúló, és a civil szférával szimbiózisban lévő logisztikai támogatási alrendszerek elemeinek felkészítése kívül esik a csapatkiképzés rendszerén. Emellett nem szabad megfeledkezni arról, hogy a parancsnokok és törzsek kiképzése, az intézményi mester és tanfolyami képzés, a tartalékos kiképzés elemei a védelmi gazdaságban – vagy a többnemzeti műveletekben más nemzetek által – résztvevő egyéb

⁸⁶ A szerző bedolgozása az MH Összhaderőnemi Műveleti Doktrína (2013) 1. sz. tervezetbe.

⁸⁷ Az MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína 2005-ös kiadása szerint a katonai logisztikai rendszer termelői és fogyasztói logisztikára oszlik.

katonai/polgári nemzeti-szövetségi logisztikai alrendszerek felkészítésében is jelen vannak, még akkor is, ha a megkívánt ismeret-anyag már nem kizárólagosan katonai/nemzeti jellegű, és feltételezi az egyéb szereplők felkészítési követelményeinek a nemzeti/katonaitól esetleg kívül eső alrendszerek követelményeinek és integrálhatóságának elemzését is. (Igazából ennek az integrált szemléletnek az egyik intézményi leképeződése a Nemzeti Közszerológiai Egyetem, és annak tanrendjébe felvett, a karok hallgatóinak célcsoportja szerinti közös logisztikai képzési panel, valamint tankönyv.)

Mindezekből következően a katonai logisztika vizsgált rendszerét egyrészt a csapat, hadműveleti és stratégiai szinten lévő katonai elemek együtteseként, másrészt a logisztikai támogatás feladatainak⁸⁸ komplex folyamataként vizsgálom. A vizsgálat körének meghatározásával a vizsgált rendszer mindegyik elemére értelmezhetőek az előző fejezetekben tárgyalt kiképzési alrendszerek, csak más- és más szintű és jellegű ismeret-követelményekkel és felkészítési elemekkel.

3. 1. 2. 2. *Funkcionális-strukturális aspektus*

Az MH releváns logisztikai rendszere egyrészt a műveleti szintek szerint strukturált, csapatszinten egység és alegység szerveződésben megvalósuló, *támogató és támogatott funkcióval* is rendelkező katonai szervek és szervezetek együttese, másrészt központi (MH szintű) és csapatképességekbe integrált támogatási funkciókat megvalósító képességek halmaza, melynek feladata a logisztikai szervezetek hatékony alkalmazásával hozzájárulni a katonai műveletekben résztvevő szervezetek hadrafoghatóságának és harcképességének fenntartásához.”

Nagyon fontos, és a kiképzési rendszer szempontjából meghatározó elem, hogy a logisztikai szervezetek nem csak horizontálisan, hanem vertikálisan, elkülöníthető feladatrendszer szerint – és az ehhez megfelelő szervezeti felépítésben – is tagozódnak. Míg a fegyvernemi és szakcsapatok alaprendeltetését támogató

⁸⁸ A katonai szervezetek műveletekre történő felkészítése, valamint azok végrehajtása során a szükséges erőforrások beszerzésével, megfelelő minőségben történő rendelkezésre bocsátásával, a hadianyag készletek felhalmozásával, az anyagfelhasználás szabályozásával, a felhasznált készletek pótlásával, a haditechnikai eszközök alkalmazásra történő felkészítésével, a megsérült, meghibásodott eszközök helyreállításával, a szállítási feladatok végrehajtásával, a logisztikai szervezetek hatékony alkalmazásával hozzájárulás a katonai műveletekben résztvevő szervezetek hadrafoghatóságának és harcképességének fenntartásához. Forrás: MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína-2. kiadás, Bp.: MH ÖLTP kiadvány, 2005. - p. 7.

logisztikai törzsek és alegységek elsősorban a műveletben résztvevő – vagy a békeidőszak kiképzési feladatait végrehajtó – anyaalakulat elemeinek tevékenységét szolgálják ki, és ezért kiképzési rendszerük az alkalmazási feladatokhoz, illetve az anyaalakulat fegyvernemi sajátosságaihoz idomul, addig a „központi rendeltetésű logisztikai szervezetek tevékenysége kiterjed a haderő egészére, támogatórendszerük átfogja a szárazföldi haderőnem, a légiere és a központi rendeltetésű szervezetek valamennyi katonai szervezetét, kapacitásuk és forrásaik az MH csapatainak valamint a HM szerveinek és háttérintézményeinek teljes körű béke- és békétől eltérő időszaki logisztikai támogatását biztosítják.”⁸⁹ Az MH szintű alaprendeltetés, struktúra, humán eloszlás, hadkiegészítés olyan speciális, és a fegyvernemi – haderőnemi – rendszerbe nem illeszthető kiképzési jellemzőket határoz meg, ami magán a logisztikai kiképzési alrendszeren belül is önálló elemet képez, emellett ezen logisztikai szervezetek tevékenységük, létszámuk, egység-arányuk (három egység szintű szervezetről – MH ARB, MH KKK, MH LÉJÜ – van szó) , a támogatási folyamatban betöltött szerepük által feltételezik kiképzésük önálló rendszerként történő, a specifikumok által meghatározott vizsgálatát.

Mindezeknek megfelelően strukturális értelemben a vizsgált logisztikai rendszert:

- a HM logisztikai feladatokat ellátó szervei és háttérintézményei;
- a HVK Logisztikai Csoportfőnökség, mint a felsőszintű irányító vezérkari szerv;
- középirányítói szinten a logisztikai csapatokat és alegységeket szakirányító MH ÖHP logisztikai szervei és az MH LK;
- csapatszinten a központi rendeltetésű logisztikai szervezetek, az MH 64. Boconádi Szabó József logisztikai ezred és a fegyvernemi, valami szakcsapatok (intézetek) logisztikai alegységei képezik.

(Az MH Logisztikai Támogató Doktrína stratégiai szintű (HVK LCSF), hadműveleti szintű – központi és nem központi rendeltetésű –, valamint harcászati szintű katonai szervekre és szervezetekre bontja az MH logisztikai rendszerét.)

⁸⁹ MH Összhaderőnemi Doktrína – 3. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2012. - p. 88.

A feltüntetett szervek és szervezetek valósítják meg a kiképzési és műveleti feladatok logisztikai támogatását, ugyanakkor a logisztikai rendszer humán aspektusánál fogva túl is nyúlhat, illetve szűkebb körre is vonatkozhat, mint a szervek és szervezetek személyi állománya. Ahhoz, hogy meghatározhassuk a kiképzés célcsoportját – és ezzel a humán szerveződésű vizsgálati rendszert –, mindenképpen szükséges a logisztikai beosztású katonák pontos körének meghatározása.

3. 1. 2. 3. Személyügyi aspektus

Az egzakt definícióalkotáshoz a személyügyi rendszer pontos mutatókat ad a Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményeket meghatározó 20/2002 számú HM rendeletben. A HM rendeletben foglaltak alapján logisztikus az az általános katonai és logisztikai szakfeladatot ellátó hivatásos vagy szerződéses állományú katona, aki logisztikai munkakört tölt be. Logisztikai munkakört tölt be az a katona, akinek Munkakör Azonosító Kódjának fegyvernemi (szakági) számcsoportja 04 (általános logisztika), vagy 50-69 és 76 (funkcionális-szakági logisztikai). A személyügyi besorolás szakági alapon fegyverzettechnikai, páncélos és gépjármű technikai, repülőműszaki, elektronikai, műszaki-technikai, vegyvédelmi technikai, kiképzés-technikai, különleges berendezés technikai, mérésügy és minőségbiztosítási, közlekedési-szállítási, infrastrukturális, funkcionális alapon haditechnikai általános, vám és hadtáp beosztású katonákat sorol a logisztikai munkakörökbe. A hadtáp munkakörökön belül – a haditechnikától eltérően, némiképp következetlenül – szakági alcsoportokban bontja tovább a hadtáp általános, ruházati, elhelyezési, élelmezési, üzemanyag, humánanyag, térképészeti és katonai elhelyezési szakág feladatait ellátó logisztikai katonák csoportjait. Az intézkedés a munkakörökhöz rendeli hozzá azokat az általános katonai, szakmai, végzettségi, idegen nyelvi ismereti, egészségügyi, pszichikai, fizikai követelményeket, melyek egyik kiindulópontját jelentik a tanintézeti képzési, és csapatkiképzési-szakkiképzési programoknak, be- és kimentési követelményeknek.

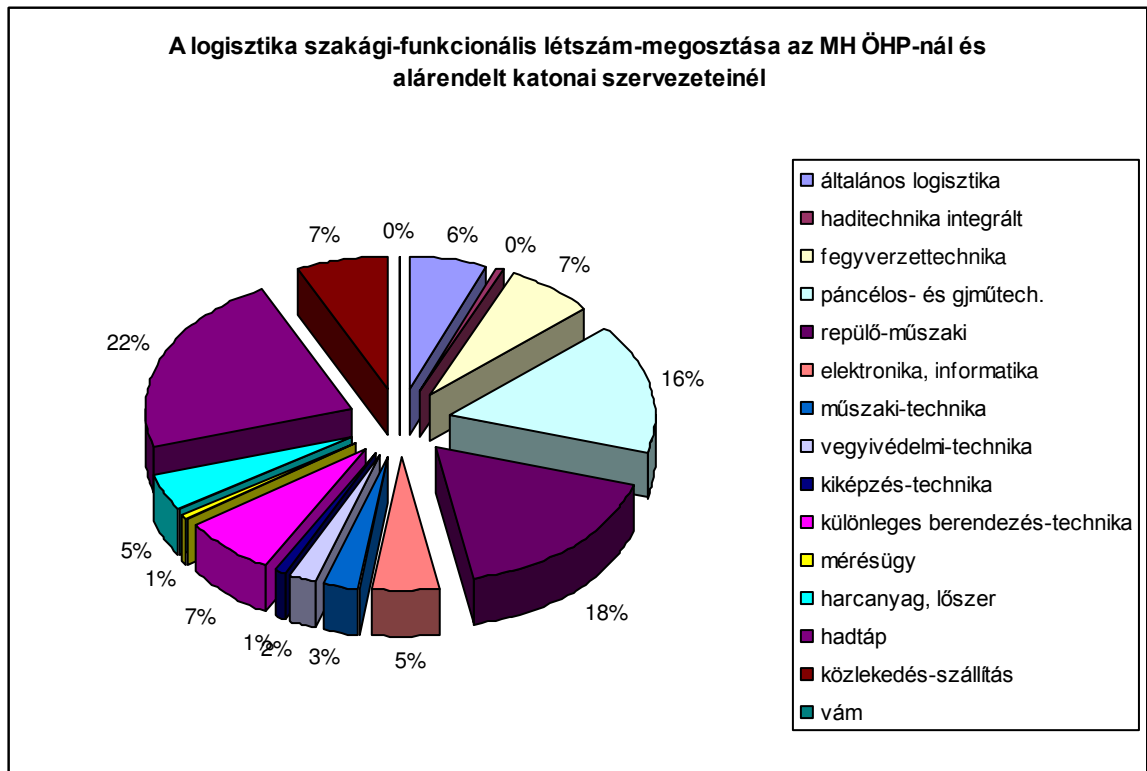
Az MH Összhaderőnemi Parancsnokság és alárendelt alakulatainak létszamarányait elemezve megállapítható, hogy a munkakör alapján beazonosítható logisztikai beosztások száma mintegy 4470, vagyis a rendszeresített beosztások majd

negyedét teszik ki, *a munkakörökhöz kapcsolható, rendkívül differenciált, sajátos – a munkaköri kódokban is jelzett és kimutatható – funkcionális és szakági követelményekkel, melyek más haderónemi követelményekkel – és kiképzési jellemzőkkel – csak részlegesen írhatóak le.*⁹⁰

A logisztika a haderőszerkezési (műveleti) szerepből és elvekből is következő súlyát és szerepét jelzi, hogy a logisztikai beosztások minden fegyvernemnél és szakcsapatnál nagyobb számban képviseltetik magukat, és a két haderónem fegyvernemi beosztásai (légierő 1400, szárazföld 3400⁹¹) összesen alig haladják meg az ebből a tekintetből haderónemi súlyú logisztikai erők beosztásainak számát. (A két haderónemet az MH ÖHP adekvát alárendelt fegyvernemi katonai szervezetei alkotják a hozzájuk tartozó szakcsapatokkal együtt, a logisztikai erőkön az MH LK, és az MH ÖHP alárendeltségében lévő MH 64. log. e., MH KKK és MH LÉJÜ együttesét értjük. Személyügyi nézőpontból – ami fontos kiképzési aspektusokat is felvet – azonban a fegyvernemi csapatok fegyvernemi beosztásai mellett jelentős számú logisztikai létszámot képviselnek ezen alakulatok logisztikai törzsei, és logisztikai alegységei, melyek dandár és ezred szinten logisztikai zászlóalj, vagy logisztikai század szerveződésben végzik támogatási feladataikat.) A logisztikai beosztások szakági-funkcionális létszám megoszlását, és az egyéb fegyvernemekhez, szakcsapatokhoz viszonyított arányát a 13. és a 14. sz. ábra szemlélteti.

⁹⁰ Az értekezés lezárásának időpontjáig az MH LK logisztikai szakbeosztásainak megoszlásáról végleges adat még nem állt rendelkezésre. A szervezési utasításoknak megfelelően azonban az MH LK alárendeltségében lévő MH ARB összesített létszáma nem haladhatta meg az MH VEK és MH LEK létszámát.

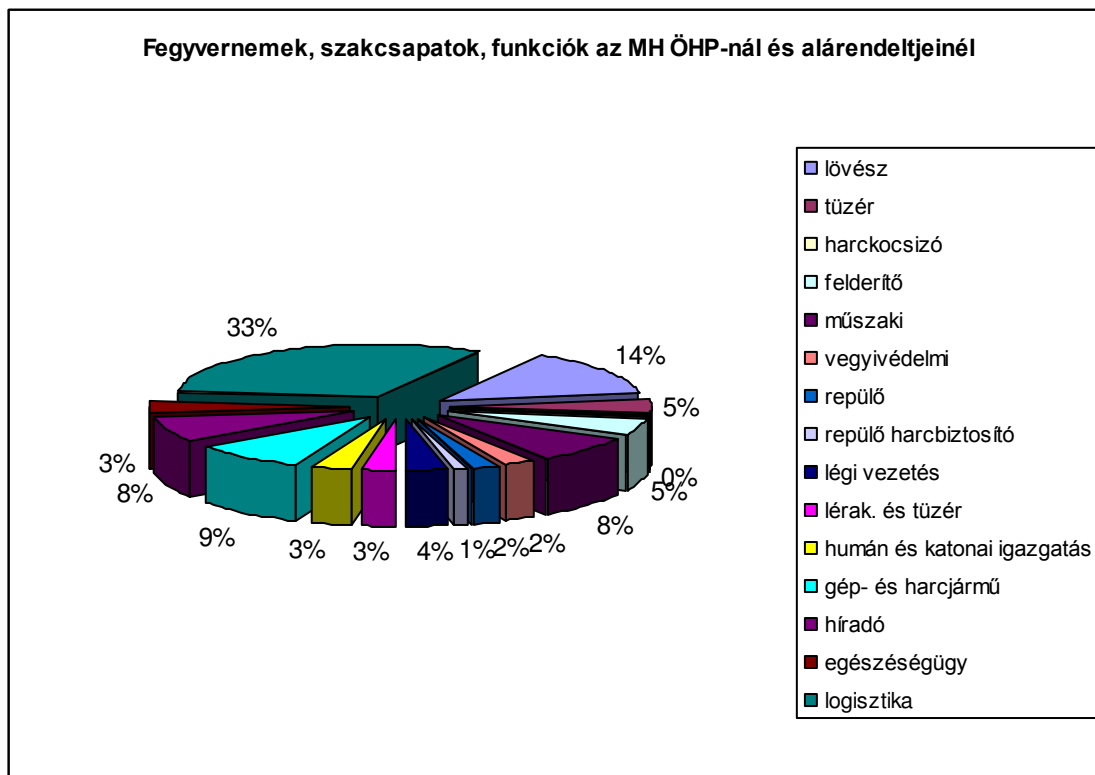
⁹¹ A vonatkozó haderónemi számadat a haderónemi szakcsapatokból csak a speciálisan haderónemi jellegű radar és légiirányító beosztásokat tartalmazza.

Logisztikai funkció, szakág megnevezése	Beosztások száma
általános logisztika	278
haditechnika integrált	16
fegyverzettechnika	321
páncélos- és gíműtech.	703
repülő-műszaki	784
elektronika, informatika	238
műszaki-technika	118
vegyszer-technika	101
kiképzés-technika	33
különleges berendezés-technika	323
mérésügy	26
harcanyag, lőszer	218
hadtáp (hadtáp integrált, szakági hadtáp beosztások)	990
közlekedés-szállítás	323
vám	1
Mindösszesen	4473

13. sz. ábra (készítette a szerző)

Logisztikai szakági funkcionális létszám-megoszlás az MH ÖHP-nál és alárendelt katonai szervezeteinél. (Az MH LK megalakulása előtt)

Fegyvernemek, szakcsapatok, főbb funkciók	Beosztások száma
lövész	1981
tüzér	665
harckocsizó	67
felderítő	695
műszaki	1185
vegyszerrel védelem	323
repülő	335
repülő harcbiztosító	133
légi vezetés	501
lérak. és tüzér	363
humán és katonai igazgatás	473
gép- és harcjármű	1315
híradó	1100
egészségügy	482
logisztika	4473

14. sz. ábra (készítette a szerző)

Fegyvernemek, szakcsapatok, logisztikai funkciók az MH ÖHP-nál és alárendeltjeinél (Az MH LK megalakulása előtt)

A strukturális és humán rendszerjellemezők által meghatározott halmazok bár nagy területen átfedik egymást, mégsem mondhatóak azonosnak. A logisztikai szervek és szervezetek nem logisztikai beosztású katonái a logisztikai kiképzési alrendszer rendszerjellemezőinek vizsgálatánál nem jelentenek rendszeralkotási problémát, ezen beosztások kötelék (törzs) szintű előfordulása nem annyira jelentős, hogy befolyásolják a csapat szakkiképzés menetét, és ütemét. A fegyvernemi és egyéb szakcsapatok logisztikai alegységeinek kiképzési sajátosságaival külön fejezetben foglalkozom a továbbiak során.

3. 2. HADMŰVELETI ÉS KÉPESSÉG KÖVETELMÉNYEK, ILLETVE AZOK KIKÉPZÉSI VONZATAI

A Magyar Honvédség logisztikai rendszerével szemben meghatározott követelmények a törvényekben, stratégiai biztonsági dokumentumokban, nemzeti és szövetségi doktrínákban, műveleti listákban meghatározott feladatokból következően határozzák meg a szakkiképzés céljait, a célokhoz rendelhető kiképzési követelményeket és feladatokat, és ebből következően a szakkiképzési alrendszert. Éppen ezért kiindulópontként azokat a műveleti dokumentumokban meghatározott követelményeket kell megvizsgálni, melyek a követelményekhez rendelhető képességeket – és ebből következően a képességek kiképzési aspektusát – határozzák meg.

Az 503-34/2010 nyt. számú Miniszteri irányelvekben meghatározott ambíciószintnek megfelelő képességkövetelményeknél, és az ehhez rendelt kiképzési céloknál - fontos, és a kiképzési célokban az interoperabilitást⁹² előtérbe helyező tényező, hogy:

- a Magyar Honvédség csapatai az ország határain kívül folytatott műveletekben katonai feladatot önállóan nem, hanem valamilyen együttműködésben hajtanak végre;
- szövetségi tagságunkból eredően a magyar haderő az országvédelemmel kapcsolatos magas intenzitású műveleteket NATO

⁹² Az interoperabilitás itt a kiképzés végcéljaiban megnyilvánuló képességekre értendő, és nem magára a kiképzés folyamatára.

kötelékben, NATO parancsnokság alatt, az összes rendelkezésre álló erejével végzi.

A haderővel szemben támasztott képességekvetelményekből levezetendő logisztikai aspektusok vizsgálatánál mindenképpen figyelembe kell venni, hogy amennyiben a tudományelméletileg megfogalmazott katonai képességek – bevetetőség, mobilitás, hatékony harci és harci támogató képesség, a csapatok és az infrastruktúra túlélőképessége, korszerű (automatizált) vezetési, irányítási és információs rendszer, fenntarthatóság **és korszerű logisztika** – összessége határozza meg a műveletk milyenségét és minőségét, a logisztikát nem csak mint önálló alrendszert, hanem mint a többi képesség kialakításához elengedhetetlen elemet is vizsgálni kell: olyan részegységet, amely ugyan determinált a haderőnemek képességekvetelményei által, ugyanakkor önmagában is befolyást gyakorol azokra az ambíciósintre , melyekre a képességeket megfogalmazzuk. „A logisztikai (fogyasztói) rendszerrel szemben megfogalmazott képességekvetelmények és az ezekből eredendően a kiképzési célok:

- a haderő ambíciósintjétől, az ennek megfelelő haderőnemi képességektől, és a haderőnemi logisztikai „elvárásoktól”(képességekvetelményektől);
- a jelenlegi logisztikai képességeitől (és a meglévő, valamint hiányzó képességek közti különbségek realizálhatóságától) ;
- valamint a jelenleg és a jövőben rendelkezésre álló erőforrásoktól függ.

Az irányelvek figyelembe vételével katonai logisztikai rendszernek olyan képességekkel kell rendelkezni, ami alkalmas mind a szövetséggel és önállóan végrehajtott országvédelmi, mind az országhatáron kívüli, szövetségi kerekben folyó műveletek támogatására.

A kiképzés feldolgozandó ismeretkvetelményei ennél fogva átfogják a műveletek teljes spektrumát, egy olyan műveleti környezetet alapul véve, ami a logisztikai támogatás rendszerében is új követelményeket teremtett. A balkáni, iraki, afganisztáni katonai műveletek bizonyították, hogy a hadászati logisztika, mint stratégiai tényező több esetben is önállóan oldotta meg feladatát, melynek során az

alap támogatási feladatok végrehajtása az általános katonai-műveleti felkészítés komplex követelményrendszere szerint valósult meg. A jövő, vagy talán már jelen hadviselésében is kulcsszerepet játszó olyan fogalmak, mint a „hálózatközpontú hadviselés”, „hatásalapú műveletek”, „átfogó megközelítés”, „összhaderőnemiség”, a fenntarthatóság és telepíthetőség képességeinek kiemelt kezelése egyöntetűen fogalmazzák meg a logisztika fontosságát a műveletek sikerében, a „megfogható” kiképzési célokon kívül olyan képességek kialakítását is megkövetelve a szakkiképzési szervektől, mint az előrelátás, a rugalmasság, a modularitás korszerű alkalmazása, a túlélő- és telepíthetőségi képesség.

A korszerű harc viszonyai között a logisztikai önállóság nem csak a harcolók logisztikai támogatási képességét jelenti, hanem a logisztikai csapatok a műveletekben végrehajtott önállósági követelményeit is. A műveletek intenzitása jelenünkben a logisztikai erők mindenoldalú – gyakran már-már harcoló – képességét követelik meg, ami a szakkiképzésben minden eddigénél komplexebb megközelítést kíván, nem beszélve az alkalmazandó eszközök egyre bonyolultabb voltáról, a folyamatosan magasabb szintű harcoló támogatói igényekről (pl. egyes harcos digitális-informatikai támogatási szükségletei, az expedíciós hadviselés következtében a távolságok megnövekedése és az esetleges szélsőséges időjárás, valamint terepviszonyok.).

A leírt, követelményrendszerben fennálló változások determinált körülmények között a kiképzési céloknak ki kell terjedniük:

- a dandár-zászlóalj, zászlóaljharccsoport, század harca logisztikai támogatási szabályaira, és a logisztikai támogatás eljárás módjaira, az ellátás, javítás megszervezésére és végrehajtására (a logisztikai önállóság követelményének megteremtésével);
- a központi tagozatban megalakított készletek vonatkozásában a kornak megfelelő tárolási szabályok ismeretére, a nemzetgazdaságból érkező hadianyag készletek fogadási, állagmegóvási, nyilvántartási képességének kialakítására, a felhasználáshoz szükséges előkészítés szabályaira, illetve egység- és egységalkotórész - képző eszközök alkalmazásával a felhasználó igénye szerinti kiadás szakszerű végrehajtására;

- a katonai szervezetek megalakítása és alkalmazása logisztikai támogatásának tervezésére, az alárendelt logisztikai szervezetek támogatási képességének meghatározására;
- az MH katonai szervezetei részére meghatározott csapatkészlet mállházására, szállítására harcszerű viszonyok között;
- polgári, illetve más nemzeti, vagy többnemzeti logisztikai erőforrások differenciált felhasználási képességére, az együttműködés megszervezésére, kialakítására;
- a készletek folyamatos pótlásának harci körülmények között történő végrehajtására, a készletképzés és lépcsőzés elveire és követelményeire;
- a haditechnikai eszközök szakszerű üzemeltetési feltételeinek biztosítására, kiszolgálására, az üzemeltetés során meghibásodott vagy harci sérülést szenvedett haditechnikai eszközök helyreállítására;
- a Befogadó Nemzeti Támogatás keretén belül a katonai logisztikai feladatok végrehajtására (mozgáskoordináció, szállítás, vontatás, elhelyezés, feltöltés), első ütemben egy dandár, második ütemben egy maximum hadtest szintű kötelék támogatása érdekében;
- a kijelölt erők és a részükre meghatározott hadfelszerelés műveleti területre történő átcsoportosításának megtervezésére és végrehajtására;
- a műveleti területre átcsoportosított szervezetek közvetlen logisztikai támogatására, a műveleti területre meghatározott készlet tárolására és szállítására;
- a többnemzeti logisztikai források, illetve a befogadó nemzet(ek) támogatási lehetőségeinek felmérési képességére;
- a nemzeti támogató elem feladatrendszerének ismeretére, a feladatok begyakoroltatására és készség szintűvé tételére;
- interoperabilitásra többnemzeti integrált logisztikai szervezetekhez, feladatra szakosodott támogató rendszerekhez, vezető nemzet támogató tevékenységi szerepkör ellátásának képességére.”⁹³

⁹³ SÁRI Gábor: Áttekintés a fogyasztói logisztikai rendszer hosszú távú képességfejlesztési feladatairól. In. Katonai Logisztika, 2011. 19.évf., 2011/1.szám, online kiadás - p. 61., p. 63.

A meghatározott hadműveleti és képesség követelményeket csak egy olyan struktúrájú logisztikai rendszer tudja kielégíteni, *ami békeidőszakban folyamatosan biztosítja a kiképzési feladatokat, a békeműködés, és a békeidőszaki nemzeti és határon kívüli műveletek anyagi-technikai támogatását, mind csapat, mint hadműveleti (központi tagozat) szintjén. A folyamatosság és a követelményekben előírt támogatási képességszint olyan alaprendeltetési kritérium, ami a logisztikai kiképzési rendszer egyik fő meghatározó, a fegyvernemi alakulatok alaprendeltetésébe nehezen illeszthető specifikumát jelenti.* Ugyanakkor a logisztikai kiképzési alrendszer halmazának különálló, egyedi szerveződésében – a feladatok ellátásának említett jellegén túl – az alaprendeltetés és az általa determinált szervezeti architektúra – különösen a központi tagozatnál – a leginkább meghatározó.

Ahhoz tehát, hogy meghatározhassuk a logisztikai kiképzési alrendszer fő rendszeralkotó elemeit, a követelményeken és a feladatok végrehajtásának jelegén túl mindenképpen szükséges részletesen megvizsgálni a csapattagozat központi rendeltetésű logisztikai szervezeteinek, a hadműveleti szintű logisztikai feladatokat ellátó logisztikai ezrednek és a fegyvernemi, valamint szakcsapatok (intézetek) logisztikai alegységeinek rendeltetését, feladatát, felépítését, és az ezekből származó specifikumokat.

3.3. A KATONAI LOGISZTIKAI RENDSZER CSAPATSZINTŰ SZERVEZETEINEK RENDELTETÉSE, FELADATAI ÉS FELÉPÍTÉSE

A logisztikai kiképzési rendszer szervezeti rendszeralkotói alapegységét a logisztikai kötelékek, törzsek és az egység szintű logisztikai szervezetek jelentik, melyeket feladatuk, felépítésük, képességeik és ebből eredően kiképzési követelményeik alapján három fő csoportban szükséges vizsgálni.

3.3.1. FEGYVERNEMI (ÖSSZFEGYVERNEMI) EGYSÉGEK, EZRED SZINTŰ SZAKCSAPATOK LOGISZTIKAI ALEGYSÉGEI

„A csapatszintű logisztikai szervezetek feladata az adott egység, alegység logisztikai támogatása. Tevékenységük átfogja a csapat (harcászati) szintű katonai szervezetek egészét, és kiterjed a katonai műveletek mindegyikére. A

rendelkezésükre álló ellátó, fenntartó, szállítási kapacitások biztosítják az egység, alegység logisztikai szükségleteinek teljes körű kielégítését.”⁹⁴

A dandár, ezred szintű fegyvernemi szervezeteknél a logisztikai támogatás fő végrehajtói, a dandárparancsnok közvetlen szolgálati alárendeltségében és a logisztikai főnök szakmai irányításával működő alegysége a logisztikai zászlóalj. A logisztikai zászlóalj feladata a dandár (ezred) és alegységei teljes körű logisztikai támogatása. „Javító kapacitásával végrehajtja az alacsonyabb szervezetszerű elemek által nem lefedett technikai kiszolgálásokat és javításokat, szállító és tároló kapacitásával biztosítja a dandár (ezred) teljes személyi állománya és technikai eszközei után számvetett előírt anyagi készlet tárolását, kezelését és szállítását.”⁹⁵ Feladatrendszere ugyanakkor a támogatott egység alaprendeltetéséhez, műveleti feladataihoz idomul, képesség követelményei az egység alap- és műveleti képessége által determinált. A logisztika fegyvernemi specializáltsága leginkább a repülőcsapatokat jellemzi, ahol az egység alaprendeltetése a logisztikai zászlóaljtól funkcionálisan különböző és funkcionálisan szervezett repülő-műszaki zászlóalj működését is indokolja.

Az egység szintű támogatási feladatai mellett, mint az egységbe integrált szervezeti elem, tervezi, szervezi, vezeti és irányítja a zászlóalj alegységeinek kiképzési feladatait, nyilvántartja azok eredményeit, kidolgozza a meghatározott terveket és okmányokat, adatokat biztosít az egységtörzs számára a kapcsolódó tervek, jelentések, számvetések elkészítéséhez. Századai funkcionális szerveződésben, támogatási és hadműveleti követelményekkel rendelkező, a fegyvernem vagy szakcsapat által determinált ellátó, karbantartó, szállító képességekkel (jellemző haditechnikai eszközzel, kiképzett állománnyal, harcsabályzatokból és szakutasításokból levezetett hatályos működési utasítással, működési infrastruktúrával) rendelkeznek.

A fegyvernemi egységek zászlóaljainak logisztikai alegységei a zászlóalj alaprendeltetéséből adódó feladatoknak megfelelően biztosítják a logisztikai támogatás követelményeit. A fegyvernemi zászlóalj logisztikai képességei csak

⁹⁴MH Összhaderőnemi Doktrína – 3. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2012. - p. 89.

⁹⁵MH Összhaderőnemi Doktrína – 3. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2012. - p. 89.

részben elégitik ki a műveletek logisztikai támogatásának követelményeit, logisztikai alegységei – és maga a logisztikai zászlóalj is – a támogatási képesség csapatszintű elemét képviselik.

A logisztikai alegységek alaprendeltetése és feladatai meghatározzák azokat a specifikumokat, melyek a kiképzési alrendszer végrehajtói és ellenőrzési elemében jelen vannak. A harcoló alegységek békeidőszaki fő feladatától, a napi kiképzési tevékenységtől és a békeműveletek végrehajtásától eltérően a logisztikai alegységek feladatait hármas rendeltetés határozza meg: a fegyvernemi egység napi békeműködésének biztosítása, a harcoló alegységek kiképzésének és műveleti tevékenységének logisztikai támogatása és saját állományának kiképzése. Mivel a támogatási tevékenység az adott logisztikai alegység összekovácsoltsági állapotától, feltöltöttségétől, haditechnikai eszközeinek hadrafoghatóságától függetlenül állandó követelményeket állít, mindezt azonos időben, azonos humán erőforrásból, kiképzési fázistól függetlenül állandó, az egység működőképességét biztosító színvonalon kell végrehajtani. A párhuzamos jelleg így értelemszerűen nehezíti meg a kiképzés tervezését, szervezését, ellenőrzését és végrehajtását.

3. 3. 2. MH 64. BOCONÁDI SZABÓ JÓZSEF LOGISZTIKAI EZRED (TOVÁBBIAKBAN: MH 64. LOG. E.)

Az MH 64. log.e. a *logisztika hadműveleti tagozatának fő* elemeként, alapfeladatához kialakított funkcionális alegységekkel, *csak a katonai szervezetre jellemző* feladatokat lát el, a feladathoz kialakított speciális struktúrában és eszközökkel.

Végrehajtó kötelékei nagyrészt zászlóalj szerveződésben, MH szinten egyedi felépítéssel, funkcionális feladatrendszerrel haderő szintű támogatási tevékenységet folytatnak, közlekedés-koordináló százada az egész MH-ra kiterjedő – forgalomszabályozó, szállítmánykísérői – szakkiképzési feladatkörrel rendelkezik. A feladatok funkcionális voltukban különböznek egymástól, ezért a kötelék összekovácsolási tevékenység – a több, azonos rendeltetésű lövész zászlóaljjal ellátott lövész dandárokkal ellentétben – a zászlóaljak (közlekedés-koordináló század) szintjéig értelmezhető a fegyvernemi egységekhez hasonló kiképzési feladatként, egység szinten azonban az MH logisztikai támogatási rendszerébe

történő integráltság megteremtése a fő kiképzési cél. Alaprendeltetése folytán az országon kívüli műveletek kinetikus és stacioner képességeinek egyik meghatározó komponense, szakállománya a folyamatos feladatvégrehajtásból eredetű szakismeret és műveleti tapasztalatok miatt a misszióba jelölt logisztikai tisztek, altisztek, és légénységi állományú katonák egyéni szakkiképzésének központi kiképző bázisa.

Minősített időszakban javító zászlóalj megalakításával hadműveleti szintű képességgel járul hozzá a műveletek logisztikai támogatásához, ami elsősorban a technikus, mérnöki és szakraktárosi tartalékos állomány, a most meglévő, aktív komponenssel együtt történő tervszerű és rendszeres kiképzését, valamint összekovácsolását igényli.

Az ezred speciális, főleg adminisztratív és tárolási feladatokat végrehajtó, speciális szaktudást igénylő szerve a Nemzeti Támogató Központ, ami egyfajta koordináló törzsként hajtja végre a nem fegyveres külszolgálatot teljesítő és külföldi tanulmányokat folytató személyi állomány kihelyezésével és hazatelepítésével, valamint elhelyezési feltételeinek megteremtésével, folyamatos biztosításával kapcsolatos feladatokat. Jóllehet, végrehajtó alegységként szerepel az ezred Szervezeti és Munkaköri Szabályzatában, kiképzése mégis a parancsnokok és törzsek kiképzési elemébe, és nem a csapat- kötelékkiképzési alrendszerébe illeszkedik.

3. 3. 3. KÖZPONTI LOGISZTIKAI SZERVEZETEK

Az önálló kiképzési alrendszer szükségességét leginkább a központi támogatást folytató logisztikai szervezetek – MH ARB, MH KKK, MH LÉJÜ – indokolják: strukturális jellemzőik, feladatrendszerük, működési alapegységeik olyan mértékben különböznek az összfégyvernemi, fégyvernemi egységek logisztikai alegységeitől, ami értelmezhetetlenné teszi a haderőnemi kiképzési fogalmak egy részét, és mind kiképzési rendjük leírásában, mind a kiképzés ellenőrzési, értékelési, nyilvántartási alrendszereiben külön megközelítést kívánnak.

A központi logisztikai szervezetek – saját működésüket biztosító csapatlogisztikai feladataikon kívül – „tevékenysége kiterjed a haderő egészére, támogató rendszerük átfogja a szárazföldi haderőnem, a légi és a központi

rendeltetésű szervezetek valamennyi katonai szervezetét A központi szintű logisztikai támogató szervezetek szolgálati alárendeltségében működő ellátó központok, tárintézetek, raktárak, bázisok kapacitásai, forrásai biztosítják az MH haderőnemeinek, csapatainak, a HM szerveinek, és háttérintézményeinek teljes körű béke és háborús logisztikai támogatását.”⁹⁶

Feladatrendszerükhöz rendelt szervezeti felépítésük bázis és osztály struktúrában szerveződött, klasszikus, a fegyvernemeknél használt elnevezésű kötelékeik nincsenek. Az állomány nagy része nem legénységi állományú katona, hanem polgári alkalmazott, illetve hivatásos, vagy szerződéses altiszt és tiszt. Békediszlokációjuk megegyezik a békétől eltérő időszakival, csakúgy, mint a békeidőszaki és M állománytáblájuk. Ebből következően képességekvetelményeik csekély mértékben különböznek békében és békétől eltérő időszakban, műveleti tevékenységük megegyezik alaprendeltetési feladataikkal. Mindezekből következően az olyan fogalmak, mint kötelékkiképzés, ciklikus kiképzés, éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat, alapozó, alkalmazási, műveleti fázis és képesség szint nem, vagy csak részben értelmezhetőek, a haderőnemek kiképzési rendszerét leíró és megfogalmazó elvek alkalmazhatósága a harcoló, harctámogató, harci támogató-kiszolgáló csapatok és a katonai logisztikai rendszer többi elemének együttesével, azok támogatásának relációjában, a feladat és struktúra által meghatározott specifikumok számbavételével együtt vizsgálhatók. (Az MH KKK struktúrájánál és feladatrendszerénél fogva a központi tárintézetek és az MH 64.log.e. kiképzési sajátosságaival is rendelkezik.)

Összefoglalás, következtetések

A fejezetben számba vettem és elemeztem a katonai logisztika helyét, szerepét az MH rendszerében, és az ezekből eredő azon jellemzőit, melyek a rendszer kiképzési vetületeit meghatározzák.

A katonai logisztikai rendszer a kiképzés szempontjából a haderőnemi alrendszerekhez hasonlóan összetett, a specifikumokat számba vevő vizsgálati módszert határoznak meg, melynek okai:

⁹⁶ MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína – 2. kiadás, Bp.: MH ÖLTP, 2005. - 31. p.

- a katonai logisztikai rendszer szerteágazó, az egész haderőt behálózó tevékenységi dimenziója, a harcoló és harctámogató csapatokkal fennálló viszonya és a haderő komponensek melletti vertikális elhelyezkedése;
- a logisztikai rendszer műveleti feladatai és az ehhez kapcsolódó képességkövetelmények;
- az ismeretkövetelmények egyik más fegyvernemnél, vagy szakcsapatnál sem tapasztalható, sokoldalú differenciáltsága, a logisztikai szakbeosztások nagy száma és széles tevékenységi spektruma;
- a differenciáltságból és a központi logisztikai szervezetek struktúrájából, képesség követelményeiből, feladataiból eredő specifikumok.

A felsorolt tényezők igazolják a pusztán haderőnemekbe integrált logisztikai alegységekre irányuló – redukáló – vizsgálat, valamint a központi logisztikai szervezetek kiképzést meghatározó sajátosságai ignorálásának helytelenségét: az MH felkészítési rendszere logisztikai elemeinek önálló rendszervizsgálatát, az elemek működését és sajátosságait szabályzó elvek és módszerek leírását, meghatározását és elemzését teszik szükségessé.

4. A LOGISZTIKAI SZAKKIKÉPZÉS RENDSZERE ÉS JELLEMZŐI

4. 1. A SZAKKIKÉPZÉSI RENDSZER FUNKCIONÁLIS TARTALMA (VÉGREHAJTÓI ALRENDSZERE), JELLEMZŐI, SPECIFIKUMAI

A **logisztikai szakkiképzés** a kiképzési rendszer (logisztikai szakkiképzési alrendszer) meghatározó eleme (alrendszere), melynek célja a béke, a békétől eltérő (békefenntartó és válságkezelő) és háborús körülmények közti logisztikai tevékenység ellátásához szükséges ismeretek, készségek, jártasságok, képességek megszerzése és megszilárdítása. Ismerethalmazának elemei megtalálhatóak az alap- és általános katonai kiképzés alrendszerében is (lásd 2. sz. ábra, 45. oldal), a logisztikai ismeretekre vonatkozó tárgykörök formájában, ám önálló elemként

- a csapatkiképzés szakalapozói,
- egyéni szak- és kötelék kiképzésében,
- a parancsnokok és törzsek kiképzésében,
- a csapat és központi tanfolyamok rendszerében,
- illetve tágabb, felkészítési értelmében a logisztikai (szakági/funkcionális) altisztképzés és tisztképzés logisztikai jellegű szakain jelenik meg.⁹⁷

4. 1. 1. LOGISZTIKAI EGYÉNI SZAKKIKÉPZÉS

A logisztikai szakkiképzés a logisztikai támogatás szerteágazó jellegénél fogva rendkívül differenciált ismerethalmazt közvetít az egyén és a kötelékek felé: a szakkiképzés ebből fakadó bonyolultságát már a szakalapozó kiképzés célcsoportjainak, és a kiképzési képességekkel rendelkező alakulatainak nagy száma is jelzi. A jelenleg hatályos szakkiképzési program 27 különböző, szakáganként csoportosított beosztás kiképzési követelményeit és tárgyköreit részletezi, a legkülönbözőbb szakmai eredőkkel, olyan, különböző jellegű szakmacsoportokat/tevékenységi halmazokat a szakkiképzési rendszerbe integrálva, mint a műszerész, szerelő, technikus, laboráns, raktáros, különleges gépjármű és targoncakezelő, szakács, szállítmánykísérő. *A szárazföldi fegyvernemi bemeneti*

⁹⁷ Logisztikai jellegű ismeretek más, fegyvernemi vezetői képzési szakon, illetve szakirányon is megjelenhetnek a tanrend részeként – pl. a parancsnok gazdálkodási felelőssége, vagy a harcszabályzatok harci támogatói-kiszolgálói fejezeteinek taglalásánál –, de rendszerjellegűen, fő oktatási célként a logisztikai jellegű szakokon, szakirányokon és specializációkban.

követelményektől eltérően a logisztikai jellegű legénységi beosztásokba az MH ÖLTP által kiadott "Segédlet a logisztikai toborzására és beosztásba helyezésére" tárgyú okmány által meghatározott, az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmai képzettséggel lehet csak jelentkezni (szerződést kötni). A bemeneti követelmény tehát túlmutat az általános iskolai végzettségen, és meglévő szakképesítést feltételez.

A szakalapozó kiképzés és az egyéni szakkiképzés bázisokon összevontan, illetve az adott katonai szervezeteknél folyik, a HVKF, illetve az MH ÖHP és a HVKF közvetlen alárendeltségébe tartozó katonai szervezetek parancsnokainak éves kiképzési/törzsfelkészítési intézkedése, a katonai szervezetek kiképzési parancsai, illetve a missziók felkészítési parancsaiban megfogalmazott célok, követelmények, fajták és kiképzési szintek szerint. A logisztikai ismeretkövetelmények differenciáltsága miatt az egyéni szakalapozó és szakkiképzést nem lehet egy-vagy két katonai szervezet bázisán végrehajtani: a megfogalmazott kiképzési célok eléréshez nem csak szinte az egész logisztikai rendszer, de a fegyvernemi csapatok képességeire is szükség van. Az egyéni szakalapozói és szakkiképzési rendszer szerteágazó jellegét, felelőseit és helyszíneit az 1. sz. táblázat szemlélteti, ami a javaslatom alapján, az MH LK-val és az MH ÖHP alárendelt katonai szervezeteivel egyeztetve a HVKF által kiadandó új logisztikai szakkiképzési program alapját képezi.

Fsz	Beosztás megnevezése	A szakalapozó kiképzés tárgya, helyszíne, ideje		Egyéni szakkiképzés tárgya, helyszíne, ideje			Megjegyzés
		Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Egyéb helyszín	
a.) Fegyverzettechnikai szakállomány							
1.	gk. vez., fegyver műszerész	öv. ht.-i szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	fv. tech.-i szakkik.	MH ARB kijelölt raktárbázis (2 hét)	*HM CURRUS Rt. (1hét)	*HM CURRUS igény esetén vagy katonai szervezet kiképzési képesség esetén
2.	gk. vez., lövegszerelő	öv. ht.-i szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	fv. tech.-i szakkik.	MH ARB kijelölt raktárbázis (2 hét)		
3.	légvédelmi. rakéta műszerész	öv. ht.-i szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	lérak.mű. szakkik.	MH 12. LÉRAK E (8 hét)		
4.	páncéltörő rakéta műszerész	öv. ht.-i szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	pct.rak.szak kik.	MH 43. hír. és vezetéstámogató e. (8 hét)		
5.	gk. vez. lokátor műszerész	öv. ht.-i szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	lok.mű.szak kik.	MH 54. Veszprém radar e. (8 hét)		
6.	raktáros	öv. rakt. szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	raktárosi spec. szakkik.	MH ARB kijelölt raktárbázis (1 hét)	*MH KKK Táborfalva (4-6 hét)	*targonca vagy emelőgép kezelői tanf. (lehetőség függvényében időszakonként összevontan)
7.	lőszeres	öv. rakt. szakkiképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	lőszeres szakkik.	MH kijelölt raktárbázis (1 hét)		
b.) Páncélos és gépjármű-technikai szakállomány							

Fsz	Beosztás megnevezése	A szakalapozó kiképzés tárgya, helyszíne, ideje		Egyéni szakkiképzés tárgya, helyszíne, ideje			Megjegyzés
		Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Egyéb helyszín	
8.	kerekes (könnyű) hjmű. szerelő	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	hcjmű. szerelő szakkik.	Katonai szervezet (4 hét)	HM CURRUS Rt (4 hét)	
9.	gépkocsi szerelő	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	gk. szerelő szakkik.	Katonai szervezet (4 hét)	HM CURRUS Rt (4 hét)	
10.	elektromos ber. szerelő	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	elektromos ber. Szerelő szakkik.	Katonai szervezet (4 hét)	HM CURRUS Rt (4 hét)	
12.	ker. hcjmű. és gépkocsi vontató vezető	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	vontató vez. szakkik.	Katonai szervezet (4 hét)	HM CURRUS Rt (4 hét)	
13.	raktáros	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	spec. raktáros szakkik.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
c.) Műszaki technikai szakállomány							
14.	műszaki gép beszállító szerelő	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	beszab. szerelő szakkik.	Katonai szervezet (4 hét)	HM CURRUS Rt (4 hét)	
15.	raktáros	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	spec. rakt. szakkik.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
d.) Elektronikai szakállomány							
16.	műszerész (gk. vez.)	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	műszerész szakkik.	Katonai szervezet (6hét)	HM ArmCom Rt (2 hét)	
e.) Kiképzés-technikai szakállomány							

Fsz	Beosztás megnevezése	A szakalapozó kiképzés tárgya, helyszíne, ideje		Egyéni szakkiképzés tárgya, helyszíne, ideje			Megjegyzés
		Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Egyéb helyszín	
17.	kik. bázis, báziskezelő			báziskez. .szakkik.	Katonai szervezet (8 hét)		
18.	kik. bázis, bázis üz. műsz.			műsz. szakkik.	Katonai szervezet (8 hét)		
20.	kik. bázis, szim. kezelő			szim. kez. szakkik.	Katonai szervezet (8 hét)		
22.	raktáros	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)			*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
f.) Elektronikai szakállomány							
23.	műszerész (gk. vez.)	öv. ht.-i szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	műszerész szakkik.	Katonai szervezet (6hét)	HM ArmCom Rt (2 hét)	
e.) Élelmezési szakállomány							
24.	szakács, felszolgáló			szakács, felszolgáló szakkik.	Katonai szervezet (8 hét)		
25.	élm. raktárkezelő	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)			*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
26.	klgs. gjmű vezető			felépítmény kezelői szakkik.	Katonai szervezet (2 hét)		
f.) Ruházati szakállomány							

Fsz	Beosztás megnevezése	A szakalapozó kiképzés tárgya, helyszíne, ideje		Egyéni szakkiképzés tárgya, helyszíne, ideje			Megjegyzés
		Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Tárgy	Összevont báziskiképzés helyszíne, időtartama	Egyéb helyszín	
27.	ruházati raktáros	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)			*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
g.) Üzemanyag szakállomány							
28.	üzemanyag töltőgépjármű-vez.	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	üza.gjmü.ve z. szakkik..	MH kijelölt raktárbázis (4 hét)		ADR képzés külön igény szerint+2 hét
29.	üzemanyag laboráns, technikus	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	üza. laboráns, tech. szakkik.	MH kijelölt raktárbázis (3 hét)		
30.	üzemanyag raktárvezető, kez.	öv. rakt. szakképz.	MH ARB kijelölt raktárbázis (4 hét)	spec. rakt. szakkik.	MH kijelölt raktárbázis (3 hét)	*MH KKK (Táborfalva) (4-6 hét)	
h.) Közlekedési szakállomány							
31.	szállítmánykísérő			száll.kísérő szakkik.	MH 64. BSZJLE (4 hét)		
32.	közúti komendáns, forgalomszabályozó			közúti kom., forg. szab. szakkik.	MH 64. BSZJLE (4 hét)		

1. sz. táblázat

Az MH logisztikai egyéni csapat-szakalapozói és szakkiképzési rendszere (készítette: a szerző)

Az egyéni szakkiképzés a logisztikai állomány esetén – különbözve a fegyvernemi katonák szakkiképzésétől – csak kis részben a szakkiképzési programok alapján tervezett napi kiképzési feladatokon keresztül történik: a logisztikai támogatás folytonos követelményeinél fogva a napi támogatási feladatokba az újonc állományt is szükséges bevonni, így a szakkiképzés gyakorlati része gyakran összefonódik az elméleti alapozással, ami mind a kiképzés nyilvántartását, mind az ellenőrzését és tervezhetőségét is megnehezíti.

Az egyéni szakkiképzés egyrészt az adott szakágra jellemző funkcionális szakismeretek átadására, megszilárdítására és fejlesztésére irányul, másrészt – amennyiben az adott szakág rendelkezik szaktechnikai eszközzel – szaktechnikai (üzemeltetés) és szakharcászati kiképzést foglal magába. A logisztikai állomány egyéni szakkiképzésének szakismeretei

- a szakágakra vonatkozó szakanyagok és eszközök ellátásának rendjét,
- a szakanyagok és eszközök szakanyagismeretét,
- a szakágra jellemző gazdálkodási ismereteket,
- számviteli és nyilvántartási ismereteket,
- ellenőrzési ismereteket,
- logisztikai objektum- ismereteket,
- biztonságtechnikai, munka, környezet-és tűzvédelmi ismereteket
- és a szakágra vonatkozó speciális tevékenységi ismereteket foglalják magukba.

Fontos és sajátos tényező, hogy a logisztikai szakállomány az üzemeltetésen kívül üzemeltetési tevékenységet is folytat, amit a legénységi állomány osztályba sorolásánál⁹⁸ és a haditechnikai beosztásba kerülő tisztekkel szemben állítandó követelményeknél szükséges figyelembe venni. A szakharcászati kiképzés egyéni szinten szakharcászati foglalkozás formájában történik, a kötelékkiképzés során, a kiképzési folyamat későbbi szakaszában levezetendő szakharcászati gyakorlások és gyakorlatok egyéni ismereti alapozásaként.

⁹⁸ Az osztályba sorolást jelenleg szabályozó intézkedés szerint osztályba sorolható az a katona, aki haditechnikai eszközt üzemeltet, vagy kezel.

A szakalapozói kiképzés után az egyéni szakkiképzés jellemző formája – a tervezett heti szakkiképzési elméleti és gyakorlati - tevékenység mellett a csapatok, intézetek szakkiképzési képességeire alapozott szaktanfolyam. A szaktanfolyamok elsősorban a szakági/típusismeretek továbbfejlesztésére szolgálnak, főként az üzembentartói valamint üzemeltetői/kezelői állomány részére, és gyakran túlmutatnak a katonai szervezetek kiképzési képességén: a HM háttérintézményei (HM CURRUS, HM ARMCOM) csakúgy részt vesznek ezen tanfolyamok levezetésében, mint a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, vagy a BM Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola. A tanfolyami igényeket az éves rendszeres csapatjelentések alapján MH szinten – az MH LK megalakításáig – az MH ÖHP LMF összegezte, tervezte és szervezte meg. (Az MH ÖHP és MH LK szervezésében és végrehajtásában megvalósuló tanfolyamok rendszerét a 2.sz. táblázat tartalmazza).

Az MH LK megalakulásával célszerűnek tartom a tanfolyami igények összegzését és priorizálását továbbra is az MH ÖHP feladatkörébe tartani, és az MH LK-t elsősorban a végrehajtásba, illetve a megszervezésbe bevonni.

Fsz.	Tanfolyam neve	Helyszíne	Ideje
1.	Katonai gépjármű baleseti helyszínelő alaptanfolyam	BM Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola	10 nap (elm+gyak. vizsga)
2.	Gépjármű műszaki vizsgabiztos alaptanfolyam	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BMGE)	10 nap elmélet + 60 nap gyakorlat
3.	Gépjármű műszaki vizsgabiztos 2.-5. továbbképző tanfolyam		6 nap elmélet+ 30 nap gyakorlat
4.	Gépjármű környezetvédelmi felülvizsgáló alaptanfolyam		5 nap (elm+gyak. vizsga)
5.	Gépjármű környezetvédelmi felülvizsgáló továbbképzés	BMGE	3 nap (elm+gyak. vizsga)
6.	Mercedes Benz G-270 tj.szgk. diagnosztikai technikus tanfolyam	HM CURRUS Zrt. (Gödöllő)	5 nap (elm+gyak. vizsga)
7.	BTR-80 MVJ kezelői típusanfolyam		
8.	T-72 hk. motorszerelő típusanfolyam		
9.	Általános vámtájékoztató (külföldi szolgálatra felkészítés)	HM FHH	1,5 óra
10.	Vámügyintézői felkészítés		4 óra
11.	Lövész- és harcjármű fedélzeti fegyverek technikai kiszolgálása (1-2.TK) karbantartói típusismeret.	MH AA+ kijelölt katonai szervezetek	5 nap (elm+gyak. vizsga)
12.	Aknaveetők, tüzérségi eszközök technikai kiszolgálása (1-2. TK) karbantartói típusismeret.		
13.	Páncéltörő rakétakomplexum (PTR) technikus továbbképzés.	MH AA és MH 43.hír.és vt.e.	5 nap (elméleti vizsga) +10 nap elm+gyak (vizsga)
14.	MB G-270 tj.szgk. karbantartói típusismeret	MH AA	5 nap (vizsga)
15.	MB-UNIMOG-4000 karbantartói típusismeret		
16.	RÁBA H sorozat karbantartói típusismeret		
17.	BTR-80/80A ker.hjmű. karbantartói típusismeret		
18.	Akkumulátor töltőberendezés kezelő		
19.	KIRSCH típusú áramforrás aggregátorkezelő		
20.	Század technikus		
21.	Műszaki Ellenőrző Állomás üzemeltető (MEÁ)		
22.	Ellátó tiszthelyettes alaptanfolyam		
23.	Általános raktáros alaptanfolyam		
24.	Élelmezési raktáros alaptanfolyam		
25.	Emelőgép ügyintéző	MH KKK	15 nap (elméleti vizsga)
26.	Emelőgép kezelő alaptanfolyam (+ igényelt típusvizsga)		20 nap (elm+gyak vizsga)
27.	Emelőgép kezelő típusvizsga		5 nap (elm+gyak vizsga)
28.	LOGREP program kezelői alapismeretek		5 nap
	Szövetségi Telepítési és Mozcgatási Rendszer (ADAMS)		5 nap (elm+gyak vizsga)

	szoftver kezelő		
29.	Túlsúlyos, túl-méretes közúti jármű szakkísérő		10 nap (elm+gyak vizsga)
30.	Vasútüzem vezető		5 nap (elm+gyak vizsga)
31.	ADR küldeménydarabos veszélyes áruszállító		5 nap (elm+gyak vizsga)
32.	IATA-6 légi veszélyes árucsomagoló		5 nap (elm+gyak vizsga)
33.	Pcgjmű. raktáros/raktárvezető továbbképzés	MH ARB	3 nap
34.	Elektronikai raktáros/raktárvezető továbbképzés		
35.	VV.szakképzettséggel nem rendelkező vv.raktárosok kiképzése		
36.	Élelmezési raktáros/raktárvezető továbbképzés		
37.	Humán szakanyag raktáros/raktárvezető továbbképzés		
38.	Hűtőkonténer kezelő továbbképzés /URAL4320, Thermo King TM SDZ/		
39.	Ruházati raktáros, raktárvezető továbbképzés		4 nap
40.	Térkép ag. raktárvezető továbbképzés		
41.	Fegyverzettechnikai harcanyagraktáros továbbképzés		5 nap (elm+gyak vizsga)
42.	Műszaki harcanyagraktáros továbbképzés		
43.	Üzemanyag bevizsgáló laboráns		5 nap
44.	ÜZA szakképzettséggel nem rendelkező üza.raktárosok kiképzése		
45.	Rep.üza.raktár kezelő		
46.	Üzemanyag töltőberendezés kezelő		5 nap (elm+gyak vizsga)
47.	ADR szilárd alaptanfolyam		
48.	ADR folyékony alaptanfolyam		
49.	Menetlevél programkezelő	MH 64. BSZJ.log.e.	3 - 5 nap
50.	Logisztikai raktárvezető, raktáros felkészítés		
51.	ESZKÖZ, MENETLEVÉL program felkészítés		
52.	Közúti kommandáns- és forgalomszabályzó tanfolyam		
53.	Műszaki-gép szakjavító felkészítés (típusképzés)	MH 5.B.I.I.dd. /Hdmvhely/	5 nap

2. sz. táblázat

A csapathatáskörű tanfolyamok rendszere a Magyar Honvédségben (készítette: a szerző)

4. 1. 2. LOGISZTIKAI KÖTELEK KIKÉPZÉSE

A haderő kiképzési rendjének alapját, rendszerszervező elemét az MH Kiképzési Doktrína szerint (valamint a haderőnemi kiképzési rendszerekre vonatkozó megállapításaim alapján) a kötelek kiképzése szolgáltatja. A logisztikai szakkiképzés funkcionális alrendszerében ez az a kiképzési forma és funkció, ami leginkább meghatározza a haderőnemekhez kapcsolódó, ám jellegzetességénél fogva önálló alrendszerként történő vizsgálatot, a haderőnemi kiképzést meghatározó elvek és fogalmak a logisztikai erőkre is értendő és értelmezhető adaptálás szükségességét.

Az előző fejezetben kifejtett strukturális és feladatrendszerbeli sajátosságoknál fogva könnyen belátható, hogy a kötelekkiképzést – és a műveleti ciklikusságot – szervező elemként a központba állító kiképzési rendet nem lehet értelmezni azoknál a katonai szervezeteknél, melyeknél nincsenek kötelek, nincsenek művelet végrehajtási ciklusok, az állomány meghatározó része közalkalmazott, a tartalék komponens pedig elhanyagolható létszámú.

Ezekből következően a logisztikai kötelek kiképzés központú szemléletet, és a logisztikai kiképzési rend lényegi tartalmát külön kell választani a fegyvernemi és szakcsapatok kötelekbe szerveződött logisztikai állománya (logisztikai törzsek és alegységek), valamint az önálló specifikumokkal rendelkező, és a fegyvernemi kiképzési rendbe nem integrálható MH szintű ellátást végző központi rendeltetésű logisztikai egységek esetében.

4. 1. 2. 1. A fegyvernemi és szakcsapatok logisztikai állományának kiképzési rendje

A fegyvernemi és szakcsapatok logisztikai állományának kiképzési rendje a haderőnemi logisztikai specifikumokkal alkalmazkodik az adott egység haderőnemi (fegyvernemi) jellegéhez. A haderőnemi logisztikai specifikumok egyrészt a logisztikai felkészítés haderőnemi sajátosságaiból adódó szakági-tartalmi és a haderőnemi műveletek eltérő jellegéhez igazodó logisztikai támogatási, másrészt a logisztikai és a fegyvernemi alegységek felkészítése közti különbséget takarják.

A szakági/tartalmi különbség elsősorban a légierő speciális szakterületeihez megalakított logisztikai kötelékek – repülőmérnök-műszaki zászlóalj, repülőter-karbantartóalegységek, légierő fegyverrendszerek üzemeltető alegységei, speciális üzemanyag-töltő alegység, repülőüzemanyag-labor – releváns szakmai tartalmú felkészítést jelenti, melyek szervesen összekapcsolódnak a légierő infrastrukturális rendszere – repülőterek, védett repülésirányító és légtérellenőrző létesítmények, légvédelmi rakéta tüzelőállások – védelmének általános katonai feladataival. A szárazföldi csapatoknál elsősorban a páncélos- és gépjárműtechnikai, a műszaki-technikai, a vegyvédelmi-technikai és a kiképzés-technikai szakágak alegységeinek kiképzési követelményei – alkalmazási rendjükből és a haderőnem-specifikus haditechnikai eszközökből következően – határoznak meg eltérő tartalmat és óraszámokat a szakkiképzési programokban.

A műveletek támogatásának jellege is eltér a két haderőnem esetében: míg a repülő- és radarcsapatok elsősorban a stacioner, bázishoz kötött támogatási rendet igénylik, addig a szárazföldi fegyvernemeknél a dinamikus támogatási képesség alapvető követelmény. Természetesen a technikai kiszolgálási rendben is vannak különbségek, ami elsősorban a légierő fegyverrendszereinek nyugati, nagy bonyolultságú kiszolgálási (ipari) kultúráját és a mérnöki állomány nagyobb súlyát igénylik, de ezek az aspektusok elsősorban az egyéni felkészítés intézményes formáiban nyilvánulnak meg.

(A radar, repülő és légvédelmi rakétacsapatoknál az üzemeltető-üzemeltető mérnöki beosztásokban szolgálók feladata nem elsősorban a személyi állomány vezetése – nincsenek alegységparancsnoki feladataik –, hanem a fegyverrendszerek üzemben tartása (a fogalom eltér az üzemeltetés fogalmától). A nagy értékű, és nyugati kiszolgálási kultúrát igénylő haditechnika (Gripen, 3D radarpontok, MISTRAL komplexum) ugyan már más kiszolgálási rendszert követel meg, mint az orosz-szovjet típusú, a haderőnemhez tervezett tisztjelöltek alapképzésében azonban figyelni kell jövőbeli feladatuk és a haditechnika által meghatározott követelmények érvényesülésére, a műszaki ismeretek – még ha nem is „tervező mérnöki” – arányának olyan szinten tartására, ami nem veszélyezteti az üzemben tartás színvonalát. Ezzel együtt világosan meg kell határozni az altiszti (zászlósi)

technikusi állomány feladatait, illetve az ahhoz köthető, intézményi képzésben oktató ismeret halmaza.)

A logisztikai és a fegyvernemi alegységek felkészítése közti fő különbség abból ered, hogy a logisztikai állomány napi, ellátási feladatai miatt a valós kiképzésre fordított idő igen korlátozott, a szakállomány jelentősebb része, *és gyakran maguk a kiképzendők is – a logisztika alaprendeltetése miatt – a konkrét támogatási feladatok végrehajtásában vesznek részt.* Így a kiképzés és a fegyvernemi egység alaprendeltetési feladatainak támogatása egymásba olvadva, vagy párhuzamosan folyik, a fázisok (alap-alkalmazási-műveleti) elkülönülése nem olyan éles, mint a harcolók esetében: a logisztikai alegységek állománya ugyanazon fázisban is különböző kiképzettségi szinten állhat. Ugyanakkor a logisztikai alegységek esetében még az alapozó, átmeneti fázisban is – tehát amikor az állomány egy része tanfolyamokon, továbbképzéseken vesz részt, vagy misszióból hazaérve pihenőidejét tölti, esetleg leszerel – olyan kiképzettségi szintet kell elérnie a köteleknek, ami biztosítja a logisztikai alegység műveleti-támogatói és kiképzés-támogatói tevékenységét!

A logisztikai kötelek kiképzésében ez a követelmény jelentős mértékben nehezíti meg az „egymásra épülés” elvének érvényesülését, a komplex szakharcászati foglalkozástól a saját logisztikai alegységek összekovácsolási gyakorlásain keresztül végrehajtott, a fegyvernemi egység harcászati gyakorlatába integrált szakharcászati gyakorlatra történő, fokozatosan magasabb követelményt támogató felkészülést.

Mindezeket figyelme véve és az MH Kiképzési Doktrína-2013 kategorizálási elvét megtartva a logisztikai alegységek kiképzési fázisai az alábbiak szerint értelmezendők:

Alapfázis: ebbe a fázisba tartoznak azok az aktív és tartalék komponensekhez tartozó logisztikai beosztású katonák, akik nem vesznek részt a logisztikai kötelék kiképzésben, illetve a támogatási feladatok végrehajtásában, mert vagy alapképzésen, vagy a meghatározott és kijelölt bázisokon szakalapozó kiképzésen vesznek részt. Logisztikai kötelek szempontjából ez a fázis a minimális támogatási

képesség fázisa, melyben a kötelék katonai szervezetnél lévő állománya egyrészt felkészül a második, alkalmazási fázis végrehajtására, másrészt személyi feltöltöttségéhez mérten végrehajtja a támogatási feladatokat is.

Alkalmazási fázis (alacsony, közepes kiképzési szint): az a fázis (azok az időszakok), melyben a támogatást végző kötelékek egyesülnek az alapkiképzésben és a bázisokon szervezett szakalapozó kiképzésben részt vett katonákkal és megkezdődik az összekovácsolás folyamata, ami párhuzamosan halad a már magasabb színvonalon végrehajtható támogatási tevékenységgel. A kiképzési doktrínában leírtaktól eltérően én ebbe a fázisba sorolnám azokat a logisztikai szakbeosztású katonákat is, akik szak -átképző, vagy előmeneteli tanfolyamra vezényeltek és azokat is, akik egészségügyi okokból átmenetileg távol vannak (hiszen ők már túlestek az alapkiképzésen és rendelkeznek kötelék kiképzési ismeretekkel is).

A műveleti fázisban a kötelék minden egyes katonája tisztában van kötelékfeladataival, részt vett az alakulata alaprendeltetési feladatának megfelelő harcászati gyakorlaton, illetve az arra ráépülő szakharcászati gyakorláson és gyakorlaton, és képes a háborús viszonyokra jellemző – korlátozott lehetőségekkel rendelkező – környezetben a feladatok végrehajtására.

Negyedik – és nagyon fontos fázisként – említeném meg a készenlét fokozásai időszakában végrehajtott, a tartalékos és az aktív komponensbe tartozó állomány összekovácsolását, melynek végére a katonai szervezet szakállománya kész a háborús (országvédelmi) feladatai végrehajtására.

A műveleti feladatokra kötelezett fegyvernemi egységek logisztikai alegységeinek kiképzési fázisát a támogatott alegységek kiképzési fázisai határozzák meg, ami a műveletre történő felkészülés időszakának kezdetével a kötelékek képesség felméréssel, valamint az ebből következő kiképzési feladatok meghatározásával kezdődik, majd a műveleti készenlétre történő alkalmasság felméréssel – CREVAL, TACEVAL, SOFEVAL gyakorlat – zárul. A kiképzési fázis elején megtartott képességfelmérés jelentős erőforrás- megtakarítást

eredményezhet, mivel nem biztos, hogy az adott kötelék olyan állapotban van, hogy az összekovácsolást ismételten az alapoktól kelljen kezdeni.

4. 1. 2. 2. A kötelékkiképzést nem folytató központi logisztikai szervezetek kiképzési rendje

A kötelékkiképzést nem folytató központi logisztikai szervezetek esetében a fázisok rendje a II. fejezetben leírt, az alaprendeltetés, struktúra, műveleti részvétel speciális kiképzési rendnek megfelelően alakul.

4. 1. 2. 3. A kiképzettségi szintek értelmezésének specifikumai

Az MH Kiképzési Doktrína – 2013 által felvázolt kiképzési rend a kiképzés előrehaladását a kiképzési fázisokon kívül kiképzési szinteken is értelmezi, melyek esetében a logisztikai specializáltság figyelembe vétele az értelmezhetőség miatt szükségyszerű.

A doktrína az alábbiak szerint definiálja az előrehaladás egyes szintjeit:

„Az 1-es kiképzési szint tartalmazza az alapkiképzést, az általános katonai kiképzést és az egyéni harcfeladat szabványok⁹⁹ elsajátítását. Ezek az egyéni és tűzpár harci (alap és általános) gyalogsági jártasságok és készségek, melyeket valamennyi katonának (tényleges, tartalékos) a kiképzés útján ki kell fejlesztenie, függetlenül rendfokozatától, beosztásától, állománykategóriájától. Ezen a szinten valamennyi katona eléri az alap képességszintet és teljesíti az alapvető (általános) katonai feladatok szabványainak követelményeit. Ez a szint az MH valamennyi katonája számára kötelező.

A 2-es kiképzési szint tartalmazza valamennyi, az egyéni szak- és speciális beosztások betöltéséhez (munkaköri leírásban előírt feladatok végrehajtásához) szükséges szakmai ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítását, kifejlesztését. A kiképzés főerőkifejtését azoknak az egyéni szak- és speciális beosztásokhoz

⁹⁹ Szabvány: Egy adott feladat végrehajtásának minimálisan elfogadható teljesítményszintje adott körülmények és feltételek között. Magában foglalja az értékelési mutatókat/kritériumokat is. A szabványokat általában központilag határozzák meg. Amennyiben azokat központilag nem határozták meg, a parancsnok kötelessége a szabványok meghatározása. Forrás: MH Kiképzési Doktrína – 2013. 1. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2013. - p. M4-17.

szükséges ismereteknek, jártasságoknak és készségeknek kialakítása képezi, melyek birtokában a katonák eredményesen integrálódhatnak be kezelőszemélyzeteikbe és rajaikba. Ezek az ismeretek, jártasságok és készségek kritikusak a teljes kezelőszemélyzet, csoport, raj harci hatékonyságának szempontjából.

A 3-as kiképzési szint a szakaszok összekovácsolásának a szintje, melyek nagyobb vezetési és irányítási kihívások elé állítja a parancsnokokat és vezetőket, mint az 1-es és a 2-es szinteken. A 3-as kiképzési szint követelményeinek eléréséhez, bonyolultabb, egyre kevésbé részletezett, egyre nagyobb kihívások és egyre kevésbé előre jelezhető harcászati helyzetek szükségesek. Ettől a szinttől feljebb haladva a kiképzési környezet harctéri bonyolultsága fokozódik.

A 3-as kiképzési szintet a beállított harcászati helyzetek (típus harcfeladatok) gyakori használata jellemzi.

A 4-es kiképzési szint rendeltetése a századok, ütegek és más, ezen a szinten azonosítható légierő és logisztikai szervezetek összekovácsolása, melyhez különböző harc helyzeteket beállítva a fegyvernem, szakcsapat sajátos feladatai végrehajtásának gyakoroltatására kerül sor a műveletek, konfliktusok teljes spektrumában. Ezen a szinten már összefegyvernemi szintű gyakorlatok is végrehajthatók a zászlóalj és attól magasabb szintű számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok keretein belül. A tartalék erő számára ez a kiképzési követelmények felső szintje a kollektív kiképzésben, éppen ezért számukra ezen a szinten a kiképzést lehetőleg minden esetben összefegyvernemi környezetben kell végrehajtani.

Az 5-ös kiképzési szint rendeltetése a zászlóalj, osztályok összekovácsolása, bonyolult harc helyzeteket használva a fegyvernem, szakcsapat sajátos feladatai végrehajtásának gyakoroltatására a műveletek, konfliktusok teljes spektrumában. Ez a szint a kötelék zászlóalj kiképzésének, összekovácsolásának szintje, melyben az egyéni harcfeladat szabványok által előírt követelmények szinten tartása, megerősítése mellett, egyre nagyobb szerepet és hangsúlyt kapnak azok a kötelékfeladatok, melyek a 4-es kiképzési szinten kiképzett, összekovácsolt századok, az adott harcászati helyzetnek megfelelő, a zászlóaljparancsnok elgondolását, elhatározását támogató együttes, egyöntetű, szinkronizált

tevékenységének, hatékony együttműködésének kifejlesztéséhez, szinten tartásához és továbbfejlesztéséhez szükségesek.

A 6-os kiképzési szint a század- és a zászlóalj harccsoportok, a harci törzsek összekovácsolásának szintje, melyen a harci, a harci támogató és a harci kiszolgáló-támogató elemek, a szárazföldi és a légi haderőnemek egyöntetű és együttes tevékenysége kerül begyakorlásra a műveletek, konfliktusok teljes spektrumában. A kiképzésnek általában harccsoport és lögyakorlattal kell záródnia zászlóalj, dandár harccsoport környezetben és amennyiben lehetséges kétoldalú gyakorlatként (erő az erő ellen) a fegyverek hatásainak szimulálásával.

A 7-es kiképzési szint kibővül a magasabb kötelékek szintjére, így biztosítva az MH folyamatos képességszintjét a dandár, dandár-harccsoport, az összhaderőnemi alkalmi harci kötelék kiképzését, összekovácsolását a műveletek, konfliktusok teljes spektrumában. A kiképzés során bonyolult összefegyvernemi és összhaderőnemi forgatókönyvek képezik a katonai tevékenységek alapját, a parancsnokok és törzsek felkészítését. A 7-es kiképzési szint csúcspontját egy dandár-szintű terepen végrehajtásra kerülő gyakorlat vagy egy többfokozatú számítógéppel támogatott parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat képezheti, melyen alárendelt csapatok vehetnek részt. A 7-es szint az összhaderőnemi jártasságokra és készségekre fókuszál. Mindkét szint, a 6-os és a 7-es is, azt a képességszintet képviseli, amely a harci műveletekben való alkalmazáshoz szükséges.”¹⁰⁰

(A szintek összesítését a 15. sz. ábra szemlélteti.)

¹⁰⁰ MH Kiképzési Doktrína – 2013. 1. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2013. - p. 3-7 – 3-11.

Szint	Jellemzés
7	önálló zászlóalj, ezred, dandár, dandár harccsoport, összhaderőnemi alkalmi harci kötelék szintű kiképzés
6	század harccsoport, zászlóalj harccsoport szintű kiképzés
5	zászlóalj, osztály szintű kiképzés
4	század (üteg) szintű kiképzés
3	szakasz szintű kiképzés
2	szakcsoport-kötelék, kezelőszemélyzet, csoport, raj szintű kiképzés
1	egyéni kiképzés

15. sz. ábra

Kiképzési szintek (Az MH Kiképzési Doktrína – 2013 3.2. ábrája)

A logisztika esetében az 1. szint a megfogalmazottaknak megfelelően az alapkiképzés és az általános katonai kiképzés harcfeladat szabványainak, a 2. szint a szakalapkiképzés szakfeladat szabványainak elsajátítását jelenti – mindkét szinten alapvetően az egyéni katonai és szakmai ismeretek átadása, adaptálása történik, és tulajdonképpen az alapozási-támogatási fázis feladata. A további szintek az összekovácsoltság és a támogatási feladatok (környezeti) bonyolultságának relációjában a logisztikai alegységekre is értelmezendők.

A 3. szintet a logisztikai alegység állományának összekovácsolása jelenti, vagyis megkezdődik a második, kiképzési fázis, a 4. szinttől az egyre magasabb rendű kiképzési folyamatot a támogatott alegységekkel történő összekovácsoltság és a harcfeladathoz rendelt támogatási feladat bonyolultsága differenciálja.

A harci tevékenységet szervező elemként központba állító kiképzési szintalkotás helyes, ám nem kizárólagos: a logisztikai tevékenységi rendszer meghatározó részét jelentik a műveleti, ám nem harci körülmények között megoldandó feladatok – katasztrófahelyzet, humanitárius segítségnyújtás – melyek esetében a harc feladat-szabványok tartalmát át kell értelmezni, hogy a kiképzési célkitűzést a kiképzési fázis végére az alegységek elérjék. (Azt a tényezőt is figyelembe kell venni, hogy egyes műveleteknél a logisztika a harci komponens nélkül oldja meg feladatát, ez esetben a kiképzettség szintjében a harcolókkal való összekovácsoltság állapota nem releváns: ilyenkor a katonák kiképzettség állapotát a logisztikai alegység összekovácsoltságában, illetve szakmai, valamint általános katonai ismereteinek mentális és fizikai integrációjában mérhetjük és tagolhatjuk.)

A központi rendeltetésű logisztikai szervezetek esetében ezek a szintek a fázisokhoz hasonlóan eltérnek a leírtaktól, a fázisok speciális okaival megegyező aspektusok miatt. Mivel ezeknek a szervezeteknek az MH egészét kell támogatni, a különböző kiképzettségű szintek egyrészt a saját végrehajtó (és vezető szervek) alegységeik összekovácsoltsági állapotában, másrészt az MH logisztikai rendszerének rendszerlemeihez – azon felül a hadigazdasághoz – való kapcsolódási képességben nyilvánulnak meg.

Másik jelentős és meghatározó eltérés, hogy a logisztika területén nem a fegyvernemi-haderőnemi-összhaderőnemi, hanem a szakági-funkcionális-összlogisztikai (majd nemzeti, és szövetségi keretek között megvalósuló) kategóriák az adekvátak az egyre magasabb szintű követelmények meghatározásához. Mindezek figyelembe vételével az MH szintű támogatást megvalósító logisztikai katonai szervezeteknél a kiképzés szintjeit, illetve azok tartalmát a következők szerint lehet leírni:

Szint	Jellemzés
7	Háborús logisztikai feladatokra történő felkészítés, a tartalékos és aktív komponensek, valamint a hadigazdaság egyéb elemeivel történő összekovácsolás feladatai
6	Katonai rendszer szintű kiképzés – az ellátó központ, a logisztikai rendszer egyéb elemei és a támogatott erők összekovácsolásának feladatai
5	Katonai logisztika rendszer szintű kiképzés – az ellátó központ és a logisztikai rendszer egyéb elemei összehangolásának feladatai
4	Központ szintű kiképzés – raktárbázisok, raktárak, egyéb szervezeti elemek összekovácsolásának feladatai
3	Funkcionális szintű kiképzés – raktárbázisok képesség szabványai
2	Szakági szintű kiképzés – részlegek képesség szabványai
1	egyéni jártasságok, készségek – egyéni harcfeladat és szakmai képesítési szabványok elsajátítása

16. sz. ábra

A központi rendeltetésű logisztikai szervezetek kiképzési szintjei (készítette a szerző)

4. 1. 3. LOGISZTIKAI PARANCSNOKOK ÉS TÖRZSEK KIKÉPZÉSE

A parancsnokok és törzsek kiképzésének rendeltetése, célja, követelményei nem térnek el a haderőnemi alrendszerekre vonatkozó jellemzőktől. A kiképzés ide tartozó formáit tekintve – önképzés; a parancsnoki és szakkiképzési foglalkozások, törzs kiképzési napok (általános katonai kiképzés, tájékoztatók), részleges és teljes törzsgyakorlások, rendszergyakorlások, hadijátékok, parancsnoki és törzsvezetési, valamint harcászati, szakharcászati és rendszer gyakorlatok – a központi logisztikai szervezetek esetében a legmagasabb szintű gyakorlatot a rendszergyakorlatok (vagy MH szintű komplex gyakorlatok) jelentik, a fegyvernemi egységek logisztikai alegységeinél pedig a támogatott fegyvernem, vagy szakcsapat harcászati gyakorlatába integrált logisztikai zászlóalj (század) szakharcászati gyakorlat.

A szakharcászati és törzsvezetési gyakorlatok lehetőséget adnak arra, hogy:

- a logisztikai törzsek és alegységek, egységek az elméleti ismereteik gyakorlati megvalósítását komplex formában gyakorolják;
- elsajátítsák és tökéletesítsék a harcoló alegységek (egységek, vagy az MH egésze) logisztikai támogatásának feladatait;
- az alegység (egység) parancsnokok és logisztikai törzsek gyakorolják és tökéletesítsék a folyamatos vezetés módszerét, a szakalegységek tevékenységének összehangolását, az MH logisztikai rendszere elemeinek együttműködését. Lehetőséget adnak továbbá arra, hogy a logisztikai támogatás általános elvi helyességét a gyakorlatban ellenőrizzék, és az elméleti összetevőket a gyakorlati tapasztalatok alapján tökéletesítsék.

A logisztikai rendszergyakorlatnak az új kiképzési elvek szerint kiemelt jelentősége van: a logisztikai szakcsoportok (és természetesen a gyakorlatban résztvevő fegyvernemi egységek logisztikai alegységeinek) képességfelmérő gyakorlata, az adott időszakot átölelő kiképzési fázis célkitűzéseinek megvalósulásának alapvető felmérési formája, a különleges jogrend szerinti működés és tevékenységi rend komplex értékelése. A kiképzési célkitűzésektől függően átfoghatja az egész katonai logisztikai rendszert, sőt, azon túlmutatva bevonhatja a polgári védelmi szféra egyéb szereplőit is. Végrehajtási specifikuma, hogy a fegyvernemi egységek, vagy alegységek – a meghatározott környezettől függően – általában nem mint gyakorlók, hanem mint aljátársók szerepelnek. Természetesen a gyakorlatot elrendelő parancsnok határozhat másként is –, de a gyakorlók elsősorban a logisztikai rendszer elemei, melyek lehetnek a logisztikai tervező törzsek (ilyenkor a rendszergyakorlat elsősorban a törzsgyakorlati aspektust emeli ki), de lehetnek a központi logisztikai és fegyvernemi katonai szervezetek végrehajtó logisztikai alegységei (raktárbázisai), kötelékei, osztályai is.

A komplex logisztikai rendszergyakorlatban a termelői és fogyasztói logisztikai alrendszer a háborús hadrendnek megfelelő állománytáblával vesz részt, a hadigazdaságra történő átállás szimulálásával. Ilyen összetett gyakorlat témája lehet esetlegesen a nemzetközi szerepvállalásban résztvevő erők hazarendelése, a Befogadó Nemzeti Támogatás katonai feladatainak megtervezése és megszervezése, országvédelmi műveletek logisztikai támogatása, illetve ezek kombinációja, az

Ország Fegyveres Védelmi Tervében szereplő műveleti elgondolásoknak (esetleg nemzetközi átfogó gyakorlatok célkitűzéseinek) megfelelően.

Rendszergyakorlatot ajánlott levezetni akkor is, mikor a logisztikai rendszerben nagyobb strukturális – és ehhez köthető feladat, hatás- és jogkör – változás következik be, de végrehajtása funkcionális, részleges formában új, meghatározó fegyverrendszer rendszeresítése esetén is indokolt.

A központi logisztikai szervezeteknél a szakharcászati, harcászati gyakorlat szerepét a központi elemek külön-külön végrehajtott és végül az egész szervezetre kiterjedő törzsgyakorlatai veszik át, magasabb szinten pedig a logisztikai rendszergyakorlatok, vagy az MH szintű gyakorlatok és gyakorlások.

(A rendszergyakorlatok többnemzeti keretek között is végrehajthatóak, de a tapasztalatok szerint a többnemzeti logisztikai gyakorlatok általában parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok formájában valósulnak meg, melyek elsődleges célja a vezetési szintnek megfelelő többnemzeti törzs kohéziójának kialakítása, a szövetségi eljárásrendek alkalmazásának begyakorlása, a műveletek többnemzeti logisztikai támogatása, valamint – az adott vezetési szint szerinti – tervezési és vezetési képességeinek fejlesztése.)

A logisztikai parancsnokok és törzsek kiképzési foglalkozásainak egyrészt a békeellátás ismeretkövetelményeihez, másrészt a különleges jogrend feladataihoz kell igazodniuk – az ország fegyveres védelmi tervéből a megfelelő szintekre valamint részfeladatokra levezetve és a szakkiképzés felsőszintű irányító szervének éves szakkiképzési módszertani foglalkozására alapozva.

A HM VGH-ba integrált logisztikai állomány csoportos felkészítése elsősorban a parancsnokok és törzsek kiképzésének keretében folyik, szakkiképzési foglalkozások, szakmai napok, továbbképzési és egyéb kiképzési rendezvények keretében. A felkészítés egységes követelményrendszerének érvényesülését nehezíti, hogy a HM VGH-nak, illetve jogelőd szervezetének nincs külön kiképzési szerve, a szervezeti és működési szabályzatban pedig nincsen erre a feladatra kijelölt felelős, így főleg az általános katonai kiképzés követelményeinek teljesítése jelenthet gondot

– pl. egy esetleges missziós egyéni beosztásra történő jelentkezés esetében. A felkészítés intézményszintű eredményessége a központi logisztikai szervezetekhez hasonlóan a HM szerveket is magába foglaló rendszergyakorlat keretében mérhető, elsősorban annak törzsgyakorlat részében.

4. 1. 4. LOGISZTIKAI ALTISZTKÉPZÉS

A HVKF 95/2011. sz. intézkedése az altisztképzés addigi, OKJ rendszerben megvalósuló menetét megváltoztatta, a képzés egy részét a legénységi beosztású katonák már megszerzett ismereteire alapozva, azok személyi bázisán belső tanfolyami rendszerűvé tette. A képzés időtartamát, és tematikáját a legénységi állomány bemeneti ismereteinek megfelelő általános katonai (vezetői) és szakmai ütemre bontotta, melyek ideje nem haladhatja meg az 1 évet. A logisztikai altiszti beosztások esetében azonban, főleg a haditechnikai ágazatoknál, a négy hónapos vezetői képzés utáni idő nem elegendő a technikai jellegű ismeretek elsajátítására – főleg annak függvényében, hogy az üzemfenntartói feladatokat a képzési irányelvek az altiszti feladatkör szintjére helyezték, ráadásul a repülő-műszaki, és az elektronikai szakterület nem rendelkezik az állománytáblákban rendszeresített legénységi állománnyal. Ennek megfelelően a jelenlegi altisztképzés a fegyvernemi beosztásoktól eltérően a logisztikai beosztások egy részénél – gép- és harcjármű szerelő, műszaki gépszerelő, fegyverműszerész, páncéltörő rakétaműszerész, repülő- és helikopter sárkány-hajtómű szerelő, fedélzeti fegyvertechnikai szerelő – továbbra is a 2 éves, iskolarendszerű szakképzés keretében folyik. A hadtáp altisztek esetében a képzés szakági – ruházati, üzemanyag, élelmezési ellátó altiszt – jelleggel, a releváns szakmai múlttal rendelkező legénységi állományra alapozva, belső tanfolyami rendszerben valósul meg.

A logisztikai altisztképzés jelenleg is fennálló problémája, hogy az intézményi képzés képtelen a logisztika differenciáltsága szerint minden ágazatot lefedni, főleg a haditechnikai funkcióban, ráadásul a kamarai jogkörgyakorló a tisztai képzéshez hasonlóan a kettős beosztásoknál – (parancsnoki vagy technikus) – nem a logisztikai, hanem a hadműveleti csoportfőnök. (Ilyen beosztások a légi erő fegyverrendszerinek technikusai, a vegyivédelem és a műszaki szakterületek.)

A zászlósi képzés minden szakterület esetében kikerült a szakképzésből, és

integrált hadtáp, páncélos- és gépjármű-technikai, fegyverzettechnikai, valamint közlekedési szakterületekre történő belső – tehát nem OKJ-s formában szervezett – képzéssel folyik, személyi bázisát elsősorban a törzsekben szolgálatot teljesítő szakági zászlósi beosztásokba tervezett altisztek adják. A repülő-műszaki területen a kamarai jogkörgyakorló döntése szerint nem indul intézményes zászlósi képzés, a zászlósi szakbeosztáshoz szükséges ismeretanyagot és a beosztás ellátásnak jogosultságát a csapatnál folyó belső vizsgák és a szakszolgálati engedély abszolválása biztosítja.

A képzést mindenképpen bonyolítja, hogy a magyar haderőben egyszerre van jelen a tábori üzemeltartást lehetővé tevő orosz és az ipari, külső bázisú javítást toleráló nyugati haditechnika, ami az altisztek esetében más- és másféle feladatrendszer határoz meg. Míg előbbinél a technikai feladatok nagy részét a 2 éves képzés alapján el tudja látni az állomány, addig utóbbinál az üzemeltartás – a gyártó által megengedett – nagyobb része tisztii feladat kell, hogy legyen.)

4. 1. 5. LOGISZTIKAI TISZTKÉPZÉS, INTÉZMÉNYI TANFOLYAMI KÉPZÉS

2011-ben a tisztekkel szemben támasztott követelményrendszerben történő szemléletváltás, a megfogalmazott vezérkarfőnöki elvárások új képzési filozófia szükségességét határozták meg a logisztikai területen a következő sarokpontokkal:

- nincs szükség mérnök- és közgazdászképzésre;
- a szükségszerűen mérnöki és pénzügyi ismereteket kívánó beosztásokat a civil szférából – katonai tanfolyami felkészítéssel egybekötve – kell feltölteni¹⁰¹;
- üzemeltartói ismeretek helyett üzemeltetői ismeretek elsődlegessége;
- szakági tisztek helyett katonai vezetőket kell az adott szakterület sajátosságainak megfelelően képezni;
- az általános katonai, vezetői ismeretek prioritizálása;
- a műveleti felkészítés elsődlegessége.¹⁰²

¹⁰¹ Ez az elv következetlenül érvényesült, hiszen a tipikusan mérnöki ismereteket megkívánó repülőmérnök- műszaki képzés megmaradt a katonai felsőoktatás kereteiben. A „keveredés” oka, hogy a mérnöki, üzemeltartói, üzemeltetői feladatok által meghatározott ismerethalmazok és a beosztásokhoz rendelt munkaköri követelmények nem mindig fedik egymást.

¹⁰² Dr. Pohl Árpád alezredes „Változások a logisztikai tisztképzés tartalmában és rendszerében” 2011. november 29-n, a Katonai Logisztikai Tudományos Konferencián elhangzott előadásából.

Az új követelmények elsősorban a mérnöki, üzemeltetői szakirányokkal (és beosztásokkal) szembeni elvárásokat változtatták meg, a hadtáp és katonai közlekedési szakirányon (specializáción) addig is ellátó (közlekedési-szállító) szakaszcsoportokat képezték és nem szakági szaktiszteket. A javító szakaszcsoportok, illetve üzemeltető mérnök üzemfenntartási feladatait az elvárások szerint az altisztek, vagy a civil szférából feltöltött, szerződéses tiszti beosztásba kerülhető mérnökök végzik.

A csapatoktól beérkezett jelentések, és a parancsnokok visszajelzései alapján a csapatélet továbbra is kettős, azaz szakági-gazdálkodási és parancsnoki-műveleti szakismereteket követel a tisztektől. A követelmények differenciálódását a csapatkiképzést is meghatározó kettős rendeltetés – központi ellátás, vagy fegyvernemi csapat támogatás – indokolja: az MH ARB-nek elsősorban gazdálkodni tudó szakági felkészültséggel rendelkező tisztekre, a fegyvernemi csapatoknak pedig alegységparancsnoki-műveleti és szakági tiszti ismeretekkel rendelkező hadnagyokra van szükségük. A jelenlegi logisztikai alapképzés az előjárói szándéknak megfelelően a szakági specifikumoknak megfelelő alegységparancsnokokat képez, ugyanakkor a képzést záró FOURLOG többnemzeti törzsvezetési gyakorlat azokra a műveleti követelményekre is felkészít, melyeket a csapatnál végrehajtott parancsnokok és törzsek kiképzése formál az adott katonai szervezet rendeltetésének megfelelőre és adekvátra. Könnyű belátni, hogy némileg más szakharcászati jellemzőkkel bír egy kikülönített radar század logisztikai támogatása, mint egy kötelékben lévő lövész zászlóaljé, az azonban irreális elvárás az intézményi képzéssel szemben., hogy minden haderőnem minden fegyvernemi követelményének megfelelő szaktiszteket képezzen. *A logisztikai tisztképzés egyik legmeghatározóbb specifikuma, hogy a végzett hadnagy nemcsak parancsnok: főleg a légierő nyugati haditechnikai eszközei esetében bizonyos mértékig üzemfenntartó és üzemeltető is. Feladatrendszere tehát hármas: vezetni alegységét a szakmai és harci munkában, felkészíteni az altiszti állományt üzemfenntartói és üzemeltetői feladataira (béke- és harci körülmények között), és végrehajtani a tiszti szintű üzemfenntartói feladatokat.*

A logisztikai tisztképzés másik sajátossága, hogy a szakirányok nem követik le a katonai szervezeteknél rendszeresített logisztikai beosztások struktúráját. A műszaki-technikai, vegyivédelmi-technikai, elektronikai, repülőmérnök-műszaki,

légvédelmi rakéta, radar üzemeltető mérnöki beosztásokra a katonai vezetői alapképzési szak szakirányai készítik fel a tiszteket kettős – parancsnoki és üzemeltető, üzemeltetői – feladatokra. Ebből következően a szakirány-referens ugyan nem a HVK logisztikai, hanem a hadműveleti csoportfőnök, ám a tapasztalatok nem mutatnak követelménytámasztói problémákat. (Mérésügyi és kiképzés-technikai tisztképzés nincs, az MH ÖHP logisztikai kiképzőivel és kiképzés-technikai tisztjével történt egyeztetés alapján a szakbeosztásokat gépész, vagy villamos/elektrotechnikai mérnöki szakképzettséghez köti a HVK logisztikai csoportfőnök. A szakterület tiszt beosztásainak csekély száma miatt a személyi biztosítás megoldott.)

A jelenlegi képzési kapacitás hiányossága az infrastrukturális terület szakembereinek intézményes képzése, a csapatoknál évek óta a műszaki beosztásokból próbálják feltölteni az elhelyezési-infrastrukturális szakemberek beosztásait, többnyire sikertelenül.¹⁰³

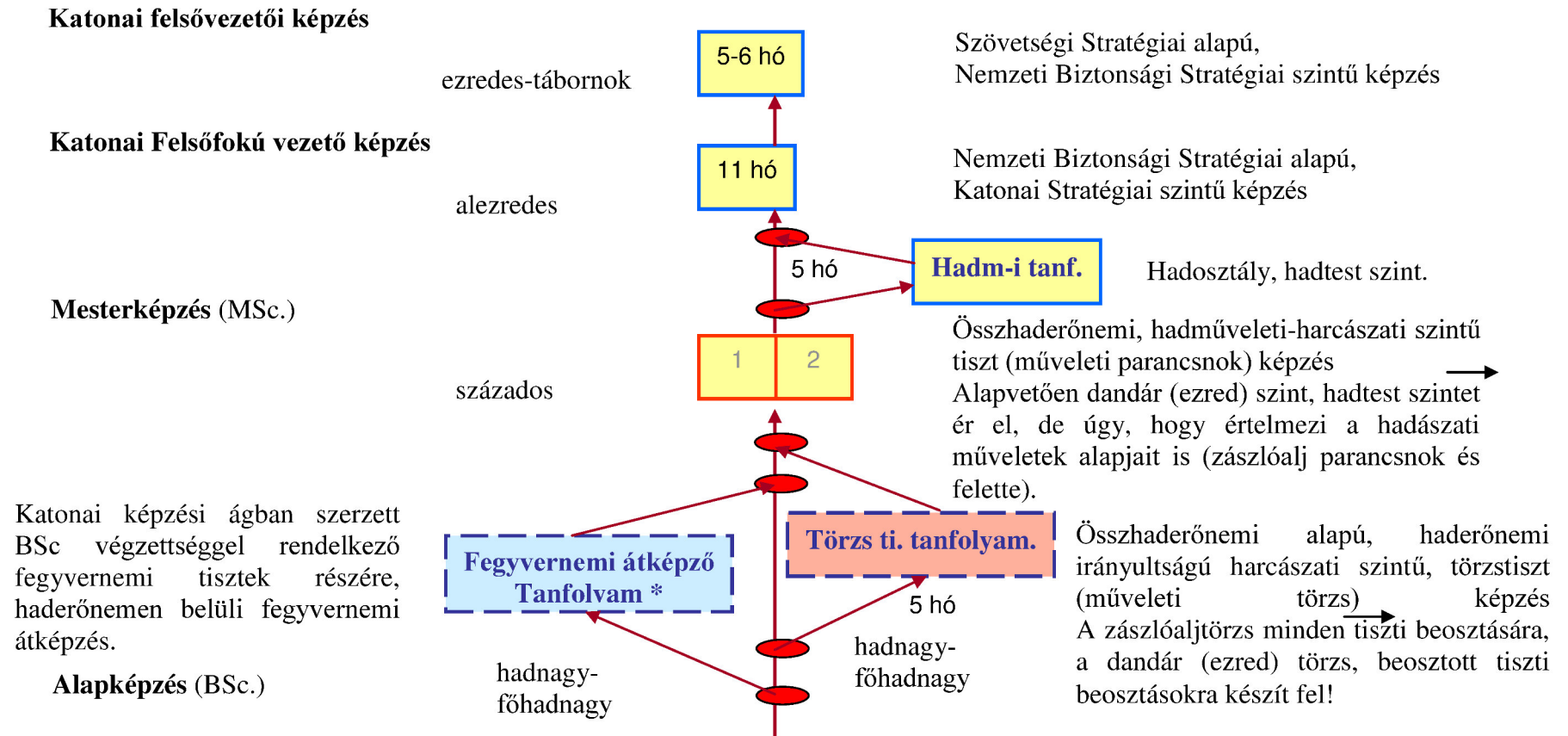
A logisztikai specializáltság leginkább az intézményi, a karriermodellhez kapcsolható tanfolyamok rendszerében jelentkezik. A fegyvernemi átképző, a haderőnemi jellegű törzstiszti, és a zászlóaljparancsnoki, vagy magasabb beosztásra felkészítő hadműveleti tanfolyamok elsősorban a katonai vezetői képzés szakain, szakirányain végzett fegyvernemi tisztek esetében értelmezhetőek, hiszen a logisztika esetében a fegyvernemi jelleg nem releváns, az előrehaladást a fegyvernemi, összefegyvernemi, haderőnemi, összhaderőnemi jelleg helyett a szakági, funkcionális-integrált logisztikai követelményekkel lehet leírni.

Véleményem szerint kissé ellentmondásos, hogy az Msc képzésen már túljutott tisztek részére előírt hadműveleti tanfolyam kimenetei követelményei között egy hadműveleti szintű törzsvezetési gyakorlaton történő eredményes részvétel is szerepel, ugyanakkor a logisztikai műveleti mesterképzés már megadja a hadműveleti tanfolyam szintjének megfelelő szak-hadműveleti ismereteket, melyeknek egzaktan értékelhető formáját, a MAGLITE többnemzeti, hadműveleti szintű törzsvezetési gyakorlatot a vonatkozó tanszék/igazgatóság évekkal ezelőtt

¹⁰³ Az MH KAIA nemzetközi repülőtér kontingens infrastrukturális főtiszti beosztására legutóbb már nem tudott az MH ÖHP szakembert biztosítani.

beépítette a tanrendbe, és a műveleti tervezési követelményeknek megfelelően folytatja. (Ezzel nem csak a gyakorlat formája és szintje, hanem a jelenlegi ismeretkövetelmények egyik legfontosabbja, a megfelelő angol kommunikációs képesség is teljesül, nem beszélve a többnemzeti feladatellátás egyéb, a kulturális különbségek és munkamódszerek toleranciájára, elfogadására, illetve megismerésére vonatkozó, tapasztalataim szerint rendkívül fontos vetületeiről.)

Figyelembe véve az eddig felsorolt és elemzett jellemzőket, a logisztikai területeken – a parancsnoki alapképzés után – elsősorban az ágazati/gazdálkodói ismereteket kellene tanfolyami rendszerben megerősíteni, hadműveleti tanfolyamra pedig csak azoknak a tisztéknek lenne szükségük, akik civil életből kerültek szakmérnöki beosztásokba. (A tiszti karriermodell tanfolyami – intézményi-oktatási rendszerét a 17. sz. ábra szemlélteti.)

17. sz. ábra

A tisztképzés intézményi karrier- és oktatási modellje (készítette a szerző Szarka Gábor előadása alapján)

4. 1. 6. EGYÉB TANFOLYAMI KÉPZÉS

A csapatoknál folyó tanfolyami képzési formákról az előző fejezetben szót ejtettem. Ezek mellett – központi szervezésben – rendkívül fontosak azok az általában külföldön megtartott NATO-orientációs szaktanfolyamok, melyek különböző szintű törzs- vagy alegységparancsnoki beosztásokra és rendfokozatokra differenciáltan, a NATO műveleti tervezésre, szervezésre, funkcionális, szakági végrehajtási módszerekre irányulnak harcászattól hadműveleti szintig. A missziós logisztikai tervezési eljárások, az átfogó műveleti tervezés funkcionális logisztikai tanfolyamai, a NATO logisztikai törzstiszti-altiszti tanfolyamok, az altisztek különböző szakági szakmai tanfolyamai olyan ismereteket közvetítenek, melyek kiemelkedő fontosságúak a logisztika NATO integrációs elvi követelményeinek teljesülésében.

A tanfolyamok többéves múltra visszatekintve, a releváns logisztikai tartalommal rendelkeznek, olyan példát mutatva a hazai tanfolyami képzésnek, melyet mindenképpen érdemes lenne követni. (A tavaly kiadott MH Törzsszolgálati Szabályzatban lefektetett művelet-vezetési és tervezési folyamatot, aminek az MH-ban jelenleg csak az általános hadműveletre létezik direktívája, az oberammergaui NATO Iskolában évek óta oktatják, természetesen annak állandóan frissülő, funkcionális logisztikai útmutatójával egyetemben. A logisztikai tervezői kurzuson részvett tisztek így elsődleges szellemi bázisát jelenthetik a magyar logisztikai tervezési útmutató (szabályzat, vagy logisztikai törzsszolgálati utasítás) megfelelő mellékletekkel és mintapéldákkal ellátott kidolgozásának, amire mind az oktatásban, mind a parancsnokok és törzsek kiképzése területén nagy szükség lenne.

4. 1. 7. MISSZIÓS LOGISZTIKAI SZAKKIKÉPZÉS

A missziós szakkiképzés az intézményi, csapat- és műveleti specifikus kiképzés olyan integrációja, melynek minden állománykategórián – tiszti, altiszti, legénységi – átvélően kell biztosítani a műveleti képesség kiképzési aspektusának követelmény szerinti érvényesülését. A missziós logisztikai kiképzés a hazai felkészítési rendszer és a honi, valamint műveleti területen biztosított célfelkészítés által közvetített ismeretek eredője: specifikumait tartalma, és az a tény határozza meg, hogy a műveletre kijelölt kötelék harci komponensének viszonylag homogén

volta mellett a logisztikai törzs és alegység általában több alakulattól kerül megalakításra, így a kötelék kiképzés releváns célja magának a logisztikai állománynak, illetve a harcoló és a logisztikai komponensek összekovácsolása.

A missziós kiképzés egyéni szakmai része csak a missziós logisztikai támogatás rendszerének a honitól eltérő specifikumaira, az esetleges többnemzeti támogatásban betöltött szerepre és a célfeladatok megismertetésére irányul. Éppen ezért a feltöltendő logisztikai beosztásokba olyan katona kerülhet, akinek honi beosztása – vagy annak tartalma – megfeleltethető missziós feladatrendszerének. Könnyen belátható, hogy a missziós felkészítés 4-5 hete, amelyből a kötelékkiképzés minimum két hét – váratlan műveleti feladat esetén még kevesebb idő (lásd Mali) – nem elegendő még egy logisztikai funkcionális átképzésre sem, és a honi célfelkészítés megalapozott szakmai háttér nélkül nem tudja biztosítani a műveleti szakfeladatok által szabott követelményeknek megfelelő szakmai felkészültséget.

A logisztikai egyéni beosztások esetén – ahol általában nagyobb mértékűek a szakmai, honi gyakorlattól eltérő különbségek – a célfelkészítés tervezése során ajánlott a műveleti területen történő kiképzési fázis idejét megnövelni, és a hazai ütemben a törzsfunkciókra vonatkozó ismereteket megerősíteni, valamint a várható feladatnak megfelelően specializálni¹⁰⁴. Mivel az egyéni logisztikai beosztásokra nagy számmal jelentkeznek olyan tisztek, altisztek is, akik általános katonai kiképzést szervezeten nem folytató intézménytől jönnek, részükre nagyon fontos az a póttanfolyam, amit az MH ÖHP a műveleti területnek megfelelő tárgykörökből állít össze, és aminek teljesítésével a jelölt eléri a műveleti feladathoz előírt általános katonai kiképzési szintet..

A kontingens logisztikai kötelékének és törzsének szakharcászati kiképzése a hazai célfelkészítés kötelékkiképzési időszakában valósul meg. A kiképzés elsősorban a logisztikai kötelék más katonai szervezettől jött, valamint az alap kötelék egyéneinek, továbbá a logisztikai, és harcoló elemek összekovácsolását szolgálja. Könnyű belátni, hogy akárcsak az egyéni szakfelkészítésnél, itt sem lehet teljesen az alapoktól, az egyéni szakharcászati foglalkozások elsajátíttatásától

¹⁰⁴ Az egyéni logisztikai beosztások általában nemzetközi (NATO, EU) törzsekben jellemzőek.

indulni: a feladatot teljesítő logisztikai köteléknek már a kötelékkiképzés megkezdésekor hazai alaprendeltetésének szintjén felkészültnek kell lenni a szakharcászati feladatokra. A logisztikai szakharcászati felkészítés a műveleti területen egészülhet ki az esetleges többnemzeti alkalmazás esetén, a műveleti terület, a kontingens és a logisztikai támogatás szintje, a felelősségi körök elosztása és feladat szabta követelményeknek megfelelően.

Jelenleg két logisztikai jellegű önálló kontingens teljesít szolgálatot műveleti területen, mindkettő Afganisztánban: a MH Logisztikai Mentorcsoport (MH LMCS) és a MH Nemzeti Támogató Elem-Afganisztán (MH NTE-A). A két kontingens meghatározó specifikuma, hogy nem kötelék keretekben funkcionálnak, az MH LMCS kiképzési és műveleti szempontból tulajdonképpen egyéni feladatokat ellátó mentorok csoportja, az MH NTE-A pedig korábbi „force protection” alegységének megszüntetésével meghatározott szállító és raktározási képességekkel megerősített logisztikai törzs. Ezekből eredően egyik kontingens sem hajt végre klasszikus kötelékkiképzést és képességfelmérő zárógyakorlatot, a műveleti készenlétet az egyéni beosztásúakhoz hasonlóan leginkább a műveleti területen, a beosztás átadás-átvétel folyamán közvetített ismeretek és a korábbi kontingensek tapasztalatai biztosítják.¹⁰⁵

4. 1. 8. NATO REAGÁLÓ ERŐKBE (TOVÁBBIKBAN: NRF) FELAJÁNLOTT ERŐK KIKÉPZÉSÉNEK LOGISZTIKAI ELEMEI

A felajánlott erők logisztikai támogatásánál ugyanazzal a kiképzést relevánsan meghatározó ténnyel állunk szemben, mint a missziók esetében. Az NRF-be felajánlott erők a hazai béke állománytábláik alapján nem rendelkeznek szervezetszerű logisztikai elemekkel, mivel a logisztikai támogatásuk a magasabb szintű alegységeknél és egységeknél lévő képességeken keresztül valósul meg, így a váltások esetén ideiglenes állománytáblákban kell logisztikai elemekkel megerősíteni őket. A műveleti és a logisztikai elemek összekovácsolása így nem valósulhat meg a váltást megelőző hosszabb, hazai időszakban, így a rotációt megelőző célfelkészítés időszakát terheli.

¹⁰⁵ Az MH LMCS első váltásának parancsnokaként még egyéni beosztású katonaként kerültem vezénylésre Afganisztánba, a beosztott mentorokkal együtt. Az egyéni beosztású logisztikusokkal fennálló analógiát még az is erősítette, hogy hozzájuk hasonlóan nemzetközi környezetbe – német vezetésű többnemzeti mentorcsoportba – integrálva kellett feladatainkat végrehajtani.

A másik befolyásoló tényező az NRF szolgálatba vezényelt alegységeink feladatrendszerének igen széles spektruma, ami a Nemzeti Támogató Elem (továbbiakban: NTE) felkészítésében rendkívül specializált ismeretanyag logisztikai aspektusainak elsajátítását teszi szükségessé. (Az NRF 16-17. váltás egy 55 fős NTE-t, különleges műveleti és CIMIC csoportot, ABV felderítő szakaszt, ABV hadműveleti értékelő csoportot, közlekedéstervező csoportot, és egy víztisztító szakaszt foglalt magába, elsősorban a réskitöltő képességek koncepciójának keretében.) *A hadszíntéri logisztikai felkészítés fő felelőse az NTE parancsnoka, aki egyben a feljárnlott erők nemzeti rangidős parancsnoka is!*

4. 2. A SZAKKIKÉPZÉSI RENDSZER VEZETÉSI-IRÁNYÍTÁSI-TERVEZÉSI-ELLENŐRZÉSI ALRENDSZERE

4. 2. 1. VEZETÉS-IRÁNYÍTÁS

A Magyar Honvédség logisztikai kiképzése irányítási rendjének specifikumait a különböző vezetési szintek strukturális tagozódása határozza meg. Az intézményi képzés és felkészítés szakmai felelőse a HVK LCSF, ám a csapatkiképzés szakkövetelményeinek megfogalmazásáért, a szakkiképzés irányítását, koordinálását, a szakkiképzési programok frissítését, írását, a szakkiképzés meghatározott szintű ellenőrzését az MH LK és az MH ÖHP logisztikai jellegű főnökségei végzik. Ennek fő oka, hogy a szakkiképzés tervezési és végrehajtási rendszere fegyvernemi-szakági tagozódású – a programok is ennek jegyében készülnek –, ám míg a fegyvernemek képviselői megjelennek a HVK Hadműveleti Csoportfőnökség szervezetében és a FÁM-ban, addig a logisztika esetében a szakágak nagy száma miatt vezérkari szinten a szakági lefedettség nem megoldható.

A szakági kiképzési követelménytámasztás az MH LK létrejöttéig az MH ÖHP funkcionális főnökségeinek – hadtáp, haditechnika, tervezés/művelet-kiképzés, közlekedés – szervezetében működő funkciók és szakágak által középszinten valósult meg, a HVK LCSF koordináló, követelménytámasztói szerepe elsősorban a tiszti, tiszthelyettesi képzésre terjedt ki, és főként az utánpótlási igények felmérésére, a beosztásba helyezés koordinálására, illetve a beosztásokhoz rendelhető szakmai-végzettségi követelmények meghatározására irányul. A jelenlegi szervezeti

struktúrából eredően az olyan feladatokra, mint az altisztképzés képzési (tanfolyami) programjainak megírása, frissítése, a követelmények oktatás folyamán történő érvényesülésének ellenőrzése (vizsgabizottságban történő részvétel) csak az MH LK és az MH ÖHP szakágaival történő együttműködéssel lehet képes. A kialakított kapcsolat azonban eddig is biztosította a szakmai felelősi feladatok végrehajtását.

A HM logisztikai funkciókat ellátó szervei és háttérintézményei a felkészítéshez, mint forrásbiztosító-adminisztrációs, és képesség-specifikus missziós, felkészítő tevékenységgel – vámügyintézői felkészítés és általános vámtájékoztató – kapcsolódnak, illetve a releváns, HM szintű ellenőrzések révén, amelyek azonban elsősorban nem a célkitűzések elérésének módjaira és eredményességére, hanem a kiképzés forrásainak felhasználásra és tervezésére vonatkoznak.

A kiképzés felsőszintű szakmai elvi alapját a jelenleg átdolgozás alatt álló MH Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Doktrína (ami a tervezet szerint az MH Kiképzési Doktrína elvei szerint felépített, de a szakcsapatokra is értelmezhető, külön kiképzési-felkészítési fejezetet tartalmaz), a NATO logisztikai, valamint egyéb funkcionális doktrínák, illetve a kiképzés felső- és középszintű irányítási rendjére kiadott és szintén átdolgozás alatt álló HVKF intézkedés logisztikai kiképzésre vonatkozó részei jelentik.

A csapat szakkiképzés valamint a parancsnokok és törzsek felkészítése szakági koordinációjával, a szakmai követelményeken felül a logisztikai műveleti követelmények meghatározásával, és a gyakorlatok tervezésével, szervezésével az MH LK és az MH ÖHP Logisztikai Műveleti Főnöksége (MH ÖHP LMF) foglalkozik. A főnökség az egyetlen olyan szerv a Magyar Honvédségben, amely logisztikai szakkiképzői beosztású személyekkel rendelkezik, akik az MH LK létrejöttéig a tervezői részlegbe integráltan végezték az MH ÖHP főnökségszintű logisztikai szervei kiképzési tevékenységének koordinálását, és az olyan felsőszintű feladatok végrehajtását, mint a logisztikai szakkiképzés rendszerszemléletű leírása, szakkiképzési elvek meghatározása, a szakkiképzés ellenőrzéséből levonható tapasztalatok feldolgozása, integrálása a releváns doktrínákba, szabályzatokba, programokba. Emellett jelenleg is végzi a missziós szakfelkészítés követelményeinek

meghatározását, tervezését és szervezését.¹⁰⁶ (A kiképzési feladatokat összekapcsolták a doktrinális és tapasztalat feldolgozó feladatokkal, így biztosítva az MH Kiképzési Doktrína szerinti „felkészítési spektrum” követelményeinek megvalósulását.) A kiképzési blokk alaprendeltetéséből – és a két másik, logisztikai jellegű főnökség szakági differenciálódásából eredő kiképzési képességeinek köszönhetően – olyan, felsőszintű, az egész haderőre kiterjedő kiképzési dokumentumok, szabályzók elkészítésének koordinálását – vagy egyenesen konkrét kidolgozását – is végrehajtotta, mint az MH ÖLTP által 2005-ben kiadott összlogisztikai szakkiképzési programjának frissített változata, az MH logisztikai katonái részére kidolgozott kiképzési tervezési-szervezési segédlet és kiképzésmódszertani szakutasítás¹⁰⁷. A hatás- és jogkörök betartása miatt a kidolgozott dokumentumokat a HVK logisztikai csoportfőnökön keresztül a HVKF hagyja jóvá és intézkedik bevezetésükről.

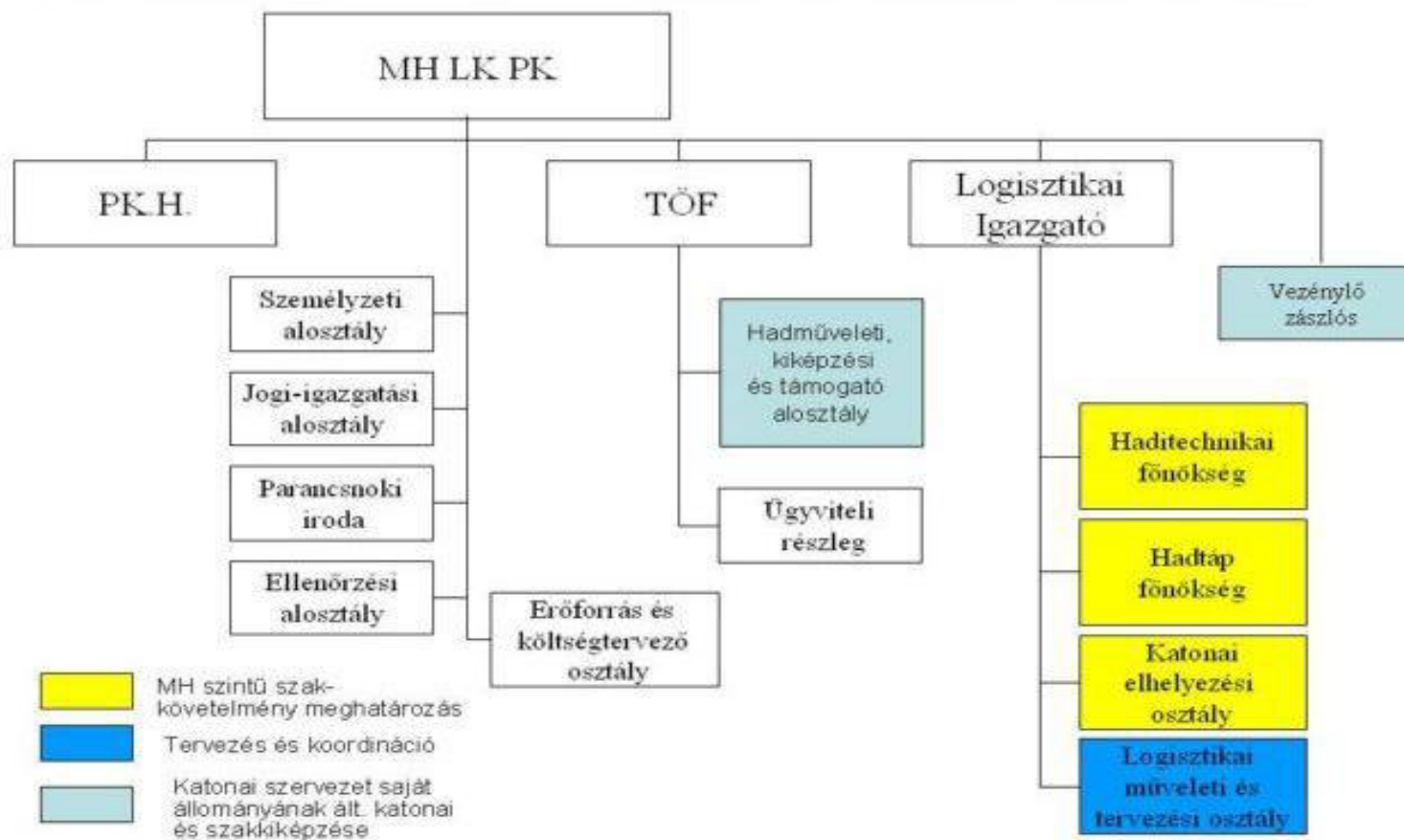
Az MH LK létrejöttével az említett feladatok megosztásra kell, hogy kerüljenek. Az MH LK MH szintű funkcionális főnökségeinek állományában azonban nincsen külön szakkiképzéssel foglalkozó személy, vagy szerv, a szakkiképzési tevékenység tervezését és koordinációját a logisztikai műveleti és tervezési osztály hivatott végezni. (Az MH LK szervezeti felépítését és szerveinek kiképzési vezetési-irányítási felelősségét a 9. sz. ábra szemlélteti.)

Az MH LK szerepének – az általam megfogalmazott javaslat szerint – elsősorban az egyéni (szakági) szakkiképzés MH-szintű követelmény-meghatározói – és ellenőrzési – aspektusában kell hangsúlyossá válnia. (Az egyéni szakkiképzés szakharcászati témaköreit – mivel azok szervesen kapcsolódnak a rájuk épülő kötelékkiképzési feladatokhoz – ezzel együtt az MH ÖHP logisztikai jellegű főnökségeinek ajánlott kidolgozni.).

Az MH LK alárendeltségében lévő MH ARB feladatrendszer és szakállománya révén az egyéni szakkiképzés egyes, a tevékenységhez kapcsolódó tárgyköreinek kidolgozásában, és a kiképzés végrehajtásában képes részt venni

¹⁰⁶ A missziós kiképzés követelményeinek meghatározása, és a kiképzés tervezése valamint koordinációja az MH ÖHP feladata.

¹⁰⁷ A kiképzés felülvizsgálatának keretében elrendelt feladatnak megfelelően mindhárom említett okmány elkészült, megköroztetésre került, és már csak jóváhagyásra és kiadásra vár.

18. sz. ábra (készítette: a szerző)

Az MH LK szervezete és a szervek kiképzési felelősségi köre

A kötelékkiképzés szakkövetelményeit – a fegyvernemi követelményekbe integrált módon – továbbra is az MH ÖHP felelős logisztikai szerve határozza meg és ellenőrzi.

A parancsnokok és törzsek kiképzésének követelményeit – a HVK LCSF iránymutatásával – a két szervezetnek a szervezeti- és alaprendeltetésbeni sajátosságoknak megfelelően kell meghatározni úgy, hogy azok biztosítsák a logisztikai rendszergyakorlatok – mint a legfőbb szakmai képességfelmérő rendezvények – eredményes végrehajtását.

Csapat szinten a szakkiképzés tervezéséért, koordinálásáért és ellenőrzéséért a logisztikai főnök (részlegvezető) a felelős. A felelősség nemcsak a katonai szervezet logisztikai alegységeinek logisztikai szakállományára, hanem az egyéb szervezeti elemekben logisztikai tevékenységet folytató katonákra is vonatkozik. A logisztikai törzsben lévő szakági tisztek, tiszthelyettesek felelnek a szakkiképzés szakmai tartalmáért, és a szakági kiképzési programok célkitűzéseinek megvalósulásáért.

A logisztikai alegységparancsnokok felelősek állományuk általános katonai kiképzéséért, és a szakkiképzés (egyéni és kötelék) követelmények szerinti végrehajtásáért.

A csapat szakkiképzési tevékenységet nehezíti a szakkiképzői beosztások kis száma, vagy hiánya, általában a törzsben, esetleg az alegységnél egy fő altiszt látja el a tervezéssel, vagy végrehajtással kapcsolatos adminisztratív feladatokat: a konkrét kiképzési tevékenység a napi támogatási feladatok mellett a szaktisztekre és altisztekre hárul.

Az átfogó szakmai, harcászati, hadművelati kiképzés/felkészítés a szakmai előljárók (követelmények megfogalmazása tekintetében), a parancsnokok, illetve törzsfőnökök, a hadművelati (kiképzési) főnök, valamint a logisztikai szakkiképzésért felelős tiszt feladata. A logisztikai főnökségben az említetteknek megfelelően nincs külön szakkiképzési tiszt, általában a logisztikai főnök, vagy a tervező tiszt végzi a szakkiképzés koordinálását. A követelmények teljesítéséhez szükséges ismereteket az előljárói követelmények alapján az alakulat éves kiképzési

parancsába, munkatervébe bedolgozva, az MH ÖHP logisztikai szervek főnökei éves szakkiképzési foglalkozásainak figyelembe vételével, parancsnoki foglalkozások, törzs tanulónapok, gyakorlások, és gyakorlatok keretében dolgozzák fel.

Az MH logisztikai felkészítési/kiképzési rendszerének vezetési-irányítási jogköreit és feladatait a 2. sz. táblázat tartalmazza.

Felelős	Jogkör (feladat)
HVK LCSF	<p>Az MH feladatainak és képességeinek alapján az MH logisztikai rendszere hadműveleti képesség követelményeinek meghatározása.</p> <p>A követelmények alapján az MH logisztikai feladatlistájának és az ehhez rendelhető szakkiképzési feladatlista összeállítása.</p> <p>A szakkiképzési feladatlistának megfelelő, és a haderőnemi kiképzési alrendszerekhez illeszkedő logisztikai kiképzési alrendszer elveinek, felelőseinek, és a felelősök feladatainak meghatározása.</p> <p>A logisztikai kiképzési rendszernek megfelelő elvi (kiképzési vezetési-irányítási) dokumentumok kidolgozása (bedolgozás a HVKF hasonló tárgyú dokumentumaiba).</p> <p>A tanintézeti oktatás és tanfolyami képzés szakkövetelményeinek meghatározása.</p> <p>A kiképzéshez szükséges szabályzatok, segédletek, utasítások, normakövetelmények kidolgozásának koordinációja.</p>

	<p>A megfogalmazott kiképzési követelmények ellenőrzése;</p> <p>Részvétel a kiképzés szakanyagi, szaktechnikai és kiképzés-technikai (kiképzési szimulációs) feltételrendszer biztosításával kapcsolatos támogató alrendszer felsőszintű irányítási feladataiban, a feladatok koordinálásában, a vonatkozó vezetői döntések előkészítésében.</p> <p>A kiképzés-technikai és kiképzési szimulációs rendszerek értéknövelő felújításával, bővítésével, az új kiképzés-technikai és szimulációs rendszerek, eszközök, berendezések és légvédelmi célanyagok beszerzése irányuló stratégiai szintű feladatok koordinálása</p>
<p>MH ÖHP (MH ÖHP log. erők főnöke)</p>	<p>A haderónemi egységek logisztikai alegységei és az alárendelt logisztikai csapatok kötelező kiképzési követelményeinek meghatározása, a követelmények teljesülésének ellenőrzése.</p> <p>Az összlogisztikai követelmények figyelembe vételével az alárendelt logisztikai parancsnokok és törzsek – a haderónemi rendszerekhez illeszkedő - kiképzési követelményeinek meghatározása.</p> <p>A kötelező kiképzés végrehajtásához szükséges szabályzatok, segédletek, utasítások kidolgozása a HVK LCSF iránymutatása alapján.</p> <p>Részvétel az egyéni logisztikai szakkiképzés követelményeinek meghatározásában.</p>

	<p>Részvétel a logisztikai altisztképzés képzési programjainak összeállításában, frissítésében.</p> <p>A missziós logisztikai szakkiképzés követelményeinek meghatározása, a szakkiképzés végrehajtásának koordinálása.</p> <p>A (szak)képzéséhez szükséges anyagi-technikai erőforrások felmérése, prioritizálása, a felhasználási normakövetelmények részbeni meghatározása</p>
<p>MH LK</p>	<p>Az egyéni szakkiképzés MH-szintű követelményeinek meghatározása, a követelmények érvényesülésének ellenőrzése az MH ÖHP-val együttműködve.</p> <p>Az egyéni szakkiképzés szakági(funkcionális) szabályzóinak, segédleteinek, utasításainak kidolgozása az MH ÖHP-vel együttműködve.</p> <p>MH szintű báziskiképzés lehetőségeinek biztosítása.</p> <p>Részvétel a logisztikai altisztképzés képzési programjainak összeállításában, frissítésében.</p> <p>A HVK KIKCSF-fel és az MH ÖHP-vel együttműködve együttműködve az MH katonai szervezetei éves harckiképzési lőszer és rakéta felhasználási elosztásának tervezése és szervezése .</p> <p>Adatok biztosítása a kiképzés éves erőforrás, a tárca rövid és hosszútávú tervezéséhez.</p> <p>Részvétel egyes missziós kiképzési tárgykörök</p>

	kiképzési feladatainak végrehajtásában.
Csapatok	<p>A meghatározott szakkiképzési követelmények és a csapatok alaprendeltetési feladatainak figyelembe vételével a szakkiképzés csapatszintű megtervezése, megszervezése és végrehajtása.</p> <p>Javaslatok megtétele a szakkiképzés eredményessége növelésének érdekében.</p> <p>Részvétel a kiképzési normakövetelmények kidolgozásában.</p>

3. sz. táblázat

Az MH logisztikai felkészítési/kiképzési rendszerének vezetési-irányítási jogkörei és feladatai (készítette a szerző)

4. 2. 2. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS TERVEZÉSE

A logisztikai kiképzés tervezése vezetési szintenként differenciált formában, a fegyvernemi követelményekhez idomulva, és a sajátosságokat figyelembe véve történik. Felsőszinten a logisztikai kiképzési feladatok tervezéséért a HVK Kiképzési Csoportfőnökség koordinálásával, a HVK Személyzeti CSF-ség együttműködésével a HVK LCS-ség a felelős, a HVKF 1+2 éves kiképzési intézkedésébe történő bedolgozással.

A bedolgozás során figyelembe kell venni:

- a HVKF által meghatározott, az adott évekre vonatkozó fő kiképzési célkitűzéseket, prioritásokat;
- az ország fegyveres védelmi tervének alapján meghatározott, a parancsnokok és törzsek kiképzésére és a csapatkiképzésre vonatkozó, feldolgozásra elrendelt tárgykörök tartalmát;
- az intézményi oktatás feladatait mind kiszolgálói, mind követelmény-meghatározói szinten,

- a missziós váltások kiképzési rendjét és a missziós feladatok követelményeit;
- a központi tanfolyami képzés követelményeit, a csapat-tanfolyami képzés képesség-lehetőségeit;
- a kiképzés erőforrás szükségletének tervezésével, logisztikai támogatásával kapcsolatos feladatokat;
- a tapasztalatfeldolgozás elemzett és integrálandó megállapításait;
- az általános katonai kiképzés logisztikai aspektusával kapcsolatos követelményeket.

A HVKF kiképzési intézkedése alapján az MH ÖHP logisztikai erők főnöke az MH ÖHP parancsnokának 1+2 évre kiadott kiképzési intézkedésében meghatározza az alárendelt katonai szervezetek logisztikai alegységeinek és az alárendelt központi logisztikai szervezetek szakkiképzési követelményeit, és a követelményekhez kapcsolódó fő kötelék- és törzskiképzési, valamint egyéni tanfolyami feladatait. A parancsnokok és törzsek kiképzésének idomulni kell a parancsnok hadműveleti-harcászati kiképzési csoportjának meghatározott tárgyköreihez, illetve a logisztikai támogatási rendszer működésével kapcsolatos szabályozói ismeretkövetelményekhez.

Az MH LK az általam javasoltaknak megfelelően MH szinten meghatározza az egyéni szakkiképzés követelményeit, valamint saját szervezete vonatkozásában az általános katonai, a törzs- valamint szakkiképzés feladatait.

A csapatok a kiadott MH ÖHP parancsnoki intézkedésnek megfelelően saját alegységeikre és törzseikre vonatkoztatva bontják tovább harcászati szintre a kiképzési feladatokat. A csapatszintű logisztikai kiképzési feladatok meghatározásért a csapat logisztikai főnöke (részlegvezetője) felelős a logisztikai alegységparancsnokkal együttműködésben.

4. 2. 3. ÉRTÉKELÉS, ELLENŐRZÉS, NYILVÁNTARTÁS

A logisztikai szakkiképzés értékelését, ellenőrzését, nyilvántartását egyrészt az egyéni szakkiképzési tevékenység és az elsajátított ismeret eredményességének mérhetősége, másrészt az alaptevékenységhez kapcsolódó kötelékkiképzési

specifikumok határozzák meg.

Az egyéni szak- és kötelékkiképzés sikeressége a kiképzés tárgyának mérhető eredményeivel, és a kiképzés tárgyát jelentő tevékenység végrehajtási színvonalával, végső soron pedig az adott alegység, vagy kötelék alaptevékenységéből adódó feladatának időben, meghatározott követelmények szerinti megvalósulásával mérhető.

A logisztikai szakkiképzést bizonyos szempontból nagyon egyszerű értékelni: amennyiben probléma nélkül megvalósul a napi tevékenység logisztikai támogatása, az alaprendeltetés szerinti feladatra történő felkészítettség eredményesnek tekinthető. (Természetesen a támogatást szabályzó jogszabályok, belső rendelkezések, intézkedések, utasítások, szabályzatok előírásainak betartásával.) Ugyanakkor a napi tevékenységből adódó feladatok korántsem fedik le a logisztikai támogatás feladatrendszerét: a szakács még nem biztos, hogy jól van kiképezve, ha laktanyai körülmények között elvégzi a feladatát – a tábori (minősített időszak) feladatokhoz rendelhető szakharcászati ismereteket szakharcászati foglalkozások, vagy gyakorlások, gyakorlatok keretében lehet és kell fejleszteni, valamint értékelni.

A logisztikai tevékenység a fegyvernemekhez hasonló egyéni értékelését nehezíti, hogy a tevékenységi rendszerbe tartozó funkciókhoz – ellátás, üzemfenntartás, üzemeltetés, gazdálkodás – a legtöbb esetben nem lehet végrehajtási normaidőt rendelni. A technikai kiszolgálások végrehajtása során elvégzendő szakirányú műveleteket, az alkalmazandó technológiát, a beszabályozási-, beállítási értékeket, a feltöltési paramétereket, a műveleti utasítások tartalmazzák, ám a szaktevékenység végrehajtási idejét annyi tényező befolyásolja, hogy a fegyvernemi kiképzési ellenőrzések lényegi formájától eltérően nincs értelme – mód – kiképzési normakövetelményeket kidolgozni: ezeket tapasztalatok alapján az üzemeltetés, telepítés bizonyos esetében lehet csak alkalmazni, akkor is feltételesen.¹⁰⁸ Ennek alapján az egyéni szakkiképzési tevékenységet elsősorban a végrehajtás sikere

¹⁰⁸ A kiképzési normaalkotási feladatot, bizonyos keretek megadásával a „Normajegyzék a Magyar Honvédség szervezeteinek hadi és kiképzési felszereléssel történő ellátásához, üzemeltetéséhez” tárgyú 11/2011. (HK 4.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedés is a csapatok tapasztalati kidolgozói munkájára bízta.

minősíti, természetesen az adott kiképzési-műveleti feladatnak és követelménynek megfelelő időszámvetéssel. A logisztikai kötelek kiképzésének értékelése és ellenőrzése a támogatott alegység ellenőrzési, értékelési folyamatának integráns részeként történik, a meghatározott formában.

A kötelekkiképzés értékelése, ellenőrzése a központi logisztikai szervezeteknél a kötelek hiánya miatt nem értelmezhető. Ezeknél a szervezeteknél az értékelés egyéni formák – elméleti, gyakorlati vizsga – mellett törzsgyakorlás/gyakorlat, vagy az MH ÖHP PK által elrendelt, és az MH ÖHP logisztikai erők főnöke által meghatározott szakmai követelmények szerint végrehajtott rendszergyakorlat keretében történik. Amennyiben az értékelési időszakban sem törzsgyakorlás, sem logisztikai rendszergyakorlat nem kerül végrehajtásra, az értékelés fő szempontja az alaprendeltetésnek megfelelő feladatok végrehajtási színvonala, és az egyéni általános katonai és szakkiképzési felmérések eredményei.

A szakkiképzés nyilvántartása a fegyvernemi egységek logisztikai kötelekeinél a gyakorlati tevékenység (napi támogatási feladatok) folyamán végrehajtott kiképzés gyakorisága miatt meglehetősen bonyolult: a gyakorlati tevékenységet irányító parancsnok feladata a gyakorlati tevékenység folyamán megszerzett ismeret kategorizálása (tárgykörösítése), ennek megfelelő dokumentálása, szintje, és a következő kiképzési feladatok meghatározása. Kötelék szakfeladat végrehajtása esetén a fegyvernemi egységnél és alegységnél használt szakkiképzési nyilvántartásba kell a fegyvernemi követelménynek megfelelő értékelést bevezetni.

Az ismeretek felmérésének a közeljövőben intézményesülő formája a felállítandó Értékelési és Vizsgaközpont, ami a tisztek, altisztek minősítésének alapját jelentő ismereteket méri fel, a rendfokozatonként differenciált általános katonai ismeretekből. A kidolgozásban lévő vizsgakérdések idomulnak az előmeneteli tanfolyamok ismeretanyagához, bár véleményem szerint egy hadnagy-főhadnagy, főhadnagy-százados, vagy őrnagy-alezredes általános katonai ismeretei szintjében az egyetlen különbség a tapasztalat, és – általánosságban – az ebből fakadó magasabb analízis, szervezési képesség-szint: ezt erősítik meg a katonai szervezetek parancsnokainak az állomány ismereteire vonatkozó időszakos jelentései is.

A logisztikai állomány tekintetében a minősítés ezen formája mindenképpen a „szakmai súly” háttérbe kerülését jelenti, ami az eredményre szükségszerűen torzítóan hat. Mindemellett a logisztikai ismeretanyag és a szakbeosztások rendkívüli sokfélesége szinte lehetetlenné teszi az összes szakági (funkcionális) területre és beosztásra kiterjedő ellenőrzést. Könnyű belátni, hogy még egyetlen szakág esetében is mások a szakmai követelmények egy fegyvernemi alakulatnál szolgáló logisztikai tiszténél, altiszténél, mint a központi logisztikai szervezeteknél, nem beszélve a beosztások soktényezős differenciáltságáról.

Tisztek esetében esetleg a rendfokozatonként tagolt NATO logisztikai és művelettervezési ismeretek jelenthetik a közös pontot, altiszteknél azonban – a gyakorlati és kisebb spektrumot átfogó ismereti halmaz előtérbe kerülésével – mindenképpen indokoltnak látnám legalább a technikai és hadtáp, valamint közlekedés funkcionális területek követelményeinek szétválasztását.

4. 2. 4. TAPASZTALATFELDOLGOZÁS A LOGISZTIKAI TERÜLETEN ÉS A LOGISZTIKAI SZAKKIKÉPZÉSBEN

A logisztikai tapasztalatok feldolgozásának három fő funkcionális vizsgálati területe a műveleti (békeidőszaki és különleges jogrend időszakára vonatkozó, hazai és külföldi) valamint laktanyai támogatásra, illetve a logisztikai kiképzés módszertanára és a programok tartalmára, a kiképzési normák, megállapítására vonatkozik.

A vizsgálati területek természetesen összefüggenek egymással, a műveleti és laktanyai támogatási tapasztalatok releváns megállapításainak be kell kerülniük a kiképzési programokba, ugyanakkor a kiképzés végrehajtásánál prioritizált feladat a kitűzött cél elérésének vizsgálata, és a célok megvalósulásának mértékéből levonható következtetések integrálása.

A tapasztalatfeldolgozás logisztikai specifikuma, hogy a támogatás folyamatos jellegéből adódóan gyakran nincs idő hivatalos feladat záró megbeszélésekre, esetleg hosszabb analízis folyamatra, a tevékenységből adódó tapasztalatok feldolgozásának és beépítésének szükségszerűsége ezekben az esetekben azonnali.

Hosszasabb értékelésre és elemzésre elsősorban a logisztikai kiképzési rendezvények esetén van lehetőség, ahol egy esetleges rendszergyakorlat tapasztalatainak feldolgozási eredményessége a későbbiek folyamán az egész logisztikai rendszerre kihathat.

4. 2. 5. A LOGISZTIKAI KIKÉPZÉS MÓDSZERTANI SAJÁTOSSÁGAI

Bár nem az alrendszer része, mindenképpen szót kell ejteni a logisztikai kiképzés módszertani sajátosságairól. A kiválasztott módszerek természetesen függenek a kiképzési céloktól, a rendelkezésre álló időtől, a kiképzés anyagi-technikai lehetőségeitől, a kiképzendőik ismereteitől, létszámától, illetve a kiképzők felkészültségétől, de vannak olyan általános elvek, melyek kényszerűségét a gyakorlat igazolta.

A logisztikai kiképzés módszertani sajátosságai elsősorban a csapatkiképzés során, a legénységi állományra vonatkoztatva szignifikánsak, de jellemzői fellelhetők az intézményi tanfolyami képzésben és a tanintézeti oktatásban is.

Mivel a logisztikai katonák és alegységek szakkiképzésének egy része a támogatás folyamatos követelményei miatt a gyakorlati támogatói feladatok keretében valósul meg, a kiképzés elméleti megalapozása (előadás, szimuláció, esettanulmány feldolgozása) magával a gyakorlati tevékenységgel párhuzamosan folyik, ami sem a fokozatosság, sem az egymásra épülés módszertani elvének érvényesülését nem teszi lehetővé.

Az alegységek állománya emellett vegyes kiképzettségi szinten áll, mivel a bevonulás alkalmával nem komplett újonc alegységeket alakítanak ki, hanem a meglévő állományhiányt pótolják: ez a tény a kiképzőt arra kényszeríti, hogy tevékenységét differenciált módon, a különböző kiképzettségi szinten álló katonák meglévő tudásanyagának megfelelően folytassa. Az alegység összekovácsolásának időszakáig ezért különös hangsúlyt kell fektetni a felzárkóztató foglalkozásokra, hogy az összekovácsolás időszaka végére az alegység tagjai homogén kiképzettségi szinten álljanak és a műveleti követelményeknek megfelelő tudással kezdjék meg a szinttartás/előrehaladás időszakát. (A felzárkóztatás nem csak a kiképzendőkre,

hanem a kiképzőkre is érvényes, mivel a kics csoportos szakharcászati foglalkozásokat a kiképzésre fordítható idő szűkössége miatt a tapasztaltaknak megfelelően egyből a fegyvernemi egység harcászati gyakorlata követi, ami a logisztikai támogató alegységek komplex tevékenységét kívánja meg. A kimaradt kisalegység/század-zászlóalj szintű szakharcászati gyakorlások miatt nem csak a kiképzés tartalma, hanem megválasztott formája is hirtelen változik – a szakági/specializált szemléletről az integrált ismeretek átadási módszereire –, ami a kiképzők felkészülésében és a kiképzés módszereinek megválasztásában különös figyelmet igényel

A gyakorlati úton történő kiképzés hátrányai – hibás beidegződésekből, vagy szokásjogból eredően nem megfelelő szabványokat sajátít el az állomány – miatt különösen fontos a kiképzők fokozott ellenőrzése és a tapasztalatfeldolgozás által feltárt hibák korrekciója, a folyamatközpontú kiképzési rendszer elemeinek állandó vizsgálata.

4. 3. A SZAKKIKÉPZÉSI RENDSZER TÁMOGATÓI ALRENDSZERE

A támogatói alrendszer a logisztika olyan funkcionális területe, melynek működtetését gyakran a logisztika fő kiképzési feladatával azonosítanak. Maga a támogatási funkció túl is nyúlik a szakkiképzés rendszerén: az MH kiképzési feladatainak olyan meghatározó tényezője, ami nélkül még a legelemibb kiképzési feladatok végrehajtása sem lehetséges. Az MH Kiképzési Doktrína szerint: „a kiképzés támogatásának célja a kiképzés feltételrendszerének megteremtése és fenntartása, technikai és anyagi igényeinek komplex kielégítése, a feltételrendszer költség-hatékony működtetése és fejlesztése.

A kiképzés támogatása a kiképzés-technikai szakanyagellátást, a kiképzési objektumokat (a kiképző központokat, bázisokat, lőtereket), valamint az erőforrás- és költségtervezést foglalja magába.”¹⁰⁹ A támogatás követelményeinek meghatározása természetesen nem logisztikai feladat, ám a műveleti – és ebből eredendően a kiképzési – követelmények szerinti anyagellátás és technikai támogatás, valamint az anyagi-pénzügyi erőforrásokkal történő gazdálkodás logisztikai funkciók keretében valósul meg, az MH egész logisztikai rendszerét átfogó felelősségi- jog- és feladatkörökkel.

¹⁰⁹ MH Kiképzési Doktrína – MH kiadvány, Bp.: 2012. - p. 11-1.

A technikai támogatás jelenleg is legfeszítőbb problémája a források szűkössége, amelyet a HVK Kiképzési Csoportfőnökség táblázata¹¹⁰ a forráskorlát nélküli igény – tehát a meghatározott képességekvetelményeknek megfelelő, egyes területekre eső kiképzés-technikai üzemeltetési/üzemfenntartási/fejlesztési szükséglet – és a rendelkezésre álló keret arányában szemléltet.

Feladat		2012. (e Ft)	Megjegyzés
Kiképzés-technikai, kiképzési szimulációs fejlesztés, bővítés	Forrás korlát nélküli igény: Biztosított erőforrás: Forráshiány:	845.000 180.000 665.000	Beszerzés (HVK KIKCSF– M FHH) - Központi lőtér felújítás: 30.000 eFT (MH BHK Bakonykúti lőtér) Átcsoportosítva CAX/MILES üze-meltetésre: 150. 000 eFt (MH ÖHP)
Kiképzés-technikai, szimulációs üzemeltetés (CAX és MILES)	Forrás korlát nélküli igény: Biztosított erőforrás: Forráshiány:	460.000 340.000 252.000	- Keretgazda: MH ÖHP; - 3 éves keretszerződéssel a HM EI Zrt. végzi; (2012 évi árajánlata: 592.000 eFt), - az MH ÖHP biztosít 102.000 e Ft-ot, - a HVK KIKCSF: 150. 00000 eFt.
Kiképzés-technikai létesítmények és eszközök üzemeltetése	Forrás korlát nélküli igény: Biztosított erőforrás: Forráshiány:	98.000 75.000 13.000	- Keretgazda: MH ÖHP; - 3 éves keretszerződéssel a HM CURRUS Zrt. végzi.
Gyakorlatok elhelyezési	Forrás korlát nélküli igény:	185.000 185.000	- A HM EI Zrt. biztosítja.

¹¹⁰ A HVK Kiképzési Csoportfőnökség által szervezett éves MH Kiképzési Konferencia és szakkiképzési foglalkozás keretében elhangzott, „A kiképzés-technikai eszközök fejlesztése, folyamatban lévő programok, valamint az erőforrásaik tervezése” c. előadás anyagából. Előadó: Király István alez., HVK KIKCSF-ség, kiem. főti.

biztosítása	Biztosított erőforrás: Forráshiány:	0	
Kis értékű tárgyi eszköz beszerzés	Forrás korlát nélküli igény: Biztosított erőforrás: Forráshiány:	75.000 34.000 41.000	- Keretgazda: MH ÖHP; - Missziós sporteszk. besz. : 14.000 eFt.; - Oktatóablók beszerzése: 20.000 eFt.
MLES raktár bérlete (Újmajor bázis – HM EI Zrt.)	Forrás korlát nélküli igény: Biztosított erőforrás: Forráshiány:	12.500 0 12.500	- Keretgazda: HM FHH II - 2010. 10. 31. óta nem fizeti a bérleti díjat; - HM EI Zrt. a MILES rendszert átköltöztetette (emü.-ve az MH ÖHP-val) az MH BHK Kossuth Laktanyájába 12.07.01-ig

4. sz. táblázat

A 2012. évi kik.tech. és elhelyezési források biztosítottsága (készítette: Király István alez., HVK KIKCSF-ség, kiem. főti.)

A források szükségessége azonban csak egyik tényezője a támogatási rendszer hiányosságainak, a továbblépéshez a jelenlegi kiképzési felülvizsgálat meghatározó feladatainak elvégzése szükséges, vagyis:

- az egységes kiképzési koncepció kialakítása; (melyre a kötelék kiképzés résznél ajánlást tettem);
- az ezen alapuló részletes kiképzési követelményrendszer és feladatlista összeállítása;
- a kiképzési feladatokhoz a normatív anyagi-technikai (ezen belül a kiképzés-technikai) biztosítás relevanciája.

Amennyiben ezek a feladatok végrehajtásra kerülnek, a norma szerinti ellátás tényleg „csak” az erőforrások nagyságának függvénye lesz.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

A fejezetben összefoglaltam, és ennek eredményeként javaslatokat tettem a logisztikai szakkiképzési rendszer végrehajtási (funkcionális), valamint vezetési-irányítási és támogatási alrendszerének sajátosságait is figyelembe vevő kiképzési gyakorlat kialakítására, a hatékonyság és célszerűség fokozottabb (érdemi) érvényesülésére.

A sajátosságok elemzése és értékelése alapján kijelenthető, hogy a logisztikai szakkiképzési alrendszer – az MH felkészítési/kiképzési rendszerének integráns részeként – olyan jellemzőkkel rendelkezik, melyek a haderónemei alrendszerekhez történő illeszthetőség elsődlegességével önálló alrendszert határoznak meg. Sajátosságainál fogva az olyan szervező elemek, mint az:

- ismeretek fegyvernemi, összefegyvernemi, haderónemi differenciálása;
- az előrehaladó, éleslövészetben alapuló kötelékkiképzés;
- a vezetési szinteknek megfelelő szakági képességek;
- a harcolók kiképzésének értékelésére használt módszerek;
- a kiképzés tervezésének és körülményeinek a fegyvernemekre (harcolókra) jellemző aspektusai

csak részben, a specifikumokat figyelembe véve értelmezhetőek, ugyanakkor az állomány feladata, létszáma, kiképzésének sajátosságai és a kiképzésben betöltött szerepe megköveteli a kiképzésükre jellemző, speciális rendszeralkotó fogalmak és módszerek alkalmazását, a logisztikai kiképzési/felkészítési alrendszer az MH kiképzési rendszerében betöltött szerepének megfelelő leírását, elemzését, és az ehhez kapcsolódó rendszervizsgálati attitűdöt.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Doktori értekezésemben vizsgálatom tárgyát egyrészt a Magyar Honvédség kiképzési rendszerébe integrálva, a többi alrendszerrel összefüggésben, másrészt differenciálva, az önállóságot meghatározó specifikumok szemszögéből elemeztem és foglaltam rendszerbe.

Az eddigi kiképzési felülvizsgálatok, reformok a kiképzést meghatározó egyéb alrendszerek – költségvetési, védelmi/hadműveleti – a prognosztizálttól eltérő változásai, a haderőfejlesztés és képességtervezés problémái, illetve a Magyar Honvédség strukturáltsága, és azok specifikumai folytán csak részeredményeket produkáltak. A haderő átszervezések permanens folyamatában a kiképzéssel foglalkozó kutatások háttérbe szorultak, a fogalmak, szabályzók egy része elavult, ugyanakkor a haderő alkalmazásában és szervezeti struktúráiban olyan változások következtek be, melyeket a kiképzési rendet szabályozó elvek, intézkedések, valamint a kiképzés végrehajtói alrendszere nem tudtak lekövetni.

Különösen igaz ez a logisztikai kiképzés sajátosságait, rendszeralkotó elveit meghatározó vizsgálatokra, melyeket a logisztikai kiképzés/felkészítés helyére, szerepére vonatkozó – a kiképzés támogatására redukáló – felfogás tett éveken keresztül marginálissá. A kiképzési felülvizsgálatok tapasztalatainak feldolgozása során csak elvétve talákoztam a logisztikai támogatási rendszer kiképzési rendjét meghatározó sajátosságoknak is megfelelő eredménnyel, a logisztikai kiképzés helyének és szerepének összhaderőnemi környezetbe helyezett konkretizálásával.

Az, hogy a logisztikai kiképzés éveken keresztül biztosítani tudta a megfelelő felkészültségű szakállományt, a kiképzést irányító és végrehajtó szervek áldozatos munkájának köszönhető: ez az állapot azonban már nem felel meg a 2012-ben indult kiképzési felülvizsgálat célkitűzéseinek, és olyan rendszervizsgálatot, valamint rendszeralkotást kíván, ami által a logisztikai kiképzéssel foglalkozó szakemberek világos és értelmezhető elvek, módszerek és szabályzók szerint végezhetik munkájukat. Az MH Kiképzési Doktrína ugyan megadta azokat a kereteket, melyeken belül a logisztikai kiképzésre/felkészítésre vonatkozó vizsgálatok

elvégezhetőek, de a doktrínát jellemző, alapvetően fegyvernemi (és azon belül is a szárazföldi csapatokat előtérbe helyező) szemlélet a kiképzés fő sarokpontjait – kiképzési rend, kiképzési képességek követelmények, kiképzési célok és szintek, kiképzést értékelő és nyilvántartó alrendszerek – a logisztikai egységek és alegységek számára értelmezhetetlenné és a származtatható feladatokat részben végrehajthatatlanná tette.

Doktori értekezésem megírásával azt a célt tűztem ki magam elé, hogy a logisztikai szakkiképzési alrendszer az MH felkészítési rendszerébe helyezett leírásával és elemzésével, helyének, szerepének meghatározásával indokoltá tegyem annak önálló vizsgálati igényét, és az önállóságot meghatározó specifikumok leírásával bebizonyítsam a kiképzési rendszerre irányuló vizsgálat differenciált szemléletének szükségességét, illetve a differenciált szemlélet sikert meghatározó voltát. Mindezek mellett a logisztikai alrendszer funkcionális elemeinek elemzésével, és a rendszersajátosságok elemzése eredményeként javaslatokat fogalmaztam meg a kiképzési felülvizsgálat közép- és csapatszintű feladatainak elvégzéséhez, egyben leírtam a felsőszintű szabályzáshoz szükséges elveket és vizsgálati szempontokat, így is hozzájárulva a hadművelési követelményeknek megfelelő szakállomány kiképzésének sikeréhez, magasabb szintre emeléséhez.

A megfogalmazott célkitűzéseket a harcászati, hadművelési és stratégiai szinten végrehajtott kutatások, a hazai és külföldi források összehasonlító elemzése, a kiképzés felülvizsgálatára létrehozott munkacsoport munkaértekezletei által meghatározott kidolgozó munka eredményei, a csapatok jelentései és jelen, valamint eddig betöltött beosztásaim tapasztalatai alapján teljesítettnek tekintem.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Több nézőpontból **rendszerbe foglaltam** és elemeztem a Magyar Honvédség kiképzési/felkészítési rendszerét. **Meghatároztam** a kiképzés/felkészítés – azon belül logisztikai szakkiképzés – helyét, szerepét a haderő feladatrendszerében. Elemeztem a kiképzési rendszer jelenlegi problémáit, azok okait, **a betartandó elvek és módszerek** körvonalazásával javaslatokat tettem a problémák megszüntetésére.

2. A haderónemek és a logisztika kiképzési alrendszerait elemezve **ismertettem és elemeztem azokat a jellemzőket**, melyek specializáltságuknál fogva önálló, csak az adott haderónemre és logisztikai komponensre jellemző fogalmakkal leírható és jellemezhető alrendszereket determinálnak, **bebizonyítottam** – az összhaderónemi célokat szem előtt tartva – a rendszerleírás haderónemi és logisztikai önállóságának jogosultságát.
3. A katonai kiképzést befolyásoló tényezőcsoportok keretében történeti áttekintéssel **elemeztem** a NATO csatlakozástól napjainkig tartó kiképzési reformok, illetve azok logisztikai vetületének körülményeit, tartalmát. **Rendszereztem** eredményeiket és a megfogalmazott célok elérése korlátozottságának okait, **az okok feltárásával egyben** ajánlást tettem a 2012-ben indult és jelenünkben is folyó újabb felülvizsgálat betartandó elveire, módszereire, átfogó, összhaderónemi vizsgálati dimenziójára.
4. **Meghatároztam** a logisztikai szakkiképzési alrendszer jellemzőit, specifikumait, melyek figyelembe vételével **leírtam** a kiképzési felülvizsgálat egyik kiindulópontját jelentő, az egész logisztikai rendszerre és az egyéb szakcsapatokra is értelmezhető logisztikai kiképzési rendet, a szakkiképzés tervezésének, végrehajtásának, értékelésének, ellenőrzésének elveit és módszereit.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatási eredmények szükségességét, azok gyakorlati hasznát a disszertáció indukáló tényezője, a Magyar Honvédség kiemelt feladataként előírt kiképzési felülvizsgálat ütemterv szerinti tartalma indokolja. A disszertáció keretében azon kérdésekre kerestem a tudományos igényű választ, melyek a már három éve, két ütemben is zajló vizsgálat munkafolyamata közben felmerültek, olyan értelmezési problémákat felvetve, melyek tisztázása nélkül nem lehet a HVKF által megszabott

célkitűzéseket elérni. A haderőnemek és a logisztikai komponens kiképzési jellemzőinek leírásával, specifikumaik összehasonlításával, az azokból eredő különbségek rendszerbe foglalásával sikerült az MH kiképzési rendjét és a szakkiképzés elveit az eddig kiképzési aspektusból nem vizsgált logisztikai erők katonai szervezeteire értelmezhető formába önteni és a kiképzésben résztvevő felelősök hatás- és jogkörét, valamint kiképzési képességeit tisztázni. Az értekezésben leírtak ennek megfelelően alapját jelenthetik a további, a felkészítési rendszer stratégiai, hadműveleti és harcászati – valamint intézményi-oktatási – szintű elméleti és gyakorlati feladatainak:

- az MH szintű kiképzést szabályozó intézkedések és dokumentumok logisztikai részei leírásának,
- a szakkiképzési programok, nyilvántartási, ellenőrzési elvek, módszerek és dokumentumok meghatározásának és kidolgozásának,
- valamint a logisztikai kiképzés csapatszintű tervezési és szervezési rendje szabályozásának és a csapatkiképzés végrehajtásának.

FELHASZNÁLT IRODALOM**Hivatkozott irodalom:**Jogsabályok, belső rendelkezések

1. 2011. évi CXIII. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. 38. § (3.)
2. 94/1998. (XII.29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről. 6. pont, 10. pont.
3. 98/2009 HM utasítás a honvédelmi tárca védelmi tervező rendszere felső szintű tervezési szabályainak alkalmazásáról. - 2§, (2), g. pont.
4. 316/2001. (HK 18.) HVK vezérkari főnöki intézkedés a hadköteles és szerződéses legénységi állományú katonák felkészítésének és kiképzésének rendjéről
5. 326/2001. (HK 1/2002.) MH vezérkari főnöki intézkedés a Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről.- 13.,14.,15. pont
6. 62/2009. (HK.6.) HVKF intézkedés a Magyar Honvédségnél folytatott képzés, kiképzés felső és középszintű irányításának, valamint a kiképzés tervezésének és végrehajtásának rendjéről.
7. /2013. HVKF intézkedés tervezet a Magyar Honvédségnél folytatott kiképzés felső- és középszintű irányításának, valamint a kiképzés tervezésének és végrehajtásának rendjéről.

Doktrínák, szabályzatok

1. MH Összhaderőnemi Doktrína - 3. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2012. - p. 88., 89.
2. MH Összhaderőnemi Doktrína (Ált./27.) – 2. kiadás, Bp.: MH kiadvány, 2007 - p. 170.,172., 173.
3. MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína - 2. kiadás, Bp.: MH ÖLTP kiadvány, 2005. - p. 7., 31.
4. MH Kiképzési Doktrína tervezet - Bp.: HM HVK Kiképzési és Hadműveleti Csoportfőnökség, 2004. - p.4.
5. MH Kiképzési Doktrína tervezet – 3. változat, Bp.: HM HKF, 2009. Budapest - p.12.

6. MH Kiképzési Doktrína, Bp.: MH kiadvány, 2012.
7. FM 7-1- Battle focused training– Headquarters Department Of The Army, 2003. szeptember, - p. 1-2.
8. FM 4-0- Combat Service Support– Headquarters Department Of The Army, 2003. szeptember, - p. 1-2.

Doktori disszertációk, tanulmányok, publikációk

1. Dr. SZIGETI Lajos: A haderő szervezésének elméleti kérdései, egyetemi tankönyv - Budapest, ZMNE, 2004.
2. GASPARICS Péter-Horváth József: Hogyan tovább a haderőtervezésben? – I. rész.- Nemzet és Biztonság, 2010. 9. szám
3. SÁRI Gábor: *Áttekintés a fogyasztói logisztikai rendszer hosszú távú képességfejlesztési feladatairól.* – In. Katonai Logisztika online kiadás, 2011. 19. évf. 1. szám. - p. 61., p. 63.
4. SÁRI Gábor: *Az önkéntes haderőre történő áttérés és a nemzetőrség kialakításának lehetőségei és főbb követelményei a haderő-átalakítás függvényében* – TDK dolgozat, Bp., ZMNE, 2004.
5. SÜTŐ Tamás vezérőrnagy: Úton a NATO-kompatibilis kiképzés megvalósításához. In. Új Honvédségi Szemle, 1999. december, LIII. évfolyam, 12. sz. - p.117.
6. VARGA Ferenc ezredes: A harcászati repülők kiképzéséről. In. Hadtudomány, 1999. június, IX. évf. 2. szám
7. SZABÓ János: *Haderő-átalakítás* - Bp.: Zrínyi Kiadó, 2001. - p.13.
8. TÓTH Sándor ezredes: *A katonai kiképzés rendszerszemlélete, folyamatai, út a jobb és költséghatékonyabb kiképzés felé;* MH ÖHP tanulmány, Székesfehérvár, 2011. - p. 65.
9. VÉGH Ferenc vezérezredes: *A Magyar Honvédség feladatai és struktúrája az ezredforduló után, a biztonság alakulásának függvényében* - PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 1999.

Egyéb kiadványok:

1. Hadtudományi Lexikon - Bp.: Magyar Hadtudományi Társaság 1995. Főszerkesztő: Szabó József.

2. Kern Tamás: A rendszerváltás utáni haderő kísérletek. Eredmények és kudarcok. Századvég Műhelytanulmányok 7., 2009.- p.14
3. Segédlet a kiképzés korszerűsítését végző munkacsoportok számára – HVK HKF ügyirat, szám nélküli. szerk. Ágh Sándor nyá. ezredes
4. MH 64. Boconádi Szabó József logisztikai ezred szervezeti és működési szabályzata. – p.12.
5. Jelentés a kiképzés helyzetének stratégiai felülvizsgálatáról. HM HKF, 2008. nyt. szám: 160/36/2008.
6. A honvédelem négy éve 1998-2002, Zrínyi Kiadó, 2002 - p.189

Internetes forrás:

1. Állami Számvevőszék: Jelentés a Magyar Honvédség szárazföldi csapatai működtetését szolgáló pénzeszközök hasznosulásának ellenőrzéséről. – Bp.: Állami Számvevőszék, 2004. május - p. 13.
<http://www.asz.hu/jelentes/0424/jelentes-a-magyar-honvedseg-szarazfoldi-csapatai-mukodteteset-szolgalo-penzeszkozok-hasznosulasanak-ellenorzeserol/0424j000.pdf> (Letöltve: 2013. március 05.)
2. Benkő László vezérezredes: „Haderőváltások a rendszerváltoztatás óta; a Magyar Honvédség jelenlegi helyzete és feladatai” – HVKF előadása a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen
http://www.uni-nke.hu/downloads/egyetem/rendezvenyek/2012/vkf_eloadas.pdf (Letöltve: 2012.június 15.)
3. Tóth Sándor ezredes: A magyar légierő NATO integrációja. Előadás, Forrás: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/nek/2001_3/12_toth.pdf (2012.11.04.)

Nem hivatkozott, feldolgozott irodalom:

Jogszabályok, belső rendelkezések, ügyiratok

1. Magyarország Alaptörvénye.
2. 72/2009. (VIII. 28.) HM utasítás az osztályba sorolás rendjéről
3. 10/2006 (HK 4) HM utasítás a Miniszteri Irányelvek a védelmi tervezéshez (2007-2016)

4. 02/1192. Magyar Honvédség szárazföldi és kiképzési főszemléző intézkedés a Magyar Honvédség csapatai harckiképzésének tervezéséről, szervezéséről és végrehajtásáról
5. 04/1996. Magyar Honvédség vezérkari főnök intézkedés a Magyar Honvédség parancsnokai és törzsei hadászati, hadműveleti-harcászati felkészítéséről
6. 05/1992. MH szárazföldi és kiképzési főszemléző intézkedés a tartalékos hadkötelesek felkészítésének, kiképzésének, a csapatok összekovácsolásának és háború időszakában a harckiképzés megszervezéséről, végrehajtásáról
7. 57/1997. MH szárazföldi főcsoportfőnök intézkedés az MH új kiképzési rendszere bevezetéséről, a csapatok felkészítésének, kiképzésének átmeneti szabályozásáról
8. 20/2002. (IV. 10.) HM rendelet a Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről.
9. 316/2001. (HK 18.) HVK vezérkari főnöki intézkedés a hadköteles és szerződéses legénységi állományú katonák felkészítésének és kiképzésének rendjéről
10. 126/2006 HVKF intézkedés a Magyar Honvédség 2007. (2008-2009.) évi felkészítési és kiképzési feladatairól
11. 17/2003. (HK 7.) HM közigazgatási államtitkári és HVK vezérkari főnöki együttes intézkedés a hivatásos és szerződéses katonák át- és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról.
12. 90/2008. (HK 8.) HVK vezérkari főnöki intézkedés „ A katonai felsőoktatási intézményben, az alapképzésben ösztöndíj szerződés alapján, a mesterképzésben központi támogatás alapján tanulmányokat folytató hallgatókkal, valamint a Magyar Honvédséggel szolgálati jogviszonyt létesítő tiszti beosztásokba tervezett személyekkel szemben támasztandó általános katonai és katonai szakmai követelményekről.
13. 95/2011. HVKF intézkedés a Magyar Honvédség új típusú tiszthelyettesi képzési rendszerének előkészítésére és bevezetésére
14. MH Összhaderőnemi Parancsnokság parancsnokának 157/2012 MH ÖHPK intézkedése a nemzetközi békefenntartó kontingensek váltásaiba felajánlott egyéni beosztású állomány és kötelékek kiképzésének tervezésére, szervezésére és végrehajtására

15. MH Összhaderőnemi Parancsnokság parancsnokának 89/2012 MH ÖHPK intézkedése
a 2012. (2013-2014.) évi kiképzési feladatairól
16. „Miniszteri Irányelvek a védelmi tervezéshez (2012-2021)” Honvédelmi Minisztérium Védelempolitikai és Védelemtervezési Helyettes Államtitkár. nyt sz.: 503-34/2010 számú dokumentum
17. MH PRT-12 záró, összefoglaló jelentés. Nyt.sz.: 299/2012
18. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság haderőnemi és logisztikai képességfejlesztési koncepciója – tervezet
19. 11/2011. (HK 4.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedés a „Normajegyzék a Magyar Honvédség szervezeteinek hadi és kiképzési felszereléssel történő ellátásához, üzemeltetéséhez” kiadásáról.

Stratégiák, doktrínák, szabályzatok, programok (ABC sorrendben)

1. AAP-6 (U) - NATO Glossary of Terms and Definitions - Kifejezések és meghatározások NATO gyűjteménye. North Atlantic Treaty Organization, NATO Standardization Agency (NSA), 2013.
2. AJP-3(B) Allied Joint Doctrine For The Conduct Of Operations. North Atlantic Treaty Organization, NATO Standardization Agency (NSA), 2011.
3. Bi-SC Agreed Capability Codes and Capability Statements (16 April 2008)
4. Dandár, zászlóalj, század, szakasz harcszabályzat - Honvédelmi Minisztérium kiadványa, Budapest, 1993.
5. http://www.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf
6. (2012.október 08.)
7. Kiképzési program az MH szerződéses logisztikai katonák részére. - MH ÖLTP kiadvány, Budapest, 2005.,nyt. szám: 1180/2005
8. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. Letöltve:
9. Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája. Letöltve:
http://www.kormany.hu/download/d/05/c0000/2012_1220_NKS.PDF (2012. december 16.)
10. MH Gyakorlattervezési szakutasítás – tervezet, MH kiadvány, 2013.

Doktori disszertációk, tanulmányok, publikációk, egyéb kiadványok

11. DUL Sándor: Adalékok a kiképzési rendszer kialakításához. – In. Új Honvédségi Szemle, 2003. 7. szám
12. FORGÁCS Balázs: Napjaink Hadikulturái (A hadviselés elmélete és fejlődési tendenciái a modern korban). - PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 2009.
13. HUSZÁR János ezredes-PESZT Lajos alezredes: A kiképzés korszerűsítése. – In. Seregszemle, 2009. VII. évfolyam. 3. szám.
14. KÁDÁR Pál dr.: A Magyar Honvédség irányításának és vezetésének időszerű jogi és igazgatási problémái. PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 2009.
15. KERN Tamás: Több mint félsiker – a második Orbán-kormány védelempolitikájának első évéről. – In. Nemzet és Biztonság, 2011. 6. szám.
16. KISS Gergely ezredes: A szerződéses legénységi állományra alapozott új kiképzési rendszer bevezetése. HM OTF 4. sz. Programbizottság tanulmánya, Budapest
17. MAKK László mk. vezérőrnagy: A haderő átalakítása a hidegháború utáni korszak biztonsági kihívásainak tükrében. PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 2010.
18. NAGY Gábor: Haderő-átalakítás és haderőfejlesztés. – In. Hadtudomány, 2004. 2. szám.
19. RUTTAI László-KRAJNCZ Zoltán: A Katonai Doktrínáról. – In. Nemzet és Biztonság, 2008. 6. szám.
20. SÜTŐ Tamás vezérőrnagy: A Magyar Honvédség szárazföldi csapatainak kiképzése a 90-es évek második felében, a kiképzés fejlődésének irányai a NATO-csatlakozást követően. - PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 2002.
21. SZEGEDY Károly: A kiképzési rendszer korszerűsítésének lehetséges változatai. - In. Új Honvédségi Szemle, 1995. június, 6. szám.
22. SZENES Zoltán: Magyar Honvédség a NATO-ban. Mit várhatunk Rigától? – In. Hadtudomány, 2006. XVI. évf. 4. szám
23. SZENES Zoltán-TÁLAS Péter: A magyar biztonság- és védelempolitika fejlődése és a haderőreformok, 1989-2011 (I.) - Nemzet és Biztonság, 2012. 3. szám
24. VÁGNER Béla: A szakharcászati kiképzés helye, szerepe a honi légvédelmi csapatok hadtápegységeinek felkészítésében. - In. Új Honvédségi Szemle, 1991. 1.szám.

25. VARGA Ferenc ezredes: A harcászati repülők kiképzéséről. – In. Hadtudomány, 1999. IX. évf. 2. szám.
26. VÉGH Ferenc: A Magyar Honvédség reformja. - In. Hadtudomány, 1997. VII. évf. 2. szám.
27. WAGNER Péter: Az amerikai terrortámadások hatása a Magyar Honvédségre. – In. Nemzet és Biztonság, 2011. 8. szám.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM JEGYZÉKE

1. Gondolatok a logisztikai tiszthelyettes és zászlósi képzés jövőbeni irányairól. – In. Seregszemle, 2009. VII. évf. 3. szám.
2. A MH logisztikai szakkiképzési rendszerének sajátosságai, különös tekintettel a csapat-szakkiképzésre, illetve a szakképzés MH ÖHP szintű feladataira. MH ÖHP tanulmány, Székesfehérvár, MH ÖHP, 2009.
3. Gyakorolt a logisztika. – In. Új Honvédségi Szemle, 2009. 63. évf. 6. szám.
4. Logisztikai szakkiképzés a MH Összhaderőnemi Parancsnokságon. – In. Új Honvédségi Szemle, 2009. 63. évf. 1. szám.
5. The Experiences of a pioneer logistic task in Afghanistan. – In. Hadtudományi Szemle, 2011. 4. évfolyam. 2. szám.
6. A műveleti területen végrehajtott logisztikai mentorálásra történő felkészítés befolyásoló tényezői. – In. Seregszemle, 2011. IX. évf. 1. szám.
7. Áttekintés a fogyasztói logisztikai rendszer hosszú távú (2012.-2021.) képességfejlesztési feladatairól. – In. Katonai logisztika online kiadás, 2011. 19. évf. 1. szám.
8. A logisztikai támogatás követelményei az összhaderőnemi műveletek vonatkozásában. – In. Seregszemle, 2012. X. évfolyam, különszám, (Tudományos konferencia saját, magyar nyelvű előadásának írásos változata).
9. Képességfejlesztés többnemzeti keretek között: Safety Fuel 2012 nemzetközi üzemanyag-szaktechnikai gyakorlat. – In. Új Honvédségi Szemle, 2013. 141. évf. 1. szám.
10. A logisztikai tisztek oktatási képzési-kiképzési -felkészítési rendszere a követelmények differenciálódásának függvényében. – In. Katonai Logisztika online kiadás, 2011. 20. évf. 2. szám.
11. A missziós logisztikai szakkiképzés jellemzői és követelményei. – In. Katonai Logisztika online kiadás, 2012. 20. évf. 2. szám.
12. A rendszerszemléletű csapatkiképzés logisztikai specifikumai az MH Kiképzési Doktrína tükrében. – In. Katonai Logisztika online kiadás, 2012. 20. évf. 3. szám.
13. Összefoglaló „A katonai logisztika időszerű kérdései - A haderő és képességfejlesztés irányai és lehetőségei” tárgyú logisztikai tudományos szakmai konferenciáról. – In. Katonai Logisztika online kiadás, 2012. 20. évf. 3. szám.

14. Ciklikus, előrehaladó, vagy mindkettő? Ajánlások az MH új kiképzési rendjére. – In. Seregszemle, 2013. XI. évf. 2. szám.

